

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De regulis iuris

Dinus <Mugellanus>

[Venedig], 10. März 1498

Incipit lectura domini Dini super titulo de regulis iuris libri vj.

[urn:nbn:de:bsz:31-322846](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-322846)

Remissis Casibus singulari-

bus et eorum determinatione impendentibus titulis singulariter intellecta. Quia non est nouum ut quod expressim propositum est ad regulam reducatur. que compediōsa narratione omnia diffusiuē tradita comprehendat. ut ff. eo. l. i. et ad. l. aquil. l. si seruū. §. inquit lex. Ideo dominus

noster summus pontifex. videlicet dominus Bonifacius papa. viij. lux mundi. regula mozum. ecclesie decor. patric honor. iuris illuminator. post precedentes tractatus posuit titulum de regulis iuris in quo sub breuitate verborum collegit ea que in aliis partibus iuris per verba plura et varia differunt confuse. Cuius occasione videnda sunt. v. cōmūta omnium regularum. quia forte per glossatores iuris canonici et civilis confuse vel minus plene tractata reperiuntur maxime in .l. i. ff. eo. C. Primum est qualiter regula diffiniatur. Secundū qualiter constituatur. Tertium que sit regule potestas. Quartū quod sit officium regule. Quintū an exceptiones intelligantur esse de regula. Circa primum dicendum est quod regula est que rem que est. breuiter enarrat. id est ius alias in variis partibus iuris constitutum breuiter recitat. ut patet. ff. e. l. i. in prin. ut ecce singulariter constitutum est: ut pisces occupantibus concedantur quod nulli in bonis sunt. Item lapilli litore maris inuenti occupantibus cedunt eadem ratione quia nullius in bonis sunt. Item aues eadem ratione. quod nulli in bonis sunt. Item fere bestie. quod nullius in bonis sunt occupantibus conceduntur. ut ff. de re. di. l. quedam et de acqui. pos. l. i. circa prin. et in sti. de rerū di. ui. §. Item fere. et ff. de acqui. re. do. l. ij. et l. generale. Et ex his casibus singulariter determinatis et ad eandem rationem determinationis pertinentibus constituitur regula generalis. illa vbi quod nullius in bonis est id naturali ratione occupanti conceditur. ut ff. de acqui. re. do. l. iij. in prin. Circa secundū. s. qualiter constituatur. Dicendum est quod regula debet esse generalis et omnia comprehendere. quia constituitur per ea verba que de sui natura omnia comprehendunt id est per signa vniuersalia affirmatiua que affirmādo omnia comprehendunt. ut p. ff. eo. ois diffinitio. et l. oēs actiones et l. omnia fere. et l. oia que oportet. Item per verba negatiua que vniuersaliter negando oia excludunt. ut j. e. c. nullus pluribus. et c. nullus ex consilio. ff. eo. l. nemo. et l. nullus. Item per verba indefinita que iurista simpliciter dicunt equipollet vniuersalibus. ut ff. de off. prefe. vrb. l. i. §. cū vrb. et de le. prestā. l. i. §. generaliter. et c. de be. re. vendita. l. si. No. quasi oēs regule per hunc titulum tractate. paucis dumtaxat exceptis. que traduntur per signa indefinita. aliquādo affirmatiua aliquando negatiua. Tamen falsum videtur quod indefinita equipollet vniuersali etiam secundum iura. quia si lego alii cui omne marmor vniuersaliter video: legare et statuas marmoreas. et ceteras species de marmore factas. ut ff. de le. iij. hērs me. §. i. et ff. de aur. et ar. le. l. i. Et tamen si legetur marmor indefinitē. comprehenditur in legato sola rudis marmoris materia et non species de marmore facta. ut ff. de le. iij. l. quesitū. §. illud fortasse. Item si lana legatur indefinita lana tincta non potest in legato. ut ff. de le. iij. l. sicut in prin. Et tamen si legetur omnis lana vniuersaliter. et tincta cedit in legato. ut ff. de aur. et ar. le. l. pedi. §. labeo. Ergo falsum videtur quod indefinita equipollet vniuersali. Et ideo inconuenienter videntur regule trahi per verba indefinita. Sed dicendum est quod quoniam non est eadem ratio et conditio omnium particularium in vniuerso comprehensarum: indefinita non equipollet vniuersali affirmatiue. ut patet in preale. l. quesitum. §. illud fortasse. et l. si cui. Cuius quoniam omnium particularium est eadem ratio et conditio. tunc indefinita affirmatiue prolata equipollet vniuersali affirmatiue. Et ecce si testator instituat plures heredes. et postea indefinite dicat damno heredem. x. dare tunc effectus dānationis comprehendit omnes vniuersaliter quod eadem est conditio omnium et eadem ratio possibilitatis dānandi eos quod oēs sunt heredes et oēs percipiunt commodum a dō functo. ut ff. de le. iij. l. si pluribus. et l. si ita relicta circa prin. et de le. iij. l. si plures gradus. Item prolata negatiue equipollet vniuersali negatiue. ut ff. de re. dubijs. l. si is qui. §. vtrum in fine Cum ergo propositum sit legislatoris constituere regulam de ca-

sibus eandem rationem determinationis habentibus. ut ff. e. l. i. ibi et ut ait faber. quasi cognitio est et c. et infra subiicitur relinquitur manifeste. quod regule conuentus constituuntur per verba indefinita. tam affirmatiua quam negatiua. Circa tertium videlicet quod sit potestas regule. Hoc est vtrum regula constituat ius de nouo. ut solum recitet alias constitutum. Videtur primo quod nunquam constituat ius de nouo. ut ff. e. l. iij. ibi non ut ex regula ius sumatur. sed ut ex iure quod est regula fiat. Contra videtur quod constituat ius de nouo. quod regula cathoniana de nouo constituit. quod illa legata que ab initio sunt inutilia ratione legati tantum vel legantis et legatarii vel legatarii: et eius a quo legatum presentandum relinquitur. vel ratione rei legate tantum vel mixta ratione rei legate. non persone legatarii tractu temporis non confirmantur etiam si causa impedimenti remoueatur. ut ff. de regula cathoniana. l. i. in prin. et de le. l. i. cetera. §. i. ergo regula constituit ius de nouo. Ad hoc respondent doctores satis subtiliter et dicunt quod est considerare tres species casuum. Nam quidem sunt casus in canone vel le. specialiter indeterminati. et in illis regula non constituit ius quod inuenit iam constitutum. Quidam sunt casus excepti a legis determinatione et in illis similiter regula non constituit ius. quod non claudunt sub regule dispositione ut j. subiicitur. Quidam sunt casus in quibus est eadem equitas que in casibus a iure determinatis. nec tamen reperiuntur in iure positi et in illis regula facit ius propter idempnitatem rationis que non patitur determinationem casuum similium esse diuersam. ut ff. de ius. rup. te. l. posthumus et de ver. ob. l. a ticio. Ceterum autem dici posset. quod aut constitutio iuris precedit traditionem regule et regula de iure constituto. iam quasi numeratio de materia producat. et tunc proprie locum habet distinctio predictorum casuum. videlicet ut iam determinatis et exceptis non faciat ius. Sed in non determinatis in quibus est eadem ratio equitas faciat seu constituat ius. Sed ubi non est ius constitutum ante regule traditionem: sed inuenitur sola simplex traditio regule. tunc ipsa regula est ius seu constitutio iuris et ab alio non sed a constitutione procedit. et ita potest intelligi preale. l. i. de regula cathoniana. Circa quartum. s. quod sit officium regule. Dicunt doctores quidam quod officium regule est coniungere plures rationes casuum. id est rationem traditam in vno casu ad plures alios extendere. in quibus vertitur eadem equitas. Tamen ista expositio videtur non vera. Quia cum tex. dicat. ff. e. l. i. quod regula est coniunctio rationis. et secundum opinionem premissam non coniungeret rationes sed ius in vno casu constitutum ad alium extenderet. sequitur quod opi. illa ideo remota sit a propria significatione verborum tex. Item secundum opinionem Jo. rationem unius casus attribueret alteri quod tex. non intendit. quia nihil de extensione casuum sed de iunctioe rationis. Item si de extensione tractaret iam potest de regula ius constituyente similiter quod videtur contra tex. Et propterea dicendum est quod regula est coniunctio rationis. Ideo quia de ratione plurium casuum eandem rationem habentium. vnam numero generale traditionem facit. Et sic que plures erant. primo numero rationes ad vnam ex omnibus coniunctis precedentem reducuntur per regulam. Et ideo proprie dicitur quod officium regule est rationes coniungere. videtur ergo quod statutum fuit primo in piscibus quod occupanti concederentur. Item statutum fuit in auiibus quod occupanti concederentur eadem ratione quia nullius in bonis sunt et in feris bestibus eadem ratione quia nullius in bonis sunt. Ex his omnibus sequitur traditio regule que rationes predictas omnes coniungat. s. quod i nullius bonis est: occupanti concedit. Circa quintum et ultimum fuerunt due opi. contrarie. Jo. enim dicit quod exceptiones non sunt de regula que fiunt ad derogandum regule. ut ff. de regula catho. l. i. ii. rñ. ergo oppositum. id est confirmatio nem regule non inducunt igitur sub regula non comprehenduntur quia magis tendunt ad oppositum. id est ad effectum regule excludendum. ar. ff. de annu. le. l. legatus inutiliter. de condi. et de. l. cum talis. §. si. Preterea species de genere excepta non continentur sub genere. ff. de pe. l. sanctio legum. et de p. ob. l. doli clausula. §. le. iij. l. uxore. §. felicissimo. et l. su. urbanus. §. vlti. et de alij. le. l. alimēta. §. basilice. et l. stichum. igitur casus excepti a regula non continentur sub regula. Plac. no dixit quod exceptiones continentur sub regula. et pro ea videt facere. ff. e. l. semper spalia generalibus insunt. Item quod per exceptiones dicitur regulas confirmari. ut in autē. de non ali. §. ut autem. Ergo videntur exceptiones esse de parte regule

confirmacionē tēdant. **S**ibi videt q̄ utraq; opi. p̄tineat v̄itatē
Nā sūt de regula. i. nō disponit̄ fm̄ regulā imo q̄tū ad eas re
gula p̄dit officiū suū. ff. e. l. i. f. h. Q̄: cū officiū regule sit p̄iugere
rōnes ut dictū ē. Et in his exceptis nō cōiungit̄ q; aliqua rō n̄ su
adet p̄iunctōem vitandā vt p̄z in regula. q; qd nullius in bonis ē
occupātī p̄cedit. Quod fallit̄ i libero hoīe z i re sacra z i multis
similibus ut no. ff. de rerum di. l. i. In his enim non possumus se
qui regulā cōmunē. vt. ff. de le. z se. cō. l. in his. z. l. ius singulare.
Et p̄pterea n̄ claudūtur sub regula. Et ita credēdū est intellexit̄
se Joan. S; sunt de regula. i. sub generalitate verborū vt regule
traditione expressorū cōtinent. Quia si regula est d̄ homine. z ex
ceptio debet esse d̄ homine. z nō de asino seu capra seu alia sp̄.
Itē si regula p̄cedit de actione reali nō recte sequitur exceptio i
speciali nec ecōtra. Et ita verisimile ē intellexisse Placentinum.
Cad argu. Joan. potest responderi q̄ verū est q̄ exceptiones
ip̄ediant regulam. i. impediūt eam coniungere casus exceptōes
sed ostendūt eā firmam in alijs nō exceptis. Quia vbi sunt plura
capitula quorum effectus est distinctus si fiat detractio in quibusdā
videtur cetera confirmare. vt. ff. d̄ test. mili. l. tribunus. §. ultimo.
Item verū ē q̄ species excepta nō est sub genere z dispositio
eius nō sequitur ad dispositionem generis. sed nihilominus de
genere qualitate verborum spectat. vt. §. dixi. Sicut si dicerē om
nis homo legit̄ p̄ter martinū qui doct̄. martinus sub homie
continetur. Sed d̄ eo aliud q̄ d̄ ceteris predicatur. **C**ad argu.
Placen. dicēdum est q̄ verum est q̄ specialia generalib; insūt z
sub generalibus comprehendunt̄ quā itū ad vera. nō quantū ad
dispositionē. q; subest aliqua rō qui non patitur ipsam fm̄ gen
disposi. **Bonifacius. viij.**

Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione ca
nonica obtineri.

Regule istius Exēplum euidenter

patet. Intendit enī
dicere q̄ si aliquis instituat ab eo qui ius nō h̄z
institūdi. Item si institutio fiat de eo q̄ nō sit in
stitutiōis capax. Item si institutio fiat nō serua
ta forma q̄ d̄z i institutiōibus seruari. Institutio
minus videt̄ eē canonica q̄ defectū habet eorū que sūt institutio
n̄ substantialia. Et p̄pterea ex institutiōe tali nō pōt beneficium
legitime obrineri. **C**ad declaratiōem aut̄ v̄borū regule q̄rēdū
est quid sit institutio. Item in quo differat ab inuestitura z ab in
ductiōe i possessionē. Itē qd̄ dicat̄ canonica institutio. Subsequent̄
q̄rēda erūt q̄dam ad materiā regule pertinētia. **B**e p̄mo scribit̄
per do. Hostiē. q̄ institutio est intus statio vel intus positio. **N**ō
si verū eēt. iam sup̄flua esset inuestitura. z in possessionē inductio
post institutiōem. q; qd̄ haberet nō posset i eū verti vlt̄erius. p̄ma
collectiōe in eius effectu p̄seuerante. ff. de ver. ob. l. nemo rez suā
z. l. n̄re debem; §. ultimo. Itē cū canones exponāt q̄ ad aliū p̄
tineat institutio. videt̄ ad ep̄z. vt. §. de her. cū ex iniūcto. i. fi. z ad
aliū p̄tinet possessionis inductio. s. ad archidiaconū. ut. §. d̄ offi.
archidia. c. ad hoc. z. c. vt nostrum. videt̄ incōueniēs dicere q̄ sit
idē. **Q**; cū sint distincta officia illoz ad quos p̄tinet̄ distinctos d̄
bent habere effectus. q; secretorū z distinctorū distincta z secreta ra
tio esse d̄z. vt. ff. de calū. l. vlti. z. C. de dona. inter vir. z vxor. l. si ma
rit; z d̄ epi. z cle. l. repetita. de test. cōsulta diuina. S; excusari p̄t
q̄ intellexit de institutione q̄tū ad ius. qd̄ ex sola institutiōe acq̄ri
tur. S; intus statio de facto p̄ inductionē in possessionem subse
quitur. Et p̄pterea dici pōt. q̄ motus fuit ex eo q̄ caōnes appel
lant inductionē in possessionē institutionē corporale. vt. §. d̄ offi.
ar. c. ad hoc. §. in quadā vero. Et p̄pterea potuit p̄babit̄ dicere
q̄ institutio esset int; positio vt int; statio d̄ facto. cū ēt sit i corpora
lē possessionē inductio. ut. in. d. §. i q̄dam. **C** Magister nos ter
ber. scribit. §. d̄ institutio. c. ex frequentib;. q̄ institutio ē ius canoni
cū ad vnā ecclesiā vt in ecclesia. vt ecclesiastico b̄ficiū tribuere.
Inuestire q̄si possessionē illius iuris conferre. Postea vero sub
iūgit q̄ instituire ē specialis iuris b̄ficiū. vel dignitatis corpora
lē possessionē tradere. Et in hoc videtur tradē p̄traria. **Q**; p̄mo
dicat̄ p̄ institutionē conferri ius. Et post illā collationē iuris p̄ sub
sequēs factū. i. p̄ inuestiturā q̄ri q̄si possessionē. **P**er q̄cludit q̄
p̄ institutionē acquir̄ possessio. Et hoc est certum possessionem
nō queri p̄ solam institutionē. vt ex sola inuestitura. s; p̄ inductio

nē in corporale possessionē. vt. §. de elec. e. cum in cunctis. §. cum
vero inuitur. z no. h. Hosti. in ti. de insti. z p̄z. ff. de ac. pos. l. cuz
h̄des. in p̄ncipio. Sed credibile est q̄ magister Ber. in p̄ma dif
finitione vt distinctiōe intellexit d̄ institutiōe stricte sumpta p̄ quā
tribuitur ius z non possessio vel quasi illius iuris. In secunda
intellexit d̄ institutione largo modo sumpta. **A**l dicēdum ē q̄
in prima intellexit d̄ institutione pertinēte ad ep̄iscopum que
tribuit solum ius. In secunda intellexit d̄ institutione pertinē
te ad archidia. que tribuit possessionē vt quasi. Scribitur etiam
p̄ dominum Hostiē. in suama ti. d̄ institu. in p̄ncipio. z quidam di
xerūt. q̄ institutio erat ecclesie vt ecclesiastici b̄ficiū collatio. **Q**ue
diffinitio non videtur eē sufficiens. Quia non posuit alia substan
tialia institutionis. Non enim dicit q̄ ex institutione q̄ratur ius
in proprietate b̄ficiū collati. Constat autē q̄ p̄ institutionē seu
beneficiū collationē queritur ius proprietatis illi in quē beneficiū
confertur. **Q**uod ex eo patet. q̄ post collationē factā in p̄mum
collatio facta in secūduum nihil opaf. z ē casus d̄ p̄bēdis. c. si tibi
Etiamen vt p̄ primam collationem translātū ius i vnū p̄mum.
poruiss; p̄ secūdam collationē transferri i p̄sonaz secūdi. C. d̄ rei
vē. quotiēs. S; credibile ē q̄ q̄ p̄dictā diffinitio. q̄ in duxit. itelle
xit q̄ ius p̄ b̄ficiū collationē transfert. z hoc eq̄l̄iter iducāt diffini
tiōis v̄ba. Et tū si oia dicta tolerabilia sunt p̄ p̄babile aucto
ritatē dicētium clarius pōt dici. **N**ō institutio ē iuris alicuius b̄fici
ci v̄balis collatio. Inuestitura s; collatiōis seu institutiōis cōfir
matio seu d̄claratio p̄ quā inducit cōfirmatio. **A**ffissio in posses
sionē ē p̄cedētum. i. collatiōis z inuestiturę executio. qd̄ p̄ sitia p̄z.
Nam institutio h̄z d̄is tria sūt p̄ ordinē. **P**rimū ē institutio q̄ p̄ce
dit p̄ dispositiōē v̄balē. Secūdū ē istōis irrecuocabilis p̄firmatio
q̄ cōtigit p̄ p̄is factū. i. p̄ mortē. Tertiū atē ē institutiōis z p̄firmatō
nis executio. q̄ cōtigit p̄ aditōēz h̄ditatis z sequēs aīnicutū. i. ap
prehēsiōē possessionis. s; illa nō sit necessaria ad acq̄sitiōem d̄iij
rez h̄ditariarū s; necessaria ē ad acq̄sitiōē possessionis. C. d̄ te
sta. l. oium. ff. d̄ acq. pos. cum hec. in p̄n. d̄ bo. pos. l. i. z. ij. **I**tem
in datōe tutoris. **D**atur enim aliquādo a testator. **S**cōda datō ē
illa v̄balis q̄ cōfirmat a iudice. vt p̄z. ff. e. C. d̄ te. tu. z d̄ p̄firmā.
tu. Tertiō sequitur d̄cretum iudicis administrationem tōcedēs. vt
C. ar. tu. l. fi. z i autē. vt h̄i q̄ ob. se. h̄ere. re. mi. §. pe. **I**tem p̄z i feu
do. nā p̄mo feudi p̄cessio. **S**cōda inuestitura q̄ ē p̄cedētis p̄cessio
nis cōfirmatō. Tertiō i possessionē inductio q̄ ē cōcessionis z inuesti
ture realis executio vt i ti. qd̄ sit inuestitura. col. x. Et h̄z p̄dicta nō
sunt sitia q̄tū ad oia sitia tū sūt q̄tum ad ordinē successiōnū. z h̄
z̄a sunt fm̄ absolutā z p̄pam significatiōem verborū. Sed p̄ p̄iti
regula credendum est z dicenduz institutionem largo modo su
mi. z pro omnibus sup̄radictis modis pōi. **L**ertum ē. n. q̄ colla
tio z inuestitura que fit p̄ ep̄iscopum institutio iuris appellat̄. vt in
palle. c. cū ex iniūcto. §. de hereti. Itē inductio possessionis que fit
per archidi. appellatur institutio corporalis. ut. §. de offi. archidi.
c. ad eos. §. in quadam vero. In quacuūq; predictarū enim defe
tus interueniēs red dit b̄ficiū receptiōem uel retentiōem illicitam
Si. n. defectus est in institutiōe verbalis si ex parte institutiōis. ut quia
is instituit qui de iure instituire nō possit. illicita est detentio. verbi
gratia. ut quia institutio fiat per vicarium ep̄isopi etiam generalē
quē cōstat instituire non posse nisi institutiōis potestas specialiter
fuerit permessa per ep̄iscopum. ut. §. de offi. vicarij. c. cum genera
li li. vi. Et ita debet itelligi. §. de isti. c. ex frequentibus. **E**l q; fiat
per capitulum de beneficijs ad collatiōem ep̄i pertinentibus quā
constat non valere etiam sede vacāte. vt. §. de isti. ca. i. li. vj. Itē si
institutiō fiat de eo q̄ nō potest de iure institui vt si instituat laicus
uel alius irregularis cui prohibetur de iure h̄re b̄ficiū. vt. §. de i
sti. c. ii. cum multis similibus. **I**dem est si defectus fuerit i institu
tiōis forma. vt q̄a fuit sub conditiōe facta cum actus legitimi non
suscipiant conditionem neq; diem vt. j. eo. actus legitimi. z. §. de
elec. i. electōibus. li. vi. Et per hoc patet q̄ institutio largo modo
hic sumitur. vt tam institutiōem verbalem z inuestituram qui ius
tribuit q̄ inductiōem i possessionem que possessionem z quasi cō
cedit z comprehendit. Et hoc ostēditur necessario argumēto po
sito casu q̄ esset aliq; verbaliter institutus. re ipsa sine inductione
in possessionem z auctoritate propria possessionem occuparet.
diceretur idēbere possessioni vt p̄redo non vt institutus posses
sor. ff. de acq̄ren. pos. l. si ex stipulatiōe. i. z. ii. responso. C. e. titu. l.
nec natura. **C**anonica uero institutio appellatur i qua oia sub

stantia valde institutionis largo modo sumpte concurrunt. i. collatio inuestitura in possessione inductio et decens persone habilitas tam ex parte conferentis quam ex parte illius in quem collatio facta est et solennis institutio forma. sicut in superioribus est ostensum sicut dicitur legitima tutoris dario. quando is dedit qui dare potuit is accepit qui fuerat dandus. et is datur cuius dandi facultas erat et pro tribunali decretum interponitur. ut ff. de confirmat. tuto. l. naturalis. §. si queratur. **Queri** autem potest circa materiam supradictam. Primo nunc quid institutio inuestitura et in possessionem inductio sint distincte species vel idem significantes. Hoc autem declaratur per superiora. et ideo superuacuum esset repetere. **Secundo** queri potest cum sunt species indistincte proprie sumendo. utrum distincta iura tribuuntur per eas et dicendum est sicut in superioribus patet quod per institutiones verba lem tribuitur ius proprietatis et per inuestituram declaratur et confirmatur illius iuris collatio. ut dicto. c. inter cetera. et c. cum ex in iuncto. Et per inductionem in possessionem tribuitur ius possessionis et quasi ius administrationis. ut dicto. c. adeo. et c. veruz. **Post** autem aliquis dicere quod inconueniens videtur quod in eadem re queratur possessio. et quasi possessio cum possessio consistat in rebus corporalibus tantum. ff. de acquiren. poss. l. iij. in principio. et de usu capi. l. sequitur. §. si viam. quasi possessio consistit in incorporeali bus. ff. de serui. l. penul. et si serui. ven. l. sicut. §. aristo. et uti pos. l. si. si ergo corporalia et incorporealia sunt species opposite et non concurrentes circa eandem rem. ut insti. de rebus corporalibus et incorporeali bus. ff. de re. di. l. i. sic possessio et quasi possessio videtur species opposite et non possent concurrere in eadem re. Sed dicendum est quod in beneficiis est considerare ipsum ius beneficii quod est in corpore. i. in eodem numero quasi possessio. Item est considerare corporales que sub iurisdictione beneficii continentur. et in illis dicitur quasi vera possessio corporaliter instituta. **Queri** potest tertio quare est quod per inuestituram factam per anulum vel per baculum aut baculum non queritur vera possessio vel quasi possessio: per clauium traditionem queratur possessio rerum que sub clauibus constituuntur vel custodiuntur. ut ff. de contrahen. emp. l. clauibus. et de acquiren. rerum do. l. qua ratione. §. item si quis. et de acquiren. possel. l. i. §. si iusserim. Ratio est quia sub custodia clauium constituuntur et continentur. et ideo traditis clauibus sub quarum custodia sunt ipse res tradite intelliguntur. Anulus vero et baculus seu liber nihil habet commune cum rebus que in beneficio continentur et ideo per inuestituram per baculum factam non intelligitur translata possessio. Sicut dici solet si tradatur vel legatur instrumentum in quo continetur emptio predij vel alterius rei ipsa res intelligitur tradita vel legata quia vera in re quesita probatio vel in instrumento continetur. C. de dona. l. i. ff. de lega. j. seruum filij. §. eum. et de lega. iij. l. qui chirographum. Huius autem causa queri potest. quarto si institutus verbo et institutus anulo inducatur in possessionem rei vnius qui est in beneficio sibi collato nomine illius et aliarum an intelligitur quesita possessio illi tantum in qua inducitur corporaliter vel illius et aliarum. Ad idem que sita possessio omnium quia iure cauetur quod restituta vna re hereditaria omnes restitute intelliguntur si ea mente restituantur ut effectus restitutionis trabatur ad omnes. ut ff. ad trebel. l. restituta in pinci. et quia totus fundi possessio transfertur etiam si vni fundi angulum quis ingrediat. ut ff. de acquiren. possel. l. possidere. §. quid autem. si ergo quesita possessionis vnius rei que in iure beneficii continetur omnium eo beneficio apprehensorum quesita intelligantur tamen si hoc equitas suadet ius scriptum contrarium dicit. quod heres querit dominium omnium rerum hereditarium ad eundem hereditatem. et tamen non querit possessiones alicuius rei nisi eam corporaliter apprehendat. ut in. d. l. cum heredes. et si quis testa. lib. ee iustus. l. i. §. sceuola. Ad idem restituta patet responsio. quod ibi loquitur de transactione dominij ad quam sufficit sola restitutio verbalis ut in eadem. l. z. l. iij. eo. ti. In proposita autem loquitur de acquiren. possel. l. qui in facto consistit licet ipsa quesita ius dici possit. ut ff. de acquiren. possel. l. i. in pinci. et §. si vir uxori. et l. peregre circa principium. Et ideo ad positionem vnius non sequitur positio alterius quod impossibile est ab eo esse essentialiter separatum. ut. C. de probationibus. l. non nudis. et l. non epistolis. et l. neque naturales. et l. ad probationes. **Item** ad idem possideri. §. quod autem. Respondeo quod ibi non dicitur quod acquirat

possessio aliarum rerum que erant intra fundum et a fundo distincte. sed certarum partium fundi tantum que acquisite parti erant continuare. **Quinto** queri potest circa personas quibus temporibus conferens debet esse capax beneficii conferendi. et dicendum videtur quod sufficit esse capax temporis collationis facte licet postea definat ex quacumque causa quod factum legitime retractari non debet. **Item** post casus eueniat a quo non potuit inchoari. j. eo. c. factum legitime. et ff. de acquiren. heredi. l. si seruus quis. §. vlti. et de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. pater. de reg. iuris. l. in ambiguis. §. non est nouum. et quod iure cauetur quod si testator qui heredem instituit sine delicto suo et absque facto suo perdidit ius testandi: institutio preterea non viciatur. ut ff. de test. l. is cui. et de bo. possel. §. tab. l. i. §. exigit pretor. et §. si quis autem. ergo institutio de beneficio facta non viciatur. licet instituens ius instituendi perdidit. obstat tamen videtur quod. l. cauetur quod si testator qui heredem instituit ius testandi perdidit propter delictum. vel propter suum factum. quod se prebuit ad arrogandum institutio viciatur. ut ff. de in iusto. et irri. testa. l. si quis ex hereditate. §. irritum. et de bono. possel. §. in tab. l. qui liberis. §. testem. et insti. quibus mo. testa. infir. circa pinci. et §. non tamen. Ergo viciari videtur institutio facta de beneficio. **Sed** responderi potest quod institutio beneficii tenuit ita quod propter expressam institutoris voluntatem non potuit reuocari. arg. ut §. de preben. cum inter certam not. ex quacumque causa ius instituendi perdidit institutio precedens non viciatur. ut in auct. de tabel. §. penul. Sed institutio heredis non tenebat irrevocabiliter ante mortem testantis cum semper esset voluntas ambulatoria et mutabilis usque ad mortem. ut. C. de sacro sanc. eccle. l. i. ff. de iure codicil. l. diuis. §. licet. de lega. j. l. si mihi et tibi. §. in legatis. et de lega. iij. l. si quis in pinci. testa. et de adimendis leg. l. iij. in. §. vlt. et §. conditio. et de dona. inter virum et uxorem. cum hic status. §. ait oratio. et ideo si perdidit testator potestatem testandi ex ea causa que originem sumat a delicto vel a culpa vel dolo testantis institutio irritatur ut in. l. pe. §. irritum et in. §. non tamen. Sed si ea causa perdidit testamenti factionem que de dolo vel culpa testatoris non sumat originem institutio non viciatur. ut in. l. si is cui. et in. l. i. §. exstinguitur. et §. si quis autem. Facilius enim reuocatur ea que a principio non habent effectum irrevocabilem quam ea que a principio irrevocabiliter tenent ut patet. quod donatio inter viuos que irrevocabiliter tenuit a principio non reuocatur propter delictum subsequens a donante commissum. ut. C. de bonis dam. l. si quis post h. sed donatio causa mortis reuocatur ratione delicti et condemnationis que propter alias post delictum subsequitur. ut ff. de dona. causa mortis. l. si aliquis. **Sexto** queritur quibus temporibus debet esse capax is qui in beneficio instituitur. et videtur quod ex ratione qua heres institutus debet esse capax tribus temporibus. i. testamento. mortis testatoris et aditionis hereditatis. ff. de hereditibus insti. si aliena. §. in extraneis et insti. de heredum qualitate et differentia. §. in extraneis eadem ratione institutus debeat esse capax beneficium consequendi tribus temporibus. i. tempore institutionis. et tempore inuestiture. et tempore quo mittitur in corporales possessionem. Sed si mediis temporibus fuerit non capax. i. institutio nem et inuestituram et missionem in possessionem institutio non viciatur. ex quo tribus temporibus capax inueniretur. ut ff. de here. insti. l. sed et si in conditione. §. solennis cum. l. seruum meum. sed si capax fuit tribus temporibus et post illa tria tempora incipiat esse non capax siquidem ratione delicti sui. ut quia homicidium vel aliud enorme delictum commisit quod ipsum inhabilem ad beneficium reddit. priuatur beneficio ex causa superuenientis. ut §. de homici. vo. vel casu. Sed si propter alium delictum que ex delicto non sumit originem. ut quia senio vel valitudine corporali impeditur sic vel alia causa simili non priuabitur sed dabitur alius coadiutor si bi. ut §. in ti. de de. egro. lib. vj. **Septimo** queritur quid si credebatur instituentem instituendi habere ius cum in veritate non haberet an comperto errore institutio vicietur et videtur viciari debere quod factum illius qui credebatur esse tutor et non erat inutile est. ut ff. de rebus eorum qui sub tu. l. q neque et de aucto. tu. l. ticiam §. qui rem. et de eo qui pro tu. l. si is qui. **Contra** videtur viciari non debere de iure cano. vel ci. quod tenuit ab initio propter errorem eodem qui pro veritate habet. ff. de suppel. leg. l. iij. §. si. et de of. fi. pre. l. barbari philippus. et C. de test. l. i. et de sen. et iterlocuto. om. iudi. l. si arbiter. et insti. de te. §. testes. Et ideo postea dicitur

gatur veritas errori contraria non viciabit institutio que ab initio tenuit. vt. j. eo. c. factum legitime. ¶ Ad contraria dici potest. qd ibi fuit error singularis qui nihil operatur in preiudiciū veritatis ff. de acquir. her. l. cū quidam. §. qd dicitur. et de suppe. le. l. labeo. §. verū si ea. Sed in consumptis fructibus. singulis error facti vel iuris excusari debet. vt. ff. de her. pet. l. sed et si lege. §. sci. re. C. de rei ven. l. certū sed fm theologos qui dicūt qd veritate qñ qz comperta viciatur qd ab initio tenuit si appareat cōtrariū in veritate debere forte in principali aliter iudicari. sed si de fructibus idem. ¶ Octauo querit an si in forma institutionis vnū de substātibilibus omittat et cetera obseruent institutio viciet. Et dicendum est qd omisso cuiusqz substātibilibus viciat. vt. ff. de transac. l. cū hi. §. si pretor. et ar. de re. eorū. l. si pupilloz. §. si pretor. et ad munic. l. constitutionib⁹. l. omisso leuiū et non substātibilibus non viciet rem de qua agit. ff. de ven. inspi. l. i. in fi. ¶ Nono queri potest si canonicus prebendam percepit de manu prioris qui non erat legitime institutus an postea possit petere priorē ab administratione remoueri tanq̄ non legitime institutus. Et videtur qd non qd iure cauet qd si ego consequar legatū ab instituto in testamento qd poteram infringere per q̄relam vel cōtra tabulas. sciens me posse qd postea nō possum rūpere testamentū quasi iuri meo renūciasse videar. ff. de inoffi. testa. l. figs. §. si. et l. nihil. et de leg. pre. cōtra tabu. bo. pos. pe. l. si. §. omnib⁹. et de bo. lib. l. in scōz. §. figs. per qd videt qd si canonicus sciebat priorē nō canonice institutum et prebendam de manu sua percepit: percipiēdo videt renūciasse iuri suo dando institutionem ei⁹ minus canonicam. E contra videt qd nihilominus possit priorē non canonice institutum petere remoueri: qd si consequor legatū ab herede qui erat indignus ex eo qd defuncti necem non vindicauit: nihilominus possit postea eū dicere indignū et auferendū sibi hereditatem. vt. ff. ad fil. l. pe. et arg. ff. de proba. qdam. Itē si consequor legatū ab herede instituto in testamento falso vel minus solēni nihilominus possit postea dicere testamentū falsū vel minus solēne et psequēter hereditatem auferendā. vt. ff. de his qbus vt indignis post legatum. Sed ex premissis argu. soluit questio. qd si consequor legatum ab herede instituto in testamento qd poterat dicere inofficiosum vel per contra tab. rūpere. ideo excludit qd pendebat ex officio meo rūpere vel non rūpere testamentū. vt in primis ar. sed ibi consequor ab herede indigno qui necem nō vindicauit defuncti. vel quia filius subiectus erat. vel qd institutus erat in testamēto falso vel minus solēne. ideo nō excludit qd ex facto meo non procedat quo heres esset indign⁹ vel quod esset filius vel non filius. Itē qd testm̄ eēt falsū vel nō falsū solēne vel nō solēne. et ideo nō excludit. vt in secundis arg. sic ergo et in proposito dicendum est qd si defectus institutionis facte de priorē non pendebat ex scō canonici percipientis prebendam de manu ei⁹ qd non impediāt canonicū institutionem minus canonicam dicere. vt dicta. l. pe. et l. quidam. et l. post legatū. sed si defectus institutionis pendebat ex facto. vel ex voluntate canonici: tūc si quidem sciebat eū non canonice institutū. videtur renūciasse iuri suo. vt. d. l. si pars. et l. nihil. et l. filium. §. omnib⁹. sed si ignorabat non videt renūciasse. et ideo nō excludit. vt. ff. de inoffi. testa. l. mater. §. ceterū. et l. eū q. et ar. ff. de acqren. her. l. necis. §. heres. et l. si is apud quez. §. pe. tant et c. ¶ Decimo ante hec tempora dubitari cōsuevit si apostolice se. legatus tempore legationis sue reseruauerit in aliqua ecclesia beneficiū alicui conferendū et executores deputauerit postea si nito legationis officio. beneficiū vacauit. an executores possint beneficiū taliter reseruātū canonice conferre. et cōsequenter possit eū cui conferri licite obtineri. Et videbatur qd nō qñ auctoritas reseruationis expirasset: hoc ipso et legationis officii expirasset. ar. de re. mi. l. si certarū. §. si. et de iure codicil. conficiunt. §. si miles. ad. l. fal. l. si post missionem sicut in. l. illis facta militia expirat. sic auctoritas confirmationis codicillorū in militia facta. Itē p hoc erat efficax ar. de iur. om. iudi. l. eū qui. §. magistrat⁹. E contra vñ collationem valere. qd reseruatio collata erat in tēpus quo vacare cōtingeret. et ideo quādo cūqz postea vacare cōtingant trahi videt ad tēpus reseruationis facte: qd si cōtraho sub conditione vel obligatione rem meā vel disponendo de reb⁹ meis instituendo heredem vel sub cōditione legando. et postea quicunqz existat cōditio trahitur ad tēpus cōtractus et dispositionis retro facte. ut. ff. de periculo et co. rei ven. l. qd si pēdente. et qui po. in pi. ba. l. potior. et d.

nan. fe. l. nihil. et de vid. et pu. substi. l. vl. §. ticius. et de tes. mi. l. qd dicit. sed per constitutionē nouaz positā. s. de offi. le. c. presenti. lib. vj. hec dubitatio est remota qd reseruatiōis auctoritas expiraret officio legationis finito. et ideo beneficiū qd postea valeat non potest cōferri canonice per executores. nec licet obtineri. ad ar. contraria potest rīderi quod loquitur in eo qui contraherebat et disponebat de rebus suis. et ideo euentus conditionis trahitur ad temp⁹ dispositionis. legat⁹ at nihil iuris agebat in vacaturis: et iō nihil ad rē.

¶ Possessor malefidei vllō tempore non prescribit.

Remittendum est ad euidentiā ist⁹ regule et ad intellectum quis dicat malefidei possessor: qui prescribere non potest. et cōsequenter videbit qd sit bonefidei possessor qd prescribere potest. qd per intelligentiam vnus p̄trarioz percipit alteri⁹ intellect⁹. vt. ff. de acc. ser. l. qui accusare. et d. bis q sunt sui vel ali. iur. l. i. circa p̄n. et de p̄tro. stip. l. i. §. stipulationē. et insti. de tu. in p̄nci. ¶ Malefidei autē possessor dicitur qui contra canonē vel sciens interdictū mercat. vt. j. eo. que contra ius. et C. de agri. et cē. l. que admodū. in fi. l. xi. ¶ Item ille qui emit cōtradiciente dño. vt. C. de rei ven. l. si fundū. nam qui sp̄reta p̄traditione ad emptionē processit p̄sumitur fraudis particeps esse et psequēter bonafide carere. vt. ff. que in frau. cre. l. ait pretor. §. figs particeps. et d. le. pre. l. virile. §. si adierit. ¶ Item ille qui ad vendendū venditorē induxit dolo dicit malef. possessor. C. de rescin. ven. l. si dolo. et l. dolus. Item ille qui emit ab eo quē sciebat vendere non posse: vt a pupillo sine tutoris auctoritate vel falso tutore quē sciebat tutore nō esse. vt. ff. de p̄rabē. emp. l. qd a quolibz et de pub. l. quicumqz. §. qui a pupillo. Bonefidei vero e contra dicitur qui fraude qualibet. et fraudis suspitione caret. vt qd emit vel alio titulo accepit ab eo quem credebat dominum esse vel putauit eū qui vendidit ius vendendū habere quia credebat eē tutorem vel procuratorem domini. ff. de h. sig. l. bonefidei. Est ergo hui⁹ regule intellect⁹ duplex et vterqz cōtinet veritatē. ¶ Primus dicit qd ille qui habuit malafidem tempore possessionis inchoate et cōtinuate nullo tempore tractu. seu temporis continuatione non prescribit. etiam si. c. annis vel ultra possessionez continuaret. ¶ Secundus est intellectus qd si possessor tempore inchoate possessionis habuit bonafidem. et cōsequenter prescriptionez inchoauit. et postea tempore procedente superueniat malafides impeditur processus et effectus prescriptionis inchoate. et ideo illa verba nullo tempore determinare possunt precedentia et subsequētia. Nam scōm p̄imum determinatur sequentia et subsequētia. l. verbū prescribit. Secundū vero fm de terminabit precedentia. Sed op. fm primū iure cauetur qd malefidei possessor prescribit saltem spacio. xxx. vel. xl. anno. vt. C. de prescrip. xxx. anno. l. i. cū. l. omnes. Sed sciendū est qd hic legislator considerauit naturalem equitatem dispositioni diuine conuenientē. qua cauetur qd cū alterius iactura locupletari non decet. Ius vero ciuile considerauit rigorem ex contractibus hui⁹ suadentibus aliquibus publicis vtilitatibus procedentes. i. vt dominia rerū non essent omni tempore indistincta siue incerta. vt. ff. de vfucapio. l. i. et p̄pter si. facilius litibus imponendū. vt. ff. pro suo l. si. nam ius ciuile super vfuca. triennij que procedit in reb⁹ mobilibus. et in qua requiritur titulus et bonafides queritur dominium directum. vt. ff. de vfuca. l. iij. de acquir. re. do. l. i. Item in prescrip. x. vel. xx. anno. que procedit in immobilibus et in iuribus incorporalibus vt. C. de lon. tēpo. prescrip. l. si. et de vfufruc. l. corruptioe. et de ferui. et aqua. l. penul. in qua requiritur similiter titulus et bonafides. queritur dominium qui habet directū vt. C. prescrip. xxx. anno. l. si quis emptionis. in prin. et ibi no. Item prescrip. xxx. an. et etiam. xl. si possidere bonafide inchoauerit quis queritur dominium vtile. si malafides inchoauerit querit sola exceptio cōtra dominiam. vt dicta. l. si quis emptionis. ij. rñ. Ideo qd malefidei possessor prescriptionem inchoatam superueniens nihil preiudicat in aliquo predicto. C. de vfuca. transfor. l. vna. §. hoc tñ modo. Ratio vero diuersitatis predictoꝝ est. qd vfuca. triennij est induta in fauorem possidentis tñ. et ideo per eam queritur dominium directum adeo qd nihil iuris remanet penes dominium primū. qd ex eo patet. qd lex dicit qd vfucapio. triennij queritur dominium. vt dicta. l. iij. de vfucapio. et C. de pac. l. traditionibus. Constat autē

q̄ simplex dominij appellatio ad directam refertur. vt. ff. si ager ve
 cti. vel emp. l. i. z ideo fauor iste appellatur. vt. j. eo. c. odia. p̄scri
 ptio autem. xxx. anno. inducta est in odium negligentium tm̄ nō
 autem in fauorem malef. possessorum. q̄ ipsis non fauent iura. vt
 bic. z. C. de agri. z cen. l. quemadmodum. z ideo odium illud re
 stringitur. vt dicto. c. odia. z. l. cum quida. ff. de lib. z posthu. In
 p̄scrip. autem. x. vel. xx. anno. versatur fauor gratia possidētis q̄
 bonam fidem habent. odium vero ex parte non petentis seu pete
 re negligētis. z ideo in ea eligitur quedam media via. q̄ ex ea par
 te qua dicitur inducta in fauorem possessoris queritur vtile domi
 nium possessoris ex ea vero qua dicitur inducta in odium negligē
 tis facit directum dominium remanere penes ipsum negligentem
 ratione cuius agere possit actione in rem directa contra aliu p̄
 sessorum sed non contra eū qui p̄scribit. vt dicta. l. si quis empro
 ris. z hec procedunt iuxta predictam regulam odia restringenda
 z fauores conuenit ampliari. De iure vero canonico in vsuca
 p̄ione triennij z p̄scriptiōe. x. vel. xx. anno. idēz per omnia si bo
 nafides fuerit continuata vsq̄ ad finem extremi momenti cōple
 re p̄scrip. sed si malafides superuenit quodocunq̄ ante finē
 p̄scriptio. complete impeditur inchoate p̄scriptiōis cōtinua
 tio z hoc volūt dicere verba regule prout illa verba vilo tempore
 determinant precedentia. C̄ Item videtur casus q̄ nec dominium
 nec exceptio queritur p̄scriptiōe. x. vel. xx. anno. vel etiam
 centū vel et nullo tēporis spacio cuz iteruenit malafides. z hoc in
 tendit regula cum dicitur vilo tempore determinare sequentia. et
 hec vera sunt in rebus laycorum. In rebus vero ecclesiarum. licet
 opiniones sint varie. videtur tamen q̄ res mobiles ecclesiarū p̄
 scribantur a p̄uato z ab alia ecclesia spacio quadraginta annoz
 tantum. vt. s. de p̄scriptio. ca. i. z. ij. z in autē. de non alie. in em
 phi. s. pro temporalibus. C. de sacro sanc. eccle. autē. quas actio
 nes. C̄ Idem in bonis vacantibus que deseruntur ecclesijs vel q̄
 fuerunt hereticorum vel alia causa de qua habetur exemplum. C.
 de sacro sanc. eccle. l. si. s. de p̄scrip. c. ij. lib. vi. Et ratio est aper
 ta. q̄ bona hereticorum ipso iure ex tempore delicti intelliguntur
 commissisa seu confiscata. licet occupari non debeant antequam sen
 tentia fuerit super crimine promulgata. vt. s. de hereti. c. cum sim
 leges. lib. vi. ff. de iure fisci. l. p̄ma. s. cui bona. z. l. imperator. z. ff.
 de publicanis. z vectigal. l. i. z. l. commissisa. z. C. ad. l. iuliana. maie. l.
 pe. in fine. z. C. vbi cause fisci. l. i. Sed contra fiscum p̄scribitur
 minor tpe. quia si possideret cuz titulo p̄scribit eo tēpore quo p̄
 scriberetur contra p̄uatum. vt. ff. de vsucapioni. l. quāuis. Si si
 ne titulo siquidē velit possessor inchoare p̄scriptiōem ex eo tē
 pore quo ceperunt vacare p̄scribit. xx. annis. Sed si ex eo tēpo
 re quo fuerunt delata fisco p̄scribitur quattuor annis. ff. de iure
 fisci. l. p̄ma. s. diuus. z. s. p̄scrip. z s. diuersis p̄scrip. l. inter quat
 tuor. z. l. in omnibus. C. de quadrien. p̄scrip. l. p̄ma. z ibi no
 ta. C̄ Res autem mobiles ecclesiarū vsucapitū triennij cuz hoc
 reperiatur iure ciuili determinatum. vt dicto. s. pro temporalib.
 z autē. quas actiones. nec huius contrarium reperiatur inter ca
 nonicos determinatum. nisi aliquis disputando diceret q̄ cōtra
 rium videretur cauere per constitutionem que statuit simpliciter
 quadraginta annorum tempus in rebus ecclesiarum. Sed ad il
 lud respondetur q̄ statutū generale non derogat speciali supra
 de consti. c. i. libro. vj. Sed qui sustinet opinionem auc. contrariā
 dicunt q̄ illud q̄ sp̄ale z generale statuerentur eodē iure. bic au
 tem generale iure canonico speciale de iure ciuili. quo casu non
 potest in aliquo derogare. sed nihil est q̄ in dicto. c. i. de consti. s.
 per summum pontificem inducebatur consti. generalis z per ali
 os consuetudo. vel constitutio specialis z tunc specialis generali
 derogat. Sed illud contingit per specialem permissionem summi
 pontificis. als lex generalis superueniens tolleret speciales prece
 dentem. vt. ff. de sepul. vi. l. iij. s. diuus. Sed adhuc videtur mihi
 inderendum p̄ime opinioni q̄ constitutio que loquitur indefi
 nite non equipollet vniuersali. quando non est eadem ratio z cō
 ditio omnium particularium in vniuerso comprehensōū vt ostē
 sum est. s. in glo. rubrice. constat autem aliam esse rationem z con
 ditionem non mobilitum z aliam mobilitum. Ergo constitutio pro
 lata simpliciter reducatur ad distinctionem auc. Romana vero ec
 clesia sola de iure communi gaudet p̄scrip. centū anno. vt. s. de
 p̄scrip. c. ij. lib. vi. ut in auc. vt ecclesia romana colla. iij. Secūdo
 opponitur q̄ videtur q̄ licet malafides ab initio interueniens im

pediat p̄scriptiōem inchoari: non tamen tollat effectū inchoa
 te q̄ que ab initio aliquid fieri impediunt ex post facto superueni
 entia non tollunt iam factum. vt. j. eo. factum legitime. ff. eo. l. in
 ambiguis. s. non est nouum. C̄ Sed solutio patet q̄ si factum est
 perfectum casus superueniens qui ab initio impediret. non tollit
 iam factum vt in predicta regula factum legitime z prealleg. s. nō
 est nouum. sed vbi factum erat inchoatum. z non perfectū casus
 superueniens qui ab initio impediret inchoari impedit etiaz per
 fici inchoatum ita loquitur bic. z predicta solutio probatur. ff. de
 verbo. obli. l. si sub vna. s. si quis funduz z. l. pluribus. z. s. z si pla
 ceat de ser. le. pro parte z de scriptu. rusti. predi. l. via. s. quecuq̄
 z plene dicitur. j. eo. factum per quod patet q̄ ius canonicum re
 ctius procedit circa tractatum p̄scriptiōem quā ius ciuile s̄z ge
 nerales z communes regulas. C̄ Tertio opponitur z videtur q̄
 quodocunq̄ omnitempore interueniat bonafides p̄scriptio nō
 possit procedere. Constat enim q̄ equitas naturalis scripta i qua
 cauetur neminem cuz alterius iactura locupletari debere. vt. ff. e.
 l. nature. z de condi. indebi. l. nam natura. z de insti. l. si quis mar
 cipium. s. proculus. cum ergo rigor iuris p̄scriptiōem inducēs
 simpliciter scriptus reperitur preualere debet equitas naturalis
 C. de iudi. l. placuit. ff. de po. l. bonafides. Sed dicēdū est q̄ vbi
 reperitur equitas scripta in genere z rigor p̄trari in genere preua
 let equitas s̄z vbi reperitur equitas scripta in genere rigor i specie.
 sicut est in proposito q̄ equitas generalis naturaliter dicitur nemi
 nem debere cum alterius detrimento locupletari. rigor vero dicitur
 specialiter p̄scriptiōes procedere in alterius damnum fauore bo
 nefidei possessoris in odium negligentium p̄fertur rigor. q̄ i iu
 re nostro generi graui per speciem derogatur vt. j. eo. generi. ff. e.
 l. semper in iure. cum multis similibus. C̄ Querendū est autē vtz
 de iure canonico requiratur in p̄scrip. titulus z bonafides. vt an suf
 ficit bonafides tantum sine titulo. nam de iure ciuili constat q̄ in
 vsucap. triennij. z in p̄scriptio. x. vel. xx. anno. requiritur titulus
 z non sufficeret bonafides. C. de rei vendi. l. nullo. z de vsucapio.
 l. celsus vel saltez error facti probabilis qui titulo equipollet. vt. ff.
 pro emptore quod vulgo. z de vsucapio. l. non solū. s. q̄ vulgo. z
 de iure doni. l. proculus pro legato. l. pro legato. z pro suo. l. si an
 cillam. s. fin. Et notari solet ad plenum in p̄allega. l. celsus in pre
 scriptio. autem. xxx. vel. xl. anno. titu. nec bonafides requirit cum
 etiam fures p̄scriberent. xxx. vel. xl. anno. vt. C. de p̄scrip. xxx.
 vel. xl. anno. l. omnes. z hoc si agatur de p̄scribendis rebus pri
 uatorum. Sed si de rebus ecclesiarum tunc etiam in p̄scriptio.
 xl. anno. titu. z bonafides requiritur sicut in p̄scriptiōe priua
 torum spacio. x. vel. xx. anno. vt. C. de sacro sanc. eccle. autē. quas
 actiones. z in auc. de eccl. titulus. s. pro tēporalibus. De iure iō
 canonico iure veteri videbatur requiri bonafides z titu. licet in hoc
 fuerint opiniones. vt. s. de p̄scrip. c. si diligētī. Iure vero nouis
 simo distinguitur rationabiliter. q̄ in rebus ecclesiasticis q̄ possunt
 possideri iure cōmuni. nec p̄scriptio contra possessores habet
 sufficit bonafides. Sed in his que iure cōi nequeūt possideri vel
 cōtra possessore est p̄scriptio. bonafides nō sufficit s̄z est neces
 sarius titu. q̄ possessori causam tribuat p̄scribēdi nisi tanti tem
 poris alleget p̄scriptio cui contrarij memoria nō existat. vt. s.
 de p̄scriptiōe. c. i. transcursus enim tps cui memoria non exi
 stat loco tituli habet. vt. ff. de aqua plu. ar. l. i. s. fi. z. l. ij. z. l. fi. s. aq̄
 co. z est. l. hoc iure. s. ductus aque. C̄ Itē nūqd in p̄scribēdis
 rebus incorporealis sit necessaria bonafides z titulus. vel an suffi
 ciat bonafides. Et dicendum est de iure ciuili q̄ sufficiat bonafi
 des. nec est opus pbare ri. vt. ff. si serui. ven. l. si quis diurno. q̄
 re aut in p̄scriptiōe rerū corporealis titulus requirit z non in
 p̄scriptiōe rerū incorporealiū. Ratio est quia vbi maius pericu
 lum iminet ibi cautius est agendū. vt. ff. de car. c. l. i. s. sed z sigs.
 Sed in p̄scriptiōe rerū corporealiū maius periculum z p̄iudi
 cium paratur. q̄ rei dominium ei aufertur. Sed in p̄scriptiōe ser
 uitutis non aufert dominium rei. sed subicitur res speciei alicuius
 seruitutis debite p̄scribenti. C̄ Nunquid autem sit opus saltez
 titulus allegare z longeuam quasi possessionem probare videt q̄
 sic. vt. ff. de vsuca. l. cū de in rē ver. Sed dicendū est q̄ nō effet de
 iure ciuili. ut. d. l. sigs diurno. z de aqua plu. ar. l. i. s. fin. z. ad
 l. cū de in rē verso. r̄ndendum erit q̄ ibi agebatur de p̄sona astrin
 genda seu obliganda ad aliquam p̄stationem. z p̄pterea ē ne
 cessaria saltem titu. allegatio cum ad legationem personale indu

causam necessaria sit causa vera vel presumpta. vt. ff. de doli. excep-
tio. l. ij. §. circa. et de proba. cum de indebito. §. ratione predicta
f. q. vbi maius periculum est. Item nunquid in prescribendo
usufruc. requiritur titulus et videtur q. non. q. illud ius seruatur i
prescribendo usufructum q. seruatur in alijs prescribendis fru-
ctibus. C. de prescrip. lon. tempo. l. fi. in fi. Contra videtur et est
verum de iure civili q. titulus nullo modo requiratur q. usufruc.
et domini pars. vt. ff. de usufruc. l. iij. et de fideicom. l. si a reo. vnde
qua ratione in prescrip. domini queritur titulus. vt. dicta. l.
nullos. et l. celsus. eadem ratione et in prescrip. usufruc. et ad
l. fi. de lon. tempo. prescrip. dicentem idem seruandū esse in usu-
fruc. q. in ceteris seruitutibus verum est quantum ad temporis limi-
tationem. hoc est vt eodem tempore prescribat quo et cetera serui-
tutes. non quantum ad alia hic hoc de iure civili. Sed secus de
iure canonico cū usufruc. possideri possit de iure communi. vt. ff.
de acquiren. posses. l. naturaliter. et l. possessor. de vi et vi ar. l. iij. §.
iuncti. prescribi poterit etiam sine titulo. dum tamen bonafides ac-
cedat. vt in preallega. c. i. de prescrip. vel transcursum temporis a
quo memoria non extet. Item querendū est vtrum bonafides
requirat etiam tempore contractus et tempore traditionis et tem-
pore continue possessionis. Et dicendū est de iure civili q. in ti-
tulo et emptionis. et vendi. requirit bonafides vel probabilis er-
ror facti. q. bonafides presumptionem inducat tempore contra-
ctus et tempore traditionis in ceteris vero requiritur tempore tra-
ditionis tantū. vt. ff. de vsucap. l. is qui pro emptore. §. fin. et pro
soluto. l. si existimans. et pro emptore. l. ij. in prin. Sed de iure ca-
nonico non requirit tempore contractus in his que de iure com-
muni possunt possideri cum sine ti. prescribuntur. vt dictū est tem-
pore traditionis et continue possessionis vsq. in fines complete
prescriptionis. vt patet per verba regule. In his vero que nō pos-
sunt de iure communi possideri in quibus prescribitur tempore
ti. dicendum foret q. bonafides non requirat tempore contractus
et tempore traditionis. et continue possessionis in ti. emptionis.
in ceteris vero requiritur tempore contractus et tempore traditio-
nis et continue possessionis nisi post tempus contractus malafide
de celebrati error facti. pbabilis interueniat malafidei pcedētis su-
spicionem remoueat. Item querendū est si possessor errauit in
facto. vtrum dicatur malafidei vel bonafidei possessor. et dicendū
est q. error facti probabilis prodest. quia bonafides apertam pre-
sumptionem inducit. vt. ff. de vsucapionibus. l. iusto errore. §. fili-
us. et l. non solum. §. quod vulgo. et pro emptore. l. quod vulgo.
Item queri potest si errat in iure an dicatur bonafidei vel male-
fidei possessor. Et dicendum est q. l. quantum ad fructus percep-
tos dicatur bonafidei. in hoc. l. vt ad restitutionem eorū non te-
neatur. vt. ff. de here. peten. l. sed et si lege. §. scire. tamen quantum
ad prescriptionem malafidei possessor habetur. vt. ff. de vsucap. l.
si fur. §. i. Iuris enim ignorantia in vsuca. non tollitur vt. ff. de
vsucapio. l. nūquam in prin. et de iuris et facti ignorantia. l. iuris
ignorantia. Item querendū est si errauit in iure et in facto simul.
vtrum dicatur bonafidei vel malafidei possessor. quasi magis atre-
di debeat q. proficiat q. q. noceat. argumen. ff. de iure fisci. l. intel-
ligitur. §. si quis palam. e contra videtur q. malafidei q. si magis
consideretur illa de pluribus causis simul concurrentibus que no-
cent q. que proficiunt. arg. ff. ex quibus causis in posses. ea. l. fulcin-
us. §. quid ergo si duas. et ad simile. l. si quis in graui. §. vlti. et l. q.
posthumus. Sed dici potest q. bonafidei reputentur et q. prescri-
bere possit. vt probatur. ff. de dona. l. si vir vxori. et ibi plene notat
ratio autem q. error facti cum errore iuris concurrentes inducit
bonafidei presumptionem et ius oppositum remouet. Sed in. §.
quid ergo si duas. et si quis i. graui. §. vltio. et l. qui posthumus. cō-
stabat de malafidei. et ideo per aliam causam concurrentem que ē
de bonafidei. atq. idem si de malafide non constaret presump-
tionem induceret et non amouet veritas malafidei de q. constat cū in
incertis idem in certis locus sit coniecturis. ff. de verbo. obli. l. cō-
tinuus. l. cū ita. Item queri potest si defunctus habuit malafidei
dem et heres bonam. vtrum bonafides heredis prodesse debeat.
Et e contra si defunctus bonafidei. et heres malafidei. an malafidei. he-
redi nocere debeat. et cū malafidei defuncti noceat hfdi. q. propter
fictionem idēptitatis persone extimat successor viciorum et culpe
defuncti. vt. ff. de diuer. et tēpo. prescrip. l. cū heres. et de pub. l. si
ego. §. partus. videt q. bona. precedere deb eat accedēs male. cū

contrario eadem sit disciplina. et respondet probari. ff. de pub.
l. eū qui. §. in hac actione. et pro empto. l. i. §. si defunctus. Sed ver-
ba regule huius qōnem soluit. q. quocunq. tempore malafides
interueniat ante prescriptionem impedit prescriptionem comple-
ri et propterea siue defunctus siue heres habeat malafidei sequi-
tur q. impediatur prescrip. Possit tamē aliquis dicere de eq-
tate canonica q. si defunctus habuit malafidem et heres bonam.
et vellet heres a se prescriptionem inchoare q. possunt prescribere
in prescrip. rerū que possideri possunt iure cōmuni titulus
non requirit. vt dicto. c. i. §. de prescrip. lib. vi. sicut dicitur de suc-
cessionē singulari volentem a se prescriptionem inchoare. vt. ff. de
acqren. pos. l. pap. §. cū quis. Sed rigor iuris civilis qui p malafidei
dem defuncti malafidei prescrip. in heredem transfundit. vt
dicta. l. cū heres. et in prealleg. §. partus. hoc non patitur. In
decimo et vlti. q. potest an in prescribenda libertate cōtra seruitu-
tem sit necessarius ti. et dicendū est q. non q. fauorabilius est ius
prescribende libertatis cōtra seruitutem q. libertatis prescribēdi
seruitutem. vt. ff. de vsuca. l. sequif. §. vlti. cū igitur in prescribēda
seruitute non sit necessarius ti. vt in. l. si quis diuturno. §. de prescrip-
tio. c. i. multominus necessarius erit in prescribenda libertate cō-
traria seruituti. Item hic est quasi exemplum expressum. ff. de
seruitu. vrba. predio. l. si edes in prin. et ibi nota. Idem.

¶ Sine possessione prescriptio non procedit.

Exemplum

istius regule p. Po-
ne q. emi aliqua m rez
mobilem vel immobilem a quodam nō domi-
no bonafide. tamen possessionem adeptus nō
fui modo dubitatur an vsucapiam vel prescri-
bas. Respondetur q. non q. sine possessione p
scriptio nō procedit. possessione civili vel natu-
rali simul. vel saltem civili non autem naturali tantū si alius ciui-
liter possideret. vt. j. ostendit et large ponitur. vt tam vsucapionē
triennij q. prescriptio. x. vel. xx. anno. xxx. vel. xl. vel etiam magis lo-
geam contineat. licet enim in vera propria significatione prescrip-
tio ad immobilia vsucapio vero ad mobilia referatur tamen le-
gillatores promiscue vtuntur istis vocabulis referendo commu-
niter ad mobilia et immobilia. vt. ff. de vsucapio. quasi per totum et
maxime in. l. iij. et ibi plene nota. Non procedit id est non inchoa-
tur licet aliquando inchoata mediante possessione continetur et
sine possessione vt infra dicitur. Sed opponitur et videtur q.
prescriptio sine possessione procedat certum est enim q. incorpo-
ralia non possidentur. vt. ff. de acquiren. posses. l. iij. in prin. et de
acquiren. rerū do. l. seruus. §. incorporales. et de vsucapio. l. sequi-
tur. §. si viam. et tamen prescribuntur aliquādo spacio. xx. vel. xxx.
anno. aliquando spacio temporis cuius nō extat memoria. vt. C.
de serui. et aqua. l. i. et ij. et de prescrip. longi temporis. l. vlti. et ff.
si serui. vdi. l. si quis diuturno. et de aqua plu. ar. l. i. §. deniq. et l.
i. in prin. cū similibus. Sed dic q. i. incorporalibus est quedā q. si
possessio que illud operat q. operatur vera possessio circa corpo-
ralia q. patet. certū est q. interdum vti pos. non datur alij q. pos-
sidenti. vt. ff. vti pos. l. i. §. interdictum. et tamen sicut datur interdi-
ctum pro tuēda posses. rei corporalis immobilis ita datur pro tu-
enda quasi possessione rerū incorporalium que de numero im-
mobiliū reputantur. vt. ff. de ser. l. penul. et ff. si ser. vendi. l. sicu-
ti. §. aristo. et vti pos. l. si. sicut ergo in incorporalibus non procedit
sine vera possessione. ita in corporalibus non procedit sine quasi
possessione per quod ostenditur hanc regulā omni genere verā
esse. Itē opponitur et videtur prescriptionē sine possessione p ce-
dere. constat enim hereditatē iacentē non possideri. vt. ff. si quis
ex testamento li. esse ius. fue. l. i. §. scevola. et tamen vsucapif. vt. ff.
de vsuca. l. cepta. et l. nūq. §. vacui. et l. iusto. §. nō dū adite. Itē
constat tignū cōiunctū domui nō possideri. vt. ff. de vsuca. l. euz q.
et de acqui. pos. l. qui vniter. in prin. et tamen vsucapitur si tēpore
inventionis pauci dies supererant ad vsucap. cōplendā. vt. ff. de
vsuca. l. rerum mixtura. §. labeo. Sed dicendū est q. sine possessio-
ne non potest inchoari. et ita loquitur regula aliquādo tamen in-
choatur mediante possessione. et ita loquitur contraria. Sed con-
tra hanc solutionem est valde. ff. de vsuca. l. naturaliter vbi dicit
q. perdita possessione interruptitur vsucapio et eius effectus. ergo

non continuatur sine possessione sed dici potest quod illud habet lo cum quando interuenit interruptio naturalis qua mediante possessor possessione priuatur. quod nihil videtur quod in casibus supra dictis possessor possessione priuatur. Sed quandoque iniungit tignu domui. ut. l. q. vniuersas. l. eum qui. Item quandoque moritur quia mors omnia soluit ut in au. de nup. §. deinceps. col. iij. et propterea supradicta non videtur procedere. sed dici potest quod hic priuatur naturaliter possessor possessione actu et habitu. et ideo interruptur priuatur usucapio. in predictis autem casibus id est quando iniungit et quando moritur priuatur actu tantum et non habitu. Sed certe immo si moritur priuatur actu et habitu. quia mors omnia soluit. Sed dicas quod heredem qui est eadem persona fictione iuris. ut. ff. de usucap. l. heres. et in au. diuretur. a. mo. p. apta immediate continuari si non fuerit apprehensa per alium nam si per alium apprehenderetur impediretur continuatio possessionis de functi in persona heredis. ut. ff. de acqui. pos. l. pom. l. que situm de usucap. l. possessio testatoris. et ideo si non fuerit apprehensa per alium et in apta sit immediate continuari pro continuata debet haberi ar. ff. de testa. l. si filius. et in auten. ut ex actione instate dotis prime vel secunde. circa principiu. Et est ratio quare usucapio continuatur possessor defuncto. ut. l. i. l. preal. et patet. ff. qui ex. cau. ma. l. cum miles circa prin. et pro herede. l. i. §. filium. Item opponitur quod constat captum ab hostibus nihil possidere cum ab alio possideatur. ff. de acqui. pos. l. cum heredes. §. in his et tamen usucapit. ut. ff. de usucap. l. iusto. §. ultimo. Sed dicendum est quod non usucapit per se. quod non possidet per se tamen usucapit per alium quem habebat in potestate tempore captus fuit. unde si redeat post liminio videtur omni tempore potestatem continuasse iuris fictione postliminij et eiusdem fictionis virtute usucapit. continuasse et dominium per usucapionem que siuisset. sed ubi possideret per se et capitur ab hostibus perditur possessio. et licet postea postliminio redeat fictio postliminij non extenditur ad possessionem que in facto consistit. et consequenter ad usucapio. que solet ex possessione procedere. ut supra predicta probantur aperte. ff. de cap. et post. reuer. l. in libello. §. facte. et de usucap. l. si is qui. p. emptor et ibi plene no. et ar. qui. ex ca. ma. l. scienduz. et l. denique. et l. nec utile. Item opponitur constat ignorantem possessionem querere cum animus de substantialibus que requiruntur in possessione querenda. ut. ff. de acqui. pos. l. licet et tamen prescribit. ut. ff. p. soluto. l. i. §. cellus. Respondeo et dico quod ignorans nunquam querit possessionem per se. et hoc simpliciter verum est. tamen bene potest ignorans querere ministerio filij vel serui quos habet in potestate et ignorans usucapere. ut in l. preal. Item per procuratorem querere potest possessionem ignorans. sed non usucapere nisi postquam venit in notitia dñi. ut. C. de acq. pos. l. i. et ff. de acq. pos. l. i. §. p. procurator. per negociorum vero gesto. qui caret mandato querit possessionem et usucapere demum post ratihabitionem. ut. ff. acqui. pos. l. comunis. §. procurator. et de neg. ge. l. si ego. Ad hoc querendum est que possessio sit necessaria ad prescriptionem. utrum civilis tantum vel naturalis tantum. vel utraq. simul. Ad cuius declarationem primo est querendum utrum sint due possessiones differentes specie vel una tantum que diuersificetur per precedentia. Jo. dixit quod due sunt possessiones specie differentes. una civilis altera naturalis. Et una tantum. s. naturalis que diuersificatur per accidentia. Et glossatores iuris civilis in C. tenent opinionem Jo. in. ff. maxime in titulo de acqui. pos. tenent opinionem Jo. pro Jo. argui et ostendi potest quod sit duplex possessio. dicitur. n. in. l. q. si possidens fundum naturaliter et civiliter egrediatur de fundo. et peger vadat quod si ego existens est fundum alij egredias fundum in grediens habet possessionem. ut. ff. de acquiren. pos. l. da possidere §. qui ad nundinas cum igitur impossibile sit duos eandem rem eandem speciem possessionis insolidum possidere. ut in eo. ti. l. iij. §. ecotrario. et predicta. l. duo. manifestum est quod due sunt possessionis species. Item argui potest ex eo. §. qui dicit quod ingressus fundum post reuersum non admissum possidet vi et cla. sed violentia et clandestinitas due sunt qualitates contrarie ergo coherere non possunt eadem subiecto. ut. ff. pro suo. l. ancillam. et pro empt. l. i. §. vlti. si coherent diuersis sequitur quod diuersae sint substantie siue species possessionis. Preterea dicit. ff. de vi. et vi ar. l. i. §. deicitur quod datur interdictum ei qui possidet naturaliter ta

tum. Item qui possidet civiliter tantum. quilibet enim illarum possessionum ut ibi dicitur. sufficit ad interdictum unde vi. cum igitur interdictum unde vi. non detur nisi in ratione possessionis. ut. l. i. §. interdictum hoc. ff. unde vi manifestum est quod quilibet illarum est vera una species possessionis per se. Item ibidem dicitur quod naturalis possessio. et pro suo ad interdictum pertinet cum igitur copula cadat inter diuersa manifestum est quod specie differant naturalis possessio et pro suo. quare cum idem sit pro suo possidere et civiliter possidere secundum omnes opiniones. apparet ulterius quod civilis et naturalis possessio sunt due possessiones specie differentes. Item interdictum unde vi datur proprietario et usufructuario. ut. ff. de vi et vi ar. l. iij. §. unde vi. Alterque ergo possidet. quod aliter interdictum non haberet. ut in eo. ti. l. i. §. interdictum h. et §. deicitur in si. cum igitur non possint insolidum eodem genere possessionis possidere et usufructuarius possideat naturaliter. ut. l. naturaliter. et l. possessio. ff. de acqui. pos. certum est quod proprietarius eodem genere possessionis non possidet quo usufructuarius. ut eodem. §. ecotrario. quare cum possideat civiliter apparet quod civilis et naturalis possessio sunt due possessiones specie differentes. Item si ponatur proprietarius et usufructuarius esse extra fundum et extra fundi conspectum haberent ambo eadem naturaliter et civiliter. Item si in fundo ambo haberent eadem naturaliter et sic eadem qualitas possessiones esset apud duos insolidum quod etiam Jo. negat posse contingere necesse ergo habere ponere possessiones plures specie differentes quibus eadem species vel diuersae habent qualitates preterea due possidendi qualitates contrarie in eadem substantia possessionis concurrere non possunt ut ostensum est. Sed civiliter possidere et naturaliter sunt qualitates contrarie possidendi. secundum ea que communiter dici solent. ut. ff. de preca. l. i. et uti pos. l. si duo in p. non ergo concurrunt in eadem substantiam possessionis. si ergo non est eadem substantia naturalis et civilis manifestum est quod non sunt eiusdem speciei quod esse idem in specie. est eadem in substantia et natura. Preterea quaeque sunt eiusdem speciei producant eundem effectum. ergo ad destructionem consequentis que non producant eundem effectum non sunt eiusdem speciei quasi cum civilis et naturalis possessio eundem effectum producant. quod ex civili procedit usucapio ex naturali non ut. ff. de acqui. re. do. l. acquiratur. §. vlti. manifestum est quod civilis et naturalis possessio sunt possessiones specie differentes. Preterea dicitur in l. sicut nulla possessio acquiratur sine animo et corpore ita nulla admittitur nisi in quod utrunque contrarium actum est. ut. ff. de acquiren. pos. l. quemadmodum. cum igitur hoc signum nulla per diuersis in natura videatur negare. Sequitur quod omnes possessiones non sunt eiusdem naturae. quare nec eiusdem speciei. Preterea dicitur in l. pupillus. ff. de acqui. re. do. quod pupillus sine tu. aucto. non potest alienare et illam possessionem que est naturalis. Inuit ergo in hoc quod dicitur quod non est eiusdem naturae naturalis et civilis. ergo nec eiusdem speciei. Preterea contra Jo. est quod civilis et naturalis non videtur ponere differentias accidentales sicut etiam iusta et iniusta. et hoc p. ff. de acqui. pos. l. iij. §. ecotrario. nam ibi in secundo responso ponitur unum posse possidere civiliter et alium naturaliter. et tertio responso dicitur non posse unum possidere iuste et alium iniuste. per quod apparet quod civilis et iniusta. Item naturalis et iniusta non soluz non sunt idem imo nec egpollent. ergo nec ponunt differentias accidentales sicut iusta et iniusta. Si non accidentales. ergo substantiales. ex quo sequitur quod si diuersificant in substantia diuersificant in specie cum esse idem in specie sit esse idem in substantia et natura ut dicitur s. e. Preterea contra Jo. est. ff. de acq. pos. l. iij. §. nerna filius. ubi dicitur me possidere rem mobilem hactenus quatenus posset nancisci naturalem possessionem si possideo et nihilominus postea nancisco naturalem. ergo primo me habuisse aliam distinctam a naturali. et quo sequitur manifeste quod due sunt quarum nulla est altera. per opi. autem Jo. s. una sit tantum que diuersificet per accidentia. arguit sic. Primo quod rub. dicitur de acquir. et amittenda pos. in. ff. Item i. C. dicitur de acq. et reti. inuit ergo quod una est vera possessio. et per duas una spes si cur Jo. dicebat aliter enim non singulariter sed pluraliter loqueretur et confirmatur ista ratio per tex. in p. n. l. i. ff. de acqren. pos. ubi dicitur quod possessio appellata est quasi pedum positio et singularis locutio vno solo supposito contenta est. ergo etc. Preterea per Jo. dicitur in. l. q. si aliquis exeat de fundo a quo definendi possidet et dicit oes

possessionem videtur q̄ vna sit subā possessiōis cui diuerse inbe-
reāt q̄litates sicut dīzo dicebat. vt de acq. pos. l. iij. §. i. amittēda.
z. l. si quis. §. dīa. **C** Preterea aut in vna ē spēs possessiōis tātū
aut plures si vna a zo hz ppositum. si plures tūc unus pōt habere
vnā. alius aliaz. z. sic p̄tigit q̄ eadē res sit a diuersis simul z. semel
insolidū possessa q̄ ē cōtra. l. iij. §. ex cōtrario. de acq. pos. Item
sequeret q̄ ex qualibet specie pcederet usucapio. z. sic sequeret
duos insolidum dīuiz q̄rere q̄ est cōtra. l. si ut certo. §. si duob⁹
ff. cōmo. **C** Preterea pro a zo. est. §. qui ad nūdinas. i. si. si bñ in-
spiciat. nā fm uerba tex. p uiolētā supūciētē remouet clādesitas
f. pcedēs q̄re cōtrarie q̄litates z. illud cōtingit ideo q̄ due p̄rie
q̄litates nō p̄patunt. sed circa eandē possessiōē ut dictum est. si
enī eēt possessiōes diuerse. p̄ma qualitas. i. clādesitas p̄tra
vnā. i. naturalē. secūda uiolētā p̄tra aliā. i. ciuilē deprehēderef
z. per hoc patiunt se simul. nec vna per aliā tolleret. Sed itelligē
do tex. sicut in p̄ncipio. gl. intelligit nō pcedit. z. p̄terea p̄ a zo. ē
iusta uel iniusta sunt differētie accidētales possessiōes fm oēs nō
substāntiales. sed iusta dī ciuilis. iniusta dī naturalis. ff. uti pos. l.
si duo. in p̄n. ergo z. ultimo sequitur q̄ ciuilis z. naturalis nō ponit
differēntias substāntiales. sed accidētales solūmodo. sic non sunt
spēs differētes. **C** Preterea p̄ a zo. est q̄ nulla possessiō sine aīo
perditur. ut ff. de acq. pos. l. quēadmodum. de reg. iur. l. fere q̄
buscūqz. Sz cōstat vnā solam possessiōē absentē retinere fm
oēs. vna sola possessiō z. nulla p̄ditur. q̄ in nulla ē aīus p̄dēdi ne
cessario sequitur vnā solam eē. **C** Preterea p̄ a zo. est q̄ q̄cunqz
hnt eadē diffinitionē ergo sunt eadē in substāntia. Sed natura-
lis z. ciuilis eandē habent diffinitionem secundum Jo. ut not. ff.
de acq. pos. l. i. in prin. ergo ciuilis z. naturalis sunt eadē in sub-
stāntia. ergo in specie. Sed ad istud dici pōt q̄ describuntur si-
mul respectu cuiusdam tertij in quo conueniunt. z. ideo nō sequi-
tur q̄ sint idem in substāntia. sicut nec sequitur homo z. asinus ē
animal ergo homo est asinus. sunt idem in substāntia. Solutio
tutius z. probabilius est tenere opi. Jo. q̄ tex. ponit ciuilem z. na-
turalem possessiōē z. duas species coequas. ff. pro herede.
l. iij. §. q̄ vulgo. z. confirmatur in. d. l. iij. §. nerua filius. ff. de acq.
pos. Et ad argumēta contraria facile ē respondere si quis dilige-
ter inspiceret. Dico igitur reassumendo questionem premissam:
q̄ ad p̄scriptiōem est necessaria ciuilis z. naturalis possessiō.
uel saltem ciuilis sola siue naturalis. Nam q̄ sufficiat ciuilis so-
la probatur quā. l. cauetur q̄ absens quem constat solam ciuilem
possessiōē animo retinere possidet quantum ad hoc ut usuca-
pio continetur. ut ff. de fur. l. serui z. filij. §. ult. z. de diuer. z. tem.
p̄scrip. l. in accessione. de acq. pos. l. i. §. per seruum qui in fu-
ga. Item q̄ naturalis sola non sufficiat ad p̄scriptiōem p̄ba-
tur primo per textum. ff. de acq. re. do. l. acquiruntur. §. ul-
timo z. ad exhibendum. l. celsus. §. iu. de acq. pos. l. i. §. per euz.
Item probatur per arg. necessarium cui non potest commode
respondere si non is qui ciuiliter tantum possidet z. usucapit q̄
est uerum. ut. d. §. per seruum qui in fuga. z. d. l. serui z. filij. §. ul-
ti. abesset uel presens esset. z. p̄scriptiōem continuaret: sequere-
tur q̄ si ex naturali possessiōē sola procederet p̄scriptiō q̄ si eo-
dē tēpore naturaliter possideret z. bona fide q̄ duo quererēt in-
solidum dominiū eiusdē rei eodē tempore q̄ non ē de iur. pos-
sibile. ut. ff. commo. l. sint certo. §. si duobus uehiculum z. de ca-
strē. pecu. hereditate. §. pater. z. de reg. iur. l. quod contra. §. uni-
duo. **C** Sed potest instari q̄ fm hoc nunquam p̄scriptiō con-
tra absentem procederet q̄ p̄tra possidentem p̄scriptiō nō cur-
rit. C. de p̄scrip. xxx. an. l. ij. Item tēpus non est modus perdē-
de possessiōis ut. ff. qui. mo. usuf. l. si mulieri. ergo p̄tra absen-
tem ciuilem possessiōē animo retinentem nūquam p̄cedit p̄-
scriptiō. Fateor q̄ contra ciuiliter possidentē d̄scrip. non p̄ce-
dit. Item fateor q̄ tempore tantum non est modus perdēde
possessiōis. tamen iure cauetur q̄ tempore est modus inducē-
di obliuionē z. obliuio ē modus iducēdi d̄spōem animi. z. d̄spo-
sitiō animi ē modus p̄dēdi possessiōē. ut legif. z. no. ff. de usu-
ca. l. furtū. §. fūdi. Et p̄terea dico q̄ si ciuiliter possidens neglex-
erit naturalē possessiōē p. x. an. uel ultra q̄ illa negligentia circa
possessiōē naturalem priuat eundem possessiōē ciuilem. sicut
alias cauet in iur. q̄ negligentia commissa in adipiscēda uel recu-
peranda possessiōē naturalē inducit amissionem ciuilem. ut. ff.
de acq. pos. l. iō. §. si forte. dico ergo q̄ diu abis retinet ciuilē pos-

sessiōē nō ichoat p̄scriptiō duplici rōne. **C** Prima q̄ cōtra
possidentē ciuiliter nō p̄scribitur. ut. d. l. ij. C. de p̄scri. xxx. an. **C** Se-
cūda rō q̄ qui ciuiliter possidet p̄scribit. ergo alius nō p̄scribit
eodē tēpore ne plures simul insolidū q̄rerēt ut dictū est. Sz ex quo iu-
ris p̄sumptōe possessiōē ciuilē p̄diderit p̄ obliuionē super ai-
dispositōē que ex obliuione p̄cedit p̄ absentē lōgī tēpore ex nūc
inchoat p̄scriptiō cōtra eū z. hoc voluerūt glo. iuris ciuilis aliq̄
liter dicere. l. nō plene. C. de ser. fug. l. i. p̄ quod p̄z q̄ ad p̄scri-
ptiōē est necessaria ciuilis z. naturalis possessiō sit. uel ciuilis so-
la. naturalis aut sola nō sufficeret eo cāu quo ponerem aliū ciui-
liter possidere. ut. s. ostensum est.

C Idem Bonifacius.

C Peccatū non remittitur nisi restituatur ablatum.

I rem meam ^{surripuisti. vel violen-}
ter abstulisti vel aliud

a me extorsisti per vsurariā p̄auitatem non remit-
titur tibi peccatum. z. p̄ter nec pena peccati nisi re-
stituatur rem ablatam. z. hoc intendit hec regula z
probat. s. de vsur. c. cum tu. z. de cens. c. secūdo

Nisi ponitur sicut in. c. proxi. ff. de ven. in pos. l. extraneo. z. de fe-
rijs si feriat. z. de custo. re. l. ij. §. si. Aliq̄ autem reperitur quod
negat seu priuat. Et. C. de transac. l. iij. z. ff. de reg. iur. l. quo tu-
tela. in p̄n. Et ideo dicendum videtur q̄ ubi p̄cedit oratio nega-
tiua dicitio nisi ponit. ut. d. l. extraneo. z. l. si feriat. z. l. ij. §. vlti. z.
de aur. z. ar. le. l. titia. z. in hoc. c. z. seq. sed ubi p̄cedit affirmatiua
tunc negat seu priuat. ut. d. l. quo tutela in p̄n. ff. de diuer. p̄-
scrip. l. accessione. §. vlt. z. ad tur. l. i. §. pe. z. de iure fis. l. iij. §. mul-
torum. z. §. vlt. in. l. non possunt. **C** Sed cōtra hoc videtur. ff. de
re. iur. l. nemo ex his. in princ. z. nō ponit. tamen negatiua p̄cedit
Sz illa negatiua equipollet affirmatiue. z. ideo dicitio nisi priuat
sicut ubi vera affirmatiua p̄cedit. **C** Item cōtra predictam solu-
tionem videtur. ff. de manu. testa. l. ticio. §. vlti. ubi videt p̄cede-
re negatiua. z. tū dicitio nisi nō pōt sed ibi negatiua nō p̄cessit sz
secuta fuit. z. ideo nō videtur habuisse aīum cōcedi libertatē. sed
poti⁹ impedidit. z. p̄pter illam p̄sruptionem animi impedidit im-
pedidit datio libertatis. ar. ff. de adimē. le. l. legata inutiliter. z. d. di.
z. demō. l. cū tale. §. vltimo. **C** Restituatur. ergo a cōtrario si resti-
tuatur ablatū remittitur peccatū. cū ar. a cōtrario sensu sumptuz
sit lex. ut. ff. de testi. l. ex eo. z. de testa. l. qui testō. §. mulier. Et cuz
sublata causa finali alicuius rei. tollat effect⁹. ut. ff. de dolo. l. ij. §.
vl. z. l. eleganter. in p̄nci. z. de excep. rei iudi. l. ij. z. de adimē. le. l.
alūne. §. ab heredib⁹. z. s. de p̄eben. z. digni. c. si pauper clericus
li. vj. cū ergo delictū sit cā finalis pene ipōndē q̄ p̄z. q̄ ubi nō est
delictū nō d̄z esse pena. ff. de ver. si. l. aliud. §. multa. C. de pe. l.
fancim⁹. bene sequit q̄ restituro ablato. z. sic reducta cā ad non
cām remittit peccatū. Sz cōtra hoc apte. ff. de furtis. l. q̄ ea mēte
z. vi bono. rap. l. penul. ubi restituta re sublata z. violēter ablata nō
remittit peccati pena. Sz illud fm originem iuris ciuilis. fec⁹ au-
tem de equitate iuris canonici q̄ diuinū imitatur. Queri aut for-
let si fur vel raptor. vel vsurarius hz facultatē rei restituēde etiaz
si fiat eius remissio absqz eo q̄ restituat rem. an itelligatur a pec-
cato solutus. z. qdaz dicunt q̄ sit absolutus quia soluere z. cōseq
remissionē eius q̄ erat soluendum paria sunt. ff. de re iudi. l. iij. §.
soluisse. z. l. intra dies. z. quā satisfactū accipimus per euz modū
quē credito acceptauerit ut. ff. de actionib⁹. si rem. §. satisfactuz
autem. quibus modis pign. vel hypo. sol. l. item liberaf. in prin:
C Alij dicunt q̄ nō liberaf quibus verbis regule inherenduz est
in dubio cū de peccato agatur. Restituere autem est rem in pri-
mo statu reponere. ut. ff. de vsuris. l. videamus. §. i. fauiana. z. ne
quid in loco publico. l. ij. §. vt restituz inquit. z. de verbo. signi-
fica. l. cum pretor. z. l. plus est in restitutione. z. l. restituēf. **C** Nō
absurdum tamen dici potest q̄ si res erat restitutiōi parata per
inde acti res esset restituta z. postea per eum cui restitutiō facta
fuit donatio sit restituenti. arg. ff. de dona. inter vir. z. vxō. l. iij.
§. sed si debito: z. §. vlti. z. de iure do. l. vir ab eo z. ff. si cer. pe. l.
singularia. circa si. z. de solu. l. pecunia. de rei vendi. l. hoc si res
alias non potest itelligi proprie facta restitutiō cum quantū ad
propriam significatiōem v̄borum aliud sit remittere aliud re

fituere vt dictū est. sed si nō habz facultatē rei restituēde. tūc es-
 set sibi ipossibilis restitutio: z tūc sine restōne absoluef: q: nemo
 pōt ad ipossibile obligari. vt infra eo. c. nemo pōt. z ff. de regul.
 iuris. l. ipossibiliū. z q: ipsa nō habēdi necessitatē videt excusa-
 ri. vt. ff. de mu. z ho. l. circa. §. inopes. **C**z forte sūm rigore iuris
 ciuilis nō eēt excusat. q: naturalis ipossibilitas nō psonē difficul-
 tas dōbitore excusat. vt. ff. de h. obligatiōe. l. cōtinu. §. illud. Sed
 mihi videt q: etiā sine rigore iuris ciuilis possēt excusari. multum
 enī refret vtrū sit in obligatione datio vel factū. nā sicut i obliga-
 tione datio difficultas psonē excusat dōbitore. vt in. §. illud.
 Sed vbi est in obligatione factū psonē casus ptingēs i psona
 dōbitore excusat siue factū debeaf ex dōtu siue ex pmissiōe i iudi-
 cio facta. **C**De dōtu patet. ff. ad. l. ro. de iac. l. vl. §. pe. **C**De iu-
 dicio. si q: cauti. l. si is. **C**Uex est q: glosatores iuris ciuilis disti-
 gunt inter iudicia z dōtus. z nihil est. q: idē z inter vtroq: quan-
 tuz ad hoc. vt in. l. pal. cū ergo rem restituere sit factū sicut rē tra-
 dere. vt. ff. de h. ob. l. vbi aut nō apparet. §. q id. z. l. stipulatiōes
 §. idē puto segtur impedimentū supueniēs in personā dōbitore
 q: restitutionē ipossibile facit dōbitore excusat. nisi culpa pces-
 serit casuz. q: tūc nō excusat. ppter casuz. vt. ff. so. ma. l. etiā. §. l3.
CItē nisi delinqret sub spe venie consequēde q: tūc videt cul-
 pa casuz pcedere. z iō excusari nō debeat ar. ff. de dam. infec. l. flu-
 minū. §. item apud. z. §. seruus. z. §. idēz seruus. z de act. z ob. l. i.
 §. is quoq: z cōmodati. l. in reb. §. qdautē. **Idem.**

CPeccati venia non datur nisi correcto.

Ec regula recordat cū prima pcedē

b ti. q: sicut in pcedēti non
 remittit peccatū nisi restituaf ablatū. ita z hinc nō
 remittit peccatū nec peccati pena nisi iterueniat
 mētalit correctio. i. animi penitētia z cordis cōtri-
 tio. **H**is enīz interueniētibus daf peccati venia. **C**Sed q: rīf
 iure canonico pp solā penitētia. i. cordis cōtritionē daf peccati
 venia. z nō d iure ciuili vt. ff. d. edi. edic. l. qd sit fugitiuus. z d fur-
 tis. l. q ea mente cū similit. **C**Res pōtio ē aperta. q: ea q: facilius li-
 gant facilius dissoluūt seu q: facilius dissoluūt seu q: facilius ligā-
 tur facilius dissoluunt. vt. ff. e. l. nihil tā naturale. z. l. fere. z d sol.
 l. put. q: q: z de rescin. ven. l. emptio. **C**ōstat aut q: iure diuio fa-
 cilius q: ligaf q: ex sola mētis cogitatione si mō fuerit huius p-
 positi q: actione data id q: cogitauit cōmissurus sit. ff. d. ver. sig.
 l. fugitiuus. z iō per dria animi penitētia z cordis cōtritionē cōse-
 quif remissionē peccati z pene p peccato ipōnde. **C**Iure autē
 ciuili per solā animi cogitationē ad actū nō pcedentē penā non
 meref. vt. d. l. fugitiuus. z de penis. l. cogitatiois. z iō sola cordis
 cōtritionē veniā nō cōsequif. **C**Correctio. i. penitēti z cordis cō-
 tritionē habenti correctio. n. triplex reperif. vna sūbalis alia rea-
 lis. tertia mētalit. tamen nec verbalit nec realit possidēt nisi mē-
 talit interueniat quo ad deuz cum ad cor: tm respiciat deus z q-
 tum ad peccati cōmissionē z quantū ad cōmissi remissionē cōse-
 quendā. **C**Iura vero ciuilia quantū ad cōmissionē considerant
 factuz concurrēns cum animo z nō factū tm sine animo. q: volū-
 tas z pposituz maleficiā distingunt. vt. ff. de iniur. l. qui in iure. et
 de sic. l. infans. z. l. diuus. nec animum sine facto. vt. d. l. fugitiu^o
 z. l. cogitationis. **Idem.**

CNemo potest ad impossibile obligari.

I promitto alicui dare qd est ipossi-

b bile d natura dari vt so-
 lez lunaz z stellas nō obligo. vt. ff. de verbo. obli.
 l. si stipuler. ij. responso. **C**Item si promitto face-
 re id qd est ipossibile de natura fieri. vt celuz di-
 gito tangere vt celuz ascendere. vt. d. l. stipuler. ij. responso.
CItem etiā si pmitto id qd est ipossibile de facto vt mōtes al-
 pium ultra mare deferre. ar. ff. de statu. li. l. cūz heres. §. i. **C**Itē
 si stipulo: id qd esset ipossibile de iure z rem sacraam mihi dari
 vt insti. de verbo. obli. in prin. z. ff. de verbo. obli. l. inter stipulan-
 rez. §. sacraz. z. l. si stipuler. §. item q: leges. **C**Item dicit ergo regu-
 la dicere q: nemo potest obligari. ad id qd de natura vel d facto

vel de iure est ipossibile. z hoc in dōctibus. idē in vltimis volun-
 tatiibus. q: nec auctoritas vltimē volūtatis q: excedit auctoritatē
 dōctuum vt. ff. e. l. in testamētis. pōt ad ipossibile aliquo de pze-
 dictis mōis obligari. ar. ff. d. le. l. i. si q: iqlinos. §. vl. z. l. sūo alie
 no. §. vl. z. l. apd iul. §. pstat z de cōdi. insti. qdā. z. l. fili. z. l. q sub
 cōditioe. **C**Et idē i sentētijs z pceptis. nā nec auctoritas snie
 nec pcepti pōt aliqūe ad ipossibile obligare. vt. ff. que snie si
 ne ap. re. l. vlti. i. z. iij. rīso. **C**Itē in cōfessionibus q: cōfessio conti-
 nens ipossibile de natura vel de facto vel de iure nō est obliga-
 toria. vt. ff. de inter. act. l. confessionibus. §. in totū. z ad. l. aquil.
 l. inde neratius. §. vlti. **C**Unquid autē legis auctoritas potest
 ad ipossibile obligare. **D**icenduz est q: non q: lex debet eē pos-
 sibilis z honesta. als p: non lege est habenda vt in. c. erit autēz
 lex. iij. distinc. **C**Est ergo effectus istius regule generalis. v3 vt
 nec auctoritate contractus vel vltimē voluntatis. nec sententiē.
 nec pcepti. nec confessionis. nec legis. quod possit aliquis ad
 ipossibile. obligari. saltē ciuilit. **Q**uia huius obligatiōis ef-
 fectus per canones z per leges improbat. vt hic. z. ff. eo. l. im-
 possibiliuz. **C**In autēz saltē naturalit obligetur ex vigoze con-
 tractus vel vltimē voluntatis ipossibilitatez continētis q: p:ia
 facie videtur q: consensus adest ergo naturales obligatiōes pa-
 rit cum nascatur ex conuentione seu consensu. vt. ff. eo. l. cūz am-
 plius. §. is nā d3 z de sol. stichū. §. naturali. **C**Ecōtra videt mi-
 hi q: naturalit etiam non obligatur. **C**Primo q: consentire
 non videtur super re ipossibili scienter contrabendo vel dispo-
 nendo. vt. ff. de act. z obli. l. non solum. **C**Secundo quia si igno-
 ranter cōtrabat alias disponat credens possibilez que erat ipos-
 sibilis. videtur error adesse. igitur z consensus abesse. vt. ff. d. iur.
 om. iudi. l. si per errorem. z. ff. de iudi. l. ij. z. de aqua plu. arcē. l. si
 heres. z. c. de iuris z fac. inno. l. cum testamentum. z. l. non ic-
 circo. ergo deficiente consensu non contrahitur obligatio natu-
 ralis que solet ex consensu procedere. **I**tem quia in regula iuris
 ipossibilitium nulla est obligatio posita. ff. eodem pōtur signuz
 vniuersale negatiuum z posito q: ponentur in definita equipol-
 ler vniuersali cum in qualibet specie vniuersali impediēte sit ea-
 dem ratio. vt. ff. de leg. ij. l. si pluribus in prin. z. l. si ita relictuz
 z dicituz est supra in glo. rubrice. **C**Sed opponitur z videtur q:
 quis possit ad ipossibile obligari z q: ipossibilitas non red-
 dat obligationem inutilem. Sed reddit eandem d presenti pu-
 ram z utilem. ff. de condi. insti. l. prima z de condi. z demon. l. ob-
 tinuit cum simi. **C**Sed dicenduz est q: aut ipossibilitas adij-
 citur in modum conuentionis in contractibus vel dispositionis
 in vltimis voluntatiibus aut in modum conditionis. Si in modū
 conuentionis vel dispositionis verbi gratia quia promitto ut le-
 go rem que ipossibile est dari. z tunc ipossibilitas ipedit oēz
 speciem obligationis contrahi z ita loquitur regula hic. z. ff. co-
 titu. l. ipossibilium. z de verbo. obliga. l. si stipuler. ij. iij. z. iij. re-
 sponso. **C**Si in modum conditionis. verbi gratia quia pfo-
 mitto uel lego si celum ascendas uel digito tangas. z tūc aut ista
 conditio ipossibilis ponitur in contractibus aut in vltimis uo-
 luntatiibus. Si in cōtractibus aut affirmatiue aut negatiue. si af-
 firmatiue ut quia promitto si celum digito tangas reddit cōtra-
 ctum inutilem. si negatiue ut q: promitto si celum digito non tā-
 gas ualet contractus. z quia affirmatiue est ipossibilis. ideo
 negatiua quia eius contraria est possibilis z necessaria facit con-
 tractum de presenti ualere si obligationem parit. ut. ff. de ver-
 borum obligatione. l. ipossibilis conditio. z ita debet intelligi.
 ff. de actio. z obliga. l. non solum. **E**t patet aperte insti. de inutili
 stipulatio. §. sed ipossibilis. Sed in vltimis voluntatiibus si q:
 dem negatiua idem q: in contractibus. Si affirmatiua aut erat
 omni tempore ipossibilis. aut a prin. ipossibilis. **C**Primo
 casu si erat adiecta i persona onerati. idest eius cui aliquid i re-
 stamento ascriberetur. z tunc habetur pro non adiecta z reli-
 cta ualet ut patet in dicta. l. optinuit. de conditioe z dmonstra.
 l. prima z de conditio. insti. z ibi nota. **C**Si in persona onerati.
 idest eius cui onus prestationis in vltima uoluntate imponitur
 ut damno heredem. x. dare si celum digito tangat. tunc reddit i
 utilem. ut insti. d. liber. §. vltimo. **C**Sed si erat ab initio possi-
 bilis z est postfacto deuenit ad ipossibilitatem relictum z sola
 ipossibilitas remouetur. ut. ff. de lega. i. l. si mihi. z. §. si quis s.
 uos quid autem si in conuentione appōatur aliquid. z si id non

fiat def pena quā possibilis est prestari an salte obligatio contra hitur in pena verbi gra pmitto dare hominē mortuū z si nō de dero pmitto. x. noie pene. z homo postea moriat an morā. Glo fatores iuris ciuilibus aliquādo determinant z male q̄ pena pmit titur p. l. de vbo. ob. l. in illa stipulatione. si calēdis. aliquādo de termināt. z bene q̄ stipulatio nō cōmittat ad penā de vbo. obli. l. si homo mortuus. z in illa stipulatiōe. vbi nihil facit ad pposi tū q̄ ibi incipit stipu. penalis precedēti cōuentiōe. z ideo iteritu illius rei que nō est in obligatione nō potuit liberari. pmissor. sed in pposito incipit a precedēti cōuentiōe. z ideo si res sit interem pta. a pn. pena nō d̄z cōmitti. q̄ rei impossibilis fuerat adiectio

CItē si moriat post promissionē z ante morā nō cōmittit pena q̄ iteritu rei que in obligatione erat cōtingente. an pmissio an pmissionis morā expedit a pene pmissione. vt. d. l. si homo mor tuus. z ibi no. Sed hanc determinationē videtur. ff. de noxa. si ad libertatē. §. si q̄ nā z ibi vnu nō erat in obligatione. s̄z ex timatio dāni. vt. ff. de re iu. l. miles. §. x. z tū eius iteritu cōtingit liberatio. sed ibi ē in obligatiōe extimatio pp delictū sui sicut g° delictū morte serui delinquentis extinguit ita z obligatio delictuuz occasione contracta. **Idem Bonifacius.**

CPræiudicium personale personā sequit̄ z extinguit cū psona

Stest poni Exempluz huius regule

Pto vt cōdemnet̄ inquantū facere pōt deducto ne egeat. Naz personā mariti sequit̄ z cū psona ma riti extinguit. Et iō heres mariti extrane° in soli dum condēnatur nō habita ratione ne egeat. vt. ff. so. ma. l. ma ritum. z. l. se. d. re. iu. l. si fideiuf. §. si maritus. z in l. sciendū. Idē in pūilegio psonali q̄ daf p̄ri z patrono z militi vt condēnent̄ i quantū facere possunt. vt. ff. de re. iu. l. sunt q̄ in id. z. l. psonus. z l. item miles. q̄ psonā seqtur z cum psona extinguit vt. ff. d. reg. iur. l. pūilegia. z. l. in oibus z de cēsis. l. eratē. §. vlti. sed opp. z videtur pūilegiū personale cū psona nō extingui sed ad suc cessorē transire. cōstat. n. beneficiū restitutionis q̄ daf minoz p sonale esse q̄ sic pbatur. omne beneficiū reale. pueniens ex per sona rei p̄ncipalis cōpetit fideiussori. Beneficiū autēz personale pueniens ex persona rei ad fideiussorē nō extendit. vt. ff. de ex cep. l. exceptiōes q̄ persone in pn. z. §. ref. vero. sed beneficiuz re stitutionis in integrū cōpetens minoz z nō deceptio aduersarij dolo nō cōpetit fideiussorē eo casu quo creditor est habiturus regressuz s̄ aliuuz. vt. d. l. exceptiōes que psona in fi. vt. ff. de mio. l. in cause. z. C. de fideiuf. m. l. i. z. ij. ergo sequit̄ ipsuz psonale eē z tū iure cauet q̄ nō extinguit cūz persona sed ad heredes tran sit. vt. ff. de in integrū resti. l. non solum z de mino. l. minoz ānis. §. non solū. z. l. interdū. z. C. d. temp. in integ. restitu. pete. z. l. ea que ergo videt̄ regula falsa. Idē in beneficio vell. q̄ cōpetit mu lieribus p alijs intercedētibus. z q̄ ip̄z psonale z tū cū persona nō extinguit s̄z ad heredes transit vt. C. ad vel. l. heredes. s̄z dicē dum est q̄ aut psona est p̄xima z imediata cā bñficiū psonalis. vt p̄z in marito patre patrono z milite de q̄bus supius dictum ē z tunc bñficiū personale cū psona extinguit vt hic. z. ff. eo. l. pū ilegiuz. z. l. in oibus. aut psona nō est p̄xima z imediata cā. sed lesio vt ē videre in psona minozis q̄ in inte. resti. petit sibi. n. l. nō cōcedit̄ restitutio l. p̄bet se minozē nisi p̄bet d. lesione. Tū lesio est p̄xima cā restitutōis cū psona minozis. vt p̄bas. ff. de iure im mu. l. nā postea. §. si minoz. z d. mino. §. nō semp. z. l. nō oia. z tūc beneficiū psonale nō extinguitur cū psona. vt. d. l. nō solū. z. l. in terdū. Ratio autē predictoz est apta. q̄ p̄mo cāu exticta psona extinguit cā finalis pūilegij cōcedendī. z iō extinguit pūilegiū in secūda psona extincta nō extinguit cā finalis. z iō pūilegiuz nō expirat iuxta regulāz q̄ cauetur cessante cā finalis cessat esse. z nō cessante cā datur effectus. vt. ff. d. do. l. ij. §. vl. z. l. gene raliter. Altiō loco circa materiā regule pōt plene distigui. Quia aut pūilegiū cōceditur psona aut cōcedit̄ rebus. aut generi p sonarū. aut ciuitati vel loco aut concedit̄ cause. **C**Primo casu aut psona est p̄xima cā pūilegij cōcedendī. z tunc cū psona extin guit pūilegiū. vt. ff. so. ma. l. maritū. z. l. se. de re iu. l. scienduz. z l. si fideiussor. §. si maritus. z. C. d. excu. mu. l. maxiaruz. l. x. z ibi no. z de iur. imu. l. i. §. psonis. z hic. Aut vna psona ē cā remota

z alia p̄xima. z tunc pūilegiū nō extinguit cū psona. vt. ff. de in i te. resti. l. nō solū. z de mino. l. minoz aut. §. si. z. l. se. z. C. de tēp. in inte. resti. pete. de. l. ea que. z ad vel. l. heredes. Secūdo cāu. i. q̄n pceditur rebus trāsit ad successorē in eandē rē siue succedat titulo vli. siue ti. singulari. vt. ff. de aq. co. z est. l. i. §. p̄mittit. z de cē. l. eratē. §. rebus. z ar. ff. d. f. vt. p̄. via. §. quecūqz. Tertio ca su quādo pceditur generi psonarū hoc exp̄sso vel exp̄sso vel itel lecto q̄ ad posteros trāsseat succedētes p lineā masculinā. nō āe ad descēdentes trāsuit. vt. ff. de iu. imu. l. i. §. vl. z. l. imunitates. z de mu. z ho. l. vacatiō. In quarto cāu. i. q̄n pcederet ciuitati vt loco cum semp idē p̄pls videat. vt. ff. de iudi. l. p̄ponebat. ita cō cedi v̄f q̄ ad oēs in eadē ciuitate vel loco successiue inhabitātes p petuo extendat. vt. ff. de cē. l. forma. §. q̄. Quinto cāu. i. q̄n cō ceditur cāe. vt est videre in cā depositi z similibus nō extinguitur cum persona sed transit ad quoscūqz successores. vt. ff. e. l. in om nibus. z. l. pūilegia. **Idem.**

CSemel malus semper presumitur esse malus.

Exemplum Huius regle sumi pōt ex

e l. si cui. ff. de accu. §. his dem vbi dicit q̄ q̄ calūniatus fuit in accusatiōe p̄ ma calūniari p̄sumetur et in secūda. Idē ex. l. non oēs. §. a barbaris. ff. d. re mili. vbi d̄f q̄ si miles ma le se h̄z in militia nō est ei plus credēdū q̄ nō est verisimile q̄ i fu turū bone se h̄eat. **C**Ex q̄bus legibus p̄gredit̄ ista regula gñā lis q̄ semel malus semp p̄sumit̄ malus. Et istius regule z exem plorū eius rō est gñālis q̄ de p̄terito p̄sumitur in p̄nti. C. de pro ba. l. siue possidetis. z ad exhi. nō ignozabit. Sed h̄ regulā z exē pla v̄f presumptio iuris z nature. q̄ qlibet p̄sumit̄ bonus nisi p betur malus. vt. C. d. in offi. te. l. oio z. ff. de le. ij. cū qdā. z. l. cū pa ter. §. rogo. Sed dic q̄ accidēs nature p̄riū remouet effectū pre sumptōis nature. z iō ex pte accidētis nature p̄riū semp iudica ri d̄z tanq̄ cōstitat̄ in q̄si possessiōe militie q̄ pcedit ex illi° mali tie actu accidētis nature p̄riū. Quia qlibet res fm p̄ntē statū v̄z vel ex p̄cedētibus vel p̄ntibus p̄sumptū iudicat̄ siue sit accidēs nature p̄riū vt fuitus. vt. ff. d. lib. cā. l. si cui. §. l. z. l. liberis. §. pe. z. C. de suis expo. l. moueoz. z de ige. z ma. l. pe. z. s̄. d. sen. ex. c. si iudex. l. vi. Siue accidēs fm naturā z etatis incrementū. z lib tas psona. vt. ff. d. mino. l. minoz. xv. an. ex aspectu. z. C. d. testa. l. i. z d. sen. l. si arbitris. z in sti. d. testa. §. testes. Siue p̄ter naturam vt dignitas z p̄ditōis psona vilitas. vt. ff. d. offi. p̄to. l. barbari°. z locati. l. si ignozās. z d. iniur. l. itē apud. §. si q̄s v̄gines. **C**Sz op. q̄ cū nature p̄sumptio scit̄ qlibet bonū eē vt dictū est. p̄sumptio aut malitie pcedit ex actib⁹ nature p̄riū. ergo magis seq̄ ōz p̄su ptionē h̄z naturā q̄ nature p̄riū q̄ h̄similiorē z in dubijs verisim iliora seq̄nda sūt. vt. j. e. inspicimus in obscuris. z. ff. d. re. iur. l. semp in stipulatiōibus. z de testi. l. ob carmē. §. si testes. Sz dicē dū v̄f q̄ posteriora poribus derogāt. vt. ff. d. adimē. le. l. iij. §. vlt. z d. iure codicil. l. diui. §. l. z iō potius stādūz est p̄sumptōis p̄na turā ex posteriorib⁹ p̄cedentes. q̄ p̄sumptōis nature precedente. **C**Itē oppo. q̄ si d̄ natura ē quelibet bonū eē ergo est imutabile vt in sti. d. iure na. §. h̄z naturalia. z d. capi. di. l. eas obligatiōes er go p̄ actus h̄sequētes nō est possibile tolli. Sed dicēdū v̄f q̄ q̄ dā pcedunt ex necessitate seu ex qdā necessaria p̄stitutōe iuris na turalis. z illa sūt imutabilia. vt in p̄riū. quedā h̄o ex p̄sumptiōe vt aliq̄e bonū esse z illa tollūt̄ p̄ facta p̄ria p̄sumptōis nature. q̄ in incertis nō in certis locus ē cōiecturis. vt in. l. cōtinuus. §. cū ita. ff. d. h̄. ob. **C**Itē opp. q̄ q̄ oli fuit in possessione vel quasi ali cuius rei nō p̄sumitur eē hodie. vt plene d̄terminatur. C. d. p̄ba. si ue possidetis ergo q̄ olim fuit in actu q̄si possessiōis malitie non d̄z p̄sumi eē hodie. Sed dicēdū ē q̄ malitie vitiū cōnexū est p̄ sone cōmittētis malitiā. z iō p̄sumendū ē q̄ semp p̄mitteret p̄so na. Possessio aut alterius rei nō coheret p̄sone. **C**Et iō non ē p̄sumendū psonā comitari. Sed h̄ est q̄ aliter alterius rei pos sessio vel quasi p̄sone coheret q̄ aio cū corporeo actu q̄ritur. ff. d. acq. pos. l. iij. ij. r̄i. z. l. quē admodū. z aio sola retinetur. vt in. e. l. iij. §. in admittenda. z. l. clā possidere. §. q̄ ad nū d̄inas. z. l. si id §. qd̄ aut. Quare ergo magis p̄sumitur animi p̄seuerātia in cōti nuatiōe maloz m̄ ōz. q̄ in p̄tinuatiōe possessiōis vel q̄si alterius rei. z si dicatur q̄ possessio z q̄si possessio cōsistit in reb⁹ sepatis a

corpore possidētis et q̄si possidētis. Continuatō vero maloz mox
 cōsistit in animo. vt. d. §. in admittēda. in pn. z. C. de ag. pos. l. lz
 sola animo. lz res possessa. z q̄si possessa ex corp⁹ z aiuz discernat.
C Itē z viciū cōsistit in aio. vt. ff. de edil. edi. l. ea que. §. animi. d.
 hoie tñ p̄sumit p act⁹ extrinsecos z ex animū declaratos. vt. C. de
 iniur. l. si nō cōuicij. z de fica. l. i. §. i. de tu. z cu. da. ab hie. l. his q.
 §. diuus pius. z ar. de cōdi. insti. l. qdam. Sed mibi v̄ q̄ rō sit qz
 possessio auferri p̄t facto alteri⁹ et sine p̄sensu spōtanei animi pos-
 sidētis. vt pz. ff. de vi z vi ar. p totū. Itō de p̄terito nō p̄sumim⁹ in
 p̄nti viciū aut animi auferri nō pōt p aliū sine corruptione animi
 delinquentis. z iō semp p̄sumit cōtinuata q̄si possessio in exiitia q̄si
 malitie si cōtrarium nō pbaf. Et ad h̄ tendit hui⁹ regule p̄clusio.

C Ratū q̄o habere nō pōt qd̄ ip̄ius noie nō est gestū.

Iulnerasti

vel occidisti cleri-
 cū noie tuo z ego
 eu⁹ noie factū nō fuit ratū habui nō sum in-
 nodatu⁹ vinculo excoicationis. qz q̄ meo no
 mine nō ē gestū ratū h̄re nō possum. vt. d. de
 sen. ex. cū q̄s. li. vi. **C** Aliud aut̄ exēplū tradit
 de iure ciuili. Pone qz gessisti negocium filij
 mei p̄tēplatiōe ip̄si filij. lz habebā ratū nō p̄pterea teneor tibi nō
 eo mō quo tegerer. z si ratū nō haberē. i. ad q̄ritatē peculij. qz q̄
 meo noie nō est gestū nō possum h̄re ratū. ff. de neg. ge. si pupilli. §.
 lz si ego. ibi nā z seruū zc. **C** Itē pone qz filij me⁹ rogauit rez p̄ca-
 rio noie suo lz ratū h̄eam nihilomin⁹ teneor iterdicto d̄ p̄cario pe-
 culiotenus sicut tenerer si ratū nō haberē. Eadē rōne qz nō meo
 noie gestū ē nō possum h̄re ratū. vt. ff. de p̄ca. l. si seru⁹. **C** Eadē rō-
 ne dici pōt qz si occidisti hoie noie tuo z ego h̄eo ratū nō tene-
 or. vel aliud cuiuscūqz generis delictū p̄misisti vel p̄tractū celebra-
 sti noie tuo z si ego habeo ratū nō teneor. qz qd̄ non est meo noie
 gestū nō possum h̄re ratū. vt p̄pterea p̄pter ratibabitōnē si obligā-
 tus vel possum agere cōtra aliū. vt in. c. z. l. palle. z ar. a Brio sensu
 sumpto. ff. de calum. l. ij. in fi. **C** Hū ergo si rē meā v̄didisti noie
 tuo z p̄ciū p̄cepisti. z ego habebā ratū qz opabitur ratibabitio ni-
 hil v̄ scōm tenorē istī regule. qz nō meo noie gestū zc. **C** Sed di-
 cūt qdā z bene qz si habui ratū q̄si v̄didideris noie meo z tūc nihil
 p̄iudicat mibi qz videor in cā ratibabitōis emisse z p̄pterea nō cō-
 sensisse. vt. C. de iur. z fac. igno. cū testamentū. z l. nō iō. sed si ra-
 tū habui qz v̄didisti noie tuo nō habiturus ratū si scirē me p̄ciūz
 petere nō posse ratibabitio nō inducit actionē nego. gest. qz noie
 meo nō est gestū. vt. §. sed si ego. facit tñ me dñm p̄dere. vt. C. de
 rei v̄di. l. mater agā tñ cōtra possessozē. sed si excipiat de ratiba-
 bitione potero replicare de dolo. ar. de pac. l. si cū te. in pn. tñ cō-
 tra hoc videt manifeste qz iure cauef qz error cōis nō ipedit trans-
 lationē dñi. vt. ff. de acq. re. do. l. cū in corp⁹. **C** Itē alio iure cauef
 qz falsa cā z falsa demōstratio nō viciat legatū. ff. d̄ p̄di. z d. l. d̄mō-
 stratio. i. pn. z l. falsa in pn. ergo nō d̄z impedire cōfirmationē dicte
 v̄ditionis. Itē qz iure cauef qz si trado rē seu pecuniā credēs me
 debitorē cū nō si debitor trāssero dñiuz z daf p̄ditio idēbiti vt p
 totū titulū. de condi. inde. ff. z. C. sed dicendū de rigore iuris do-
 miniū trāssere. verū qz error p̄babilis nō d̄z erranti nocere. iō cō-
 tra possessozē excipientē cōcedit replicatio doli. vt. d. l. si cū te. qz
 nō erat ratū habiturus nisi credidisset sibi cōpetere p ratibabitio-
 nē acti. neg. gest. ad p̄ciū. z iō merito daf replicatio qz z in legatis
 falsa cā viciaret legatū si testator alias legatur⁹ nō foret. ar. ff. d̄ cō-
 di. z demōn. l. cum tale. §. falsa. ar. de heredi. insti. l. fi. **C** Sz op-
 po. z videt qz v̄ditionē rei mee lz nō meo noie factā ratā habere
 possum z p ratibabitōnē cōpetit mibi actio. neg. ge. vt. C. de rei
 ven. l. mater. z de re. alie. nō ali. l. i. ff. de neg. gest. l. fi. z si cer. per.
 l. si eū seruū. **C** Sed dicendū est qz aut iste qz v̄didit rē meā nomi-
 ne suo z p̄ciūz p̄cepit habebat cāz a me aut ab alio aut a nullo. si
 habebat cām a me cōpetit mibi actio ad p̄ciū et re extante. vt. ff.
 de cōdi. inde. l. si non sortē. §. libert⁹. z l. in summa. §. si seruū si
 ab alio aut habebat cām lucratiuā aut nō lucratiuāz. si nō lucrati-
 uā ē re perēpta nō tenet ad p̄ciū nisi culpa vel mora lua interfit.
 ff. de rei v̄. l. iulij. scribit si hominē. Ratio autem ē qz q̄si h̄z nō cāz
 lucratiuā. nō videt locupletari cūz aliena iactura. qz tñ sibi abest
 q̄tum adest. ar. insti. de le. §. si res aliēna. z ff. de le. i. plane. §. qz
 si rē amissam. Sed si habebat cām lucratiuā. tūc i subsidij. i. re p̄-

empta v̄ p̄scripta tenet mibi ratū habēti ad p̄ciū perceptū acti.
 ne. gest. vt. ff. de neg. gest. l. fi. z si cer. pe. l. si eū seruū. In tertio ca-
 su. l. q̄si a nullo habet causam re extāte. z si ratus habeo nullo mō
 tenet. qz qd̄ meo noie nō est gestū ratū habere nō possum. Sed con-
 sulit mibi cōtra possessozē ad rē in subsidij tñ re pempta vel p̄e-
 scripta cōsulit mibi ratū habēti ad p̄ciū perceptū. acti. ne. gest. v̄g
 ff. de neg. gest. l. vl. z. C. de rei ven. l. mater. z de re. alie. nō ali. l. i. z
 hoc si is qui v̄didit erat bonefi. possessoz alias tenet ad iustū p̄e-
 ciū z nō liberaret soluedo acceptū. vt. ff. de pe. here. l. si possessoz
 §. fi. Itē cōtra exēpla in pn. posita z contra verba regule videt
 qz. l. cauetur. qz si pater vel dominus ratū habet cōtractuz a filio
 vel seruo celebratū obligat insolidū. ff. qz cum eo. l. i. §. si ratum.
 de in rem ver. l. si res. §. pe. ergo ratū habere potest qz nō suo no-
 mine gestū est z aliter obligat qz si ratū nō haberet teneret de pe-
 culio tantū ratū habendo tenet insolidum. So. dicunt glo. iuris
 ciuili aliqūdo qz aut habent ratū cōtractū serui vel filij. z tūc te-
 net insolidū. vt. d. §. si ratū. cū. d. l. si res. in. §. i. qz seruus h̄z ratū
 contractū vel quasi. ab alio celebratū nomine filij vel serui. z tunc
 ratibabitio nihil operat. vt in. l. si pupilli. Que solutio tolli pōt p
 legez si seruus. ff. de p̄ca. nam ibi contractus p̄carij celebratus
 erat ab ipso seruo z tamē dominus ratū habēs tenet de p̄ca. tñ
C Sed dici possit a volētib⁹ solutionē istā sustinere qz in. l. si seru⁹
 tex. nō exp̄mit qz dñs ratū habuerit licet suppleat per glo. z iō re
 manet valida solutio prima. **C** Ad cuius confirmationē accedit
 qz seruus personā domini representat. vt. ff. de opti. le. l. si a pam-
 pbilo. Item filius representat personā patris insti. de inu. slip. §.
 post mortē z. C. de ipu. z alij. sub. l. fi. Et ideo si ratū habuerint qd̄
 est gestū a filio vel seruo ip̄ius filij vel serui noie ratū habere vide-
 tur illud qd̄ quadam iuris p̄sumptione gestū est nomine sui ip̄i-
 us. lz z per hoc si gestū ab alio nomine filij vel serui dici pōt qz ra-
 tū habere videt qd̄ gestū est nomine sui ip̄si⁹ z ideo deberet obli-
 gan per talē ratibabitōnem: sicut si ratū haberet qz sui patris vel
 domini nomine gestū esset qz tñ falsum est. vt. l. si pupilli. §. sed si
 ego ibi: nā si seruū zc. Et ideo verior so. videt qz aut ratū habz
 tanq̄ pater aut tanq̄ filius. aut dubitat. primo casu tenet insoli-
 dū. vt. ff. qz iussu. l. i. §. si ratū. z de in rem ver. l. i. §. qz seruus. In
 secūdo casu nihil operat ratibabitio. vt. ff. qz cum eo. l. ij. §. fi. In
 tertio idē qz nihil operet ratibabitio. ff. de p̄ca. l. si seruus. z pal-
 le. §. sed si ego. **C** Sicut alias distinguit facit aliquid tanq̄ pater
 vel tanq̄ alius. vt. ff. de ado. l. si pater. §. qui duos. Itē patet qz
 q̄si conuenitur pater nomine filij sui. qz est administrator: legitim⁹
 vt. ff. de bo. ma. l. i. releuatur a cau. iudi. sol. C. de admini. tu. l. fi.
 §. defensionē. Sed quando defendit filiū tanq̄ alius necesse ha-
 bet ca. iu. so. ff. qui satisfidare co. l. paulus. z ita solet notari. C. de
 bo. q̄ lib. l. fi. §. vbi aut. z facit ad p̄dictaz solutionē cōfirmandā.
 ff. so. ma. si vero. §. idem quicquid. z de ca. pe. l. in hereditate in
 pn. cū multis si. **C** Queri aut̄ possit z debet an heres potest ha-
 bere ratū qd̄ gestū est nomine defuncti. z si cōsideremus veritatē
 idest qz vere est alia p̄sona iuxta verba istius regule nō poterit ha-
 bere ratū. Itē qz iure cauef expresse qz bonafide possit peti tamē
 defuncti nomine heres nō potest ratū habere. vt. ff. de bo. pos. l.
 iij. §. acq̄rif. in fi. C. z. ff. rē ra. ha. l. si is cui. z l. bonozū. **C** Econ-
 tra videt si cōsideremus fictionē iuris. qz fingit p̄sonā heredis eā
 dem cū p̄sona defuncti. vt. ff. de vsuc. l. heres. z in auc. de iure iu.
 a m. p̄e. in pn. dicemus qz possit habere ratū qd̄ gestum est noie
 defuncti. Itē qz expresse iure cauef qz heres pōt ratuz habere qd̄
 gestum est noie defuncti. ff. rem ra. haberi. l. si sine. §. si procura-
 tori. **C** Dicenduz ē qz aut agit de eo iure qd̄ nō est agnitiū p̄ defū-
 ctū qz nō solet ad heredē trāsmitti. z tūc heres nō pōt habere ra-
 tū qd̄ gestū est nomine defuncti. vt in. d. l. iij. §. acq̄rere. z hoc ap-
 te p verba illius tex. colligit z dicta. l. si is cui. l. bonozū. ff. rē ratuz
 haberi. Sed si agat de eo iure qz nō agnitiū p̄ defunctū ad here-
 dez trāsit. tūc heres potest habere ratū vt in p̄alle. l. si sine. §. si
 procuratori. **C** Itē q̄ri pōt an successor: plati potest habere ratuz
 qd̄ gestū ē noie p̄decessoris. z dicendū v̄ qz aut ē gestū noie plati
 tāq̄ singularis p̄sone. aut p̄tēplatiōe ecclie. aut dubitat. P̄tio ca-
 su nō potest habere ratū p̄ p̄ba istius regule. z ei⁹ simi. nisi eo ca-
 su quo ecclia plato succederet. qz tūc idē seruaret qd̄ dictū ē fo-
 re seruandū in heredez. §. in prima qōne. Secundo casu pōt ha-
 bere ratum qz adhuc durat ecclia cuius personā representat p̄e-
 latuz secundus sicut z primus. In tertio p̄sumendum est in du-

bio ecclesie cōtēplatione gestū z plati ministeriū solū in seruū. ff. de annis le. l. annua. §. si. z de cōdi. z demō. l. filio. z iō ratum habere pōt. Itē qz q̄sita p̄ plati in re dubia q̄runf eccle. vt in auē. de eccle. ti. §. interdicim. col. ix. Idē.

¶ Ratihabitionē retro trahi z mādato nō ē dubiū pparari.

Item quod meo noie nō est gestū non possū habere ratū vt in regula p̄cedētū si ratū hēo q̄s meo noie gestū ē ratihabitione retrotrahit z p̄inde obligo ac si mādassem z hoc intēdit regula p̄ns z ei exēpla multa patēt z in scrib. z in delictis. In scrib. vt si aliqs emerit rē sine mādato nomie meo z p̄ traditionē receperit z ego postea ratā habeo emptionē p̄inde q̄rit mibi dominiū z possessio p̄ ratihabitionē sicut q̄reref p̄ verū pcuratorē q̄ mandatū hēret. z ratihabitione retrotrahit z cōparat mādato. ar. de ne. gest. si ego de aq. pos. l. cōis. §. pcurator. z idē p̄firmat. ff. de solu. l. si q̄s offerē. z. l. nō pcurator. §. si. z. l. q̄ cū. r. §. si. ¶ Itē p̄ in delictis q̄ p̄nt p̄ aliū cōmitti. qz si vulnerasti clericū noie meo z ego ratū habeo p̄inde suz excoīcat. ac si mādassem a p̄ncipio vulnerari vt. s. de sen. ex. c. cū quis. lib. vj. ¶ Itē si deiecasti aliquē de possessionē noie meo z ego ratū hēo p̄inde teneor interdico vñ vi. ad possessionē restituendā z ad oīa alia dāna illata sicut tenerer si a p̄ncipio mādassem. ff. de vi. z vi ar. l. i. §. sed z cū q̄s. z. §. quotiēs. z. §. deiecaste. z de re. iur. l. hoc iure. §. dicitur. z idē in oī genere delictorū q̄ p̄nt explicari p̄ aliū cū regula generalis sit tradita in p̄al. §. l. z cū q̄s. qz in delictis ratihabitione pparat mādato. In his autē q̄ nō p̄nt p̄ aliū explicari. vt adulteriū z filia p̄sone coherētia dicit ratihabitionē nihil opari. vt. C. de ca. tol. §. ne aut. ¶ Sed op. z vñ qz ratihabitione retro nō trahit qz si aliqs petat bono. pos. mibi delatā noie meo isra tē pus legitimū z ego ratā habeo p̄inde petitionē bo. pos. post tps ratihabitione nihil operat. p̄ q̄s p̄z qz nō retrotrahit. ff. rē ra. ha. l. bonorū Sz dicendū qz aut ratū habēt pōt iputari culpa tacite repudiatiois. vbi ḡra qz appellatōez interpositā noie meo ratā habeo p̄ tēpus q̄s daf ad appellandū vel appellatōē p̄sequendāz vel si bonorū possessionē petatā noie meo ratā habeo post tps qz daf ad bonorū pos. petendāz. ratihabitione nihil opat vt in. d. l. bonorum. Rō autē aut est qz patiēdo tēpus labi in quod cōpetebat ius bonorū pos. petēde vel ius appellādū vel appellatōis p̄sequēde: vel aliud q̄d cūqz vñ tacite illi iuri denūciasse. ar. ff. si ta. te. nulle extra. l. i. §. ita aut. z in auē. de his q̄ ingre. ad ap. §. si nō. z iō frustra p̄ ratihabitionē conat redire ad id q̄s semel renūciasse vñ. vt. C. de reb. cre. l. si q̄s iusur. z de cōdi. inser. l. si. z. ff. qui far. col. i. de die. §. si. z no. de ne. gest. l. si ego. aut culpa tacite renūciatiois nō pōt iputari ratū habēt z tūc h̄z locū regula qz ratihabitione retrotrahit z mādato cōparat. ¶ Itē oppo. z vñ qz ratihabitione nō affimilef mādato: qz mādatū parit actionē mādati. vt. ff. d. pc. l. l. §. ea obligatio. sed ratihabitione parit actionē ne. gest. de nego. gest. si pupilli. §. idē ait. Sz dicendū ē qz aut habet ratū gestū a p̄ntē z tūc daf actio mādati. ff. mā. si remunerādū. §. si passus. z l. q̄ patif. z. l. q̄ fidē alteri. aut h̄t ratū gestū ab absente. z tūc datur actio ne. ge. z nō mā. vt in p̄alle. §. itē ait. z. ff. mā. ex mādato. §. si fideiussor. tūc ergo cōparat ratihabitione mādato in effectu. Sz nō q̄tū ad spēs actiois. Sicut dicim. eū q̄ dolo desijt possidere possessorū affimilari. vt. j. eo. c. p̄ possessore. z. ff. e. q̄ dolo. z. l. qui dē pares. z tūc differt q̄tū ad spēm actiois. qz ille q̄ possidet tenetur directa. ille nō q̄ dolo desijt possidere tenet vñ. ff. de noxa. l. electio. §. idē si ex plurib. z. §. si is. z. l. si pluriū. Itē p̄pter hoc qz ratihabitione pparat mādato p̄z nō ē mandatū cū nil sibi simile idē sit. ff. depo. l. q̄s nerua. ergo nō d̄z parere actionē mandatū q̄ p̄cedit ex māda. tātūz tacito vel exp̄resso. ¶ Tria ergo sūt quorū nullū est alterū. C. Primū est mādatū tacitū vel exp̄ssū. C. Secundū est ratihabitione. C. Tertiu est p̄hibitio. C. Primū inducit actionē mādati. vt. d. l. l. §. eo. z. d. §. si passus. z. l. q̄ patif. z. l. q̄ fidē. C. Scdm acti. ne. ge. vt. l. si pupillus. §. idē ait. C. Tertiu impedit acti. mā. vt. ff. mā. l. si p̄ te. z. l. q̄ fidē. Itē ipedit actionē ne. ge. C. de ne. ge. l. vlti. z. ff. de ne. ge. l. si duob. An autē actio ne. ge. q̄ daf cōtra ratū habentē nascat ex administratiōe p̄cedēti vt ratihabitione sequēti z no. doc. qz ex ratihabitione tū sequēti. ¶ Si h̄i vñ qz cū q̄tuo: sūt genera negociorū. Unū qz est meū cura z so

licitudine. Scdm est meū re ipsa. Tertiu ipso gestu. Quartū ratihabitione vt plene no. ff. de ne. ge. l. si pupillus. §. qz ergo. in p̄mis trib. casib. generalibus nascat. actio ne. ge. ex administratiōe p̄cedenti mediante ratihabitione sequēti spōtanea vel coacta sicut alias d̄f in casu simili. C. de rez. pmu. ex placito. qz posito qz nulla ratihabitione interueniret nihilominus daf actio ne. ge. cū p̄rato esset habendū qz vtiliter esset gestus. vt eo. ti. l. pomp. scribit in versi. z quēadmodū. z incōueniens videt dicere qz in istis tribus generibus nascat ex ratihabitione cuz non ea interueniente cōpetere possit actio ne. ge. In quarto vero genere. i. in eo quod est meum ratihabitione. dico veruz esse qz ex ratihabitione tū nascat. vt. d. l. si pupilli. §. item querif. Alia questio est ad eandem determinationē tendēs an actio ne. ge. pendeat ex voluntate ratū habentis z in hac videt mibi similiter qz in p̄mis tribus generibus nō pendeat ex voluntate ratū habentis qz daf contra inuitū vt. d. l. pomp. z. l. si pupilli. §. si ticij. z. l. itē cū putarem. ¶ In q̄rtō vero genere hoc est in eo qz est meū ratihabitione ex p̄i. pendet ex voluntate mea. quia si ratum non habeo nascitur actio ne. ge. gest. si ratum non habeo impeditur natiuitas actionis. vt. d. l. si pupilli. §. item queritur. z. §. idem ajt. sed ex postfacto non pendet ex voluntate mea qz si semel habeo ratum non possum voluntate contraria tollere actionē iam natam. ¶ Itē si reprobaui q̄s gestū erat z per hoc impediri natiuitatē eius nō possum p̄stea l̄z veliz habere ratū facere qz nascat actio ne. ge. cuius natiuitas fuit ab initio impedita z ita loquit si bene inspiciat. ff. de sol. l. si dispensatorē. z in his duab. q̄sōnibus confuse loquuntur legiste. ¶ Item queri potest circa materiā regule quedam q̄s dubiabilis z sepe occurrens. videt si actū est cōtra delinquentē z est condēnatus z satisfecerit snie an possit agi nihilominus cōtra ratū habentē vel contra mandantē. Et qz nō possit p̄ hoc sic pbari qz l. cauet qz cum apparet cuius ictu qz perierit ille solus de occiso punif. vt. ff. ad. l. aquil. itē mella. §. sed si plures. Sed in p̄posito apparet qz fecit igitur debet puniri ille solus z nō mandans vel ratū habens. Item p̄bat. ff. de his qui deiecerūt vel effuderunt l. i. §. si. z. l. scilicet. Itē videt casus. ff. de vi. z vi ar. l. i. §. quotiēs. vbi dicit aperte qz vno soluēte liberaf aliū. E contra qz nihilominus punif q̄ mandauit vel ratū habuit. C. de accusationib. l. nō ideo. z ad. l. iul. de vi. l. feruos. ff. de iniur. l. nō solū. §. mādato. z §. p̄culus. z ad. l. turpi. l. i. §. si. z exp̄ssum videt ad simile. l. si p̄cussor. z de iure fil. l. i. §. diuus pius. z. l. nō tū. Itē qz nō agit de pena delicti. ergo vno de delinquentibus soluēte nō liberaf alter. C. de cōdi. fur. l. i. z. ff. si te. lib. eē ius. fu. l. i. §. si. C. de adm. tu. l. tres tutores. z de iurif. om. iu. l. ideo. ¶ Si h̄i vñ idē distinguendū qz aut ē actum rōne delicti ad interesse aut ad penā pecuniariam vel corpale. Si ad interesse. tūc vno soluēte liberaf alter. vt. d. l. i. §. quotiēs. ff. d. vi. z vi ar. z d. eo p̄ quē sc̄m erit. l. i. §. si p̄les. Si nō ad penā pecuniariā vel corpale tūc vno soluēte vel penā sustinere nō liberaf alter d̄ iur. om. iu. l. adeo. z. d. l. tres tutores. z de iure fil. l. i. §. diuus pius. z. l. nō tū. cū alijs iurib. allegatis. Et p̄ h̄ac solutiōez solunt tria excepta. l. itē mella. §. sz si plures. ad. l. aq. ad quā dicit d̄z qz ibi erāt plura sc̄a diuersarū p̄sonarū. z distincta. et iō aliter punif vn. z aliter ali. Sz i q̄ne p̄missa vñ tū ē sc̄m q̄s necesse ē ē occidētis vt vulnerat. vt. ats deliquēt. sz ex interpretatiōe reputat mādati vel ratū h̄ntis. z iō eādē penā portare d̄z z vno soluēte vel sustinere penā nō liberaf ali. vt. d. c̄m. ¶ Itē q̄ri pōt ē si d̄linquēs est absolut. an absolutoria p̄sit mādati vel ratū habentis. z videtur qz p̄sist sicut dicitur in causa cōi appellatio vni. z victoria p̄dest alteri si eadē causa fuerit defensiōis oībm. vt. ff. de appel. l. si qz separati. §. hoc est rescriptū. E cōtra videt qz nō p̄sit. qz res inter alios acta non nocet nec p̄dest alteri. vt. ff. de re iudi. l. sepe. z de exceptionibus. l. modestinus. z. C. res inter alios acta p̄ totū. ¶ Distinguendūz videt qz aut absolutus fuit iō qz p̄nunciat delictū nō cōmissum. aut qz nō fuit in culpa. p̄mo casu victoria p̄dest. secūdo nō. ar. ff. de iure iur. l. duob. §. a fideiussore. z. §. si ei qui. z ad ar. cōtraria dicit qz loquunt q̄s iura diuersarum personarū sunt diuersa z separata sed cum eadem est causa defensiōis omnium ex eodem facto sumens originem: tunc nō absurdum est victoriam vnus alteri p̄desse. argumento. l. p̄alle ga. si quis separati. §. si. z. dicta. l. duob. §. a fideiussore. Idem.

¶ Cuz sunt partiu iura obscura. reo fauendū est poti. qz actori.

Actor et reus

pariter probare
intelligit vel p numeru testiū egle vel p infra publica eiusde auctoritatis fauendus e reo q; d; absolui a petitione actoris cu iura ptis vtriusq; sint

obscura. z hoc intedit dicere. ar. ad ides. ff. de manum. l. lege. z ff. eo. l. fauorabiliores. Itē si neuter nec actor nec reus aliqd. pba uerit iura partiū sūt obscura. z iō fauet reo q; d; absolui. vt in lit. de iterdi. §. cōmode. z. C. de edēdo. l. q accusare. de rei vēdi. l. fi. Itē apertū exemplū ē si duo iudices ordinarij de cā cognoscētes z vnus condēnat alter absoluit iura partiū sunt obscura. z ideo fauet reo q; p̄ualet absolutio. vt. ff. de re iudi. l. inter pares. z argu. ff. de actio. z obligatio. hoc arrianus. Itē si ago hypothe caria contra ticiū z p̄o rem mihi obligatā a domino die calenda ram Augusti. z ecōtracicus probat eandē rē sibi a domino obli gatam eadē die nec apparet cui prius z cui posterius iura partiū sunt obscura. z ideo fauet reo. q; debet absolui. vt. ff. de pigno. l. si debitor. z de inofficio. testamen. siue pars cum si. Quidam h̄o legisse ponūt exemplū regule cū re^o z actor sunt in pari causa tur pitudinis. q; tūc reus absoluit. C. de con. ob. cau. l. cū re. z. l. mer calem. Sed hoc exemplū nō conuenit regule. q; iura partiū non sunt obscura. imo certa z paria. z ideo nō habet locū p̄prie regla sed illa in qua cauetur q; in re pari melior est cōditio p̄uēti. vt. ff. e. in pari re. z. l. par. z de h̄b. ob. l. si seruū. §. seqf. z. j. e. c. cū in re pari. §. q; ista duo sūt egpollētia in effectu. s. iura priū eē obscura z esse paria z certa. q; vtroq; casu reus absoluit z p̄p paritatē cō ditionis. vt. d. l. si seruū. §. seqf. z de doli excep. l. apud celsum. §. marcellus. z de dolo. l. si duo. z de cōtrahē. emp. l. dominij. z so. ma. l. iura. z. l. cū mulier. H̄it excusari q; d; cū exemplū ponūt q; cō siderāt effectu finale nō est aut in origine aut in habitudine p̄pria est exequētia exemplorū. Alij ponūt exemplū in eo q; plures dila tiones concedunt reo q; actori. C. de dila. l. si qñ de tem. in integ. re. l. perēde. z. ff. de ferijs. l. vl. Sed hoc exemplū nō p̄prie cōgru it regule. q; hoc exēplo iura partiū non sunt obscura sed certa. Sed ideo cōstituit ius q; plures dilaciones cōcedant reo q; actori. q; in p̄tate actoris fuit qñ puocaret. vt. d. l. si qñ. z. ff. de excep. l. puer. §. si. Sed opp. z videt q; in re obscura potior sit causa seu cōditio actoris q; rei q; si in libello p̄tineant h̄ba obscura stat in terpretatione actoris vt. ff. de iudi. l. si q; intentione. de verbo. obl. inter stipulantē. §. ij. de re. iur. l. in contrahenda. §. i. z. l. in ambi guis orationibus. C. Sed dicendū ē q; leges iste loquunt in his que p̄tinet ad cause p̄parationē. in illis enī magis fauent actori q; reo. z inquantū ad interpretationē verborū in libello expressorū vt in. l. p̄alle. z q̄tum ad alia que in libello exprimuntur. sed eo rum dispositio p̄tinet ad officium iudicis vt in die apponenda in stipulatione iudicio listi. vt. ff. qui satisda. co. l. de die in p̄n. Ra tio aut est aperta q; reus semp impedire ne possit cōtra eū expiri vt. d. l. inter stipulatē. §. i. C. Item op. z videt pot^o eligendum q; obest reo q; q; prodest q; l. cauet q; si reus cauit de dam. infe. z d̄anum contingat vicio edificij fortuito casu q; tenetur reus ad emēdationem d̄ani ex cautione d̄ani infec. z tamen casus fortui tus erat p̄ eo. h̄ debilitas edificij cōtra eū z sic partiū iura sūt ob scura. vt. ff. de d̄i. infec. l. h̄aminū. §. seruus. z. §. idem pap. h̄ tūc dicendū est q; ibi nō erant in pari causa reus z actor q; reus erat i culpa ex eo q; ruina edificij poterat p̄uideri. Actor autē nulla cul pa poterat imputari. z ideo q; p̄ponderat culpa rei deterior est eius cōditio. ar. ff. ad. l. aq. l. itē si obstetrix. z. l. si putator. alias si eēt in pari dolo vel in pari culpa lata vel leui vel leuissima. fauen dum est reo pot^o q; actori. vt. d. l. fauorabiliores. z. l. pari. z. l. pe tēde. z de do. ex. l. apud celsum. §. marcellus. z de ver. ob. l. si ser uum. §. sequif. z. j. eo. c. in re pari. Idem.

In iudicis non est habenda acceptio personarum.

Alter litiga

tores debz iudicij equitas obseruari siue litigatores sint pares q; vterq; vilis vel vterq; conditionis bōeste sūt: siue nō pes q; vn^o vilis q; d̄itōis z alter p̄stitut^o in dignitate nec d; iudex p̄tex. dignitatil

alicui^o litigatois p̄tētu luci vel grē vel o d̄ij in alterā partiū de cliare h̄ vtriq; parti qd iustū est p̄stare z ius suū vniciūq; tribuere

z equitatem in omnib^o obseruare. vt in auē. iustur. quod p̄staf. §. i. z. §. ecōuerso. z. §. p̄mū ibi nequaquaz sub iclinatione zē. z vt iu. sine quoquo suf. §. deinde propter. z. §. qd aut. z de defen. ciuita. §. iustur. est. iudices enim debent se habere circa subiectos sicut pater circa filios. vt in auē. vt iudi. sine quoquo suf. §. z eos. z iustur. qd p̄staf. ab his. §. deuotos. aut pietas aut p̄ni nominil nō in atrocitate sed pietate consistere d; z p̄siliū p liberis capere. vt. ff. ad. l. iul. de pari. l. diuus. de adult. l. nec mea. §. pe. ergog/ libet iudex vel p̄relatus superior h̄se se debet circa subiectos atq; pium consiliū. ac iustū capere p̄ subiectis sicut pater p filijs. Itē debet in iudicij equitas obseruari. q; si vn^o litigatois sit p̄uilegi atus alter nō. p̄uilegiū vni cōpetēs extēdi d; ad alterū. C. de fru. z li. ex. l. fi. z de p̄po. sacro. scri. l. in sacris. z. l. vniciūq; lib. xij. C. Itud aut p̄tingit p̄pter inequitatē vitandā quā le. latores vita re studēt nō solū in iudicij sed et in arbitrijs. z alijs actib^o extra iudicialib^o z arbitria contingentibus. ff. de arbit. l. si de meis. circa prin. z. l. pedi^o. §. in seruo. z. l. si cū dies. §. pe. z de vulga. z pupil la. substi. l. iam hoc iure. z. l. lucius. z. C. de rescin. vē. l. raras. de testa. mili. l. in testamēto. z de ipu. z alijs sub. l. hereditatē. z. l. q; uis. Sed certe falsum v̄ q; p̄uilegiū cōcessū vni debeat extendi ad aliū cū p̄sona illi^o cui cōcessum eē p̄bat egredi nō debeat vt in sti. de iure naturali. §. sed qd p̄ncipi. Bicut qdam aut agit de p̄ uilegijs p̄tinentib^o ad litis excusationē z tūc p̄uilegiū concessum vni litigatois p̄dest alteri. C. de fru. z li. ex. l. fin. z. l. in sacris. z. l. vniciūq; de p̄po. sacro. scri. l. xij. Aut agitur de p̄uilegijs p̄ tinentib^o ad litis decisionē. z tūc p̄uilegiū concessum vni nō p̄dest alteri. vt. §. sed qd prin. h̄ p̄ma facie videbat^o probabiliter dictum ostēdi nō potest nō eē verū. q; p̄uilegiū resti. in inte. q; minorā cō ceditur p̄tinet ad litis decisionē tñ aduersario p̄dest. C. si ad uerius trā. l. i. z. ii. z de repu. que sūt in iudicio. re. in ite. l. vnica. alij dicūt q; aut p̄uilegiū concessum est ad postulationē aut sine postulatione si ad postulationē prodest. si sine postulatione non p̄dest. vt. ff. q; q; in alter. sta. l. iij. in p̄n. que so. ad p̄positū pa rā valz q; in p̄alle. l. fi. C. de fruc. z. lit. expē. loqf et de p̄uilegio propria liberalitate p̄ncipis etiā sine postulatione concessio vt ibi notatur in p̄ma glo. z patet in text. Et ideo dicendum videtur q; aut p̄uilegiū cōtinet ius iniquū vt q; in alterius lesione cōces sum z tunc distinguit q; si ad postulationem cōcedit. debet vti im petrāe eodem iure. si sine postulatione tunc non compellitur eo dem iure vti. ff. q; q; iuris. l. i. ij. z. iij. prodest impetrāti si non cōtinet ius iniquū sed fauorē illi^o cui p̄cedit siue sine postulatione cōcedit prodest impetranti tñ z alij eū nō cōtingenti. vt in. §. sed q; p̄ncipi. Item p̄dest nō solū ei cui concedit sed etiam secuz li tiganti occasione cōtrouersie que inter eos versaf etiam inequali tatis vitande videt eum contingere z ita loquit lex fi. de fru. z li. ex. l. sacris. z. l. vniciūq; C. de p̄po. sacro. scri. z hec cōnexitas z exce ptio p̄uilegiū ex eo p̄cedit q; non est habēda in iudicij acceptio p̄sonarū sicut in hac regula continet. z hoc aliquantulū tangitur in dicto. §. sed q; p̄ncipi. Idem.

Ignorantia facti nō iuris excusat.

Conuenienter

potest exemplum po ni istius regule in eo q; in iure confessus ē z confitendo errauit. nam si errauit in facto iuste excusat error z non nocet cō fessio. si errauit in iure error nō excusat z ideo no cet cōfessio. vt. ff. de cōfessis. l. nō fatef. verbi gratia. si credebā te esse cobredē meū cōfessus sum in iudicio errādo iste error nō p̄ iudicat. C. de iuris z fac. igno. l. si post diuisionē. z. ff. fami. her. l. cū putarē. sed si cōfessus fui errādo in iure q; credebā testamentū valere factū corā testibus nō rogatis vel factū corā nō solēni n̄ae ro testiū error nocet vt. p̄batur. ff. de cōfessis. l. nō fatef. C. Item simpliciter poni potest exemplū si soluat illud qd est naturaliter debitū z ciuilitur in debitū. nam si quidem per ignorantiam facti excusatur soluens z ideo potest repetere. si per errorem iuris non excusatur. z ideo non potest repetere. vt. C. de iur. z fac. igno. l. l. cum quis. z ad. l. fal. l. error. C. Sed opponitur z videt q; igno rantia facti non excusat. nam si proscripuz erat vt non cōtrahaf cū eo qui taberne p̄positus erat is qui contraxit ignorans probi bitionem factam non excusatur. z ideo non potest agere contra

b ij

dominū. vt. ff. de insti. l. sed et si pupilli. §. proferbere. Sz dicēdus est qd aut erat publice notū. et tunc non excusat vt in Srio. qd vt erans in lara culpa que dolo assimilaf ex eo qd ignorat qd omnes stelligit. ff. d. §. si. l. cedet die. §. vl. z. l. late. z. l. magna. aut si erat publice notū z tūc excusat. vt hic. z in palle. l. nō fatef. ¶ Sz op. z vt qd ignorantia facti ē nō publice notū nō excusat. vt. ff. ad vel. qd. Dicūt qdā qd aut erat in facto alieno. z tunc si nō erat publice notū excusat. vt in. §. ii. l. nō fatef. Aut in pprio z tunc nō excusat. vt. d. l. qd. ¶ Sed hāc solutionē ē qd iure cauef. qd si crede res me pmisise tibi cū nō pmissem z solūā repeto. Itē si ex cōuē tione inter me z te inuita debui tradere p diū iposita seruitute z tra didi liberū pdicere seruitutē possuz quā tpe traditiōis debui ipo nere. vt. ff. de condi. inde. l. sed et si me putē in pn. §. cū inter. z de actio. emp. l. si tibi liberū. p qd patz qd ē in pprio facto tolerabi lis est ignorantia. qdā dicit qd aut ago de dāno vitādo z tūc tol lat in dictis legib. aut de lucro captādo z tūc nō tolleret. qd solu tio qdum ad ppositū nulla est qd in. l. quāquā. ff. ad velle. fideiuf. for. certabat de dāno vitādo z tūc ignorantia facti pprij nō excusat. Sed dic qd vbi allego ignorantia facti pprij i iniuriā alteri. i. illi cui pmiserā z ex pmisione mea obligat. erā error facti pprij nō ex cusat lz cōtendā de dāno vitādo. vt in. l. quāquā. sed vbi nō est in iniuriā alterius. sed volēs mibi subueniri aduersum dānum qd incurri per ignorantiam facti pprij excusat z tollat z ita loqtur p alle. lex. sed et si me putem in pn. §. cum inter. z de actione em pti. z ven. l. si tibi liberū. ¶ Itē opponit de. l. errore. C. de iu. z fa eti igno. Sed dicendū qd ista regula reducā ad distinctionē illi qd si cōstendo in iudiciū erravi in facto error facti excusat vt hic. z corrigi pōt vsqz ad plationē sine nō post. vt. l. cōtraria. ¶ Alte rius opponit circa ignorantia iuris videt. n. qd ignorantia iuris ex cusat qd si soluo illud qd erat oi iure indēbitū. vel ciuilitat tantum debitu p ignorantia iuris repetere possū. ff. d. cōdi. ide. l. si nō fore. §. i. debito. z. §. adeo. z. l. cum is. §. fideiuf. for. z d. iu. z fac. igno. l. error. in fi. Dicūt pōt qd in. l. illa erratū fuit in iure extra iudiciū z ideo iuris error excusat si de dāno vitādo agatur vt in. l. palle. hic aut. z in. l. non fatef. erratū fuit i iure z i iudicio. z ideo iudici orum auctoritas operaf vt error iuris reuocari non possit. ¶ Sz contra hanc solutionem est qd iure cauetur qd etiam error iuris in iudicio interueniēs potest reuocari. vt. ff. de iter. actio. l. de etate. §. qui iusto. z. §. celsus. Dicendū est qd secundū eos qui itelligūt predictos. §. in errore facti pprij oppositio nō procedit. sed secū dum illos qui intelligunt predictos. §. in errore iuris dici potest qd error iuris in iudicio ante lit. contestā. excusat vt in illis. §. post verolit. contest. non excusat. vt. l. nō fatef. z h. ¶ Itē opponi tur z videt qd ignorantia iuris excusat z si de lucro captādo aga tur. vt. ff. de bo. pos. l. in bonorū. z de iuris z facti ignorantia. l. re gula. §. sed iure. Sed dicendū est qd aut lucrū percipi poterat si ne alterius iniuria. z tūc excusat z tolleratur si nō potuit pitiores consulere. vt. ff. de iuris z facti igno. l. iuris ignorantia. z de vfuc. l. nunquā. z. l. si fur. ¶ Itē opponit circa premiffa z videtur qd iuris ignorantia nō tolleratur etiam extra iudiciū. licz de dāno vi tando agat. vt. ff. de acqui. here. l. si duo. Sed dicēdū ē qd ibi cā de qua agebat originem sumebat a lucro z ideo lz subsequenter dānum inducat iuris ignorantia nō excusat. cum magis originez qd casum post originem incidenter considerari oporteat. vt. ff. de donationibus. l. qui id quod in pn. z de acq. pos. l. clam posside re circa pn. de fideiuf. l. tutor. in pn. ¶ Itē opponit z videtur qd ignorantia iuris excusat. vt. ff. de decre. ab oz. fa. l. fi. z. ff. ad fil la. l. si quis in graui. §. si qs ignorans. Dicendū est qd in illis. ll. qd doli requirunt ignorantia iuris excusat. Certū est enim qd in ape riente tabulas testamenti ante vindictā defuncti necē requirit do lus vt in eadem. l. si quis in graui. §. qd ad cām. z ideo ignorantia iuris excusat a pena. vt in eo. ti. z. l. §. si quis ignorans. In illis ve ro. ll. qd doli nō erigūt si qdem ius per eas inductum erat publice notū vere vel iuris psumptione. qd a tēpore cōstitutionis publica te concurrunt duo menses. vt in auē. vt facte noue cōsti. ignoran tia nō tolleratur. vt. ff. de publicia. l. vlti. §. licz. Sed vbi non est pu blice notū vere vel iuris interpretatione ignorantia tolleratur. vt. ff. de decre. ab oz. fa. l. vlti. tamen contra predictam solutionē est. ff. ad. l. cor. de fal. l. diuus claudius. Certum est enīz qd. l. comelia doli requirit. z tamen sicut ibi dicit ignorantia edicti seueritatem nō excusat. Sed responderi potest qd aut lex requirit doli verum

aut est cōtenta dolo psumpto ex qualitate facti. vbi requirit do lum verum ignorantia iuris excusat. vt in. §. si quis ignorans. vbi vero cōtenta est dolo psumpto ex qualitate facti ē qd. l. psumaf dolo. dolo ex qualitate facti est vbi cū quis faciat qd scit vel sci re debet se facere non debere. vt. C. de iniurijs. l. si non conuicij. z ad. l. cor. de fca. l. i. ff. de doli excep. l. i. iuris ignorantia nō excu sat vt hic. z in palle. l. diuus claudius. Rō aut est qd qui ignorā tiam pretēdit eius qd est publice notūz videt esse in lara culpa. vt d. l. cedere diez. z. l. late. lata culpa dolo psumpto egpollet. et ideo iuris ignorantia nō excusat. ¶ Itē oppo. cōtra predicta z vide tur qd ignorantia nō excusat. etiam vbi de dāno vitādo agit. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. si adulteriū. §. stuprum. z. C. de in ius vo. l. ve nia. Sz dicendū est qd aut pretendit ignorantia iuris ciuiliis z tunc locū habēt omnia supradicta. vbi pretenditur ignorantia iuris na turalis vt qd pretendit filius se ignorasse qd nō debuerit inferri in iuriā patri. vel qd deberet patri puidere in necessarijs alimentis qd nō deberet furtū cōmittere vel homicidiū vel cetera debita iure naturali prohibita nō tolleratur licz sit de dāno euitando. vt. d. l. si adulteriū. §. stuprū. idem si quasi iuris naturalis ignorantia pre tenditur. vt qd dicit libertus se ignorasse qd patrono reuerentiā ex hibere deberet cum enim ab eo cōsecutus fuerit premiūz liberta tis quasi naturali iure teneretur. vt iure compensationis idem de beat reuerentiā exhibere. z ideo ignorantia iuris non excusat a dāno qd occurrit ppter nō exhibitam. C. de in ius vo. l. ij. ¶ Ulti mo distingui potest circa materiā regule qd aut errat in iure aut i facto. Si in iure aut ciuili aut naturali aut quasi naturali. Et si in ciuili aut in iudicio aut extra iudiciū. si in iudicio si quidē ante li. cōtestā. error excusat probata causa erroris legitima. vt. ff. de in ter acti. l. de etate. §. qui iusto. z. §. celsus. si post li. contestā. igno rantia nō excusat vt hic. z in. d. l. nō fatef. si erratur extra iudiciū aut agitur de dāno vitādo aut de lucro captādo. z si de dāno vitādo aut erratur in eo in quo requirit dolo verus aut in eo i quo sufficit dolo psumptus vel lata culpa vel leuis z multo for tius si leuissima. Et si in eo in quo requirit dolo verus ignorantia iuris excusat. ff. ad fil. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. Sed si erratur in eo in quo requirit dolo psumptus vel lata culpa. tūc si quidē erat publice notum vere vel iuris psumptione vt qd a tempore publicationis concurrunt duo menses iuris ignoran tia nō excusat. vt. C. de legibus z sena. consul. l. leges sacratissime z de iuris z fac. igno. l. constitutiones. z. ff. de publici. l. vlti. §. lz. z ad. l. corneliā de fal. l. diuus claudius. in pn. Sed si nō erat publice notum vere vel psumptiue iuris ignorantia excusat. ff. de decre. ab oz. fa. l. fi. Sed si agatur de lucro captādo. si quidem cū alterius iniuria vt per vfucapionem: iuris ignorantia nō tolle ratur nec excusat siue potuit siue non potuit pitiores consulere vt. ff. de iuris z facti ignorantia. l. iuris ignorantia. z de vfucapi onibus. l. si fur. z. l. nunquam. Sed si sine alteri iniuria si qdem nō potuit pitiores cōsulere iuris ignorantia tolleratur z excusat. sed si potuit pitiores cōsulere iuris ignorantia nō excusat. vt. ff. de iu ris z fac. igno. l. regula. §. sed iure. z. §. si qs de bono. pos. l. in bo norū. z qs ordo in bono. pos. seruef. l. ij. §. vl. fallit. ff. de acqren. here. l. si duo. ppter rōnem quam supra dixi. Si errat in iure na turali ignorantia iuris nō excusat. vt. l. si adulteriū. §. stuprū. Si er rat in qsi naturali iuris ignorantia nō excusat. vt. C. de in ius vo. l. ij. Si errat i facto. aut pprio aut alieno. Et si alieno aut erat pu blice notum aut nō erat publice notū si erat publice notū ignorā tia nō excusat. vt. ff. de insti. actio. l. lz si pupill. §. p. scribere. Si nō erat publice notū ignorantia excusat. vt. ff. p suo. l. fi. z. j. eo. c. ppi. Si in facto pprio. aut erat de dāno vitādo aut de lucro ca ptādo. Si de lucro error nō tolleratur in pprio facto. Si de dāno aut cū alteri iniuria. z tūc error in facto proprio nō tolleratur. ff. ad velle. l. quāquāz. Aut sine alteri iniuria. z tūc error in facto p prio excusat z tolleratur. vt. ff. de cōdi. inde. l. z si me putē. in pn. §. cū inter. de actio. empri z vēdi. l. si tibi liberū. z ita opz itelligi qd notaf. ff. de lega. i. si res obligata. Idem.

¶ Cū qs succedit in ius alterius iustā ignorātie cāz hē psumit

¶ Ne quod promissisti dare bouem in calēdis Augusti si non da res promissisti dare cētū nomine pene. de cedis an

calendas Augusti heres ignorans promissionem factam non soluit. **B**ubi est an possit cum effectu conveniri ad penam. Et respondetur quod non quia iustam habuit ignorantie causam. ut hic et ff. eo. l. in alterius. Sed contra hoc aperte de ver. obli. l. ad diem. ubi dicitur quod mortuo promissore ante diem pena nihilominus committitur ad veniente die quo dare debuit. licet promissoris hereditas non sit adita. Et idem dicitur de nautico fenore. l. vlt. Sed dicas de rigore iuris penam promitti contra heredem ignorantem. ut d. l. ad diem. et de nautico fenore. l. vlt. Sed propter probabilem ignorantie causam postulare potest successor beneficium restitutionis in integrum et eo imperato non nocet pene commissio. ut hic et d. l. qui in alterius. nocet ergo ipso iure ut in contrariis. Sed propter probabilem ignorantie causam restitutio datur ut hic. **I**tem opponitur et videtur ignorantiam non tollerari in persona successoris et penam cum effectu committi nisi successor fuerit pupillus. ut ff. de verbo. obli. l. si cum fili. §. in hac stipulatione. Sed distingue utrum successor agat vel conveniat. quod si agat vel alium inquireret pena committitur cum effectu. si ignoraverit promissionem factam ab eo cui successit ut in d. §. in hac stipulatione. Sed si conveniat tunc pena committitur de rigore iuris. ut in l. ad diem. de verb. obli. et l. nautico fenore. l. vlt. Ratio autem est que redditur in re. ut d. l. qui in alterius. quod qui agit plene certum esse debet cum sit in potestate eius quando velit experiri. et ante debet rem diligenter explorare et tunc ad agendum procedere. que ratio non extenditur ad eum qui convenit. ut ff. de doli excep. l. pure. §. vltimo. et ideo alius est effectus unius et alius alterius. **Q**ueri autem potest an heres emphiteote qui solvere cessavit ecclesie canonem per biennium. vel privato per triennium excusari possit et debeat preterea ignorantie. quod videtur per hanc istius regule. ut ff. eo. l. qui in alterius. et quod tempus non solet cedere ignorantie. ut ff. quando appellandum sit l. i. §. dies. et §. si adversus. et ff. de calu. l. annus. et de edil. edi. le. cum res. **E**ccontra videtur cadere a iure suo. ut d. l. ad diem. et de minoribus. l. emilius de nautico fenore. l. vltima. **V**icendum videtur quod de rigore iuris possit dici a iure emphiteotico. ut l. ad diem. cum si milibus. Sed propter iustam ignorantie causam restitutio concedi debeat ut hic et ff. eo. l. qui in alterius. **I**tem queri potest quare est quod mortuo stipulatore sine herede vel relicto herede cui potest de iure solvi pena non committitur ipso iure. ut ff. de usuris. l. pecunia fenebris. in fi. et l. cum quidam. §. si pupillo. Sed eccontra mortuo promissore committitur. si restitutio concedatur. ut dictum est. **R**atio est quod casus contingens in personam creditoris non debet extendere obligationem debitoris. ar. ff. eo. l. ois hereditas. §. nunquam. et ad l. aquil. l. qui occidit. §. vltimo. Sed eccontra contingens in persona debitoris non debet variare obligationis conditionem. ut ff. de verb. obli. l. i. et de prioris stipulationibus. l. ij. **I**dem.

Codicia restringi fauores convenit ampliari.

Alius istius regule supra de elec. c. statutum. lib. vi. ubi dicitur quod statutum de his qui ad parochialium ecclesiarum regimen assumunt per mouendis ad sacerdotium infra annum alioquin ipis ecclesiis sint privati ad collegiatus ecclesias extendi non debet. quod cum sit odiosum restringi convenit potius quam laxari exemplum etiam apertum ponitur. ff. de liberis et posthumis. l. cum qui dam. quod si pater instituat filium ex re certa valet institutio. Sed si exhereditat a re certa non valet exhereditatio. quod in institutione versatur fauor que convenit ampliari in exheredatione odium quod eccontra restringi. **I**tem probatur quod causet in iure quod pactum liberatorium. id est non petendo tollit ipso iure naturale obligationem. ut ff. de solu. l. stichum. §. naturalis. **P**actum vero de petendo quod est obligatorium non tollit ipso iure. ut ff. de pac. l. si vnus. §. pactus ne peteret. Et hoc patet propter rationem istius regule. scilicet quod in pacto de non petendo versatur fauor que convenit ampliari. in pacto de petendo versatur odium quod oportet restringi. ut ff. de actio. et obli. l. arianus. Sed contra regulam videtur. ff. de his qui notant infra. l. ij. §. exercitium. ubi odium ampliat et non restringit. Sed dicendum est quod aut ex utraque parte. id est fauoris et odii versatur ius privatium. Aut ex utraque publicum. Aut ex altera privatium et ex altera publicum. **P**rimo casu seculo ampliat fauor et restringit odium quod cum iura sint hinc inde paria certum est in re dubia fauorabiliozem causam potius assumi debere quam odiosam. ut in primo alio. l. cum quidam. et ar. ff. eo. l. quotiens. §. ad sermo. et l. quotiens

nihil. **I**n tertio casu refert ius publicum. siue hinc ex parte odii siue ex parte fauoris et de isto tertio casu loquitur. ff. de his qui no. ista. l. ij. Et robur est quod fauor publicus preferri debet utilitatibus privatorum ut. C. de primipilo. l. utilitas. et in auct. de restit. et ea que pa. in. xj. mese. §. quia obre. col. iij. sed hoc falsum esse posset aliquis ostendere evidenter. **C**ertum est quod in maleficiis puniendis fauor publicus versatur. ut ff. de publicanis. l. licitatio. §. quod illicite. et ff. de fideiussoribus. l. si a reo. §. vulgo. et ad l. aq. l. ita vulneratus. et tamen iure causet quod interpretatione. l. pene delictorum potius sunt molite de quod exasperate. ut ff. de penis. l. si preses. et l. interpretatione legum. Sed dicendum est fauorem publicum desiderari ita ut maleficius non remaneat impunitum. ex quo constat commissum non autem in re dubia. cum incerta est criminis qualitas pene exaugentur. sed potius minimum. cum potius clementie quam severitati nos iudicantes pronos esse oporteat. ut ff. de penis. l. respiciendum circa pnci. **I**tem contra predictam distinctionem est. ff. de susce. tutoribus. l. ij. §. quid ergo. ubi si apparet causa remotionis ex causa leuiori remotus videtur et tamen remotionem tutoris suspecti suadet publica utilitas ut l. e. ti. l. i. §. consequens. immo non est contra quod ibi non suadet dictum sed per sumum in dubio minus fuisse delictum cum sit incerta delicti qualitas. et ideo ad sententiam condennatoriam sequitur minor pena. cum pena moderanda sit secundum qualitatem delicti. ut ff. de offi. preses. vrbis. l. i. §. cum patronus. et de iurepa. l. i. **I**dem.

Cebet concessum a principe beneficium esse mansurum.

Larissime patet exemplum istius regule auct. constituto. quod digni. §. illico. ubi dicitur quod si filiusfam. per dignitatem sibi de laram fuerit sui iuris quod nihilominus dignitatis sue administratione finita remanet sui iuris et retinet omnem cognatorum et agnatorum iura. **S**ed contra regulam videtur. ff. de le. ij. l. ticia seio. et §. usuras. ubi dicitur quod finita minori etate cui occasione privilegii concedebatur finis privilegii a principe concessus. **S**ed dicendum est quod ibi finita erat finalis causa privilegii concessi et ideo finis privilegii iuxta regulam generalis cessante causa cessat effectus. C. de epl. et cle. l. generaliter. et de heredi. l. j. et de test. mili. l. pe. et vlt. et de restit. mi. l. si in proposito ant non erat finita privilegii causa et ideo privilegium durat. vlt. si erat finita fuerat causa impulsiva et non finalis. et ideo finita causa non finit privilegium. ut ar. ff. de usufruc. l. generaliter. §. duos. Et huius occasione distingue. Aut constat causam privilegii concessiois alicuius vel prohibitois facte esse finalis. aut constat esse impulsivam. aut dubitatur. Et si constat esse finalis. aut ea sublata remanet alique relique predictis casus aut ois tollunt. et si aliquid relique remanet reliquis eis remanentibus durat effectus. ut per exemplum. ff. de questio. l. vnus. §. seruus. ubi seruus a domino distractus in memoria prioris dignitatis non debet nec potest adversus dominum quondam interrogari. **I**tem quod desit esse decurio torque rii in memoria prioris dignitatis non debet ut ff. de decur. l. vlti. **I**tem de ea quod definit esse vxor non instituit actio turpis in honore predictis tunc mrimonij. ut ff. rerum amo. l. ij. et iij. **S**ed ubi nulle relique cause finalis remanet sublata causa tollit totaliter effectus. ut s. de pbe. c. si pau per. li. vi. et ff. de acti. et ob. l. q. cum herede. **A**d confirmationem huius distinctiois. quod iure causet quod sublato testamento primo de iure civili non totum tollit pupillare quod nulle remanet relique predicti. ff. de ioffi. re. l. pap. §. sic nepuberis. et de vulga. et pupil. sub. l. in substitutione. et l. ex duobus. §. vlt. et l. si contra tab. et ibi no. **S**i constat esse impulsivam tunc finita causa non finit effectus. ut ff. de do. l. ij. §. vlt. et l. se. Et quod dicitur solet vulgariter de calurnia. ff. de postu. l. i. §. seruz. **S**ed si dubitatur utrum fuerit finalis vel impulsiva presumitur in dubio impulsiva. et ideo ea finita non finit effectus. ut de codi. et dem. l. cum tale. §. falsas casus. et l. ticio. §. si cum an nup. et de usufru. l. generalis. §. duas. et de dona. i ter vi. et vlt. §. si duos. §. si. C. de iure do. l. si mulier. **I**dem.

Indultum a iure beneficium non est alicui auferendum.

Adulgetur reo a iure quod possit ples ex ceptoes pponere ut. j. eo. c. nullus pluribus. et ff. de excep. l. is qui dicit. et l. neo **E**t ideo non potest auferri per hominem. **I**tem indulgetur reo per l. q. ois exceptoes dilatorias et delatorias pponere possit vsque ad lit. pte. C. de pba. l. exceptione. et de excep. l. vlt. et pe. de p. l. ita demum. et ideo non debet auferri per hominem. **I**tem indulgetur reo per l. q. possit opponere pemptorias quicquidque ad sententiam. ut. C. se. re. non posse. l. pemptorias. et ideo non debet auferri per hominem. quod indultum a

b iij

ture beneficium non est alicui auferendum. ut hic et in aut. de nup. §. si non solum. col. iiii. Item a iure indulgetur condonatio ad condonationem soluendam tempus quatuor mensium. C. de usuris rei iudi. l. ii. Et ideo non debet nec potest auferri per iudicem sine causa cognitione. ut ff. de re iud. l. ii. et l. iii. §. si quis condonatus. Item indulgetur filio a. l. q. h. legitimam de bonis patris. ut in aut. de trien. et se. §. i. col. iiii. et non potest auferri per preteritum nisi in casibus a iure permissis. i. quibus filium exheredare in illis. n. l. quibus exheredare licet nihil omnino relinquere tenet. ut in aut. de heredi. et fal. §. exheredatos. col. i. et de im. do. in filios fac. §. vlt. col. viii. q. est. C. de li. p. aut. non licet. et ut cum de ap. cog. §. aliud. et §. se. Item indulgetur a iure illi quod finis lata est tpe. x. dierum ad appellandum ut in aut. de ap. circa pn. col. iiii. Item indulgetur appellanti ad ap. per sequenda annus et ex causa beneficii. ut in aut. de his qui ingre. ad ap. col. v. et ideo et si auferendum ut h. et finita est ista regule alia iueniunt exempla regulam confirmantia. tunc est regula quod pater a iure usufructu. h. in bonis aduentitij filij. ut. C. de bonis qui lib. l. cu. o. z. l. si. et tunc potest auferri per hominem reliquente ea conditione ne ad patrem pueniat usufructus. ut in aut. ut liceat matri et auie. in pn. sed illud fit legis auctoritate et ideo non potest auferri per hominem sed per legem quod auferendi potestatem concedit. ut C. ubi et apud quos in inte. re. agi. l. vi. et ff. quod cuiusque uener. no. l. ite eorum. §. si decuriones. et de le. ii. l. unum ex familia. §. si de falcidia Et constat quod una lex potest tollere et multo fortius extenuare vires et effectum alterius cui plus licet: liceat et quod minus. ut. j. eo. c. cui licet. Item a lege datur marito administratio bonorum parafrenalium uxoris. et tunc potest auferri per hominem. i. per mulieris prohibitionem. ut p. b. a. C. de pac. conue. l. hac. l. Sed eadem sponso potest habere locum Ad maiorem autem regule et dictionum exemplorum in regula positorum pertinet quod rere. Prout si iudex statuatur tempus certum ad dilatorias vel delatorias exceptiones opponendas. an post illud tempus et an sit. contest. possit opponere. Item si statuatur certum tempus ad opponendas peremptorias an post illud tempus et an finiam possint proponi. et ut quod sic. quod beneficium proponendi dilatorias usque ad lit. contest. est a iure indultum. Item proponendi peremptorias usque ad finiam est similiter a iure indultum. ut. d. l. exceptionem. et vl. et pe. et l. peremptorias. ergo non potest auferri vel extenuari per iudicem ut hic. et de re iud. l. iiii. §. si quis condonatus. et in aut. de nuptijs. §. si non solum. col. iiii. Contra ut quod possit quod iudex potest limitare tempus. et post illud tempus a iudice limitatum excludit litigatorum. ut. ff. de accu. l. cum ticio. imo plus quod non prosequendo infra tempus a iudice prescriptum desistere ut et iuri suo renunciare. ut. ff. ad turpil. l. ab accusatioe. §. desistisse. ite per hoc est. C. q. accu. non pos. l. si ea. de iuge. et ma. l. diffamari. ff. de opti. le. l. maciporum. et de cur. bo. da. l. i. et de bo. au. iu. pos. l. iiii. et quod iure cauet quod iudex potest denegari iurisdicere. ut. ff. ex quibus ca. ma. l. si et si per pro. §. si et si cu. de creto. Sed hoc ar. nihil ad propositum quod cum loquuntur omnia in actore cui post tempus cum causa a iudice prescriptum agendi potestas denegatur. quod autem ponitur in reo volente per tempus a iudice prescriptum exceptionem proponere. et ideo cum favorabiliores sint rei quam actores. ut in regula iuris. constat non procedere argumentum per predicta quod inducunt a simili vel pari. Tunc probabiliter dici potest quod aut iudex limitauit tempus cum causa cognitione aut sine et si cum causa cognitione. non possit post tempus limitatum a iudice exceptiones proponere. ar. ff. de re iud. l. ii. nisi quod ubi tempus quod indulgetur reo per l. limitari per iudicem cum causa cognitione. si non sine causa cognitione proponere potest et post tempus. ut. j. eo. l. iiii. §. si quis condonatus. ar. ad p. d. ca. ff. de his qui no. infra. qd. ergo. §. pena grauior. ubi de hoc. Item quod potest an tempus. x. dierum quod datur ad appellandum possit per iudicem minui et ut quod non per hanc regulam et per iura pale. ecotra quod possit. ff. de re iud. l. ii. et oes. l. l. supius alle. i. q. pr. pcedenti quod inducunt per potest actoris appellare. cum is sit actor in causa ap. q. fuit reus in causa principali ut dici solet in aut. de his qui ad ap. ingre. §. illud quoque. col. v. et per ex eo quod pcedente ap. nihil est inouandum. ut. ff. nil inouari per totum. et C. de ap. l. iiii. Item quod iure cauet quod dilaciones sunt arbitrarie. ut. ff. de iud. l. non nunquam. et C. de dila. l. i. et l. siue ps. tunc coiter dicitur et tenet quod cum hoc tempus. x. dierum pcedat a lege sine aliquo ministerio iudicantis tacito vel expresso quod non possit per iudicem minui. ar. isti regule et in aut. de nup. §. q. non solum et §. si non. et de re iud. l. iiii. §. si quis condonatus. Ad contraria per rursus quod omnia loquuntur in tpe quod datur tacito vel expresso. i. per l. intellectum. cum iudex non statuit ministerio iudicantis. Item quod potest an legitima quod debet filio in bonis patris possit auferri vel minui per l. municipalis. et ut quod non. quod cum beneficium sit a iure concessum sequitur quod non possit auferri. ut h. et pal. §. non solum. Item quod l. municipalis est ius ut. ff. de iusti. et iur. l. ius civile. l. et oes populi. et iure

ci. iura sanguinis non possunt dirimi. ut. ff. eo. l. iura. ergo nec legitima quod iure sanguinis debet potest auferri. preterea ius agnationis non potest tolli per pac. ut. ff. de pac. l. ius agnationis. ergo nec per statutum siue legem municipale quod in his demum valet lex municipalis i. quibus et pactum. ut no. C. de decur. l. decurionum. l. x. sup. ipa rubrica. Preterea si verum est quod in his demum valet l. municipalis in quibus et pactum ut dictum est de necessitate sequitur quod non possit debita iure nature tollere vel minuire. quod nec pactum potest ut. C. de ioffi. te. l. si quis. §. illud. Item ex eodem ar. concludef quod cum sit quod pactum super futura successione disponendo minuedo vel tollendo in totum sequitur quod non valeat pactum. ut. C. de pac. l. pactum. et l. si. et de col. l. pactum. et de suis et le. heredi. l. si. Preterea legitima de bonis parentum debet iure nature. ut in aut. de here. et fal. §. primum itaque col. i. et ff. vlt. l. l. scripto. i. si. et de bo. da. l. cum ro. Si ius naturale est imutabile. ut isti. de iure naturali. §. pe. et ff. de capi. di. l. eos. ergo ius consequendi legitimam de bonis patris erit posterius imutabile. Oppositum huius ostenditur quod certum est quod unum ius civile tolli potest per alios ut isti. de iure na. §. pe. ff. de le. l. de quibus. et l. non est nouum. Sed per potest patronorum bonorum liberis debeatur iure positivo civili est indultum non naturali. ut. C. de le. here. l. lege. xij. ta. et in aut. de trien. et se. §. i. Item per in aut. de here. et fal. l. p. m. §. si quis autem. Itaque ibi dicitur quod lex necessitate imponit relinquendi legitimam et legem postulat esse iuris civilis spem vel partem. ut. ff. de iusti. et iur. l. ius civile. ergo ius civile necessitate imponit relinquendi legitimam. ergo per oppositum ius civile tollit. absurdum. n. ut quod ius naturale h. quod nihil propter erat cum iure gentium dominia sint distincta. ut. ff. de iusti. et iur. l. ex hoc iure. preter ad relinquendum astrigat. Item cum iure naturali et gentium ius testandi fuerit incongruum quod per iure civili quod est posterius inducitur. ut isti. de testa. Item cum ad prima bona vocentur filij per l. iuris veteris constat quod per hereditatis petitionem. ut. ff. de hereditatis petitione. l. i. et l. iiii. Sed ipsa tolli potest quod iure civili inducitur. ut in eo. ti. l. ite uenit. §. cum autem. Ergo sublata via per quam uenit ad bona et ipsa bona tolluntur. quod sublato medio sine quo ad extremum pueniri non potest et ipsum extremum in effectu sublaturum ut. Itaque sublata quod via per quam uenit ad hereditatis petitionem ipsa hereditatis petitio sublaturum ut. C. de iof. testa. l. sancim. §. vi. Item sublato iure istonis per quod puenit ad fessoria et ipsa fessoria sublaturum ut. ff. de ac. et ob. l. i. honorarijs. §. si cum scissa. Item sublato iure offerendi per quod puenit ad pignoratitia. et ipsa pignoratitia sublaturum ut. C. de pscript. xxx. vel. xl. an. l. cum nonissimi. et no. ff. de da. in fec. l. si finita. §. postea autem. et quod dicitur debito iure nature de exponi et intelligi iure civili psuadere naturalis coniunctione constituto. ut alias exponit. ff. de ybo. si. l. pnuclatio. §. familie. propter quod ut dicendum quod de rigore iuris legitima possit diminui et auferri per l. municipalis. sed egras in genere tradita ut suadere per trarium. Et ideo rigore pualet. ut dixi. §. eo. c. ij. Idem.

Non firmat tractu tempus quod de iure ab initio non subsistit.

Duo minores. vij. an. contraxerunt sponsalia non tenent ab initio de iure nec solo tractu temporis confirmantur. Item si duo impuberes vel unus pubes et alter impubes non per ximi pubertatem et in quibus etatem malitia non superplebat contraxerunt matrimonium per verba de presenti non tenent ab initio de iure nec confirmantur solo temporis tractu de despo. impu. c. i. lib. vi. Item si aliquis impetravit beneficium cum cura eo tempore quo non erat in etate legitima licet postea fiat etatis legitime impetratio non confirmatur: sed tempus date litterarum solum attendit. §. de rescrip. si eo tpe. li. vi. Item si iura quod nulla est ipso iure non firmat aliquo tempore tractu. ut. ff. de ap. l. si expressum. Item institutio heredis quod ab initio est inutilis pro persona testatis quod forte erat impubes non qualescit licet postea fiat pubes vel si erat seruus non qualescit licet postea fiat liber. Vel si erat filius. non qualescit licet postea fiat sui iuris. Item si erat furiosus non firmat licet postea fiat sane mentis Item si erat captus ab hostibus non firmat licet postea redeat ut hec omnia pbanf. ff. de testa. l. si filius. et l. ei. et de le. iij. l. i. §. i. Item si erat inutilis pro persona heredis scripti quod erat non capax non firmat licet postea fiat capax. Et hoc vult dicere regula posita. ff. e. l. pe. Item et testum et omnia voluntas alia quod ab initio falsa tractu tempore non firmat. ut. C. de fal. l. sicut. Item legatum quod est ab initio inutile propter personam legatis tunc ut quod non poterat testari et consequenter nec legata relinquere. ut. ff. de le. l. i. ij. vel propter personam legantis et legatarij ut quia legat testator

suo suo vel legat herdi a se ipso vel propter personam legat: rij z eius a quo pstandum relinqt vt qz legat seruo beredis vel rone rei legare vt qz legantur marmora z colune edibus iniuncte no fir mator tractu tpsis z si ca impedimenti remoueat. vt ff. d regula cato. l. i. in prin. z de le. i. l. cetera. s. i. z. C. de le. l. seruis. z isti. d. le. s. an seruo. Item in stipulatione qz si stipuloz rem sacra stipulatio no firmatur lz fiat prophana. Item si stipuloz homine liberu no fir mator stipulatio licet tractu tpsis fiat seruis. vt ff. de ver. ob. l. iter stipulatem. s. sacram. C. Sed cōtra regulā videtur multa ob stare z maxime. ff. de seruit. vrb. pre. l. per fūdum. z cōia p̄di. l. receptū vbi cōstitutio seruitutis facta p̄ vnum socioz no tener ab initio sz postea cōfirmatur alijs consentientibus q̄ncūqz. Item. C. d. contra ctibus iudicū. l. vna. vbi donatio in officialē inutiliter colata tra ctu tpsis firmatur. C. de nup. l. z si cōtra mādata. z ff. d. ritu nup. l. si qz in senatorio. Item de le. iij. l. i. s. sed si filius. vbi legatū quod est ab initio inutile firmatur tpsis tractu. Item. ff. de here. insti. l. q̄ soluēdo. vbi institutio que erat inutilis cōfirmatur tractu tpsis. itē de cōdi. insti. l. mulier. s. i. vbi manumissio q̄ ab initio fuit inutilis cō firmatur tpsis tractu. C. Ad que oia dicunt legisse volētes soluere ḡnāliter qz illud qz ab initio de iure no tenet no firmat tpsis tractu solo z ita itelligunt hāc regulā et. ff. e. l. qd ab initio z. l. pe. Sz alijs adminiculis cōcurrētibz qz no valet ab initio ex post facto firma tur. Et ita intelligūt oia supradicta iura que videntur regule p̄tra ria. que solutio lz cōiter teneatur per omēs no procedit diure. qz si testatur impubes z mox factus pubes adminiculum supuenit z tū testm̄ non cōfirmatur. Si testatur filius. z postea fiat sui iuris adminiculum supuenit z tū testm̄ non cōfirmatur. Idem in furioso licet postea fiat sane mētis. Idē in capro si postea redeat ab hosti bus. idem in re mea q̄ mibi pure legatur. nā lz adminiculumz super ueniat qz definit eē mea non firmatur legatū. Idē in re sacra que postea fiat p̄phana. Et in homine libero qz postea fiat seruis. nāz in his oibus superuenit adminiculum qz cessauit cā impedimen ti z tamen qd ab initio fuit inutile no cōfirmatur tpsis tractu. z iō clarus pōt dici ad oia qz aut durat cā impediens aut cessat z nulla superuenit confirmans. aut cessauit z supuenit confirmans. Pri mo enim casu regula simpliciter vera est qz qd ab initio non valz tractu tpsis no firmat vt hic. z. ff. e. l. qd ab initio z. l. penultima z C. de fal. sicut z. ff. de appella. l. si exp̄ssim. Secūdo casu scilz quan do solum cessauit cā impediens z non superuenit cā confirmans idem. qz qd non tenuit non cōfirmatur. vt. ff. de ver. obli. l. inter sti pulantem. s. sacra. z de testa. l. ei. z. l. si filius z de le. i. l. cetera. s. i. z. C. de legi. l. seru. insti. de le. s. an seruo z. s. de rescrip. c. si eo tpe. In tertio qm̄ cessauit impediens z supuenit cōfirmās tūc regu la locū no bz vt patet si qz bene insp̄xerit in oibus cōtrarijs supra dictis. Nam in. l. p̄fūdū. z. l. receptū defectus cōsensu socij red debat cōstitutionē seruitutis inutilem z iō qz cessauit defect z sup uenit cōsensus confirmatur p̄stō hūitatis. Item. C. de cōtra. iudi. i pedimētum donatiōis erat offm̄. z iō qz cessauit offm̄ z supuenit volūtas exp̄ssa vel tacita ex tpsis diurnitate p̄sumpta confirmat donatio. z idē in. l. z si p̄tra mādata z in. l. si qz in senatorio. z. l. i. d. le. iij. s. lz si filius. z in. l. si depositati suo z. l. mulier. s. i. z. d. p̄di. i sti. l. si qm̄. C. si maior factus fuerit. et in. l. qz i rex. s. i. d. le. i. l. legata iurilif. e. ti. et. s. d. despō. ipu. c. i. qz i qz cessauit cā impediens. l. minor etas et supuenit cā p̄firmās. i. cōsensus nouus p̄ verba exp̄ssa vel p̄ alios nouos actus extrisecos declaratos. Et idē in. l. tribunul. s. vlt. z. l. si filius. ff. d. test. mili. et i oibz alijs in qb̄ caues qz iutile a p̄n cipio tractu tpsis p̄firmat. Itē cōtra regulā vt. ff. de regula cato. l. i. et. ij. lz scribūt legisse. ff. e. l. qd ab initio. qz sp̄alia sūt tū nihil ē qz ter. alif saluit i palle. l. i. ver. q̄ diffinitio. ff. de regula cato dīc. n. qz multū refert vtrū aliq̄ pure p̄cipiat iuriliter et tū tractu tpsis no firmat. aut sub p̄ditōe et tūc p̄dēte p̄ditōe pōt dici inutile cū sit nullū et iō no ipedit effectū assamere p̄ cōditionis emētum: cum qd nullum est vitari non possit. vt. ff. de iniusto te. l. nam et si sub p̄ditione. Idem.

Non est sine culpa qui rei q̄ ad se non p̄tinet se imiscet.

Iquis asserit se iurispitū cū canonici z ciuilibz sit iuris ignar et p̄textu asseritiōis fu erit assupr i iudicē et p̄ iperitiā male iudicauit v̄ fuisse i culpa qz se imiscuit rei ad se no p̄tineri et p̄ p̄terea iure caues qz ipse tenet actiōe in factū in q̄tū religioni iudi

antis videbit equum. ff. de var. cog. l. si iuder et de acti. et ob. l. ex maleficijs. s. si iuder et insti. de obli. que ex quasi deli. i prin. Et idem dico in eo qui se asserit medicum cum medicinam ignorat z per imperitiā aliquem ledit. vt. ff. de offi. p̄fisi. l. illicitas. s. sicut z insti. ad. l. aql. s. imperitia. Idem in quolibet artifice asserente se peritum cum sit imperitus qz culpa est imiscere se rei ad se non pertinenti vt. ff. loca. l. si quis fundum. s. celsus. z. l. itez quare. s. si gēma. z. ad. l. aquil. l. idēz iuris in fi. Fallit in mensore qui de do lo tū tenetur z si imperite versatus fuerit. sibi eniz imputari debet qui eū adhibuit nisi fuerit in lata culpa que dolo assimilatur. ff. si men. fal. mo. di. l. i. s. hec actio. Item in eo qui inuadit possessio nem vacantem quia cuz sciat eam ad se non p̄tinere videt fuisse in culpa z p̄terea tenet. C. vnde vi. l. fi. C. Sed nūqd ille qz potuit impedire ne alius lederef z non ipediuit teneat. De iure canonici eo planū est qz tenetur qz no impediendo cuz possit v̄ p̄cipasse delictum seu fauore p̄buisse delinquenti vt. s. de sen. ex. c. dilecto De iure at ciuili videtur p̄ma facie idē qd de iure canonico qz iure cauetur qz si su sciēte dño z p̄hibere nolēte occidat dñs occidisse videtur vt. ff. de noxa. l. ij. in pn. Item qz p̄positū suū non p̄texit cū possit in pari cā facinoris est hūidus. vt. ff. de remil. l. oē delictum. s. qz p̄positū. C. Sz tū buius d̄terminat. ff. e. l. culpa caret qui scit z p̄hibere non pōt. text. tū illi. l. est in d̄rium argu. a d̄rio sen su sumpto qz si culpa caret qz p̄hibere non p̄t. ergo si p̄hibere pōt videtur esse in culpa. tū p̄ illa opinione iduci possit qz iure ca uetur qz su qz potuit opem ferre dño z no tulit capite punif. vt. ff. ad filla. l. i. s. eodem aut. tū libero homini vel proximo ex causa si deico. liberando non imputatur si opem ferre potuit z non tulit vt. j. e. l. i. s. sed in eo. Item videtur ista regula impedire officium tractatus de neg. gef. quia cuz gerens aliena negocia sine mādato sit in culpa debet sibi actio denegari. tamen cōsuetā est z facilis so lutio qz cuz generaliter homo homini offm̄ debeat. vt. ff. de seruis expoz. l. seruis. ea lege magis suum officium videtur adimplere qz culpabiliter rei aliene se imiscere quia appellans p̄o damnato dici tur facere rem suam quasi sua interfir ratione illius officij et cogita tionis quod inter homines natura constituit. vt. ff. de iusti. et iure. l. vt vim. et de appel. l. no tantum. et quando apel. fit. l. ij. s. fi. Dynus. Idem.

Nullus pluribus vti defensionibus p̄hibetur.

Amsi negauit me eē debitorz ad mei defensionē z sic p̄posui exceptionē pacti siue itētōis nihil omin possū postea p̄ponere exceptionē pacti z rei iudi cate. z alias vt in regula iuris nemo ex his in prin. ff. e. Item si p̄mo p̄posui exceptiōē pacti vel iurifurandi possū postea p̄ponere exceptionē rei iudi. vt. ff. de excep. l. is qui. Item simul z semel possū proponere plures exceptiones vt pacti iurif iurandi z rei iudi. vt. ff. de excep. l. nemo prohibetur. Est ergo effe ctus regule qz simul z diuersis tpsibus proponere possūz plures de fensionēs qb̄ oibz medi. itibz vel aliq̄ eaz excludā intētōez actoris C. Sz oppo. z videt qz si p̄posui vnā no possūz proponere aliā. Si eniz uentus actione noxali negauit me seruū h̄re in prāte z cō uictus de mendatio volo me dicere seruū h̄re in prāte z cōueni ri noxaliter non suz audiendus. vt. ff. de noxa. l. quotiens. s. p̄roz. z. l. si seruis depositus. s. si negauit. C. Item si uentus de paupe rie negauit quadrupedē meū esse z quictus d̄ mendatio volo dice re menz esse z dare pro noxa. non audior. vt. ff. si quadru. pau. fe. di. l. i. s. interdū. Item si rei ven. p̄uent negabam me possidere z cōuictus d̄ mēdacio volo me dicere possidere z paratū suscipere iudicū no audior. nam possessio nihilominz transfertur ad actorē vt. ff. de rei ven. l. fi. Itē si cōuētus hypotecaria nego rē debitoris z postea p̄bato dñio debitoris volo dicere mibi p̄mo obligatū fuisse non audior vt in auc. de triē. z semif. s. illud quoqz. col. iij. z. C. qz po. in pig. ha. auc. item possessor. Item si negauit scripturā meā que d̄ me p̄ducebat vt negauit numerationē z postea quict volo cōfiteri scripturā meā z numerationem z allegare solutionē no audior qz nihilominz p̄denabor in duplum vt i auc. de trien. z se. col. iij. s. studiuz quoqz. z. C. d̄ si nu. pe. auc. s. qz p̄p̄iā. Sz in omnibus his dicūt quod specialia sunt. Ratio aut specialitatis est vt mēdatiū puniat. vbi cūqz ergo d̄phēdit i p̄ponēte d̄fēsiōis mē daciū idē erit dicendum per omnia. cū vbi eadē rō ē idēz ius debe at statui. Sz vbi p̄ponuntur exceptiones p̄trarie necesse est inesse

mēdaciū q: si vna ē vera ei^o p^otraria necessario erit falsa. cū ad posi-
tionē vni^o p^otrarioꝝ seq̄tur remotio alteri^o. ff. d. ver. sig. l. h. verba. z
d. isti. l. s. z si pupill^o. §. si iustitia z pp. h. opinio illoꝝ q. dicit licere p
ponere exceptiōes p^otrarias n̄ pcedit. C. hū mibi v̄t clarius ristin-
guēdū q: dico aut exceptiōes q̄ vidētur h̄ie pponūf p^oditōaliter
aut simpli. z si p^oditōaliter pponi p̄nt ēt p^otrarie verbi gr̄a q: dico
me debitorē n̄ eē s; si p̄tigat pbari me debitorē eē ppono exceptōz
pacti d̄ n̄ petēdo vel solutiōis vel aliā s̄tem. vt. C. d. excep. l. si q. dē
i. si. s; si pponūf simplicif aut ē possibile p̄mā p̄uerti assertōez z cō-
currere cū scōa aut n̄. in p̄mo cāu q̄n̄ ē possibile p̄mā cū secūda cō-
currere. i. ē possibile id qd̄ i vtraq; p̄tinet simul verū eē tūc plures
pponere simul z diuersis p̄tib^o z ita loq̄ ista regula z. ff. e. l. nemo
p̄hibet. S; si nō ē possibile p̄mā p̄uerti assertiōe cū secūda con-
currere. i. si est possibile s̄t vep esse qd̄ i vtraq; p̄tinetur q: vna ne-
gat in altera affirmat z affirmatō z negatiō sūt directe p^otraria tūc
dico q̄ non audietur. vt in auten. de trien. z se. §. studiū vero z. §.
illud quoq; col. iij. z. C. d. non numerata pecunia auten. con. qui
ppriam de cōpen. l. si. z. qui po. in pig. ba. auc. itē possessor. z. ff. d.
rei v̄t. l. si. z si quadru. pau. fe. di. l. i. §. iterdū de noxa. l. si. z. l. si ser-
uus. §. si negauerit. C. Itē op. q: iure cauetur q̄ reus in exceptiōe
est actor. vt. ff. de excep. l. i. z de p̄ba. l. i. exceptionib^o in p̄n. sed ac-
tor non pōt plures actiōes pponere. sed vna de plurib^o d; eligere
ff. eo. l. nemo. §. quoti. z de tribu. l. q. i herede. §. eligere. ergo nec
reus poterit oponere plures defensiōes vt v̄t. C. Rūdeo z dico q̄
q̄uis plures actiōes actor nō possit simul pponere plures tū excep-
tiōes reus pōt pponere siue ex eadem siue ex diuersis causis origi-
nē sumētes vt hic. z p̄real. l. is qui dicit. z. l. nemo. Ratio autē est q̄
re aliō in vno z aliud i alio q: fauorabiliores sunt rei q̄ actores. vt
in regula iuris. Ratio rationis ē q: in p̄tate est actorū quando p-
uocent. non in p̄tate reorū quando puocētur. vt. ff. de doli excep.
l. puer. §. si. C. Sed an p̄riam cumulatiōis pponere poterit plu-
res actiōes. Quidā nō itelligētes cumulatiōis materiā d̄nt simpli-
citer q̄ nō vt in p̄dicto. §. quotiēs. z ideo p̄tract^o de cumulatione
cōiter valet z sit vtilis apud canonistas sicut apud legistas. q: s̄m
canones d; exp̄mi res in cā licet nō actiō nūquid pēdēte p̄mo iudi-
cio licebit eandē rem ex aliā causa petere vel an licebit aliā rē pete-
re ex eadē causa hec enim est cumulationis natura. C. Ad huius d
clarationē z intellectū querendum est an cumulatio sit admitten-
da z in quib^o casibus. Et circa hoc p̄mo inquirēdum est an p̄nci-
pia siue regule que de cumulatiōe tradūtur sint vere q: p̄ncipijs
ignoratis ignorari oportet z ea que sūt post p̄ncipia. arg. in auc.
de non alie. §. si min^o. Regula autē cū de cumulatiōe permittenda
tractat tradi debet copulate hoc modo vbi plures sunt actiōes
non contrarie z que electione non tolluntur z in p̄ma quarū ab-
solutoria lata non parit exceptiōe rei iudic. in secūda ibi admit-
tit cumulatio. Sed cū tractat de cumulatione ipediēda debet tra-
di regula disiunctiue z hoc modo vbi plures sunt contrarie actiō-
nes vel que electione tollit vel in quarū p̄ma absolutoria lata pa-
rit exceptiōem rei iudicate in secūda ibi repellitur cumulatio. qd̄
aut p̄dicta regula copulatiue posita sit vera ostendo sic. p̄mo
per illud generale non debet expectari casus cuius nihil operatur
euentus. vt. ff. de fideiuf. l. pe. z ad velle. l. aliquādo. §. si. S; certū
ē q̄ absolutoria lata in petitiōe p̄ma non parit excep. rei iudicate
in secūda quando cūq; mutat vt p̄sona vel causa petēdi vel res vt
ff. de excep. rei iudic. l. cum de hoc. z. l. cum queritur. ergo non de-
bet impediri secūda pendēte p̄ma. P̄terea in spe dubia cōsti-
tutus non debet eē melioris cōditionis q̄ is qui est in spe certa vt
pbari potest ex. l. vlt. ff. de cōpen. z ex. l. eum qui duobus d̄ acqr.
bere. z d. le. iij. l. i. in p̄nc. sed nondum absolutus in p̄ma est i spe
dubia sed absolutus est in spe certa. Si ergo dicimus petitiōez h̄az
ex aliā cā p̄positā vel ad aliā rem ex causa eadem impediri pēdēte
p̄ma z cōcedi absolutoriā latā i p̄ma tū n̄ absolū^o ē melioris cō-
ditiōis q̄ absolutus qd̄ eē nō debet vt dictū ē maxie q: nō solet ac-
tor litē cōtestando facere conditiōez suā deteriorē vt i regula iuris
ff. e. n̄ solz z. ff. de nouatiōi. illa. P̄terea probatur alio mō certū
ē q̄ appellatiōe p̄nūciatum extinguitur z ad eū statū reducif in
quo erat post litē cōtestataz z ante sniam. vt p̄batur per. l. ita de
mū de p̄cur. C. z per. l. qui cū maior. §. accusasse de bonis lib. ff. de
t̄niusto test. l. si q; exheredato. §. hi aut oēs. de penis. l. i. i. h. Cū
paria vidētur litem pēdere z appellatiōe interpositam eē sed ap-
pellatiōe interposita licitum est plures causas cōiungere seu cu-

mulare ex quib^o ostēditur appel. iusticiā cōtinere. ergo pendēte cā
p̄ncipali licere v̄t plures causas cumulare ex quarū oīum vel vni^o
p̄batiōe appareat rē deductā in iudicio debere d̄ educi in cōden-
nationē. vt. l. scio. §. vlt. ff. de appel. P̄terea pro hoc pōt induci
insti. de acti. §. si minus. intelligendo textum vt iacet de doli. ex-
cept. apud celsum. §. itq; queritur. Item potest probari per. l. vlti-
mam. C. de app. Nam vbi licitū est petitiōe ex eadem causa ad
aliā rem extendere z sic ex his duabus probatur z ex. §. item q̄-
ritur p̄ma pendente posse ex eadez causa agi ad id qd̄ plus est. z
l. seio. probatur ad eandem rem agi posse ex aliā causa. Ex duob^o
p̄mis ar. concluditur vtrunq; cōmuniter. P̄terea probari po-
test per. l. sed si ante de excep. nam ibi p̄ma z secūda petitiō eā-
dem causam habēt considerato effectu z ad diuersa proponunt.
Et q: absolutoria lata in p̄ma non parit exceptiōem in secūda
etiam admittitur cumulatio. ergo zc. P̄terea potest probari p
l. p̄mā. §. qui autem. ff. quozū legatorū. dum dicit intelligendo
litteram generaliter vt iacet quēadmodum solemus facere quan-
do incertum est que actiō potius teneat nam duas dicamus zc.
ergo concluditur ex eo q̄ due actiōes ex diuersis causis possunt
eodem tempore ad idem proponi. z ex hoc cōcluditur cumulari-
ones concedi. Item secūda regula tradita disiunctiue similiter
vera est q: constat q̄ vbi sunt plures actiōes contrarie propo-
sita vna repellitur alia. Ratio enīz contrariōū est q̄ ē vt p̄posito vno
alterum intelligatur remoueri ad hoc fac. C. de fur. l. i. z si seruus
extero. l. vnica. z de codicill. l. si. ff. de insti. l. sed z si pupillus. §. in
stitutiōe de ver. signi. l. hec verba. Item si electione tollitur vna
electa p̄cluditur alterius via. vt. ff. de noxa. l. electio z de tribu.
q̄ in heredem. §. eligere. Item vbi sunt due in quarum p̄ma sen-
tentia lata parit exceptiōe rei iudic. in secūda repellitur cumula-
tio. vt. ff. de excep. l. fundū. z. l. fundi. apparet ergo q̄ p̄misse due
regule quarum p̄ma permittit cumulationem. secūda denegat
vere sunt. C. Contrariū autē p̄dictorū arguo sic. falsum z inoffi-
ciosum non sunt contraria nec electione tolluntur nec absolutoria
lata in vno parit exceptiōez rei iudicate in alio vt hec colligi pos-
sunt ex. l. eum qui de pe. here. z. l. lucius. ff. de excep. z. l. p̄tra ma-
iores. C. de inoffici. testamento. z tamen ab eodem propo-
siti se concursu. ergo regula p̄ma cumulationem admittens
est falsa. Item noxal. actiō detracta noxe deditiōe. i. insolidum
quādoq; competens z cum noxe deditiōe. i. noxaliter quando-
q; simul proponuntur nec impediuntur concursu z tamen absolu-
toria lata in vna parit exceptiōem rei iudicate in alia vt i. l. i. deli-
ctis. §. si detracta. ff. de noxal. ergo regula secūda cumulationem
impediens est falsa. P̄terea petitiōum z possessorium non sūt
opposita. ut patet in. l. i. §. huius autē. ff. vti pos. nec electione tol-
luntur z cumulantur. vt in. l. cum fundum. §. si. de vi z vi. ar. z i. l.
generaliter. §. nihil. de acqui. pos. z tamen absolutoria lata in pe-
titiōe parit exceptiōem rei iudicate in possessoriō ut determina-
tum est in. l. ij. z iij. §. quidam. ff. de interditijs. ergo p̄dicta re-
gula secūda cumulationem impediens est falsa. P̄terea hy-
potbecaria z personalis sunt diuerse ita q̄ non contrarie nec ele-
ctione tolluntur z tamen absolutoria lata in personali parit exce-
ptionem in hypothecaria. vt. ff. quibus modis pig. vel hypothe-
sol. l. si deferente. z nihilominus cumulantur z simul proponun-
tur vt in auc. de fideiuf. §. s; neq; coll. i. ergo regula ē falsa. P̄-
terea ibi conceditur cumulare. i. diuersas actiōes ex diuersis cau-
sis ad idem proponere s̄m intellectum verum vbi actor est incert^o
propter actum aduersarij que potius competat. vt i. l. i. §. qui aut
ff. quorum leg. z ibi no. ergo vbi propter factum aduersarij non
est incertus non permittitur actori ex diuersis causis plures actiō-
nes ad idem proponere. ergo regula p̄ma cumulatiōem admit-
tens est falsa. P̄terea si peto rem legatam rei ven. et succumbō
si postea peto personali actiōe ex testamento. si quidem in p̄-
ma pronūciatum fuerit rem non fuisse testatoris non obstat exce-
ptio rei iudic. ar. ff. de excep. rei iudic. l. si. z tamen si p̄posita vna
eadem pendente uelz proponere aliam non possum. vt in. l. cum
filius. §. varijs. ff. de le. ij. cum ergo he non sunt contrarie sed di-
uerse nec electione tolluntur z possibile sit absolutoriā laram in
p̄ma non parere exceptiōem rei iudicate in secūda: et tamen
impediunt s̄ concursu apparet p̄mam regulā esse falsam. P̄-
terea ciuilijs z criminalijs in eodem facto p̄cedētes nō sūt cōtrarie
qd̄ patet q: vna posita nō pōt excludi altera nec tollunt electione

nec nisi lata in vna parit exceptionē rei iudi. in altera vt. C. qñ ci-
 uilis actio cri. pre. z. ff. de tabul. exhi. l. locū. §. si qd dolo z. §. li. bo.
 exhiben. l. iij. z. tñ impediant se p̄ cursu z. nō cumulāt vt. l. iter dū
 de publi. iij. z. l. ij. §. i. v. bonoz rap. ergo relinq̄ p̄ ma regula fal-
 sa. p̄ terea actio de peculio q̄ datur contra vēditōem serui. z. que
 datur cōtra emptozes nō sunt contrarie nec electione tolluntur nec
 vno p̄ uento alter liberatur z. tñ vna p̄ p̄ oposita impeditur altera. vt
 in. l. quotiēs. §. si creditor. ff. de pecul. Si ergo p̄ diuersas ex eadē
 cā z. ad diuersa ipediūtur cumulati: multo magis qñ cōtra eundē
 z. ex eadē cā lz ad diuersa impediūtur ergo regula cumulationem
 inducens non p̄ cedit. Itē p̄ tra regulā cumulationē inducentem
 est. l. si quis libertatē ad si. ff. de pe. here. nā ibi inchoata petitiōe
 libertatis ex vna cā nō p̄ mittitur. p̄ bari p̄ petere libertatē ex alia cā
 ergo apte ipedit cumulationē ad idēz ex alia cā. p̄ terea p̄ regulam
 est. l. si duo. §. idē iul. in si. ff. de iureiur. nā ibi nō p̄ mittit scōa peti-
 titio in q̄ scōa p̄ diuersitate p̄ sonaz nō obstat exceptio rei iudi. ab-
 solutoria lata i p̄ ma. Itē p̄ tra cumulationē ē. l. nō ē nouū. ff. de acti.
 eap. Ibi. n. nō p̄ mittit plures ex diuersis cāis eodē tpe ad idē p̄ p̄
 nere lz dicit vnam deberi p̄ poni in q̄ vtriusqz p̄ modū veniat. p̄z er-
 go ex p̄ missis cumulationē nō p̄ cedere nec p̄ cedere posse regas q̄
 d̄ cumulatōe tradūtur. C. Reglas p̄ cedo. z. ad opposita singulari-
 ter rñdeo z. p̄ mo ad p̄ mū qz qdā sūt p̄ traria i origie z. i effectu z. il-
 la tollit electōe. vt. l. i. d̄ furtif. z. si sū exte. l. i. z. d̄ codicill. l. vlt. C.
 z. i bis cumulatio p̄ cedit. qdā sūt p̄ traria i origie z. i effectu p̄ ueni-
 entia qz ad vñū finalē effectū tē dētā vt falsū z. in officiū z. ista non
 tollit electōe nec nisi lata i vna p̄ iudicat i altera. vt. d. l. eū q̄. lz nō
 patiūt se p̄ cursu rōne p̄ trarietatis q̄ ē i origie z. i bis similit̄ cumu-
 latio nō p̄ cedit. vt. d. l. p̄ tra maiores. qdā sūt nec in origie nec i effe-
 ctu p̄ rā z. electōe nō tollit z. absolutoria lata i vno nō p̄ iudicat i alio
 z. i bis p̄ cedit regula q̄ cumulationē p̄ mittit. C. Ad scōm rñdeo qz
 i. §. si d̄ racta nihil cumulat n. n. ibi petif aliō lz idē nec ex alia cā lz
 eadē lz solū agit d̄ quodā bñficio a lege p̄ misso p̄ cedēdo vel d̄ negā
 do vñ ibi nihil agit qz sp̄ aliter detractōem aut augmētū indu-
 cat q̄ rū ad formā snie. vt in. l. miles. §. decē. ff. de re iudi. vñ ad ma-
 teriā de cumulatōe nihil facit. C. Ad tertiū rñdeo qz credo qz non
 fit verū similit̄ qz snia absolutoria lata in petitiōe parit exceptio-
 nem rei iudicate in possessōe. et taliratione. quia sicut causa d̄ nū
 sep̄ a ē ab usufructu formali ita cā p̄ p̄ tatis sep̄ a ē a possessōe
 vt colligi p̄ t ex. l. naturalif. §. nihil. z. l. p̄ misceri. ff. de acq. pos. z. de
 reb. eoz. l. lz si forte. Sz p̄ stat qz lata i d̄ nō nō p̄ t exceptōez rei iudi-
 cate i usufructu formali vt. l. i. si cū argētū. §. pe. scōo rñso. ff. d̄ exce.
 rei iud. ergo lata i p̄ p̄ tate nō parit exceptiōem in possessōe. z
 bec d̄ terminātur. C. de interdicitis. l. icerti. Et qz d̄ terminatiōes cō-
 trarie reperiūtur iō plene dices. vt. j. eo. ri. q. ad agēdū. C. Ad q̄ r-
 tū dico. l. ad. §. lz neqz disputatōis cā qz p̄ p̄ oposita p̄ sonali non pos-
 sit ex postfacto p̄ p̄ oit̄ hipothecaria qz absolutio lata in p̄ sonali p̄ t
 exceptiōem i hipothecaria. vt. d. l. si deferēte. lz ergo cōiūgere ab
 initio. vt in. §. lz neqz. lz nō cumulare ex postfacto qz z. alias i simi-
 li cōcedit ab initio quod ex postfacto denegat. vt. l. i. z. ancillaz. §.
 illud. z. l. quotiēs. §. si creditor. ff. de pecu. C. Ad quintū. i. ad. §.
 q̄ aut. rñdeo qz lz ibi positio actionū sit copulatiua tñ p̄ clusio peti-
 tionis alternatiua ē vt p̄ dū dicit protestari ex altera z. si alternati-
 ua ergo icerta z. rōe illi incertitudinis regulariter nō p̄ cedit vt in
 l. p̄ toz. §. qui aut. ff. de iureiur. magis enī cōclusio petitiōis spectari
 d̄ qz petitiō. vt ar. d̄ lib. lega. l. aureli. §. sticho. z. d̄ penis. l. si p̄ ses
 lz i cumulatōe petitiō z. p̄ clusio copulat̄ z. sic nō repellēda quia
 qua ratiōe p̄ t ex plurib⁹ causis d̄ beri possit ex plurib⁹ causis sepa-
 rat̄ z. nō p̄ tingē ib⁹ peti. d̄ fectio ergo copulatiōis z. alternatiōis
 opositum tollit. C. Ad sextum rñdeo qz ibi p̄ t esse vtriusqz eadē
 causa z. alia in eo qz in eadem qz si pronūciatur non legatū snia la-
 ta in vna parit exceptiōem rei iudicate in altera. Itē p̄ t eē alia vt
 si p̄ mo agatur rei vē. z. p̄ nūciat̄ rē nō fuisse restatōis z. propterea
 non cōpetere rei vēdicatiōem eo casu exceptio nō obstat i perso-
 nali ex testamēto tamē lite pendēte in p̄ ma p̄ p̄ t futurum dubiū
 pronūciatiōis euentū cumulatio repellit. vt. j. oñdam. C. Ad septi-
 mum rñdeo qz absolutoria in ciuili lata parit exceptionē i crimina-
 li et contra qñ pronūciatur sup̄ facto. i. delictū nō fuisse cōmissūz.
 Eo enī casu effect⁹ pronūciatiōis ad torū extendit. ar. ff. d̄ iureiur.
 l. si duo. §. idē iul. et. l. si duob⁹. §. colon. et p̄ terea se nō cōpati-
 untur p̄ cursu et sic oppositiō nō p̄ cedit. C. Ad octauū respondeo
 t. ad. §. si creditor. qz ibi absolutoria qz pronūciat̄ i debitū parit

exceptionem in altero z. ideo vna non potest alij cumulari. Sed cō-
 tra hoc est aperte qz ibi dicit qz pendente iudicio contra emptōzē
 non potest agi contra venditōzē z. tamen constat qz lata p̄ o em-
 ptōzē non parit exceptionem venditōzē. vt. l. si a te. §. iul. ff. de ex-
 cep. rei iudi. Sed respondeo verum est non p̄ cedere nisi p̄ nūci-
 cietur non p̄ tractū. tūc. n. qua ratione lata p̄ o fideiussōzē p̄ cedit
 reo p̄ ncipali. vt. in. l. duobus. §. a fideiussōzē. ff. de iureiur. licet si
 deiussois non interfit non peti a reo p̄ ncipali. vt in. l. fideiussōis
 . ff. de pac. Eadem ratione lata p̄ o emptōzē per eundem modūz
 extendatur ad venditōzē z. sic p̄ cedit respōsio. C. Ad. l. si quis li-
 bertatem. respondeo ibi non erat cumulatio lz de vna causa p̄ o-
 p̄ oposita ad alteram nō p̄ p̄ opositam improba transgressio. Et eodēz
 modo respondeo ad. l. si duo. §. idem iul. nam ibi non erat cumu-
 latio sed quedam petitiōis p̄ ime de vna persona in alteram im-
 proba z. illicita transgressio. C. Ad. l. nō est nouum respondeo quia
 ibi dicit potest qz p̄ tati cōmittit necessitati nō subiciit. vt. l. nō qz qd
 . ff. de iudi. z. C. q̄o z. qñ iudex. l. i. z. ad hanc responsionem p̄ o-
 bandā induci p̄ t de iureiur. l. p̄ toz. §. si mibi plures. ff. C. Quia
 igitur regule vere sunt restat videre i quibus casibus lz eas cumu-
 latio p̄ cedit. Aut enim petitur aliud ex cā alia z. tunc nullo mo-
 do ē dubia cumulatio qz similit̄ petitiōes diuersē z. se si contingē-
 tes q̄ tūm ad rem vel causaz sunt. et ideo p̄ cedunt. vt in. l. si idēz
 cum eodem. ff. de iurisd. om. iur. z. C. de an. excep. l. si cum si. aut
 petitur idēz ex alia cā z. tunc cū certū sit qz absolutoria lata in
 p̄ ma causa non parit exceptionem in secunda vt in. l. lucius. §. sem-
 p̄ onio de le. iij. z. l. aurelius. §. si. de lib. le. videtur qz cumulatio p̄-
 cedat s̄ m regulam. Et p̄ o hoc. l. illa scio. §. vlt. de app. inducēdo
 eam vt oñsuz est. s̄. Et ad. §. quia aut̄ responsuz est. Aut agitur ex
 eadem ad id qd plus est. z. tunc ex quo regule vere sunt. est valde
 dubia cumulatio. Et qz p̄ cedat oñditur sic p̄ mo per. l. amplio
 rem in si. de app. C. Sed ad illam anteq̄ p̄ cedam vltorius respō-
 deo quia ibi loquitur in iudicio vniuersali quod de sui natura oīs
 in vniuersitate cōtenta cōprehendit vt in. l. si quis cum totum. in
 si. ff. de excep. rei iudi. dum dicit. nam cum hereditatem peto z. cor-
 pora z. actiones que in hereditate sūt vidētur in petitiōe deduci
 vñ ibi non videtur noua petitiō sed potius per quādam declarati-
 onem p̄ ime petitiōis extensio. ar. ff. de pe. here. l. iij. z. l. item vi-
 dendum. §. si quis. z. l. si quo tempore. C. Ostendo ergo per alia
 argumenta hoc modo vbi ex aliqua causa que plus debetur et mi-
 nus petitur ipso iure in reliquum obstat exceptio. vt. l. apud cellū
 . §. item queritur. ff. de doli excep. z. ar. l. i. §. quid ergo. de contra-
 ta. z. C. si aduer. rem iudi. l. i. z. ibi de hoc. ergo secundum regulā
 debet posse peti eodēz iudicio cumulando. P̄ terea si p̄ mo pe-
 to. totum z. postea partem obstat exceptio sed non econtra licet ex
 eadem causa. vt in. l. si quis cum totum. z. de pecul. l. hic queritur
 in p̄ ncipio. ergo admittitur cumulatio. P̄ terea si absolutoria
 fertur super eo quod sui potentia p̄ tinet aliez non nocet in conyē-
 to vt ecce lata super actu non nocet in itinere vt determinatum est
 in. l. si mater. §. si quis iter. ff. de excep. rei iudi. Sed ad hoc respō-
 deo statim quia ibi non determinatur in littera z. dato quod dice-
 retur adhuc. respondeo non est verum quod actus contineat
 iter prout iter est species distincta seruitutis z. coequena ad actum.
 vt. ff. de adimen. le. l. i. z. ibi no. z. ideo ar. non p̄ cedit. Ostendo
 ergo per aliud. absolutoria lata in forte nō nocet in vfuris. vt. ff. d̄
 p̄ di. inde. l. si. §. lucius. z. tñ vfure ita se habent ad fortes quod nō
 p̄ nit mibi deberi nisi forte debeatur vel debita fuerit. ergo licet id
 quod est plus in actione furti manifesti non possit deberi nisi verū
 sit p̄ ccessisse rapinam cuius occasione debeatur: tamen senten-
 tia lata in vi bo. rap. non videtur parere exceptionem in actiōe fur-
 ti. si nō parit bene concluditur vltorius quod cumulatio admittat̄
 P̄ terea h̄ operatur absolutio quod condemnatio satisfactiōe
 secuta. vt. l. si quis cum totum. §. plane. sed condēnatio satisfactio-
 ne secuta non tollit aliaz actionem ex eadem causa competentem
 in id quod plus est. vt. ff. de acti. z. obli. l. cum ex vno. z. l. qui ser-
 um. z. arborum fur. ce. l. i. z. l. si colonus. z. vi bo. rap. l. i. ergo nec
 absolutio tollit et si non tollit sequitur secundum regulas quod
 cumulatio admittat̄. p̄ terea diuersitas rerū ita ipedit exceptiōem
 rei iudicate sicut diuersitas p̄ sonarū vt. l. i. cum querif. z. l. i. cū pa-
 ter. de excep. rei iud. z. ibi de hoc. ergo sicut ibi sunt diuersē per-
 sone licet eadem questio et eadem causa defensionis non obstat
 exceptio. vt. l. si cum uno. et. l. iij. et. l. iudicate. ff. de excep. rei

iud. ita z ubi e diuersitas rez lz eade cam petitiõis habentiõ ob-
stare nõ dz si nõ obstat seqz qz cumulatio pcedat. Itẽ si lex ponit
ita substãtialẽ rẽ vt cam cõ tractat de pmittẽda z ipediẽda excep.
rei iud. qd verũ e. vt. d. l. cõ qñf. z. l. eadẽ. z. l. cõ de hoc. z cõstat
qz ubi e cã alia lz res eadẽ exceptio non obstat. vt in. l. aurelius. s.
vt. ergo z ubi e alia res lz eadẽ cã obstat nõ dz si nõ obstat bene
seqz qz cumulatio admittat ex eadẽ cã id qd plus est. Preterea
ex arificatiõẽ p̄dicte cause z rei pcedit et aliud qz si exp̄ssio cause
ĩ reali nõ patit vltra cam extẽdi exp̄ssaz. vt in. l. m̄. s. sigs no. z tñ
als ad totũ. i. ad oẽm cam extẽdere vt in eadẽ. l. s. eadẽ. ergo ex
p̄ssio qñtatis certe nõ patit exceptionẽ vltra illã qñtate extẽdi et
p̄nter nec cumulatiõẽ ipediãt. Preterea lex dicit qz ubi i eodem
facto plures actiões nascũtur vna i plus altera i min⁹ vna alteraz
nõ tollit z licitũ e oib⁹ agi. ergo vt aliqs sit legis effect⁹ vt dicẽduz
qz et absolutoria lata i p̄ma agi i scõa. vt. ff. p socio. l. rei cõis. z d
tu. z ra. d. l. i. s. in tutela. z de acti. z ob. cõ ex vno. C. Contrariuz
aut hui⁹ p̄bas sic. snia absolutoria lata i eo qz p̄tinet alterũ qz non
e p̄sei⁹ parit exceptionẽ i p̄teto qz nõ est p̄ p̄mi petiti. vbi ḡra vsu
fruct⁹ cãlis nõ e p̄ dñij. vt in. l. ita stipulat⁹. s. i. ff. de v. ob. z de
accep. l. p̄ iusurãdũ. s. illud. z tñ absolutoria i dñio lata parit ex-
ceptionẽ rei iud. l. si cõ argẽtũ. s. si fundũ. z illud iõ qz ipossibile
est p̄m petitiũ. i. cãle usufructũ cõpetere nisi p̄mũ. i. dñium cõpetat
sic ergo z si p̄nunciat factũ nõ e effectus p̄nunciatiõis trahit ad
id totũ qz nõ p̄t de iure deberi nõ pcedẽte facto sup quo p̄nucia
tũ fuit. Et p̄ h̄ apte iduci p̄t. l. i. ij. z. iij. ff. de excep. rei iud. itẽ h̄
idẽ p̄bas qz lex dicit qz p̄mo domũ peti. scõo cemẽra qz nõ sunt p̄
dom⁹ exceptionẽ rei iud. repellit. Itẽ qz p̄mo peti nauẽ scõo tabu-
las qz nõ sunt p̄ nauis exceptiõẽ repellit z h̄ iõ qz p̄mũ petituruz
q̄dã totalitate sui z integritate cõprehẽdebat secunduz. ut in. l. si
quis cõ totũ. s. i. z. ij. z de pactis si vnus. s. itẽ si pactus. ergo cuz
totũ factũ deductũ i p̄mũ iudiciũ nõ solũ cõprehẽdat qd in secun-
dũ deductũ imo idẽ sunt restat qz p̄nuciãtũ i p̄mo absolutorie ex-
ceptionẽ pariat i scõo z p̄nter facta relatiõẽ ad regulã cumulatio-
nẽ ipediãt. itẽ p̄ hoc apte ex eo qz lex dicit res h̄ditariẽ nõ sũt he-
reditatis p̄s z tñ snia absolutoria lata in petitiõẽ hereditatis parit
excep. rei iud. i petitiõẽ singulariũ rez. vt in. l. iulian⁹ z in. l. sigs
cũ totũ. s. pe. de excep. rei iud. plus fortifico ar. si actũ sit p̄sona
li ex actu cõtra hereditariũ debitorẽ z absolut⁹ sit. Si postea aga-
tur cõtra eundem petitione hereditatis uniuersali lz scõa petitiõ
plura cõprehẽdat i cõporaliter qz p̄ma tñ qz idẽ dubiũ z eadem
qñtio z cã educit i scõa que deducta fuerãt i p̄ma obstat exceptio
rei iudicare. ut. d. l. sigs cõ totũ. s. ult. z. s. gñaliter. et. s. diffiniri
qd p̄t. Sic ergo si p̄mo actũ fuerit vi bonorum rap. p rapia z ab-
solutoria lata i secũdo pro eadẽ rapina agatur furti cum idem fa-
ctum et idem dubiũ in secũdũ iudiciũ deducatur constat qz exce-
prio rei iudicare obstat debet z si obstat debet exceptio: bene re-
stat vterius referendo ad regulã qz cumulatio impediãtur ex eadẽ
cã in id qd plus est. preterea constat patrem ex contractu filij
teneri in minus qz de peculio tñ et ipm filiũ in plus qz in solidum
ut i. l. si quis cã filio. ff. de pecul. et tñ si p̄ iurat sup facto. i. filium
dare nõ oportere i solidũ qñf exceptio filio. vt. l. q iurasse. s. si p̄.
ff. de iureiur. et e rõ qz obligatio utriusqz ex eadẽ cã d̄scẽdit. idẽ et
eadẽ rõne si iudicat p dñio p̄ueto ex actu sui. vt i. l. si cõ argẽtũ. s.
fi. d̄ excep. rei iud. ergo p̄ qz cõ argũit ex eadẽ cã id qd plus e cõ
idẽ sit facto qz deductũ i vñũqz iudiciũ obstat dz exceptio rei iu-
dicare: et p̄nter cumulatio ipediãt. p̄terea si ad idẽ agi ex eadem
cã p̄stat qz ois qñtio deducta fuerit i p̄mũ iudiciũ ergo in totum
dz exceptio obstat igit per regulã cumulatio impediãt debet
quod sic ostẽdo si rei uendicatio simpliciter p̄posita iu p̄secu-
tione certa exp̄mitur absolutoria lata pariet exceptionem in to-
tum. ut in lege sextante. in p̄ncipio. ff. de re iudicata et solet alle-
gari pro glo. l. et an eadẽ. s. actiões. tñ p̄m uerũ intellectũ nihil fa-
cit sicut ergo nihil opaf exp̄ssio cause quo min⁹ exceptio rei iud. i.
extet in totũ ita et in p̄posito facto ex quo ius agẽdi p̄cedit ni-
hil opatur exp̄ssio qñtatis. sed ad hoc statiz rñ. deo qz refert inter
generalitatẽ reruz et causarũ. Plus. n. opaf exp̄ssio rei in p̄cessũ
qz exp̄ssio cause. ut. l. si ex testamẽto et ibi no. ff. de excep. rei iud.
Et e rõ qz petitiõ vni⁹ rei nõ h̄z cõem effectũ cõ petitiõẽ alteri⁹ lz
secus si bene aduertat p̄pẽdi p̄t in plurib⁹ causis cõcurrẽtib⁹ cõ
ca acquisitionẽ alicuius rei vt scripsi circa. s. actiões. Sed hec respõ-
sio nihil facit ad p̄ns p̄positũ qz sicut in rei ven. plurium causa

rum cõcursus tendit ad eũdẽ finẽ. i. ad acquisitionẽ dñij sic et i p̄-
posito cõcursus plurium actionũ ex eadẽ cã descẽdẽtũ tẽdit ad eũ-
dẽ effectũ. i. ad idẽ factũ p̄ntẽtũ. Itẽ in rei uendicatiõẽ si ab initio
vna cã exp̄mitur nõ patit exp̄ssio exceptionẽ vltra illã cãz extẽdi
vt in. l. si mater. s. sigs no p̄. Sic ergo et hic nõ patit exp̄ssio qñ-
tatis exceptionẽ extẽdi vltra qñtate exp̄ssaz. Et sic est ar. p̄ cumu-
latiõẽ p̄missã. i. ex eadẽ cã in id qd est plus nõ ecõtra. p̄terea in hi-
pothecaria e vna cã. i. obligatio rei in rei uendicatiõẽ. alia in dñiũ.
vt. l. alienã rẽ. ff. de pig. ac. et snia absolutoria lata in rei ven. scien-
te creditoze obstat exceptio i hypothecaria. ut i. l. sepe de re iud. i.
z tamen per rei ven. aduocatur plus qz dominium per hypothe-
cariam minus qz possessio. vt in. l. in rem actio. ff. de rei uen. z. l. si
cuz uenditor. ff. de euic. ergo bene sequitur qz ubi est eadẽ cã dua-
rum actionum alterius in plus alteri⁹ in min⁹ cõpetẽtium in eadẽ
causa qz sentẽtia absolutoria lata in una parit exceptionẽ in totuz
in altera z cõsequenter impedit cumulationem s̄m regulã p̄missã.
p̄terea absolutoria lata in re debitoris nocet in quanto mi-
noris z econtra eo casu quo contingit eadem cã eas continere. vt
in. l. si is qui heres. ff. de excep. rei iud. s. est in p̄tate. lz cõiter diuer-
sas habeat causas z sepatas ergo z. Cõclude vterius⁹ lz hoc tol-
lo statim qz. s. ille est in p̄tate. loquit qñ cõueniebant in re z causa
qz in plus i una qz in altera. Sed quãdo differunt snia lata in vna
non nocet in altera. vt. l. si tamẽ. s. i. ff. de edil. edic. Dico igitur
qz cõ ex una causa plures actiones cõpetunt una in plus altera in
minus duplex p̄t esse modus pronuciãndi. p̄t enĩ pronuciãri
super facto. i. factũ illud de quo agitur iudex non p̄cessisse. z tũc
si agatur alia certum est exceptionẽ rei iud. obstat. Itẽ p̄t pro-
nuciãri super actiõẽ p̄posita. i. eam non competere ex p̄cedẽ-
ti facto z h̄ casu exceptio rei iud. non obstat in alia. verbigratia
ago furti nõ manifesti contra aliquẽ z dico eum rapuisse rem z p̄-
nuciãtur rapinam non factam si agatur postea vi bo. rap. p̄pter
eamdem causam obstat exceptio rei iud. Sed si pronuciãtur fur-
ti non manifesti actionem non competere. ut qz constat rez rapã
fuisse interueniente uera uiolentia exceptio non obstat qz videt
absolutio facta per petitionem ineptam. Item exemplum aliud
si ago cõtra aliquẽ cedẽtem arbores actiõẽ ex locato z absoluit
si quidem absoluitur iõ qz pronuciãtur eum non icidisse obstat
exceptio. ff. arb. fur. ce. postea agatur in id quod plus e sed si pro-
nuciãtur actione ex locato non cõpetere qz nõ p̄ocel. locatio ex-
cep. rei iud. non obstat ar. fur. cesarum. et in. l. acq. et h̄ similia
colligi possunt ex. l. si duo. s. idem iul. et ex. l. duobus. s. a fideius-
fore. z. s. se. z. s. exceptionem. et. s. si quis iurauit. et. s. si quis col-
lonus et. s. qui iurauit. ergo eo casu quo exceptio rei iud. induce-
retur in totum certum est cumulationem ipediãt s̄m regulã. Itẽ
qz lite pẽdente incertum est qualiter debeat iudicari. i. vtrũ super
facto an super actione. consequenter an sit obstatura excep. rei iu-
dic. uel non. Dico tñ cumulationem impediãt qz cum futurus du-
bius euentus se h̄eat pariter ad duo. i. ad ipediẽdũ z p̄mittẽdum
iudicat de eo vt de ipediẽte dũ pendet colligi p̄t ex. l. pecuniaz
ff. si cer. pe. z p̄ similitudinẽ legati flicti pure z sub p̄ditõẽ adẽpti. vt
i. l. si legatũ pure. ff. de adimẽ. le. cõ si. z ex. l. quoniẽs de noua. vbi
ergo sepate sũt cause qñtũ ad numerũ lz eedẽ i spẽ absolutio lata
i vna nõ parit exceptionẽ i altera et sic nec cumulatio ipediãt vt p̄-
pẽdi p̄t ex. l. si cõ ex testõ. et ex. l. si cõ argẽtũ. ff. de excep. rei iud.
S3 vbi e eadẽ cã numero p̄ oia lz plus uel min⁹ in vna qz in altera
cõtineat absolutio in vna lata parit exceptionẽ i altera et sic ipedi-
tur cumulatio cõ eadẽ questio p̄ oia in iudiciũ deducat. vt in. l. si
cõ argẽtũ. s. si petiero gregẽ. et. d. l. sigs cõ totũ. s. gñaliter. z. s.
diffiniri qdẽ p̄t. et. l. singulis. ff. de excep. rei iud. C. Ad oppo-
sita nõ possẽt rñderi singulariter ad singula et uniuersaliter ad
oia vt sollicitus indagatoz ingreere poterit si recte rõnem cõõpita-
tis et separatõis rerũ et causarũ aduertat. Idem.

Quod semel placuit amplius displicere nõ p̄t.

A sententia p̄t poni exempluz hu-
ius regule. Itã ex quo
semel placuit iudici certam facere sententiam nõ
p̄t vterius displicere et per hoc nõ possit eaz mu-
tare siue sit equa siue iniqua. vt. ff. de re iudicata.
l. iudex. s. Paulus. et d. post rem. et lege cum querebatur. et de

qōnibus. l. i. §. fi. z de penis. l. diui fratres. C. s. hoc opp. de. l. si ples. C. qūo z qū iudex cū sūlibus. S. dicit soler z d. referre vtrū snia n̄ teneat ipō iure. z tūcīpe idē si ē ordian^o pōt secūdo p̄nūcia re. si delegatus p̄nūciabit dlegās. vt. C. qūo z qū iudex. l. si ples. z l. si vt p̄ponis. z de accu. l. iij. §. si teneat ipō iure l. i. inq̄tatē cōtine at nō pōt p̄ eū dē iudicē reuocari. vt in. l. p̄alle. z ff. de iudi. l. q̄ ius fit. z. C. de sentē. l. post sniaz. tū pōt appellari z p̄ iudicē appellati onis de inq̄tate cognosci. z cognita inq̄tate snia corrigi vt. ff. d. re iudi. l. p̄ses. z. l. cū platis. z de app. l. i. Itē p̄poni pōt in p̄fessioe tā in iudicio cū cā vel sine cā vtraq̄z enī ē obligatoria. vt. ff. de interro ga. acti. l. i. quam cū iudiciū cū cā tū legitima. vt. C. d. si nu. pe. l. ge neraliter. alias appellat̄ idiscreta z nō obligatoria. vt. ff. de pba. l. cū d̄ debito. §. fi. z d. doli excep. l. iij. §. p̄tra. S. oppo. p̄tra h̄ q̄ va let eū iudiciū ē sine cā vt. ff. d. pac. l. tale pactū. i. p̄n. S. dicit aut ad liberādū aut ad obligādū p̄cedit talis p̄fessio. si ad liberādū va let ē sine cā. vt in. l. tale pactū si ad obligādū nō valet si cām non h̄eat annexā. vt. d. l. cū d̄ debito. z. d. §. 3. C. s. opp. q̄ ē ad ob ligādū valet vt i debito soluto q̄si tacite videat̄ h̄re cāz donatōis annexā q̄ p̄missio z solutō p̄fessio sūt. vt. C. ad. l. fal. l. fi. z d. dona. l. si p̄onus. §. si d̄ illo. §. sol. eius qd̄ ē in debitū a sciēte p̄cedēs indu cit p̄sumptionez donatōis. vt. ff. de reg. iur. l. cui^o p̄ errore. ergo z p̄missio. S. d̄ si q̄ aut vterq̄z sciebat cām nō subesse z tūc nō iducit̄ donatō. q̄ i pari cā melior ē cā p̄uenti q̄ agētis. vt. ff. d. verb. obl. l. si suū. §. sequitur. z. j. eo. c. i. pari. S. q̄n̄ soluo sciēs debitū z q̄ similit̄ sciebat in debitū donare videor̄ z repetitio denegat̄. C. d̄ ceret aliq̄s q̄re cū vterq̄z scit cāz nō subesse faci^o denegat̄ repetitio q̄ cōcedat̄ petitio. r̄n̄. p̄pterea ē q̄ in pari cā melior ē cā p̄uenti q̄ agētis vt dictū ē. cū ergo sint i pari scie cā re^o z actor seq̄ q̄ z repe titio soluti denegat̄ z petitio p̄missi. S. q̄n̄ creditor crederet subesse cāz re^o q̄ p̄stet sciret n̄ subeē vt ex cā d̄ donatōis p̄stet iō eēt effica citer obligat̄. ar. ff. d. oper. liber. l. campan^o. z no. in p̄alle. §. p̄tra. C. Itē opp. q̄ displicere possit q̄ semel placuit ē i iudicio p̄stēdo vt. ff. fa. her. cū putarē z d̄ iuris z fac. igno. l. error. S. d̄ dicendū ē q̄ aut p̄stat p̄stētē errasse aut p̄stat n̄ errasse aut dubitat̄. p̄mo cāu aut errauit i facto aut i iure vt plene distinctū ē. §. eo. in. c. igno. r̄antia. Secūdo cāu n̄ pōt reuocari p̄fessio z ita loq̄ regula. Tertio cāu p̄sumit̄ i dubio nō errasse. q̄ n̄ eo extimād^o ē d̄ iūte qd̄ non mēte co gitauit. ff. de suppell. lega. l. labeo. §. idē tubero. Itē p̄poni pōt exē plū regule i p̄tractu. qd̄ enī semel placuit in p̄trahēdo amplius dis plicere nō pōt. vt. ff. de acti. z obl. l. sicut. z d̄ resc. v̄. l. de p̄tractu. S. tūc obstat. ff. de p̄di. ob. cām. l. si pecuniā. vbi p̄tēti l. z penitere S. d̄ dicēdū erit q̄ d̄ia ē iter p̄tract^o noiatos z inominatos. Itāz in p̄tractib^o noiatib^o nō l. z regulariter penitere l. z fallat̄ i cāib^o q̄ no. in. l. p̄all. sicut. in p̄tractib^o vero inoiatib^o. aut res ē integra ex vtraq̄z pte z tūc vterq̄z cōtrahētū p̄terere licebit̄ aut p̄tract^o ē venit^o p̄ alterutrā p̄tū z tūc vestrū licebit̄ penitere alteri non. vt plene tractat̄ i. d. l. si pecuniā. ff. de p̄di. ob. cām. Itē p̄poni pōt exēplū regule i ele. tione. Itā postq̄ in scrutinio noiatū alique z electio fuerit subsecuta vel postq̄ p̄stīti cōsensum electionis ab alijs celebratē: nō possū vltē ri^o ipugnare nisi ex cāis postea emergentibus vel nisi mores electi antea celat̄ d̄ nouo p̄adant̄. l. i. p̄probitas seu alicuius latētis vitij vel d̄fect^o que uerisimilit̄ ignorare potueri veritas reuelet̄. vt. §. d̄ elec. c. nulli licef. li. vi. z appet. ff. de le. i. hui^o electioe. z. l. hui^o. §. stichū. z d̄ le. ij. statu lib. §. stichū. z de oper. le. l. apud auidiū. z d̄ decur. l. fi. z ar. de p̄fir. tuto. l. in p̄firmādo. cū. l. se. S. p̄tra h̄ ē. ff. de le. ij. l. vnū ex familia z. l. cū p̄. §. a filia. S. in illis ius eligēdi nō ppe tebat̄ d̄ p̄nti. l. z totaliter erat in tpe mortis iō nō p̄sumit̄ p̄ p̄mā ele ctioez vt iōi apparet. Itē pōt p̄poni exēplū in h̄reditatis aditōe. Itāz ex quo semel h̄reditas placuit ad eūdo nō pōt postea displicē repu diādō. vt. C. de repudiā. h̄. l. si. cū maior. Et h̄ verū ē de iure cōi. l. §. p̄ restitutōez in itegrū repudiari pōt a mīore. vt. ff. d̄ acq. h̄. l. si mi nor. z. l. si necessariis. z d̄ mīorib^o. l. q̄ si mīor. §. iustitū. Itē pōt pos set in d̄latione iurisiurādū. vt. C. de iureiu. l. si q̄s iurandū. Itē in p̄sensu h̄ito ad p̄firmādū alterius factū. vt. ff. de aq̄ plu. arc. l. i. diē. z de diner. z tē. p̄scrip. l. de accessiōibus. S. d̄ regulā vt. ff. de iure codicillorum. l. diui. §. l. z de le. i. si mibi z tibi. §. i. legatis. z d̄ le. iij. l. si q̄s i p̄n. testi. vbi qd̄ semel placuit iustitūdo h̄ d̄ vel legā do pōt postea displicē iustitūdoez vel legatū reuocādo. S. d̄ dicas q̄ aut volūtas p̄ma fuit obligatoria aut alicui^o iuris volēt^o p̄petē excu satoria. p̄mo cāu h̄z locū simpliciter regula. q̄ suffic̄ semel velle ita q̄ penitere non l. vt. d. l. sicut. z i bidē no. z. l. d̄ accessiōib^o. z quo z

legato. l. i. §. p̄dest. Secundo cāu regula nō vendicat sibi locū vt. l. p̄al. §. l. z in. §. in legatis. z. l. si q̄s in p̄n. testi. S. nūqd̄ poterit testator ita dispōdere q̄ n̄ liceat reuocari. q̄ d̄ic̄ in testō p̄mo q̄ secū dū non valeat nisi fuerit ibi d̄ verbo ad h̄bū posita salutatio virgi nis marie. postea fec̄ scōm z reuocauit omnem aliam voluntatem z omnia verba derogatiua v̄sitata que continētur in eandem: du bitatur vtrum valeat p̄mum vel vltimū. Et videtur q̄ p̄reualet vltimum. q̄ volūtas posterior licet ei videatur p̄ p̄ioez derogari q̄tum ad verba in p̄iozi plata p̄reualet p̄ime vt. ff. de le. ij. l. si. in p̄n. z de iureiu. l. diu^o. §. l. z ergo l. z in testō p̄mo derogatiua ver ba prolata fuerint vltimo tū ex quo apte apparet de voluntate te stantis in vltimo exp̄ssa vt vltimum p̄reualere. P̄terea id ope ratur reuocatio generalis q̄tuz ad omnia q̄ sp̄alis operatur in spe ciali cui foret applicata. ar. ff. d̄ adm. tu. l. si duo. z d̄ ag. h̄. l. si ser uus eius. C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. an. l. omnes. z de quadri. p̄scrip. l. ij. Sed constat q̄ reuocatio specialis facta de p̄mo faceret h̄z va lere. vt. l. si quis in p̄n. testi. d̄ le. iij. ergo reuocatio generalis exp̄ssa in vltio vt tollere p̄mi testi effectū. P̄terea h̄ba derogatiua in p̄mo testō plata gūilia fuerint. Itē prolata in vltimo similit̄ sunt gūilia. vñ q̄ i pari cā gūialitatis sūt vt i dubio posteriora p̄ferenda z p̄reualere p̄iozibus. vt. ff. de le. i. si mibi z tibi. §. in legatis z d̄ adi men. le. l. iij. §. fi. C. de fideicō. l. dari. z d̄ vul. z pup. substi. l. si q̄s eum. ff. de manumi. te. l. si peculium. §. i. P̄terea q̄tuz ad tollē dam substantiam et effectum substantie p̄cedentiū ita se habet posteriori testm̄ ad p̄ius: sicut posteriori stipulatio que nouat p̄io rem nouatam qd̄ p̄z q̄ stipula. que nouat ipō iure aliam tollit. vt. §. pactus ne peteret. sic z posteriori testamentum tollit p̄mū de iniusto testa. l. ij. z innuitur. in. l. hac p̄sultissima. §. si quis autez z. l. sancī. C. de testa. Sed posteriori stipu. ita se habet ad p̄iozem q̄ in generalitate p̄cepta omnem p̄iozem z oēm eius effectuz tollit. vt. ff. de excep. l. z vno. §. z eius rei z insti. qui. mo. tol. obl. §. est z p̄re terea. ergo posteriori testm̄ ita se habet ad p̄mum q̄ sub generali tate verboruz p̄mū z oēm ei^o effectuz tollit. P̄terea l. z argumē tari de p̄tractu ad vltimam voluntatem quasi de minori ad maius affirmando. vt de le. iij. qui chirographū. Sed in contractu l. z sub generalitate verborum omnia p̄cedentia tollere. vt. ff. de trāfac. l. non est ferendus. z de verbo. obl. qui rome. §. duo fratres. ergo multo fort^o licebit̄ z sub generalitate verborū tollere effectum p̄e cedentium in vltima voluntate. P̄terea ita se h̄z testamentum posteriori ad p̄ius sicut lex posterior ad p̄iozem q̄ voluntas te statoris lex est vt in auc. de nup. §. disponat̄. sed lex posterior ita se h̄z q̄ tollit p̄iozem l. z sub generalibus verbis p̄cipiatur sicut si p̄ci peretur specialibus. vt in p̄alle. l. de quadri. p̄scri. l. ij. z. d. l. oēs z d̄ p̄scri. xxx. vel. xl. an. ergo ita tollat vltimū testamentum p̄mū p̄terea facilius reuocantur que dependent ex voluntate vni^o q̄ plurium vt. ff. e. quotiens vtriusq̄. Sed que dependent ex volun tate plurium vt p̄tractus reuocantur etiam p̄ter generalitates ver borum vt dictum est. ergo zc̄. Itēz pro hoc. §. locator. ff. locati. l. cum plures. Contra q̄ p̄mum valeat videtur q̄ q̄i p̄ma volū tas ē derogatiua vltime p̄ma p̄ualet nisi fuerit specialit̄ reuocata. h̄z hec nō fuit reuocata sp̄aliter l. z generaliter. ergo vt q̄ p̄ma p̄ua leat. Et p̄ h̄ ē apte. l. si mibi z tibi. §. iter dum. vt enī apte dicere q̄ oporteat specialē mētionē fieri de p̄mo z q̄litate ei^o. p̄terea illd̄ ap pellat̄ sp̄alē qd̄ ē a gūlitate subtractū. vt. ff. d̄ le. iij. l. su^o vrbano. §. fi. z de triti. l. ij. z d̄ suppell. le. l. legata. z si q̄s i ius. l. i. z si quis cau. l. si q̄s. §. q̄stū. z d̄ iureiu. itē apud. §. h̄ d̄ ierū. z d̄ pub. l. i. §. dixē rit aliq̄s. z. §. vnde q̄rif. Ad idē facit qd̄ no. d̄ flumi. l. quo min^o. z de appel. l. si exp̄ssū. Si ergo lex req̄rit q̄ specialit̄ se penitere dicat videf̄ req̄re q̄ descēdere debeat ad specialitatē verboruz z a ge neralitate descēdere. C. Determinādō vt dicēdū q̄ si quis diceret scōm valere forte nō erraret. q̄ in auc. de testa. i. p̄fect^o. §. si qd̄ nō vt̄ req̄re q̄ p̄cedēs testamētū sp̄aliter reuocetur. h̄z videtur suffi cere exp̄ssa reuocato per generalia z p̄ d̄ditionalia verba. siue du bitatiua z nō assertiua dū dicit hoc ipm̄ exp̄ssim significare. q̄ si fec̄ qd̄ talē volūtatē nō tū vltēri^o valere vult. Tamē ego dicerem q̄ req̄rit reuocatio specialis testi p̄mi sequētis derogatiua vt p̄edi cta. l. si q̄s in p̄n. testi. vbi nisi specialiter dixerit zc̄. sed si specialiter reuocarēt p̄mū vltimi derogatiua nō est q̄stio q̄ vltimū p̄ualet q̄ nō potuit sibi legē iponere a qua descēdere nō liceat. vt. d. l. si q̄s i p̄n. testi. Sed si nō staret in finib^o vltie volūtatē sed transiret ad naturā cōtractus: tūc eēt irreuocabilis. vt. ff. d̄ dona. cā mor. l. vbi

ita donatur. q̄ aut fieri possit illud in testamēto q̄ in cōtractu p̄ de assignatōe liber. §. assignare. z no. de testa. heredes palā. §. si. Si ergo donaret vel vedit heredi p̄nti vel eo abūte alteri p̄ eo recipiēti sub ea p̄ditōe si testamētū reuocari p̄tingat habebit donatio vel veditio effectū irruocabiliter in eū casum in quo testamētum reuocari contingeret. Idem.

Non debet aliquis odio alterius pregruari.

Exemplum istius regule ponitur

C. de inoffi. test. l. si q̄ in suo. §. legatū. vbi dicit q̄ m̄ nō d̄z exbere dare filiū p̄pter delictū a marito eiusdem filij p̄re commissū. Itē. ff. de bo. pos. §. ta. l. iij. §. si emancipatus. vbi d̄z q̄ si p̄ exheredat filiū p̄p̄ cam i gratitudinis ab eo commissū illa exheredatio nō d̄z obesse nepoti q̄ cāz i gratitudinis nō cōmisit si aliquo casu cōtingat i officio q̄relā ad nepotē deuolui. S̄z v̄ falsū esse q̄d cōtinet in secūdo exēplo. q̄: exheredatio facta legitē d̄ filio nepotē exheredit q̄ si i iustitū vel exheredito filiū meū nō habeo necesse mētio nē facere d̄ nepote nato ex filio. ff. d̄ liber. z posthu. l. si q̄ posthu. mos. §. si q̄ filiū z. l. gallus. §. i oib̄. z de p̄iū. cū emā. lib. l. i. §. si p̄ in p̄tate. r̄ideo z dico verū eē q̄ q̄dū filiū exheredat̄ viuūt z post ad querelaz excludit nepos ex eo nat̄. nec pōt aliquo iure rūpere testm̄ aui videlz si ab eo fuerit p̄terit̄ ex quo filiū exheredat̄ vixit post aui. vt in p̄al. l. §. filiū. s̄z si filius exheredatus nō excluditur a q̄rela p̄ repudiatōne tacitā vel exp̄ssaz nepos vocat ad q̄relā ex vigore edicti successōij q̄d h̄z locū in q̄rela. vt. ff. de inoffi. test. l. si is q̄. z. l. p̄. itē si filius exheredat̄ mort̄ an̄q̄ excludat a que rela aut an̄ aut post. si an̄ uocat nepos ad querelaz ex p̄sona p̄ris exheredati. Si post uocat nepos ex sua p̄sona p̄ edictum successōij. ita d̄z intelligi p̄al. l. si q̄ posthu. mos. §. si filium. z de §. ta. l. iij. §. emancip. z de p̄iūgen. cū emā. lib. l. i. §. si p̄ in p̄tate. z. C. de inoffi. test. §. si q̄ filiū. z in auct. cū de appel. cog. §. si p̄uictus fuerit. Itē dare p̄z exēplū vbi cū q̄ cauet q̄ p̄p̄ delictū p̄ris filius puniri nō d̄z nec aliq̄ maculā filio infligere. ar. ff. d̄ peno. l. crimē de decu. l. ij. §. in filijs. s̄z fallat in crīe lese maiestatis z h̄reos. C. ad. l. iul. maie. l. si q̄. z de hereti. aut. gazaros. C. Sed cōtra h̄ v̄ q̄ iure cauetur q̄ filij puniunt̄ p̄p̄ iniusticiā p̄ris. vt in auct. vt oēs obe. iudī. p̄uī. §. i. coll. v. sed ibi habuit respectū ad iusticiā diuī. nā q̄ aliquādo punit filiū p̄pter delictū p̄ris sicut ibi notari solet. Itē contra regulā v̄ q̄ iure cauet q̄ si p̄ exheredat filiū exheredatio nocet nō solū filio sed et nepotibus ex eo natis z in eius potestate p̄stitutis p̄ q̄d p̄z q̄ alteri odio aliq̄ p̄grauat. vt de bo. lib. l. q̄rif. S̄z dicendū est aut agit de his que mediāte ministerio filij p̄nt̄ acq̄i p̄ri. aut de his q̄ mediāte ministerio filij nō acgruntur p̄ri. Si de his que p̄nt̄ acq̄i p̄ri mediante ministerio filij. tunc h̄z locum regula in distincte. S̄z in his q̄ mediāte filij ministerio non acquirunt̄ p̄ri distinguēdum ē aut obueniebant ab ip̄o p̄re aut a genere vltiori aut a ciuitate vel a rerū natura. p̄mo casu delictū p̄ris nocet filio. in sc̄do z tertio non nocet. vt. ff. de interdi. z rele. l. iij. z de iure patro. l. diui fratres. z ita d̄z intelligi. C. de q̄oni. diuo marco. ff. ad. l. cor. de fal. l. si quis p̄ris sui. Et p̄pter hoc soluta est q̄d de qua dubitari solet. l. an filius debeat p̄uari successio ne feudij p̄p̄ delictū p̄ris q̄ si erat paternū p̄uaf si a rerū natura vel a ḡiē vltiori obueniēs nō p̄uaf p̄ p̄al. l. iij. Idem.

Sine culpa nisi subit cā nō ē aliq̄s puniēdus.

Si non est delictum non pōt imponi pena nisi q̄n cā rationabilis subest z sic regulā ponit z exceptionem

a regula q̄ exceptio regule cōtra iuris auctoritatē v̄ dicere. q̄: vbi nō rep̄it subesse culpa nō d̄z imponi pena. ff. de §. sig. l. aliud ē fra^a in p̄n. S̄z dic q̄ aliq̄n suadēte publica vtilitate. z sic cā interueniēte punif q̄s sine culpa. vt ecce aufertur aliq̄n res possessori ut assignet militi q̄ in bello se habuerit virtuose. vt. ff. de euic. l. luci. z de rei ven. l. itē verberatū. §. idem si forte. Itē seruus p̄p̄ laudabilis fidei exēplū admittit ad uindicādū necem d̄m̄ z p̄ premio libertatē p̄sequitur. z ita p̄ntē d̄no sine culpa sua ex

cā predictatū d̄m̄ suū aufert vt. C. de preci. impe. offer. l. i. z i quib̄ cāu. ser. p̄ premio libert. acceperūt. l. i. Itē p̄z in suo qui p̄pter publicā vtilitatē. i. vt eruaf adulterij veritas torquet z tor^a d̄no nō restituit z sic punif d̄no sine culpa. ex cā r̄n in h̄. l. q̄ p̄uaf iustus d̄no sui h̄ p̄ciū cōsequat. vt. ff. de adul. l. si postulat. z no. de calū. l. penul. C. S̄z v̄ ē q̄ vbi nō est culpa nec cā q̄ pena iponitur. vt. ff. q̄ z a q̄b̄. l. p̄per. legisla. s̄z ibi erat cā. f. adulterij cōmissū s̄z nō culpa sui qui torquet. Item op. de teste qui torq̄tur p̄pter culpā z delictū alteri ē sine culpa. vt. ff. de q̄oni. l. vnus. §. teste. z. l. ex libero in p̄n. s̄z ibi subest causa s̄m q̄ facto interuenisse p̄bas. Itē. ē culpa. l. q̄ vacillauit i testimōio aia si q̄d p̄dictoz de esset nō deberet torqueri. vt p̄al. l. itē oppo. d̄ filio d̄nati crimine lese maiestatis q̄ punif p̄pter delictū p̄ris. nā ifamia notaf z a paterna z extraneoꝝ successione p̄uaf. vt. l. si quis. C. ad. l. iul. maie. idem d̄ filio heretici. vt. C. de hereti. aut. gazaros. sed in illis ē cā apta nō culpa. nā q̄ sūt de genere iprobato ē p̄sumptio p̄tinuatōnis paterni criminis p̄tra eos. vt. d. l. si quis q̄s. §. filij h̄o. z. ff. de edil. edi. l. q̄ si nolit. §. qui emanci. Idem.

Quod quis mandato iudicis facit dolo facere non videtur cum habeat necesse parere.

Regulam pōit z exceptionē regule.

regula. n. ē ille qui facit mādato iudicis nō videt esse in dolo. rō autē est q̄ necesse h̄z parere. necessitas aut facit cessare p̄sumptionē doli. vt. ff. de bo. lib. l. q̄ cūz maior. §. si pater. z. C. de calūp. l. mater. z inducit p̄sumptionē d̄nā. l. fraudis z doli nō p̄sumēdi. vt. ff. d̄ fo. l. si stipulat. §. si lancē. z de aq̄ plu. ar. l. q̄ in p̄n. z que in frau. cre. l. qui aut. §. labeonē. C. Exēplum aut regule est. pone q̄ mādato iudicis destruxi sepulchrum quo mediāte aqua plu. nocere poterat nō teneo: actione de sepulchro violato q̄ iudicis auctoritas me excusat. vt. d. l. q̄ quā. Item pone q̄ is qui deposuit penes me decedit relictis quatuor heredib̄ z ego restitui vni tm̄ iudici. aucto. decetero non teneo: alij actiōe depositi q̄ iudicis auctoritas oēm fraudis suspicionē cessare facit. vt. d. l. si stipulatus. §. si lancēz. Et idē dici pōt in executorib̄ z apparitorib̄ exequentib̄ p̄cepta z iudicis s̄ntas iuste latas vt. ff. de reg. iur. non v̄. §. q̄ iussu. z. ff. ad fil. l. si quis quasi p̄ torum. C. S̄z oppono z videt q̄ qui facit aliq̄d illicitū mādato iudicis nō excuset imo q̄d ē plus q̄ imputat ei q̄ nō restitit iudici p̄cipienti aliq̄d illicitū fieri. vt ecce si p̄cipiat decurionē torqueri nō solū nō d̄z officialis obedire imo d̄z resistere. z si nō resistat punif. vt. C. de decur. l. oēs. li. x. etiam p̄bas in alio casu simili de excusatōe munerū. l. euidenter. C. li. x. z de magistris sac. scri. l. i. in h̄. li. xij. z ad idē. C. de appel. l. q̄m iudices. Et ideo distinguēdū ē aut p̄ceptū ē apte p̄tra. l. aut apte h̄z legē aut est dubiū. C. p̄mo casu nō d̄z obedire imo resistere p̄t z d̄z per officiales. vt. C. de decur. l. oēs. li. x. z de exc. mu. l. euidenter. z de magistris sac. scri. l. i. in h̄. z vt oēs tam ciui. q̄ mili. l. i. §. officii. z de appel. q̄m q̄ mili. non pos. l. eis quidē. z in auct. ut nulli iudī. §. q̄m. col. ix. imo etiā per p̄uatos resisti pōt quando apte appet iudicē p̄cedere §. l. vt. C. de iure fisci. l. phibitū. z. l. defensionis facultas. li. x. z de meta. l. deuotū. li. xij. z. ff. de re iudī. l. cōtumacia. §. vlt. C. sc̄do casu punif q̄ nō parit. ff. si q̄s ius dī. non ob. l. i. z de re iudī. l. cōtumacia i p̄n. C. Tertio casu pareri d̄z. vt. ff. de iudī. l. si q̄s ex aliena. z h̄ p̄p̄ iudicis s̄nie z p̄cepti auctoritate p̄ quoz iusticia ē i dubio p̄sumēdū. vt. ff. ad treb. l. sub iuito. §. cū p̄tor z de iu. l. si p̄tor. z ne qd in loco publi. l. h̄. z p̄z q̄ q̄ paret nō p̄sumit i dolo. vt. ff. d̄ reg. iur. l. nō pōt vidēri dolo carere. vt. ff. ab eo q̄ paret abest oīs suspitio fraudis p̄sumēde. vt. h̄. z. ff. eo. l. si v̄. §. q̄ iussu z de sol. l. si stipulat. §. si lancē. z de aq̄ plu. ar. ce. l. q̄ q̄. z q̄ in frau. credi. l. q̄ aut. §. ap̄d labeonē. z d̄ iuris. om. iudī. l. si q̄sid q̄d. §. doli z de his q̄ no. infam. l. furti. §. q̄ iussu. Idem.

Si hora sua cuiuslibet ē nociua.

Ecce si debitor est in mora soluenti erit sibi nociua q̄tum ad plura q̄: quātū ad rei interitū z casu cōtingētē. vt. ff. si cert. pe. l. q̄ te z depositi. l. si in asia §. si. vt. ff. obli. l. si ex legati cā. z. l. si seruum z de le. i. l. apud iuli. §. ip̄i^a quoq̄. z. l. cū res

§. si. Item quatuor ad fructus de quibus tenet ex die more quando pe-
titur aliquid per actionem bonafidei vel per actionem ex testamento que
bonafidei acti dicitur natura vt. ff. de le. ij. l. apud. iul. §. fructus. et
l. si quis bonorum et de le. ij. l. q. solidum. §. etiam. l. si quis seruo. et ad trebel.
l. fideicom. in pn. et de act. emp. l. iul. §. si fructibus. Sed si agatur actio
ne stricti iuris siquidem peto restituere quod est meum veniunt fructus a die mo-
re. Sed si peto quod est alienum veniunt a die litis pre. ff. de usur. l. vi-
deamus circa pn. et in §. in fauiana. et §. si actionem. Item est nociva
morosa quatuor ad interesse quod peti potest et augetur a die more in odium de
bitoris morosi. vt. ff. de act. emp. et ven. l. i. §. si per venditorum. et de re
iudi. l. q. calcedis. C. huius aut occasione quatuor potest an interesse sit
obligatione post mortem ita quod peti possit per libellum iure actionis vel
an deducatur in condensationem per iudicis officium. Opinio est inter
iurisprudentes. determinat. n. aliqui. l. ff. de re iudi. l. si quis ab alio. §. vlti.
ti. quod interesse non possit per libellum peti. sed per iudicis officium in condensationem
deducatur ar. ff. de verbo. obli. l. si seruus. §. vlti. et l. cum qui ita et de co-
ssi. pecu. l. pmissio. hōis. quod possit habere locum ubi est in obligatio-
ne re dari. sed ubi est in obligatione factum. tunc post mortem est etiam in
obligatione interesse debitum ex tacita permissione si non fuit quod in co-
uentione deuenit. vt. ff. de verbo. obli. l. stipulationes non diuiduntur
§. celsus. et ibi no. et in l. si pecunia. ubi dicitur quod interesse in stipulatio-
ne venit. et ideo bene sequitur quod possit per libellum peti. An autem interesse
quod debet propter debitoris mortem sit unicum tantum et singulare. vel an
triplex scilicet singulare commune et conuentum. questio est. Et quod sit vni-
cum ostendit quod lex dicit quod si res vendita non tradatur in id quod inter-
est agitur. hoc autem interdum egreditur. Si igitur excessus est diuerso-
rum sicut et qualitas per quod differt interesse ab extimatione cuius conuen-
ta. vt. ff. de act. emp. l. i. et per eundem modum potest induci. C. de sen-
que pro eo. l. unica. quod ibi dicitur quod interesse potest ascendere usque ad du-
plum extimationis cuius vel uentis. Cum ergo excessus sit diuersorum per
quod cuius extimatio vel uentis rei non est interesse. Cum ergo remouea-
tur eorum et uentis relinquitur unum tantum. l. singulare. Preterea lex dicit
quod interesse ad personam referat. et sic quod in suo iure constituit per relatio-
nem referat ad personam. vt. ff. de verbo. obli. l. ij. §. vlti. et de noui ope.
nun. l. si stipulatio. §. quatuor et de reg. iur. l. quatenus. et extimatio non
referat ad personam sed ad rem. ergo sequitur quod non habeat substantiam vel regu-
lam vel naturam interesse. Preterea quotiens duo sunt quorum unus
referat ad aliud. constat non idem esse relatum et id ad quod sit relatio licet ex
comixtione relati et eius ad quod sit relatio idem resultet effectus. vt per
codicillis ad testium relatio. ex quorum duorum viribus comixtis idem in-
furgit effectus. vt in l. ij. §. codicillorum. et l. quidam de iure codicil. et de
codi. insti. l. in sciens. et de heredi. insti. l. asse. ff. et C. de codicil. l. si idem.
Si ergo interesse referat ad extimationem rei. vt in l. stipu. §. vlti. de
ope. noui nun. et l. qui tabulas de furtis. ff. restat rei extimationem
non esse interesse. Item iter dictum ubi possidetis datur ad interesse et refer-
tur ad extimationem rei vt. l. si duo. §. per. ff. vti pos. ergo sequitur quod
extimatio rei non sit interesse cum relatum et id quod est. sint diuersa sicut
dictum est. Preterea disponens et dispositum non copatiuntur se sub eo-
dem genere. vt. ff. de fundo instruo. et instru. l. i. vlti. Sed cuius extima-
tio et uentis si excedit extimationem disponit et limitat interesse quod
per quod non patitur ipsum excedere duplum sui vt. C. de sen. que pro eo
quod interest. l. i. ergo absurdum est dicere quod cuius vel uentis extimatio
rei sint per se distincte species sub eodem genere cum interesse singulari.
Preterea a quo remouetur genus. et quilibet eius species. vt. ff. de fun-
do instruo. et instru. l. i. fundi. §. vltimo. Sed si ueniat inter empto-
rem et venditorem quod non agatur de euictione illa uentis operatur quod inter-
esse non petatur et tamen petatur per se rei uentis. Cum ergo uentis illa
remoueat petitionem interesse et non remoueat petitionem per se per
per se uentis non est species interesse. vt probatur de act. emp. et ven. l.
emptio. §. quod autem. C. oppositum ostendo sic actio legis acq. datur ad
id quod interest. hic autem interest est cuius extimatio rei. Nam per se. §. de
furtis. l. quidam tabulas. §. de. l. aq. maior questio est. Sed que apparet
quod illud interest ad quod datur actio. l. aq. exponit in l. ff. ad. l. aq. l.
l. si seruus meus. et dicitur ibi quod non extimat affectio sed quatuor oibus coi-
ter valet. cuius ergo extimatio rei est interest. Item lex dicit quod ad extima-
tionem referat interest. vt. ff. de furtis. l. q. tab. in pn. Item alibi si legatum
est mihi relictum sub conditione et petatur tabulas testamenti exhibere et
non exhibetur condensationem sit ad interest. illud autem refertur ad extima-
tionem legati si agatur pro legato. Item si dicitur si agatur pro hereditate
vt. ff. de tab. exhibe. l. locum. §. condensationem. Item quod interesse constitua-
tur in suo esse per relationem factam ad extimationem rei. ut per se. ff. de fur.

tis. l. si vendidero. §. cum autem. Ex his patet quod non est unicum tantum interesse.
Item dicitur in l. q. doli extimatio non est quod interest sit. sed ex eo quod in lite
iuratur. vt. ff. de iudi. l. non a iudice. sed constat in interesse iurari. vt. l.
pe. de in lite iurando de admi. tu. l. tutor qui reperiatur. ij. rursus. er-
go necessario sequitur aliam esse speciem interesse de qua loquitur. l. non a iudi-
ce. i. cōe. aliam de qua loquitur lex pe. de in lite iurando. i. singulare.
Preterea constat in lite iurari ob dolum tantum non ob culpam. vt in l. in
actio. §. sed in his oibus. et l. ij. in fi. de in lite iurando. et tunc iuratur in
interesse. vt. d. l. pe. Cum ergo ratione doli quod maior delictus maior fiat
extimatio. et ratione culpe minor quod minus delictus et tunc constat ratione cul-
pe ad interest agi. vt. l. ij. §. interdum. Unde sequitur vltimum cum alia
sit extimatio doli et alia culpe. et vna maior et altera minor et quilibet
appellatur interesse quod non sit idem sed diuersum cum excessus sit diuerso-
rum vt dicitur. Preterea constat stipulationem iudicio si facti committi quatuor
ea res est. vt in l. ij. §. vlti. q. satisda. cog. et illa appellatur ha extimatio
rei. vt in l. bec habet. ff. de verbo. sig. et illud appellatur interesse. ut. l. vlti.
ti. si quis in ius vocatus non ierit. et l. quotiens de verbo. ob. Cum ergo
ha et cuius extimatio rei appellatur interesse et illa constat differre ab exti-
matione singulari. vt. ff. de le. i. l. et si equo. et de le. ij. l. si cui fundum.
sequitur quod illud eorum differat a singulari et non sit idem sed per se distin-
ctum. et per eundem modum posset induci. l. arbiter in pn. §. non tunc. ff.
de dolo. C. ad euidentiorem intellectum huius videndum est an extima-
tio rei sit interesse vel extimatio damni vel lucrum illis casibus in quibus
habetur ratione lucrum. Et quod sit extimatio lucrum et non damni probatur sic. quod ubi
non est damnum venit interesse. vt per se legato sub conditione relicto. ff. de
tab. exhibe. l. locum. §. condensationem. Item si peto cauere pro legato sub
conditione relicto et non cauetur petatur interesse. Interesse autem dicitur extima-
tio eius quod est relictum. Patet ergo quod extimatio rei est interesse. vt. ff. q.
ex cau. in pos. ea. l. pe. i. et ij. rursus. Preterea per se leges dicitur interesse
referri ad extimationem rei. vt. ff. de furtis. l. q. tabulas. et l. si vendi. §.
cum autem. C. oppo. hōis quod extimatio vel per se rei non sit interesse per se sic
quod. l. cauetur quod in actioe furti non quadruplas interesse sed tunc per se rei.
per se igitur per se rei non est interesse. vt. ff. de fur. l. furti. Item lex dicit quod per
se rei venit in interesse. vt. ff. de relig. l. libere. Constat autem id quod
ducitur in alterum non esse id in quo deducitur quod si ouis deducatur in gre-
gem non est grex sed in grege continetur. Item si tignum deducatur in domum
non est domus sed in domo continetur. vt. ff. de usufructu. l. eum qui. et l. re-
rum mixtura. Item si bos deducatur in stiam per se oibus quod non est stia.
sed in stia comprehenditur. Vere ergo concluditur si per se venit in in-
teresse quod non est interesse. Item si unum duorum sui in potestate comprehendit
aliud comprehendens et comprehensum sunt diuersa. ut ecce actus sui po-
tentia comprehendit iter. vt. ff. de nouati. l. si pupillus. §. si. et de verbo. fi.
l. q. usufructus. et tunc certum est iter non esse actum sed specie seruitutis distinctam
ab actu. vt. ff. ne fuitus vel. l. loci corpus. §. i. et de adime. le. l. i. Item
iter comprehendit facultatem eundi et agendi tunc facultas illa non est iter quod
per se potest esse sine itinere. ut in l. si fundum sub conditione. §. per fundum.
de leg. i. et si usufructus pe. l. i. et de usufructu. l. i. Item actus comprehendit
facultatem eundi. agendi tunc facultas non est actus. Item usufructus. compre-
hendit facultatem utendi fruendi. ut in l. i. de usufructu. et tunc facultas illa
non est usufructus quod per se potest ubi ius utendi fruendi non est vt. ff. de iur-
do. l. si usufructus. et so. ma. l. si usufructus. ergo bene sequitur admodum quod ex
timationis interesse comprehendat extimationem communem vel conuetam rei
quod ipsa communis vel conuenta non sit interesse. Preterea probatur quod
sit extimatio damni et non rei quod ipsius interesse in condensationem dedu-
citur vt. ff. de admi. tuto. l. si minorum. et de in lite iurando. l. penul.
Constat autem extimationem damni in condensationem deduci quod ubi po-
test verti extimatio damni non rei ubi sit condensationem i interesse ubi non
potest non sit. ff. ad. l. aquil. l. si quis testis. Cum ergo probatur sit quod in-
teresse in condensationem deducatur. Item quod extimatio damni ratione. co-
cluditur quod interesse et extimatio damni sint idem. Item quod lex dicit iurari
in lite in interesse vt. d. l. pe. et alia. l. dicit quod in iuramento in lite dedu-
citur extimatio in quantitate consistens. vt in l. videamus. §. si tunc. et
§. iurare. ff. de in lite iurando. Sic ergo per se ex hoc et precedenti quod
interesse est extimatio damni in quantitate consistens. Item. l. cauetur quod
l. aquil. actio datur ad interesse. et alia lex dicit quod per. l. aquil. confe-
quimur damnum et damni extimationem. ergo euidenter apparet quod exti-
matio damni est ininteresse. Item pone quod stipulor rem tradidit vel presta-
ri non precedente contractu de cuius natura debeat transferri domi-
nium vel possessio certum est quod si non tradatur vel prestetur quod non ex-
timatur proprietatis nec possessio sed illud solius quod nihil abest quod res
tradita vel prestata non fuit et illud appellatur interesse. ff. de verbo. ob.

liga. l. si fundū prestari et l. si re tradit. Item pone qd re que valebat centū et erat obligata pro decem stipulo: liberari qd non fuit libera ago ad interesse. illud autē dicit qd mihi abest. unde si decē solū mihi abfunt qua illa solui et habeo re patet qd precū rei nō est iter esse. sed extimatio eius qd mihi abest qd non fit quod fieri debuit vel fit quod fieri non debuit vel non fieri conuenit. Item si stipulo: mihi satisfdari pro centū si non satisfdatur peto interesse. illud autē aliquādo equipollet quātitati pro quo satisfdandū est. aliquādo ab ea exceditur. vt. ff. de sbo. obli. l. si quis stipulatus. §. vlti. et de re iudi. l. si quis ab alio in pūm. Per hoc ergo patet qd interesse non est idē qd extimatio rei sed diuersum. qd in diuersis non in eodem inuenitur equalitas excessus. Ad hanc qōnez dico qd extimatio cōuenta cōmunis et singularis non est interesse lz veniat in iter esse cōmuniter vel singulariter extimando. Et hoc ostēdo sic. lex dicit qd hec verba quanti eam re esse. non ad id quod interest: sed ad rei extimationem referuntur. ff. de sbo. sig. l. hec verba. fin. ll. enim indefinita equipollet vniuersali. vt. ff. de leg. ii. l. si pluribus. et ff. de lega. iii. l. hoc legatū. et l. si plures. et de rebus dub. l. si is qd decenta. §. verū. Cum ergo indefinite dicat qd non ad id qd interest intelligam vniuersaliter qd subijcit ad extimationē et. vt sic pūm cōprehendat omnē speciez interesse. scōz omnem speciez extimationis hoc idem. l. qd rei extimatio nō fit interesse patet. ff. de tuto. et cura. datis ab his. l. i. §. cōsiderandū. Nunc redeo ad primam nunqd est vniū interesse vel triplex. et dico qd cum dānuz possit extimari singulariter. vt. ff. de bonis lib. l. libertas. §. qui soluedo. et sigs in fraudem patro. l. i. §. et alias Item et cōmuniter. vt. l. si seruū meus. ff. ad. l. aquil. ibi dum dicit quanti omnibz et. Item ex cōuentione qd procedere pōt conuētio super dubia futura extimatioe dāni. vt. ff. rem ratam ha. l. procurator: ad exhibē. l. si. et d pto. stipu. l. si. et hoc appello conuētuz. i. conuētioe extimatū et limitatū. et hoc pōt excedere singulare et cōe ab eis excedi. ergo nō est idē cum excessus sit diuersorū sed ē p se distincta species ab interesse. assumēdo. n. nouā formam per hoc qd ex conuentione additur vel detrahatur nō remanet in singulari vel cōmuni: s; assumit speciē nouā et appellatur conuētuz vt dicitur in stipulatione pzetoria que p mutationē extra formam pzetorie nouam speciē assumit et appellatur conuēntionalis. vt. ff. de sbo. obli. l. in conuentionalibus. Item et p eundē modū cōstituit noua spēs iuris. vt. ff. de iusti. et iur. l. ius ciuile. ergo et noua spēs interesse. Non ergo dico qd cōuentum precū rei sit interesse conuētuz. nec qd cōmune sit intereē cōmune nec extimatio singularis sit interesse singulare. Sed dico qd dānuz singulariter extimatuz sit interesse singulare. et extimatū cōmuniter est interesse cōmune. et extimatū conuēntionale est interesse conuētum. et sic triplex. Et fm hoc ad arg. pūm p3 responso et concedo qd cōmune pōt conuētum precū nō est interesse lz in extimatioe interesse deducatur vt dicituz est. Item si teneres opinionem malā qd precū rei sit interesse nihilominus pateret rñsio qd verum est nihil esse id a quo et ex quo excedit. l. numero cuz aliter ipsum vel idē genere: diuersum specie eē potest. vt ecce si dicaz martinus nō excedit seipsum. sed martinus bene pōt excedere petrū et ab eo excedi. et asinus potest excedere bouē et ab eo excedi. Secundū concedo in eo qd dicit intereē constituitur p relationez ad psonam. sed subiungo qd psona potest duobus modis intelligi. l. singulariter et cōmuniter. relatum ergo ad psonam singulariter dicitur singulare. et relatum ad psonaz cōmuniter dicit cōmune. Quod autē relatio intereē possit fieri cōmuniter ad psonam patet p illud qd lex aql. ad intereē datur. illud autē refert ad id quanti oibus valet. vt. d. §. de. l. aql. maior: qstio est et d. l. seruū meū. Tertium et quartū cōcedo. qd pbatur qd extimatio rei nō sit intereē. Ad quintū eodē modo rñdeo. qd cōcedo qd extimatio rei nō est distincta spēs interesse vt probatū est. et iō nō est sub eodē genere cū interesse singulare. Item nocet mora quantū ad caruz extimatioe tā ex parte actoris qd ex parte rei. Si enim iudex cū cause cognitione statuatur tēpus actori intra qd agat. vel reo intra qd exceptiones opponat repellitur post illud tēpus quasi lapsus tēpis tacitā renūciationez inducat. vt. ff. de here. insti. l. si qd instituat. §. itē si p ditiōi. et C. qui accu. nō pos. l. si ea. et dixi plene. §. eo. c. indultū. Sed oppo. et videt qd etiā sua mora nō nocet alicui. Constat enim moram rei pncipalis fideiussori nocere. vt. ff. de sbo. ob. l. mora rei. et l. si seruū. §. nūc videamus. et de fideiussor. l. si a colono. §. i. Item mora vniuz de duobus reis debēdi nocet alijs quando sunt locij

vt. ff. de duobus reis. l. pe. sed qd non eēt focij nō nocet. vt. ff. de vsur. l. mora. §. vlti. S; sibi imputare d; alterius obligationē suscipiendo. Item casualia in obligatione participando cogitare debuit quid poterat euenire. vt. ff. de conditione inde. l. indebitaz. et locati. l. si quis fundum. Dy. Idem.

Ea que sunt a iudice si ad eius non spectant officium viribus non subsistunt.

I si iudex laycus condēnat aliquē quē

constat clericū eē et non de iurisdictione sua nō valet ipso iure snia. Item si iudex laycus condēnat aliquē laycū quē constat nō eē de iurisdictione iudicātis et tūc non valet ipso iure snia qd nō a cōpetenti iudice lata. vt. C. de decur. l. diui. et si nō a cōpetenti iudice. l. i. et p totū. et maxime in. l. si. et de iuris. om. iudi. l. vlt. et de offi. psec. vt. l. vlt. et de iniusto rup. et irri. testa. l. sigs ex h; dat. et l. sigs de penis. l. ii. §. si. Item pone qd iudex pcessit tpe feriarum vtraqz parte nō pferente nam nō valet ipso iure snia. vt. ff. de feri. is. l. i. §. si vo. Et qd dilatioe cōcessa pcedit. j. tēpus dilatiois nā nō valet pcessus. vt. C. de dila. l. siue para. Et pone qd dedit tuto rem aliquē sibi nō subiectū vel alicui pupillo sibi nō subiecto. nāz non tenet datio ipso iure. vt. ff. de excusa. tu. l. scire oportet. §. si. et de tu. et cur. datis ab his. l. ius dandi. Sed opp. et videt qd si faciat illud qd nō pertinet ad eius offm. valeat. Nāz citet aliquē sue iurisdictioni nō subiectū necesse h; cōparere et si non cōpareat pōt puniri ut cōtumax. vt. ff. sigs in ius vocatus nō ierit. l. ii. et d iudi. sigs ex aliena. Sed dic aut cōstat actum factū spectare ad officium faciētis. aut cōstat non spectare. aut dubitaf. Primo cāu valet etiā si iniqz decernat. vt. ff. de iusti. et iur. l. pe. et de re iudi. l. ptes. et l. cū probatis. Secōdo casu factū ipso iure nō valet. vt. ff. de i. eo. l. factū. et de re iudi. l. psumacia. §. psumax nō videtur. Tertio casu valet ratione dubitatiois. vt. d. l. ii. et l. sigs ex aliena. et ad muni. l. de iure. Debet ergo intelligi regula quando cōstat ea que facta sunt non spectare ad officium faciētis. Idem.

Scienti et consentienti non fit iniuria neqz dolus.

Uas ponit regulas. Prima est qd sciē

ti et pferenti nō fit iniuria. Secōda qd scienti et pferenti nō fit dolus. Prime autem regule exemplū pōt poni qd iure cauef qd si vendit hoiem liberū volentē nō teneor actione iniuriaruz. vt. ff. de iniurijs. l. i. §. vsqz adeo. Item exempluz secūde regule poni pōt qd dicit in iure si detineo liberū hoiem volentē et consentientē non teneor interdico de libero hoiē exhibēdo. vt. ff. d lib. homi. exbi. l. iij. §. sigs volentē. Item ad vtriusqz predictaz regularū confirmationē accedit. C. de trasac. l. cū donationis. et de rescin. ven. l. venditor. ff. de in ius vo. l. qnis. et de aqua plu. ar. l. in diem. et qd in frau. cre. l. que aut. §. pterea. et de furtis. l. iter oēs. §. pe. et de reg. iur. l. nemo videt. Sed opp. et videt qd iniuria fiat etiā volenti. qd si rapio virginē etiā volentē teneor. vt. C. d rap. vir ginuz. l. vna. et in aut. de rap. mulie. et ar. ff. de seruo cor. l. i. §. per suadere et. §. vlt. S; dicendū ē qd cū ex vna parte interuenit voluntas et ex alia puaasio dolosa regula non h; locū. qd is qui decipit p non volēte habet. Et hoc ex eo pcedit qd dolosa puaasio plus est qd violēta coactio. ff. de lib. ho. exbi. l. iij. §. sigs volentē. ii. rñso. et de seruo cor. l. i. §. psuadere. S; vbi dolosa puaasio in altera nō p batur sciētia cū pferenti inducit psumptionē qd non interueniat iniuria neqz dolus. Et loqur regula et ll. super; allegate ad regulaz pfirmandā. Item oppo. et videt qd sciētia interueniēs obfigationem nō minuat. vt. ff. de edil. edic. l. iustissime. Dicēdum est qd aut sciētia interuenit tpe tractus. aut alterius actus de cuius cō probatione tractaf. et tunc h; regula locū. vt. ff. de edil. edic. l. i. §. si intelligaf. et de act. emp. l. i. in fi. et d. l. q aut. §. pterea. Item videtur facere regula ad qōnem que sepe occurrit. videt h; aliqui cōpromiserūt in aliquē tanq; in arbitratorē et amicabile cōposito rem et cōpromiserūt laudū non petere reduci ad arbitrium boni viri sub certa pena. An is cōtra quē fuerit iniqz pronunciatū possit petere reduci ad arbitriū boni viri ita qd nō cadat in penaz. videtur enim qd in penam cadat ppter generalitatem istius regule et leguz

pactum. h. inducat tacitā remissionem futuri doli. vt. ff. de pactis l. iurisgentiū. §. sed et si qd paciscatur. et l. si vnus. §. illud. **E**cōtra qd possit reduci renūciatione nō obstatē videt. pāmo qd pacta quoz occasione vel p̄teritū qd inuitat ad delinquēdū nō tenēt. vt. l. cōuenire et l. pompo. ff. de pac. do. et de verbo. ob. l. si plagis. Sed per tale pactū pōt arbitrator facile ad male pronūciandum moueri. et p̄terea nō videt pactū valere. **P**reterea vbiq̄qz pro mittitur aliqd nō fieri et sub certa pena si contra fiat tacite videtur agi qd pena cōmittatur si obseruentur ea que debuerūt de iure seruari hinc inde. et de cōmittenda si ea nō seruent que debuerūt de iure seruari vt. ff. loca. l. q̄ro. §. inter locatozē. **E**ū ergo actū videatur qd arbitrator de iure pronūciaret. si nō de iure h. inique pronūciāuit videt dicendū penā nō debere cōmitti. **P**reterea si p̄mitto filiū nō exheredare et p̄mitto penā si exheredauerit tacite videt inesse cōditio qd pena nō committat si exheredari meruerit vt. ff. de verbo. obli. l. qdam cū filiū. §. sed videamus. et in glo. ibi posita. **E**rgo si p̄mittit qd nō petā reduci ad arbitriū boni viri si petam reduci ad arbitriū boni viri illud qd est iniuste pronūciatū nō incidit in penā sicut nec incido in penā exheredādo eum qui exheredari meruit. **P**reterea et pactū qd nō reducit ad arbitriū boni viri a iure cōmuni remotū est cū de iure cōi reduci possit et debeat si iniquitate cōtineat ut. ff. pro socio. l. verū. et l. qd eniz. et de hēn. empt. et ven. l. hec veditio. Si remotū ergo nō videt tenere. ut in. l. iurisgentiū. §. et generaliter. **S**im expositioez que veritatē p̄tinere videtur. **P**reterea iure publico et publica vtilitate suadete videt inducitur qd iniqua arbitramēta per boni viri arbitriū corrigant. ergo pactū qd corrigat nō videt tenere ar. ff. de adm. tuto. l. qdam de cedens. et de suis et legi. here. l. vlt. et de reg. iur. l. neqz pignus. §. p̄uatozū. et ad. l. fal. qd de bonis. §. ij. **P**reterea leges non concedunt iniquū arbitriū habere effectū qd apparet qd parant viā per quā iniquitas remoueat. vt in. §. arbitratoz. de arbi. l. ita demum et. C. e. l. arbitratozū. Si ergo pactū fiat qd valeat videt factū p̄tra ll. et p̄terea nō valet vt in. l. nō dubiū. C. de leg. Si enī in vltia voluntate que maioris est auctoritatis q̄ factus cauere non pōt vt lo cum nō habeat. ll. vt. ff. de leg. i. l. nemo. multominus cauere non pōt in scribis. **P**reterea cuiuscūqz arbitri libertas q̄tūcūqz generalis et larga ad id restringit et limitari videt qd de iure cōi h. vt ff. de condi. inde. si procurator. et que in frau. cre. l. si pater filio. et ad muni. l. lucius. §. pe. et. C. de mu. no. p̄tinuādō. l. i. §. pro ifante. **U**nde nemo sani capitis diceret qd arbitratozū videt cōcedi qd inique et cōtra iuris cōis p̄hibitionem pronūciare possit.

Idem.

Que a iure cōi exorbitat nequaq̄ ad p̄sequētiā sunt trahēda.

Exorbitant

id est deuiāt vel discordant seu ea que sunt p̄ia iuri cōmuni.

Eoportet enī ea astringi q̄si odiosa nō autes ampliari et ad p̄sequētiā trahi q̄si fauorabiliora. **V**erbis fa. Impetrant alio nō legitime nat vt nō obstatē defectu naturali valeat pmoueri ad b̄ficiū etiā si curā haberet animarū. nā virtute illius disp̄sationis non poterit nisi vni cum b̄ficiū obtinere. vt. s. de si. presby. c. i. **R**atio est qd ea q̄ sūt p̄ia iuri cōi h. alicui in p̄uilegio sunt p̄cessa odiosa sunt et i dubio restringēda. ff. de act. et obli. l. in honorariis. §. sed cū recisa. et de testa. mili. l. eius militis. §. milita missus. Sed p̄ regulā vt qd beneficia p̄ncipiū latissime impetrare debemus. ut. ff. de p̄si. p̄nci. l. si. et. C. de bonis vacan. l. si q̄si. Sed dicendū est qd aut b̄ficia cōcedunt h̄m iuris cōis p̄missione aut p̄tra. Si p̄tra iuris cōis p̄missione. aut cōceditur ei qd iuris cōis est capax. aut ei qui nō erat d iure cōi capax. Si cōceduntur ei qui erat de iure cōi capax videtur aliqd superad dere. s. ius cōe. vt. ff. de bonis lib. l. etiā. §. i. et. ad muni. l. i. in fi. Si cōceduntur ei qui nō erat capax vt reduci solum ad formā iuris cōis. vt. C. de inoffi. testa. l. si q̄si. Et si h̄ba sūt ambigua potius debēt restringi. vt hic et. d. c. i. s. d. filijs presby. **E**nū tñ p̄termitti nō d̄z qd cui p̄uilegia disp̄sationē cōtinentia cōceduntur p̄cedi videt h̄m cōditionē persone cui p̄uilegia cōcedūtur. **U**nde si p̄uilegiū p̄cedit militi videt p̄cedi vt militi. si layco vt layco. si clerico vt clerico. vt. ff. de in. rup. et irri. te. l. si q̄s exheredato. §. sed et si q̄s. et de testa. mili. l. ex militari. Sed si p̄cedat h̄m iuris cōis p̄missione latissime interpretari debemus. vt. d. l. vlt. de

cōsti. p̄in. et de sen. pas. l. i. et de bo. vacā. l. si q̄si. sine iniuria tamen cuiuscūqz semp cōcessa intelliguntur nisi in concessione cōtrariuz exprimat. vt. ff. ne quid in loco publi. l. ij. §. si quis a p̄ncipe.

Idem.

Quod omnes tangit: debet ab omnibus approbari.

Stius

regule exemplū poni pōt in oī eo qd est cōmune pluribus tanq̄ singulis.

Et ecce si plures h̄nt fundū cōem et volunt cōstitue re seruitutē fundo oportet oīum cōsensuz interuenire. als defectus iuris reddit cōstitutionē inutile. vt ff. de serui. ru. p̄re. l. receptū. **I**tem si plures habēt seruitutem aque ducēde ex eodē fonte et d̄ns velit p̄cedere alij cū diminutiōe iuris p̄moroū nō poterit sine cōsensu p̄moroū. als si ius p̄moroū nō cōstitueret deterius nō requireret eozū p̄sensus. vt. ff. de serui. ru. p̄. l. i. §. ductus aque. et. §. si aque duct. et. l. per quē locū. et cōia p̄re. l. receptū. et de aqua plu. ar. l. in p̄cedendo. et. l. in diē. et. l. sin autē. **I**tem p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur qd sufficit p̄sensus maioris ptis. vt. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio qd in eo qd est cōe pluribus vt vniuersis stat volū tati maioris partis. vt in. l. in p̄mū alle. **I**n eo h̄o qd est cōe pluri bus vt singulis requirit singulozū cōsensus vt hic. et. d. l. p fundū. et. l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄ solutiōis p. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Idem.

In obscuris minimum est sequendum.

Promitto

tibi decē libras et pecunia multiplex in regiōe versaf vna maior. altera minor. et altera minima. nec apparet de qua sit actū minimā videoz p̄misisse.

Idem in legato. **N**am si legē pecuniā nec appareat de q̄. mi nimā videoz legasse. ut. ff. de leg. iij. l. si ita relictū. et. l. min. **I**tem si alicui lego quātā partē hereditatis h̄z vnus h̄z duz. et partes be redū sint ineq̄ales minimā videoz legasse. ut. ff. de leg. iij. si ita re lictū. et. l. qui cōcubinā. §. cū ita. et ad idē de h̄bo. ob. l. si ita stipula tus. et. aut. xv. et. l. iter stipulatē. §. stipulatē. **S**ed v̄ qd in obscuris nō sit sequēdū minimū sed verisimilū vt. j. e. inspicim. et. ff. e. sem per in stipulatione. et. l. q nō militabat. §. lucio. **D**icenduz est qd re gula d̄z exponi h̄m p̄missa h̄ria. **N**am p̄mo debem inspicere vegi similitus. vt. j. eo. inspicim. **I**n defectu h̄o similituz sequimur qd ē minimū. **E**t ideo hic d̄z exponi in obscuris. i. cū verū vel verisimil ius nō apparet. verisimilū aut multipliciter apparere pōt. vt dicā j. eo. inspicim. **E**t hec regula locū h̄z in scribis. vt in. d. ll. de h̄. ob. et in vltimis volūtatibus. vt in. d. l. q cōcubinā. §. cū ita. et. l. mi nus. et in delictis. ff. de penis. l. si plures. et. l. pe. et in sentētijs. vt in l. diē p̄ferre. §. plures. **S**ed oppo. p̄tra regulaz multipliciter per ordinē. **P**rimo v̄ qd falsum dicat in scribis qd nō minimū h̄z mediocre d̄z p̄stari. vt. C. de dona. si q̄s argētū. §. si h̄o reddūtz. **I**tem falsum in vltima volūtate qd mediocre d̄z p̄stari sicut in cōtra ctu. ff. de leg. i. l. legato ḡn aliter. **I**tem falsuz in delictis. qd in d̄ictis. id est cū delinquētis animus nō apparet interpretamur eos voluif se delictū cōmittere. et p hoc si h̄m nō apparet duri p̄nitiōdos vt. C. ad. l. cor. de sic. l. i. et de iniur. si nō cōuicij et no. ff. de iniuri is. l. illud relatū. **I**tem cū p̄stat delictū cōmissum et ignorat p quem de plurib assūmim qd maius ē. i. oēs deligisse. et sic oēs puniri. vt ff. ad. l. agl. l. itē mela. §. si plures. et no. C. ad. l. iul d vi pub. l. qm multa. et. ff. ad. l. cor. de sic. l. i. si. ergo vel regula falsa vel male ex posita. **A**d p̄mūz de scribis dic aliud eē in quātitatibus et in bis que quātitatibus egpollent vt in vniuersitatib q̄tūcū minimū in dubio est sequēdū. vt. ff. de man. l. fideiussorē. et. ff. e. semp in sti pulatione in fi. et de edil. edic. si q̄s v̄ditoz in fi. et in bis locuz h̄z regula. **A**liud i specieb et i bis q̄ specieb egpollēt vt artificia. qd tūc mediocre. ut. d. l. si q̄s argentuz. §. si q̄s mō. et. d. l. si qd. §. si. j. rii. et in bis regula nō p̄cedit. qd in generib similitur nō p̄cedit. qd aut p̄mittitur in eo genere in quo est et pōt aliqd euenire qd ha bere est p̄suis inutile. et tūc p̄missio potius iudicat inutilis a p̄nci pio q̄ inspicat effectus dimozius q sequit ex ea. vt. ff. de h̄bo. ob. l. ita stipulat in p̄n. et de iure do. cū post. §. gener. aut i eo genere

c ij

in quo nihil ē euenire p̄sus inutile. vt in boue equo asino z homi-
nibus z s̄lib̄. et tūc debet mediocri. ut. d. §. s̄liqz mō. ergo quo
ad actus regula p̄cedit in quāritate t̄m z in his q̄ q̄ritatibus equi
pollēt. C. S. 3. est hoc valde. §. ille. si nō reddidit. vbi mediocri
fit p̄statio z t̄m q̄ritas frumēti vel vini erat ex cā donationis p̄missa.
S. nō est q̄ritas nō dicit q̄ritatē p̄missaz mediocri deberi. vnde
illud q̄si iuri cōi qd est vt possit p̄stari vilissimā: relinq̄a. S. dicit
quāritatē donationis p̄missaz deduci ad designationē sp̄eruz ex q̄
bus percipi possit q̄ritas ex cā donationis p̄missa. z iō designatur
sp̄es mediocres sicut si ab initio sp̄es vel genera p̄mitterēt. C. Ad
scdm de vltima voluntate. r̄ndeo q̄si idē est qd in generib̄. q̄ regu-
la nō p̄cedit qz aut legat̄ genus generalissimū. z tūc inutile ē lega-
tuz. aut subalternatiū. et tūc si h̄z fines sola destinationē patriffa.
legatū inutile est. ut. ff. de le. i. si dom̄ in prin. Sed si h̄z fines a na-
tura debet mediocri. vt. d. l. legato ḡnāliter. et insti. de le. §. si ge-
neraliter. Et de p̄z h̄c regulaz cessare in quāritatibus. et in his q̄
quāritatibus equipollēt. vt in vniuersitatibus regula p̄cedit. vt in
l. si ita relictū in pn. et in si. de le. ii. et de le. iii. q̄ cōcubinā. §. cum
ita. et. l. minus. In sp̄ibus aut cōstat de certa. et tūc cessat regula
qz illa debet. vt in. l. si domus. §. cū alicui. ff. de le. i. aut nō p̄stat
de certa. et tunc si testator nomē speciei in legato nō expressit ces-
sat regula qz est electio legatarij. vt. ff. de leg. i. q̄ duos. aut expref-
sit nomē t̄m ignorat de quo. et tūc minus ē in legato. vñ regula lo-
cum h̄z. ut. ff. de le. i. l. apud iulianum. §. fere. Posset t̄m heres si
vellet maiorē eligere cū ad ipsum p̄tineat declaratio vltime dubie
volūtatis defuncti vbi certū expressit et ignorat qd. ut. ff. de leg. i.
l. si quis. §. si q̄s plures. C. Contra p̄dicta de vltima voluntate est
aperte de le. ii. si q̄s seruū. §. si inter. vbi dubie voluntatis interpre-
tatio cōmittitur h̄r̄di. et iō regula semp cessare videt. R̄ndeo illd
verū est cū voluntas est dubia circa p̄sonā legatarij. p̄dicta proce-
dunt circa rē legatā. Itē non videt p̄cedere regula in vltima volū-
tate. qz dubie voluntatis interpretatio ad iudicē p̄tinet. ergo non
videt reducēda ad minimū. vt. C. de fideicō. liber. l. voluntatis.
R̄ndeo iudex interpretatur qd verisimile ē ex cōiecturis. i. inspecta
p̄ditione p̄sone legatarij et cōsuetudine regionis et loquētis et vi-
cinitate scripturarū p̄cedentiū vt. l. si seruus pluriū. §. vlti. de leg.
i. et de testa. h̄r̄des. §. si si noram. Si verisimile non p̄t p̄pendi.
tunc locū h̄z regula. vt. ff. de le. iii. nūmis. z. j. eo. l. sp̄icimus suata
t̄m ordine quē ibi dicā. Itē videt obscuritas reddere voluntatē in
utilē. vñ cessat regula. ff. de reg. iur. l. si q̄s de plurib̄. z de man. te-
sta. l. cū ex plurib̄. z de testa. tute. l. duo sunt tici. Sed in illis nō
p̄t apparere minimū. qz i p̄sonis duabus. l. z extimatio p̄prietatis
seruoz possit eē inequalis eo t̄m qz in legato versabat libertas i p̄-
sona oīum pariter ē inextimabilis. vt. ff. de le. z sena. cō. l. singulis
§. indefinita. vñ in. l. duo. z. l. libertas tutele datio vel delatio non
plus vel minus in p̄sonā vniū q̄ alterius extimaf. z periculum pu-
p̄m̄ cui itendebat puidere testator possit in delatione tutele s̄fa-
ri. z ideo nō mirū si nō cōcedit electio h̄r̄di sed in defectu p̄batio-
nis reddat inutilis dispositio testatoris. Tamē arguit p̄r̄isionem
p̄dictaz de. l. si q̄s de pluribus. Nam ibi erat incertitudo p̄sone le-
gatarij. ergo recurri d̄z ad electionē h̄r̄dis nō vtrūqz impediri. vt
l. si q̄s seruū. §. si inter de le. ii. Itē erat incertitudo rei legare et
nomē erat expressuz ergo interpretatio cōcedit h̄r̄di. vt. l. si q̄s a fi-
lio. §. si q̄s plures. R̄ndeo nō est dubiū q̄uis heres manumittere
posset vñ si vellet. sed necessitas nō iponit. sicut nec eligēdi vnuz
de legatarijs. vt de reb̄ du. l. si fuerit. Ista r̄nsio sufficiens est ad. §.
si inter. sed nō ad. §. si q̄s plures. Et de dicit p̄t qz plus oparet in
certitudo duplex circa annullandū relictū q̄ vnica. Vbi ergo est in-
certitudo rei in sp̄e t̄m relicte. p̄prio noie exp̄sso legatū valet z com-
pellit h̄r̄s eligere vt in. §. si q̄s plures. vel si nō eligat minimū est in
electioe. vt in. l. apud iulianū. §. scio. vbi p̄sone t̄m legatū nō est in-
se inutile. sed p̄pter p̄bationis defectū vñ p̄t h̄r̄s eligere: sed non
cōpellit. vt in. §. si inter. z ibi no. vbi nō rei z p̄sone. tunc p̄sus in-
utile. ut in. l. si q̄s de pluribus. z. l. cū ex pluribus. Ratio aut inter
p̄dicta p̄z vbi ē incertitudo rei t̄m p̄sona sup̄est cui p̄t obligatio
q̄ri. z ideo si nō eligat heres obligatio minime p̄bitur iuxta regu-
lam n̄ram. sed vbi p̄sone t̄m z nō rei obligatus est h̄r̄s ad rē. sed qz
nō apparet si nōlit eligere reddat legatum inutile. vt. d. l. si fuerit.
Si nō rei z persone nō est cui possit obligatio queri nec est res de
qua cōstet. z ideo relictū p̄sus est inutile. Itē in actibus nullo
mō vñ p̄cedere. qz interpretatio h̄cda est p̄tra p̄ferentē vñ non est

verū simpliciter qz minimū debeaf. l. id qd est 3 animū p̄ferentis.
vt in. l. veterib̄. ff. de pac. z. l. cū in lege. z. l. labeo. ff. de p̄traben.
emp. z. j. eo. p̄tra eū. Glossatores iuris ciuilibus dicunt qz si dubium
est in re sup̄ qua p̄trabitur. tūc regula locū h̄z. si in accessorijs tunc
p̄ria. P̄sumuz vt dixi simpliciter h̄z locū in quāritatibus. ut in. l. in
ter stip. §. diuersa. z. l. si stipulat̄ fuero. x. aut. xv. z loca. l. si tibi. x.
In sp̄ibus nō ut dictū est mediocri debet z regula cessat. vt no.
ff. man. si fideiusor. Et de q̄tuz ad istā partē glo. est falsa. nisi gl.
sustineas eo casu. p̄cedere quo in cōtractu deducit vnū incertū de
pluribus certis tūc enim cū sit electio debitoris minimū dare p̄t.
vt. l. qui ex pluribus. ff. de p̄bo. ob. Scdm nō. i. de accessorijs nō
videt simpliciter. l. qz p̄tra p̄ferentē fiat interpretatio. vt. ff. de act.
emp. z ven. si seruus. §. si. z de p̄traben. emp. l. cōprehensum. z. l.
si in emp. vñ dicas qz aut pactū in accessorijs est obscurū circa qua-
litatē z quāritatē rei vēdite. z tūc sit interpretatio p̄tra vēditōrē. vt
l. labeo. z. l. si cū i lege z. l. veterib̄. z d̄ ser. vt. p̄e. l. si arbores. §. B
leg. aut circa electionē rez electioni accedētium. z tūc interpretatio
vēditōris nō est p̄tra eū. vt. l. si in lege. z. l. cōprehensum de p̄ben.
emp. z. l. pe. §. si. z de act. emp. tūc enj quasi in genere debitor ele-
ctionē habet vt. d. l. qz plurib̄. z insti. de act. §. huic. z. i. d. l. cō-
prehensuz. Ad tertiū. i. circa delictū dico qz si certū est delictū. i. qz
delictū sit cōmissuz regula locū h̄z. sequit̄ enj qz est minimū. qz nō
punimus. sed absoluimus. vt. l. ab̄ntez. ff. de penis. Itē vbi certū
est delictū sed incerta delicti qualitas locū h̄z. vt si cōstat aliquē cō-
mississe ḡm z sic delictū certū est sed ignorat vtrū cum armis vel si-
ne armis. z sic q̄litas est incerta. nā sequimur minimū. i. p̄sumim̄ si-
ne armis. ut mitius puniat. vt. l. si p̄ses. z. l. interpretationē. ff. de pe-
nis. z de suspe. tu. l. hoc enim ius. §. qd ergo. At vbi certū est deli-
ctū z certa delicti q̄litas incertus nō animus delinquentis nō p̄sua-
simus minimū. i. qz nō fuit animus qz facti atrocitas amouet p̄e-
sumptionē animi p̄sumēdi ex quo p̄sona est abilis ad delinquēdū.
vt. C. de sica. l. i. z de iniurijs. si nō cōuicij. Itē vbi certū delictuz z
certa qualitas s̄z incerta p̄sona vt si nullus deprehēdit fuisse i actu
delinquēdi z ignorat qz deliquerit tūc nō sequimur qd est minimuz
qz oēs puniunt. vt. §. si plures. z no. ff. ad. l. cor. de sica. i. rubrica.
Et rō huius est qz oēs deprehendunt in culpa qz oēs fuerūt in ac-
tu delinquēdi. Itē qz rō publica q̄ suadet maleficia puniri. ut. l. li-
citatio. §. illicite. ff. de publi. z de fideiuf. si a reo. §. qz vulgo. z ad
l. aq. lita vulnerat. ē p̄ eos qz puatā d̄nsionē p̄tendūt. z iō p̄ferē-
da ē publica. vt. ff. p̄ so. l. actōe. §. labeo. z i auē. d̄ nō ali. §. qz nō.
Idem.

Cum qui est certus certiorari ulterius non oportet.

Quetur in iure qz vēditōr qz sciuit seruitutes
deberi p̄dio vēdito certiorare debz
emptōrē. atqz tenet actione ex empto ad interē em-
ptōris. hoc verū est si emptor ignorauit fuiturē de-
beri. sed si cert̄ fuit fuiturē deberi nō oēs eū certiora-
ri. vt. ff. de act. emp. l. i. §. vēditōr. z. §. si. Itē qz mācipia vēdit̄ cer-
tiorare debet emptores de morbis z vicijs. atqz tenent actōe redh̄i
bitōria vel quāto minoris. s̄z si emptor itelligat vel itelligere possit
nō est certificatio vēditōris necessaria. vt. ff. de edil. edi. l. i. §. aiūt.
z. §. si itelligat. z. l. si t̄m. §. qz seruū. Quid aut si vēditōr sciēs ser-
uitutē vel vicij dixit se nolle teneri noie fuitutis vel vicioz. Dicit̄
dū ē qz hoc ḡnāle pactū nō trahit ad ea qz vēditōr sciuit. s̄z ad ea qz
ignorauit vēditōr. vt. ff. de act. emp. z vē. l. q̄ro. z ar. de h̄r̄di. ven.
l. hec aut. C. S. 3. oppo. z vñ qz ēt insciētī denūciari oporteat qz dicit̄
tur i iure qz qz vult liberā h̄re p̄tates incohādi accusationē de adul-
terio vel ab adultero vel adultera. z postq̄ adultera nup̄sit denū-
ciare d̄z adultere ne nubat qz intēdit p̄ponere accusationē de ad-
ulterio. Quid ergo si adultera sciuit z postea nup̄sit sine denūcia-
tione nō nocet ei sciētia. vt. ff. de adul. l. denūciasse circa p̄neipiuz.
Dicit̄ possit qz ius illud qd p̄ denūciationez resuare itēdebat erat
odiosuz. z iō sola sciētia sine denūciationē nō p̄dest. S. 3. h̄c solu-
tionē ē. ff. de pe. h̄r̄. l. itē veniūt. §. petita. nā z ibi agebat d̄re odio-
sa. i. bonefidei possessore p̄sentiedo malefidei. z t̄m sciētia denūcia-
tionis opatur illud qd oparet denūciatio. Quare vicēdū vñ qz in
his in qd d̄s denūciatio ē de substātia nō sufficit simplex sciētia ut
in. l. denūciasse. z iō est necessaria denūciatio. In his aut in qd so-
la sciētia est de substātia nō ē necessaria sciētī denūciatio vt. d. l. i.
si. de act. emp. z de edil. Al. l. i. §. itelligat. C. In dubio aut p̄e-

fumen dū videt potius sciētia de substātia q̄ denūciationē cui de nunciacione fieri soleant ad hoc vt qui erat incertus certificac̄. Et in isto dubio loquitur ista regula z. d. l. item veniunt. §. petitā. z quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. si forte.

Idem.

¶ Non licet actori quod reo licitum non existit.

Egiste ponunt exemplū istius regule qz si actori petēti daf dilatio pp testes.

ergo z reo. q̄ exēplū locū haberet si regula poneretur affirmatiue. v3 qz actori licere d3 reo. z multa plura patēt in exceptionib⁹ opponēdis. s̄. eo. c. nullus z. ff. e. l. nemo ex bis. z i numero dilationū. vt. C. de tē. in i. te. resti. l. petēde. z. ff. de feri. l. i pecuniarijs. z i plurib⁹ alijs. Est ergo exēpluz regule pueniēs vt si denegat reo ptās pducēdi testes post didicita restificata ergo z actori. vt in auct. de testi. §. illud tñ col. vij. qz cōiter loquit de vtroz. qz rei p dicitio fauorabilior: ē q̄ actoris. Itēz si reo nō lz reuocare pcuratorē post lit. pte. ergo nec actori. vt. ff. de pcura. l. post litē. z. l. q̄ oia. **¶** Opp. aut pōt ad regulaz dupliciter. z de duob⁹ queri pōt. P̄mo qz v3 q plus liceat actori q̄ reo. certū est qz reo nō pōt ordinariū suū recusare. vt. C. d iuris. om. iu. l. nemo. z tñ actor eligere pōt vnū de plurib⁹ ordinarijs rei z p̄ter aliū recusare. vt. C. de epis. z de l. cū clericū in p̄n. Sed dici o3 qz cū omnis diffinitio in iure nfo periculosa sit sicut plures que fallūt q̄qz. z bec ita. **¶** Item op. qz actor pōt auferre reo iudicem suū p̄t rescriptū ad extraordinariū iudicē. vt. C. de dila. l. si q̄. z tamē reo nō lz sup hoc rescriptū impetrare. ut i auct. vt oēs obe. iudi. §. bec p̄siderātes col. v. z. C. vbi de cri. agt o3 auct. qua in puincia. sol. ut prius. **¶** Querī aut pōt si actor sit paratus p̄baf de iure dñij rei de qua agit z reus eodē tpe super iure dñij p̄bationes offert quis eozū preferēdus sit in p̄bando. z videt qz reus q̄ i iure pari fauorabilior est eius cā. vt. j. e. c. in re pari. z. ff. de h. ob. l. si feruū. §. sequitur de doli excep. l. apud celsum. §. marcell. z v3 exp̄ssuz. C. de inoffi. te. l. liberi. z. ff. de pba. l. loca. z de li. ca. l. cū necessitas. Sed credo sequādaz eē opinionē a3o. v3. qz ex ordine p̄mo rēcipiant p̄bationes actoris. postea p̄batiōes rei. ar. C. de fal. l. si. **¶** Itē solet q̄ri nūqd in q̄libet cā audiat reus si velit p̄baf rē ad se primere actore in p̄batiōe deficiēte. z v3 qz nō qz cū in vtro q3 casu cōsequatur absolutōriā vt. C. de edē. q accusare. de rei vē. l. vlti. z insti. de iterdic. §. cōmodū. v3 sua nō intereē z p̄pterea nō audiēdus vt. C. de pba. l. ad p̄bationē. S3 dicēdū ē sua intereē qz si p̄bat rem suam eē cōsequi ius agēdi. als cōsequitur solū ius ex cipiēdi. vt. ff. de iureiur. l. sed si possessōri. z iō audiatur. ar. s̄. C. de pba. l. p̄tra. z qz regulariter q̄b3 actori licere d3 z reo vt dcm̄ ē.

Idem.

¶ Mutare cōsiliū quis non potest in alterius detrimētuz.

Religente cōmode poni pōt exēpluz qui nō pōt mutare cōsiliuz in detrimētū electi post scrutiniū publicū cū per electionē q̄sitū sit electo ius petēde p̄firmationis.

vt. s̄. de elec. publicato. z de elec. c. nulli licere. lib. vj. z. ff. de op. le. apud auidiū. Itē poni pōt in iudicatē z hente z cōficiēte de qbus oibus plene p oia dcm̄ est. vt. s̄. eo. q̄b semel. z iō ibi dicta hic repeti possent. **¶** S3 oppo. z v3 q liceat mutare cōsiliū qz certū est qz lz reuocare mādātū re integra. ergo lz mutaf cōsiliū. vt. ff. man. l. si tibi mādauero. §. sicut. S3 dicēdū est qz reuocatio pcedit sine detrimēto alteri. qz si ignorat reuocatū reuocatio nō affert dānū ignorātī. vt. ff. de solu. l. cū qs. §. si debitorē. z de dona. l. hoc iure. §. si qs dederit. si sciuit dānū sua culpa sentit. z iō fictione iuris sentire nō v3. vt in regula iuris. **¶** Itē oppo. z videtur qz liceat variare z psequēter cōsiliū mutare. ut d colla. bonorum. l. nō nūquā. z rerū amotarū. l. de reb⁹. z de act. emp. z ven. l. si sterilis. §. vlti. z de liber. lega. l. aurelius. §. pe. S3 dicēdūz ē qz aut varietas deprehēdit circa candē rē z circa diuersas q̄ nullam cōnēxit. tē h3. aut circa diuersas q̄ rōne p̄nēntatis habent eiusdē loco. P̄mo casu est p̄hibita variatio vt hic. z. s̄. eo. c. q̄b semel. z ff. de le. l. serui electiōe. z. l. huius. §. stichū. z de le. ij. stutiberum §. stichū. z de bo. lib. l. nā absurdum. Fallit in filio dñi fauēf circa hereditatē paternaz lz videaf semel repudiāsse. vt. ff. d colla. bo. l. nō nūquā. z de iure deli. l. si qs seruus. z. C. de repu. bf. l. si. In se

cundo casu variatio admittit. ut. d. l. si sterilis. §. si. z rex amo. l. d reb⁹. Tertio casu p̄batur. ut. ff. de pcur. l. i cause. z d vsuca. l. gai⁹. z de dam. infec. l. p̄tor. §. inde queritur. z de admi. ru. l. cū q̄ritur.

Idem.

¶ Generi per speciem derogatur.

Exempla istius regule poni p̄nt in legatis z in substitutionib⁹ z scribis. et in legū latoabus z in rescriptis.

¶ In legatis qz si testator legauit vni spēm z alteri gen⁹ generi p speciem derogat. ff. de le. iij. l. v3ozē. §. felicissimo. z. l. suus vrba. §. pe. Itē si legat libertis alimēta in genere z vni libertozū legat alimēta in spē ille cui legat i spē nō admittit ad legatuz vt. ff. de alimē. lega. l. alimēta. §. basilice. z. l. stichus in p̄nci. **¶** S3 oppo. z v3 qz generi p spēm nō deroget. Itēz si testator legat vni genus et eidē spēm per enumerationē spērūz non derogat legato generis. ut. ff. de fundo instru. l. q̄situz. §. pe. Dicunt qdaz qz aut legat vni genus et alteri spēs. z tunc generi per spēm derogat. aut legat vni z eidē genus z spēs z tunc generi per spēm nō derogatur. quasi spēs ex abundāti videaf apponi. vt in. l. q̄sitū. q̄b falluz esse aperte apparet. qz in. l. cum delanionis. §. cui fundū. z. §. qui dam. z. §. sepe in prin. eidē legauerat genus z spēm z tñ generi p spēm derogatur. qz legatū generis restrictū videt ad spēs enūciatas. Et idem p̄batur de suppl. le. l. legata. z ideo videt latius distinguēdum q̄ glofatores iuris ciuilis distingunt. qz attestator legat vni genus z alteri spēm aut legat eidē genus et spēs. Si vni genus et alteri spēm generi p spēm derogat. vt. d. l. v3ozē. §. felicissimo. siue p̄mo genus et postea spēs. siue p̄mo spēs et postea genus legat. vt. ff. de peculio. l. manumi. et. d. l. q̄sitū. §. vlt. In sc̄do casu. l. q̄n legat eidē genus et spēm. aut extra legatū generis enumerat spēm aut enumerat indiuidua que sub certa spē eiusdēz generis continet. Si enumerat indiuidua enumeratio operat qz legatū generis nō extēditur ad indiuidua q̄ sub eadē spē continet. siue p̄cedat legatū generis et sequat enūciatio indiuiduoz siue ecōtra. **¶** Herbigratia lego ticio duas statuas marmoreas. Itē oē marmoz. et lz similes statuas marmoreas hēat nulla cedit in legatū p̄ter duas. ut. ff. de le. iij. l. h3o meus. §. i. et de fundo instru. l. cū delanionis. §. si cui fundū. et de auro et ar. le. l. i. §. itē si duo. Si p̄mo enumerat spēs indiuidua cōtinentes aut p̄mo spēs et postea copulatiue genus. et ecōtra p̄mo genus et postea spēs. P̄mo casu videt ampliare legatū et nō restringere. ut. ff. de le. iij. l. hoc legatū. et. l. ea tamē. **¶** S3 istud mēbrū distinctionis v3 aperte. ff. de vi. tri. et ole. le. l. ij. §. cui dulcia. Itēz ibi p̄mo enumerant spēs et postea generis et tñ per enumerationē spērūz restringit significatō generis. lz illud ibi nō cōtingit p̄ enumerationē p̄cedentē spērū. sed p̄ naturā copulante et rei copulate. vt ibi apparet dū dicit ex collectione vini zē. et ar. de fundo instru. et instru. le. l. sepe. §. gaio. Sc̄do casu q̄n p̄mo gen⁹ et postea spēs. et tūc h3 locū distinctiō glofatorū iuris ciuilis posita in p̄alle. l. q̄situz. §. pe. qz aut spēs enumerantur ab errāte aut a sciente. si ab errante enūciatio nihil operatur. et iō legato generali relicto nō v3 detractū. ut. ff. de suppl. le. l. legata in prin. si a sciēte. aut cā dubitationis tollende. aut cāsa limitationis. aut dubitaf. P̄mo casu spēs ex abundāti enumerantur qz potius ad maio: ē euidentiā videt enumerari q̄ vt d̄ro getur legato generis. vt. ff. de auro et ar. le. l. pediculis. §. labeo z ff. eo. l. q̄ dubitationis tollēde. sc̄do cāu legatū v3 restrictū ad species enumeratas. et iō genus ex abundāti expr̄mit cū ei⁹ expressio nihil operet. ut. ff. de fundo instru. et instru. le. l. cū delanionis. §. quidā. et. l. sepe in prin. et d̄ suppl. le. l. legata. ij. et. iij. rñ. Tertio casu q̄n dubitaf. dicēdūz est potius qz gratia tollēde dubitatiois videaf expr̄mere spēs. et iō legatū generis nō diminiuit. ut. d. l. q̄situm. §. si qs fundū. qui p̄p̄ie loqui v3 in casu dubio. Quid aut si vni legaret sub noīe vniuersaliori alij sub nomine minus vniuersali. dico qz vniuersalior habet loco gñis. min⁹ vniuersale habet loco speciei. et iō p̄ minus vniuersale derogat vniuersaliori sicut generi p spēm. **¶** Herbigratia si filio legat o3tū instructum. filie h3 argentū muliebre q̄ in orto habuit illud ad filiā p̄tinebit. ut. ff. d̄ fundo instru. l. q̄sitū. §. q̄situz. et ar. deleg. iij. l. v3ozē. §. codicil. et de peculio. l. suo manumisso. et de auro. et ar. le. §. idēz cū alteri. **¶** Item oppo. ad regulā et v3 qz speciei per genus deroget et nō ecōuerso. qz si p̄mo lego alimēta quibusdaz libertib⁹. postea lego

c iij

alimēta omniū per generale videt esse recessum a speciali. vt. ff. de alimen. le. l. libertis. Dicendū est q̄ aut generale et spāle exprīmuntur in eadē voluntate aut in diuersis. si in eadē voluntate tūc spālis derogat generali. siue p̄cedat siue sequatur. ff. de alimē. le. l. legata. §. basilice. et l. stichus in p̄n. si in diuersis postērius derogat priorū. vt. d. l. libertis in p̄n. Scōdo casu siue exprīmatur i eadē voluntate siue in diuersis. Itēz siue p̄cedat generale siue spāle. speciale derogat generali. vt. ff. de leg. iij. l. vxorē. §. codicillis. In tertio casu videt neutrū alteri derogare vt. ff. de alimē. le. l. alia in fi. et de annuis le. l. ticia. §. qui in archa. C̄ Itē opp. et videt q̄ species expressio generalis nihilominus operet. q̄ q̄d operat exp̄sio singularū specierū operat sola expressio generis sub qua spēs cōtinentur. vt. ff. de le. iij. l. si chorus in p̄n. et de vsu et ha. l. si ita in p̄n. Rūdeo et dico q̄ vbi solus genus exprīmit tunc p̄inde habetur ac si exprīmerent singule spēs in genere cōprehēse vt in p̄alle. l. si vbi exprīmit genus et spēs h̄z locū distinctio supradicta. C̄ In substitutionib⁹ aut possēt poni hoc mō exēplū. Pone testator isti tuit p̄rem et filiū pro pte et eos inuicē substituit. scōdo instituit alios h̄rdes ex reliquis partib⁹. Tertio dicit hos oēs inuicē substituo. Ista enī substitutio ḡnālis nō extēditur ad p̄rem et filiū qui erant inuicē substituti. vt. ff. de vulg. et pupil. substi. l. coheredi. §. q̄ p̄re. Sed cōtra h̄ vt. ff. ad tre. l. vlti. vbi p̄ substitutionē spālez nō derogatur ḡnāli. s̄z ibi erāt spēs substitutionis diuersē q̄ p̄ma specialis erat vulgaris siue reciprocā. scōda ḡnālis erat et fideicommissaria. s̄z i §. q̄ p̄re. spālis et ḡnālis erāt eiusdē generis. q̄ vtraq̄ vulgaris siue reciprocā. et iō generali derogat p̄ spālez. In sc̄tib⁹ aut p̄z exēplū. ff. de ver. ob. l. doli clausula. et l. stipulatioēs cōmodissime. q̄ si stipulor ab aliquo libtū scribi de die nō de nocte. p̄ se et non p̄ discipulū suū et dolū ḡnāliter nō cōmitti et ipse scribebat p̄ aliū eq̄ malū nō per discipulū p̄mittitur stipulatio ex ḡnāli clausula de dolo. s̄z ad casum in stipulatioē expressus nō p̄tinet. C̄ In legū latozibus p̄z exēplū. ff. de penis. l. sanctio legū. Itē. §. de p̄sti. c. i. l. i. vj. vbi per p̄stōnez generalē editā a romano p̄tifice nō derogat spālibus statutis rōnablib⁹ aliorū locozū: nisi in p̄stōne ḡnāli d̄iuz caueatur expresse. S̄z cōtra videt. ff. de sepul. viola. l. iij. §. diuus. vbi per rescriptū impiale sequēs derogat cōsuetudini spāli alicui⁹ loci. Sed put variis modis text⁹ intelligat p̄r varie r̄nderi vel p̄t d̄i c̄i q̄. §. de p̄sti. est ius nouissimū iure canonū introductū et rōnabiler q̄ statuta locoz et p̄suetudines in scō cōsistūt. Et verisimile ē romanū pontificē ignorare ea que in alieno scō p̄sistūt. et ideo nō v̄t voluisse p̄stōnez extēdi ad ea tollēda que ignorauit cū p̄stō extēdō nō d̄z ad tollēda ea de q̄bus p̄stituentis nō cogitauit vel nō est verisimile cogitasse. ar. ff. de trāsac. l. cū agl. et l. qui cū tuto. §. i. et §. fi. et l. nō est fundus. et de h̄ben. emp. et v̄. l. in lege. et de acqui. h̄. l. ne q̄s. et l. si is ad quē. C̄ In scriptis p̄z etiā r̄nsio q̄ spāle derogat ḡnāli. vt. ff. de p̄ben. c. dudū. et c. q̄uis tibili. vj. et que dicta sunt superius in legatis trahi possunt facile ad rescripta. D̄ynus.

Plus semper in se continet quod est minus.

Ecce si testator intendens legare quartam partē bonoz scriptis dimidiā. debetur ei quarta. q̄ dimidiē iest. vt. ff. de le. i. l. q̄ q̄rtaz. et de h̄. insti. l. quotiēs. §. et si maiorē. Itē si volens stipulari et interrogat de. xx. et interrogat r̄nde ar. de. x. valet stipulatio de. x. q̄ maiorū sūme minor inest. vt. ff. d̄ h̄. obli. l. i. §. si stipulāti. Itē in snia. q̄ si vnus p̄denat in. xv. ali⁹ in. x. et alius in. v. valet snia in. v. cū in. v. oēs consensisse vident ex eo q̄ plus semp in se p̄tinet q̄d est minus. vt. ff. de arb. l. diē proferre. §. si plures et. §. de arb. c. ij. li. vj. Itē si suz absolut⁹ a petitione totū fundi absolut⁹ videor a q̄libet ei⁹ parte. vñ in q̄libet ei⁹ pte obstat exceptio rei iudicate. vt. ff. de excep. rei iudi. l. iulianus. et l. si quis cū totū. et ff. de reg. iur. l. in eo q̄ plus. et l. in toto. Itē si absolutus sum a petitione vniuersali vt h̄ditatis petitione obstat exceptio rei iudi. v̄dicanti res singulares ex eadē cā. vt. ff. d̄ except. rei iudica. l. iulianus. et l. si q̄s cū totū. eadē rōne. q̄ plus semp in se cōtinet q̄d est minus. S̄z cōtra regulā est q̄ si interrogat v̄z p̄mit tas stichū aut p̄p̄bilū et r̄ndēas de p̄p̄bilo t̄m. stipulatio est iutilis q̄ interrogatio nō videt p̄cessisse. ergo plus nō semp continet q̄d est minus vt. ff. de h̄bo. ob. l. inter stipulantē. j. r̄n. Sed r̄nde et dico q̄ ibi nō impedit stipulatio valere ex eo q̄ nō videat inter-

rogatio p̄cessisse de p̄p̄bilo. p̄cessit enim eius plus cōtineat in se minus: s̄z ideo impedit q̄ p̄cepta alternatiue interrogatōe d̄ quo libet videt cōcepta sub p̄ditione. l. si alterū nō datur. vt. ff. de op. le. l. cū ita in p̄n. et ideo si r̄ndetur ad alterā pure videt inter iter rogationē et r̄nsionem in qualitate diuersitas q̄ diuersitas qualitas reddit stipulationē iutilē. vt. ff. de h̄bo. ob. l. i. §. si q̄s simpliciter. C̄ Itē cōtra regulā est q̄ si p̄cedat alicui merū imperiū vt latrūcularoz cui nō videt cōcedi cognitio de pecuniaria ergo merū imperiū q̄d est plus nō cōtinet in se cognitionē causaz ciuiliuz q̄ est minus vt. ff. de iud. l. solemus. §. latrūcularoz. S̄z dicendū est q̄ merū imperiū et iurisditio sunt spēs distincte ad inuicēz separate vt no. ff. de iurif. om. iu. l. imperiū. iō vna cōcessa noiātim potius videt altera denegata. vt in §. latrūcolator. ar. C. de pcur. l. maritus et de pac. cōuen. l. fi. et de vul. et pu. substi. l. si ita q̄s. et l. si cū ex filio. §. filio et l. ex facto. §. itē quero. H̄ aut loquit de illo pluri sub quo minora cōtinent vel cōprehendunt vt spēs vel ut ptes. Et eodē modo r̄nderi p̄t ad. c. cui de nō sacerdotali. §. de p̄bē. q̄ posito etiā q̄ nō sacerdotalis esset maior q̄ sacerdotalis. cōcessa nō sacerdotali videt sacerdotalis potius denegata q̄ nō se habent vt pars et totum de quibus loquitur regula sed habent se vt indistincte species inuicem separate.

Idem

Pro possessore habetur qui dolo desijt possidere.

Idolo desijt possidere re quaz a te petere baz vel petere p̄p̄biba p̄inde tenet rei v̄di. sic ut teneret si possideret. vt. ff. d̄ rei v̄di. l. si n̄ aut. §. sed et is qui. et ff. eo. l. q̄ dolo. et l. qui parē cū multis similib⁹. C̄ Sed opp. et on̄ dif q̄ nō habeat pro possessore. ut p̄z q̄ tenetur v̄t. ff. de noxa. l. electio. §. si is qui. et si possideret teneret directa. S̄z dicendū est q̄ v̄t lis et directa nō differūt in substātia. ut. ff. de neg. gest. l. actio. et iō effectus pro possessore habet. C̄ Itē oppo. s̄z idē. q̄ possidenti sit cessio. vt. ff. de rei v̄di. l. si res. et t̄ si dolo desijt possidere non sit cessio vt in. e. t. l. si is q̄ dolo. et l. nec quasi. S̄z dicendū est q̄ p̄ possessore habet q̄rtum ad d̄anuz suū nō q̄rtum ad cōmodū. Itēz cūz semp presumat abesse dolo nisi adesse. p̄bē. vt. ff. de p̄ba. l. quotiens. §. qui dolo. et de le. ij. l. cū ita legatur vni. §. spēs. Subitari possit rōnabiler q̄lter dolo p̄t. p̄bari. Et dicendū est q̄ dolo p̄batur ex cōiecturis. Nam si ita erāt litē cōte. vel dederāt solū libelluz vel denūciauerāt sibi q̄ erāt daturus libellū et ipse d̄inat postea possidere p̄sumit dolo desinere. et iō p̄inde p̄uenit ac si possideret. ar. gu. ff. de rei v̄. l. si fundū. et ff. de eden. l. q̄dā. §. nihil. et q̄. ex ca. in pos. ea. l. ij. et no. eo. ti. l. fulcni⁹. §. q̄d sit latitare. C̄ Queri autēz p̄t circa materiā hui⁹. c. de plurib⁹ quozū q̄dā nunq̄ reperit tur sufficēter determinata. P̄amū est an ei q̄ dolo desijt possidet si p̄ueniat et extimationē soluat debeat de euictioē cauēri. et dicendū est q̄ aut habuit cām ab actore aut non. si habuit cauēri d̄z vt ff. de dona. inter virū et vxor. l. si donauerit in p̄n. als si nō h̄eat cām nō debeat de euictioē cauēri. vt. ff. de rei ven. l. ex diuerso. §. peti torio et d̄ p̄di. fur. l. si suus. §. cauere. C̄ Scōdo q̄nt an eo casu quo nō cauet possit nihilomin⁹ de euictioē agi re euicta h̄ actore cui extimatio soluta est. Et p̄t dici q̄ sic q̄ extimatioē soluit emere v̄t ff. rerū amo. l. si pp̄ res. ergo h̄z nō fuerit dictū q̄ de euictioē agat nihilomin⁹ poterit agi. ut. C. de euic. l. nō dubitat. C̄ Tertio queritur an p̄ actore debeat actioēs cedi ei q̄ dolo desijt possidere et v̄t q̄ cedi nō debeat. ut. ff. de rei v̄. l. si is q̄ dolo et l. nec q̄si. Ecōtra q̄ cedi d̄beat. ut. ff. d̄ rei iu. l. i d̄positi. et h̄z ibi v̄t eē d̄ria iter eū q̄ possidet et eū q̄ dolo desijt possidere. q̄ q̄ desijt possidet. aut culpa iterueniēte aut dolo. Si culpa debet actioēs cedi. ff. de rei iu. l. in depositi. s̄z si nō h̄eat cāz ab actore nō debet cedi. ut. d. l. si is q̄ dolo. et ibi no. Si h̄o possideat. h̄z p̄tumaciā nō restituat et p̄pterea iuramentū in lite delatū fuerit actozū extimatioē soluta actiones debet cedi. ut. ff. de rei v̄. l. h̄ si res. Et rō est q̄ actoz sibi iputaret d̄z cū possit petere p̄cise cōpelli possessore restituere. ut. ff. d̄ rei v̄. l. q̄ restituere. et nō petijt. S̄z cū dolo possidere desierat h̄ sibi iputare p̄t. et iō facilio ē cā excusandi eū a necessitate cedēdi. Nam cū possidebat et actoz petere poterat p̄cise cōpelli et nō petijt. s̄z magis extimatioē voluit: sua spōte alienasse v̄t et iō cedere cōpelli. ut ff. de rei v̄. l. ei⁹ rei. et l. h̄ si res. s̄z cū dolo d̄sierat possidere nō spōte s̄z ex q̄dā necessitate. et iō cedere non tenet. ut. l. d. is qui dolo.

Quarto quoniam an is qui dolo desit possidere et extimatione soluit habeat actionem in re sine aliqua cessione. Textus. n. dicit. ff. rer. amo. l. si per res. q. in re actio ei danda est. Sed non apparet utrum ipso iure an per cessionem. Et id videtur dicendum si res erat presentis. si possessor extimatione solvens habebat possessionem tunc extimationis solute et statim quietur sibi dominus. et id statim habet rei venditionem in bitu. ut. d. l. ei rei. et si cer. pe. l. certi deditio. §. vlti. h. actu non habet nisi desinat possidere ut no. C. de bf. ven. l. si. et h. apparet quod extimationis solutio per emptorem habet ut. ff. rer. amo. l. si per et p. emp. l. iij. et l. iij. Sed si vendo tibi rem meam penes te constituta statim transferat in te dominus quia si videat tradidisse ut isti. de re. diu. §. nihil. et. ff. de acq. re. do. l. qua ratione. §. iterum. ergo et si extimationem recepo a te possessore statim tibi possessori dominus acquirat. Sed si possessio non erat penes eum qui extimationem soluit quod forte dolo desierat possidere sicut cauetur in textu regule tunc remanet dominus penes me dominum qui extimationem recepit et contra in re actio quam cedere teneo: si culpa desit possidere. secus si dolo ut dicitur in prima questione. et h. in rei vend. directa. qd aut in vtili. j. questione. vj. dicitur. **Quinto** quoniam potest quod si res rediit ad actorem qui extimationem recepit. et is qui extimationem soluit velit res reuocare et actorem paratus sit restituere extimationem an excludat eum qui extimationem soluit a petitione rei. et videtur quod sic. ar. ff. como. l. i. como dato. §. si. et. l. rem mibi iussit. et de condi. sine ca. l. si fullo. Contra v. ff. de rei vend. l. si culpa. Et id glossatores iuris civilis variant. quia dicit in l. in comodato. §. si. q. est in electione illi qui extimationem recepit utrum restituat rem vel extimationem. Et per h. est quod cum alternatiue teneat ad alterum. ut ibi patet in textu. ergo secundum regulam de electione obitiois conuenit. ut. ff. de iure do. l. plerumque. et. j. e. c. in alternatiuis. Alii distinguunt quod si extimationem soluit ille qui habet causam a domino ut comodatararius et depositarius et fullo et similes tunc est in electione sua petere rem vel extimationem alio sit electio domini ad quem redit possessio quod et alio si dolo comodatararius vel depositarius res absit et mibi eodeno modo deneget teneo: sibi cedere actiones mibi competentes. ut. ff. de rei iudi. l. in depositi. secus si non haberet causam a me. ut. ff. de rei vend. l. is qui dolo. et ita glossatur. l. iij. ff. de condi. sine ca. et de rei vend. l. si culpa. Et ista distinctio videtur satis rationabilis. **Adhibi** tamen videtur aliter distinguendum. quod aut tunc extimationis solute possessio rei erat penes eum qui extimationem soluit aut non. Si erat penes eum dominum cepit petere ad eum. ut. ff. de rei vend. l. eius rei. et contra definit pertinere ad dominum qui extimationem recepit. quod non potest esse apud plures solidum. ut. ff. como. l. si ut certo. §. si duobus. et de castre. pecul. l. in hereditate. §. pater. Si ergo is qui cepit esse dominus petat ab eo qui desit in totum dominus esse et possidere: necesse habebit restituere rem. nec auditur si velit restituere extimationem. ar. ff. de rei vend. l. qui restituere. quod cum sponte semel extimationem recepit: cum possit precise persequi rem contra v. re nunciasset rei ar. ff. de le. comif. l. si fundus. et C. de pac. inter empr. et ven. l. comifloria. Et id frustra postea conatur retinere rem illam cui semel renuncians putauit. ar. ff. de sta. bo. l. liber homo. et C. de reb. credi. l. si quis iurandus. h. si non erat possessio penes solventem tempore extimationis solute. tunc dico aut apprehedit possessionem inutilem antequam rediret: possessio ad dominum aut non. si apprehedit statim est ei quietum dominum et desit pertinere ad eum qui extimationem recepit. quod rem habere non poterat probabiliter et poterit habere locum distinctio posita in pale. l. ij. de condi. sine ca. ut distinguat. quod aut ille qui extimationem soluit habebat causam a domino aut non ut dictum est. Sed si non apprehendit antequam rediret ad dominum subdistingue. quod aut dominus cesserat actionem soluti aut non. si cesserat habet necesse restituere res. ut. ff. de rei vend. l. si culpa circa finem. si non cesserat est in electione sua restituere rem vel extimationem quam precepit. ut. d. l. in comodato. §. si. et h. casu potest pro loco habere glo. ibidem posita que concedit electionem conuenit. **Sexto** quoniam potest an ille qui soluit extimationem cum non possidet. quod culpa forte dolo possidere desierat habeat vtili in re sine aliqua cessione quod non videtur. quod lex dicit actionem cedendam. ut. d. l. hoc si res. et l. culpa. et ff. de re iud. l. in depositi. ergo sine cessione non datur. quod si ipso iure sine cessione daretur superuacua foret cessio. et propterea non facienda. ut. ff. de le. no. ca. l. hec stipulatio. §. diuus. Alio autem dicit in glo. que est in eo. ti. l. huius rei. et predicta. l. si culpa. quod vtili in re habet quod ius actoris emisse videtur dando litem extimationem vni tantum qui emptor: habet vtili. ut. C. de heredi. vel. l. si. emptor: autem constat habere vtili sine aliqua cessione. ut. eo. ti. l. emptor. et l. postquam. et l. no. et not. C. de le. l. ex legato. ergo et is qui dolo desit possidere habet vtili extimatione soluta sine aliqua cessione. Ad ar. quod cessio fit

superuacua per rursus. quod per cessionem incipit. habere directam noie cedentis quod sine cessione nullo modo habet. ergo non est superuacua. Item §. Alio. est quod secundum h. non videtur differentia inter eum qui desit culpa possidere et eum qui dolo cum uterque habeat vtili extimatione soluta sine aliqua cessione. et tamen lex notabiliter ponit vtili quod vni dicit actionem cedendam alteri non. ut in pale. l. si culpa. et l. is qui dolo. Sed dicas non esse differentiam quo ad vtilitatem que ex ficta venditione datur quod illam uterque habet extimatione soluta. sed differentia remanet quantum ad vtilitatem eius exercitium quod per cessionem transferat. quod cum cessio non fiat dolo ab actore cum causam non habeat. ergo uterque poterit intendere directam. Et autem qui culpa desit possidere fiet cessio et non poterit intendere directam. Item contra Alio. quod non est differentia inter directam et vtili. imo vtili et directa est eadem in substantia siue eadem substantia est vtili et directa. ut. ff. de neg. gest. l. actio et no. C. de act. et obli. l. ij. Sed rursus. pro Alio. quod sit eadem substantia vtriusque tamen differre possunt in accidente sicut homo ab homine. accidere. n. potest quod directe obstat exceptio et non vtili. et contra quod obstat vtili et non directe. ar. eorum quod leguntur. ff. de pac. l. si cum emptore. et de transac. l. si. et de solu. l. si duo. Et propterea expedit aliquando habere plus vnam quam alteram. et per hoc apparet effectuale remanere differentiam inter eum qui culpa et eum qui dolo desit possidere. et contra opinionem domini Alio. absurditatem non continere. **Septimo** queritur potest an ille cui cedit vel venditur rem actio habet dominium vtili. sicut contra qui extimationem pro re soluit habet vtili in re. ut dictum est in prima questione. Et videtur primo quod cessa actione in re dominium transferat. quod cessio actionum et traditio instrumentorum paria videtur. ut. ff. de lega. i. l. suum. §. eum qui. et de lega. iij. l. eum qui cirographum. sed traditio instrumentorum inducit translationem dominii. ut. C. de do. l. i. ergo et cessio actionis in re. Contra videtur quod non transeat. quod ad acquisitionem vnius iuris non sequitur acquisitionem alterius in cuius acquisitione factus verum non requiritur. ut. ff. de acqui. pos. l. cum heres in partem. Constat autem quod in acquisitione domini non requiritur verum factus. i. apprehensio possessionis. ut. C. de pact. l. traditionibus et de rei vend. l. pe. et ff. de rei vendi. l. si ager. et de act. emp. et ven. l. quantum. et de ac. et ob. l. obligatioque substantia. ergo habet per cessionem acquirat vtili in re non propterea sequitur quod acquiratur vtili dominium. Dico igitur quod transferendo dominium transferre video: actionem in re que pro dominio datur. ut dictum est supra in questione proxima. sed contra cedendo actionem in re non propterea transfertur dominium. et est ratio quod dominium est causa rei venditionis. ut. ff. de rei vendi. l. in rem actio. Contra videtur scilicet quod rei venditio est causa domini. sed ex domino procedens et ideo translato dominio translata videtur rei venditio que ex domino procedit et sequitur. sed non contra quod principale trahit ad se accessorium. ut. ff. de fundo instruc. l. fundi. §. si. sed contra accessorium non trahit ad se principale. ff. de vulga. et pupill. substi. l. ex pupillari. et quibus modis pignus vel hypotheca soluitur. l. lucius. Quo modo ergo intentat rei venditionem qui dominium non habet cum rei venditio detur domino tantum. ut. ff. de rei vendi. l. in rem actio. Rursus intentat vtili ex persona cedentis id est per dominum quod ad cedentem pertinet noie tamen suo qui experitur. directam vero ex persona et nomine cedentis intentat.

Idem.

Utile non debet per inutile viciari.

Huius regule innumerabilia inueniunt exempla ut ecce iure cauetur quod si preceat canonica electio non viciatur per quacumque confirmationem quocumque iure inutile. ut. §. de elec. c. si confirmationem li. vj. Item si dano heredem meum et Regem francie

b x. dare. tenetur heres. h. regem francie dano non potuerim. ut ff. de leg. i. l. si duobus. §. heres. Item si pupillo contrahenti prebuit auctoritate vnus tutor verus et alter falsus valet nihilominus contractus ea ratione qua vtili per inutile non viciatur. ut. ff. q. cum falso tuto. aucto. l. i. §. pompo. Item si donatio fiat ultra quingentos solidos quatenus excedat modum viciatur. quatenus modus non excedit non viciatur. ut. C. de do. l. sancimus. et argum. ff. de consti. pe. l. sed si. x. ff. de usur. l. placuit. et l. pecunie in principi. et l. usuras. et de iure do. l. siue generalis. et de vbo. ob. l. que extrinsecus. et l. i. §. sed et si mibi. sed contra regulam videtur. ff. de ar. l. parui refert. ubi si compromittat in quedam liberum et in quedam suum compromissum est inutile in persona liberi pro adiectione huius. Item vtili obstat

legibus in quibus cauet q̄ inutile legatur vicia p̄pter translatio-
nem inutile. ff. de leg. i. l. plane in prin. et de adi. l. legatur. §. pa-
ter. et l. et si transferat. c. ti. et ff. de aqua quoti. et esti. l. i. §. ite queri-
tur. vbi per translatione inseparabile viciatur vtile per inutile. sed
dicunt doctores aliquando q̄ hec sit regula. cetera sint specialia. q̄
solutio est plana et expedita. sed in oib. sp̄alibus esset rationem
specialitatis probabile assignare. Alij dicunt q̄ aut vtile ab inutili
separari potest. aut no. Primo casu vtile per inutile no viciatur.
Secundo casu viciatur vt. ff. de aqua quoti. et esti. l. i. §. item queri-
tur. et §. trebatius. et no. ff. de vsuris. l. pecunie fenecis. et de con-
di. fur. l. si seruus. §. bone. et c. de agri. et cen. l. queadmodum vbi
determinatur aperte q̄ parte indiuidui irritata totu irritatur. Lo-
tra qua solutio videtur. ff. comunia predio. l. predium. sed dice-
dum est q̄ l. ius seruitutis excepte est indiuiduus: persone tamen
a quibus excipiebatur erant diuidue. et ideo facta relatio ad per-
sonas diuiduas vtile no viciatur per inutile. q̄ per relatione pre-
dicta possibile est vtile ab inutili separari. Sed extra hanc respon-
sionem videtur. l. prealle. parui. §. si in seruū. ff. de arbi. vbi erat
ius indiuiduū. l. ferende snie et persone diuidue. et tamē vtile per
inutile viciatur. sed ibi agebatur de iure q̄ no cadebat in solidū
in personā cuiuslibet separatim. alio secus. vt in eo. ti. l. si ita. et
ideo ibi vtile per inutile viciatur. In. l. prediū agebatur de iure q̄
in solidū in psonam cuiuslibet separatim cadebat. et ideo vtile per
inutile no viciatur cū sit diuiduitates reperire circa psonas. Vati-
tamē dici potest q̄ oportet tres casus distinguere. Nam aliquando
duo sunt concurrētia ad cōfirmationē vnius actus quoru vnus est
vtile alterū inutile. et tūc si vnus per se sufficeret valet q̄ agit. vt
ff. q̄ tuz fal. tu. au. l. i. §. sed pomponius. et de arbi. l. si ita. alio si
vtrūq̄ requiritur no valet. vt ff. de arbi. l. pedius. §. sed si in suū.
Aliquādo vnus solū est factū ex pluribus tamē quibusdā vtilibus
et quibusdā inutilibus cōmixtū. et tunc h̄z locuz distinctio. aut pot
vtile ab inutile separari: aut non. vt. d. l. i. §. ite querit. et §. treba-
tius. ff. de aqua quoti. et esti. aliquādo plures sunt actus distantes
proxius et separatim: et quoru secundus accedere videtur ad reuo-
cationē primi. et tunc secundus omnino inutilis no tollit primū. S̄z
si quid vtilitatis h̄z non pfecte contineat tollit primū. vt. ff. si certū
pe. l. certi cōditio. §. qm̄. et in sti. qui. mo. tol. obli. §. preterea. et ff.
de leg. i. l. si seruus legatus. §. si seruus. et de leg. iij. l. si iure. et d̄ in-
uisto ru. et irri. testa. l. ij. et de his qui. vt indig. l. cuz quidā. et de le.
j. l. plane. et de adimē. lega. l. legatum. §. pater. et l. si transferam.
Iste tamē tres vltime videntur solutionē destruere. sed no destru-
unt. q̄ ademptio legati que per eas inducitur poterat sine transla-
tione vtiliter separatim procedere. et eodem modo respondendū
est ad. l. iulianus. §. minor. de fundo instruc. et instru. le.

Idem.

Ex eo non d̄z quis fructū cōsequi q̄ n̄sus est impugnare.

Testamentum in quo mibi lega-
tū erat relictū dixi
falsuz vel inofficiosuz no possuz petere legatur in eo
mibi relictū q̄ aut p̄nunciatū est cōtra testm̄. et tunc
ideo non debet. q̄ ex testō falso vel inofficioso lega-
ta no debent. vt. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. ex cā. et l. ticia.
de pe. here. l. si testm̄ falsuz. aut p̄nunciatū est pro testamēto. et tūc
ideo no debetur. q̄ n̄sus extitit impugnare. et ideo no debeo con-
sequi fructū ex eo vt hic. et d. l. papinianus. §. meminisse. et c. d̄ his
qui. vt indig. l. alia. Sed oppo. et videt q̄ etiā ex testō quod n̄sus
suz impugnare psequor legatū. q̄ si dixi testm̄ minus solēne h̄z suc-
cūbam petere possuz legatū mibi in eo relictū. vt. ff. de his qui. vt
indig. l. post legatū. Sed dicēdū est q̄ ibi destitit ante sniam. et
ideo paritur ei vt. d. §. meminisse. et l. alia. vel si puenerit vsq̄ ad
sniam. dicendū erit differentiā esse inter eū qui dixit falsum et eum
qui dixit minus solēne ex parte altera. Nam qui dixit falsum vel in-
officiosum perdit relictum in. l. preallega. et hic. qui dicit minus so-
lēne non perdit. vt. l. post legatum. Ratio autē est q̄ dicendo fal-
sum impugno non solū institutionē sed etiā legata. secus si dico
minus solēne cum etiā ex non solēni voluntate. i. no sufficiente ad
institutiones possunt legata deberi. Item cum dico inofficiosuz vi-
deo: dicere testatorē non sane mentis. vt. ff. de inofficio. testa. l. ij.
et l. ticia. et de lega. iij. l. patronus. §. si. et consequenter nec herede

instituire nec legata relinquere posse.

Idem.

Cum qd̄ phibet prohibentur oia que sequuntur ex illo.

Ue sunt regule que vident egpollere p
oia. P̄tia cū qd̄ phibetur et oē

d id per qd̄ puenitur ad illud videt phibitū. vt. ff. d̄
spon. l. oratio. et de fideiuf. cū lex. C. de natu. libe.
l. lege anastasia in fi. Secda est cuz qd̄ phibet p
hibentur et oia que sequuntur ex illo. vt B. C. de legi. l. no dubiū. et
tamē sunt omnino diuerse. q̄ prima loquit de cōsequētia probi-
bitionis mediōz p que puenit ad extremū. Secūda loquitur de
cōsequētia phibitionis extremoz que pcedunt ex primo phibi-
to. verbi gratia de primo si phibetur matrimoniū inter aliquas p-
sonas videtur phibita sponsalia per que puenitur ad matrimoni-
um. vt. d. l. oratio. Itē h̄z gratia de secūdo phibetur veditio
di dotalis. ut in. l. re in presenti. §. et cuz lex. et in sti. quibus alie. l. i.
prin. Et ideo si veditur et tradatur traditio que ex veditioe seq-
tur videt phibita et p̄pterea dñium non transfertur. ut in sti. qui.
ali. licet circa prin. Item phibetur veditio ascripticij sine gleba. et
ideo si veditur et tradatur traditio que ex veditioe sequit videt
prohibita. et p̄pterea dñium no transfertur. vt. C. de agri. et
cen. l. queadmodum. lib. xi. Item phibetur alienatio rei ecclesia-
stice no seruata solēnitate que a iure statuitur. s̄. de reb. eccle. non
alie. et c. de sacro sanc. eccle. l. iubemus. et in au. hoc ius p̄fectū.
et xi. q. iij. sine exceptione. Et ideo si veditur et tradatur dñium
no transfertur imo et ipse p̄telus vter economus ad veditanduz
admittitur. vt. d. l. iubemus. sed cōtra primaz regulaz videtur. ff.
de ritu nup. l. si quis officiu. vbi h̄z matrimoniū sit prohibitum no
videtur esse phibita sponsalia per que puenitur ad matrimoni-
um. sed dicas q̄ aut causa phibitionis matrimonij erat perpetua
aut tēporalis. si perpetua videntur eē phibita sponsalia. vt in. l.
oratio. ff. de sponsa. si tēporalis non videtur esse phibita. ut in. l. si
quis officium. Contra secundaz regulam videtur. ff. de fundo
do. l. pe. et de vsuris. l. cum vir prediuz. vbi erat phibita veditio
fundi dotalis et no valebat. et tamē ex ea secuta traditioe postea
dñium transfertur irreuocabiliter. sed dicas aut causa phibitio-
nis durabat. et tunc habet locū hec regula. ut. C. de legi. l. non du-
bium. aut erat finita. puta q̄ matrimoniū erat solum et fundus
desierat esse dotalis et cesserat lucro mariti. et tunc habet locuz ll.
cōtrarie. Regula ergo debet intelligi causa phibitionis duran-
te. contraria vero causa phibitionis cessante.

Idem.

Pluralis locutio duorum numero est contenta.

Uerbi gratia si libertas seruo legetur post an-
nos de biēnio intelligit. ff. de man-
mif. test. l. libertas. §. post annos. Item si p̄mittit
uel legatur post dies de duobus intelligit. ut. ff. de
vbo. sig. l. inter illam. §. illa legata. Itē ubi requi-
ritur numerus testiu si certus no adijctus sufficiunt duo. ut. ff. de
testi. l. ubi numerus. Sed videt q̄ pluralis locutio requirit tria et
no fit cōtēta numero duoz. ut. ff. de op. lega. l. i. sed dici potest
ut ibi per gl. no. Itē ecōtra videtur q̄ sit cōtēta uno tm̄ et no
requirat necessario duo. q̄ si lege tibi stichum et pan: philū sub cō-
ditione si mei erunt cum moriar et unus tantum sit meus tempore
mortis valet tantum in eo legatum. ut. ff. de conditio. et demon.
l. falsa. §. si. sol. ibi non dicit q̄ pluralis locutio sit uno cōtēta. s̄z
dicit q̄ geminat significationē singularis. i. operatur illud qd̄ due
singularitates diuisim prolata: sicut pater. ff. de lega. iij. l. qui con-
cubinam. §. si stichus. et c. de impu. et ali. substitutio. l. quāuis. et
ff. si quis cau. l. si seruus. §. i.

Idem.

CImputari non habet ei per quem non stat si no faciat qd̄
per eum fuerat faciendum.

Idem.

Koprie pcedit isti regule itellec? i d̄i
nōne prātua q̄ p̄debat ex scō

p legatur ratiū uel h̄dis scripti uel alteri cui fuerat
relicta. Nam si impediatur eam implere per casum
mihilominus debetur relictum. q̄ non stat per eū

quominus faciat quod per eum fuerat faciendum. ut ff. de condi. insti. l. que sub conditione. §. quotiens. Item in ea que pedit ex facto illius cui ascribitur et alteri si impediatur per eum ex cuius facto peditur. Sed si impediatur per casum in sua vel alteri persona contingente relicto non debetur. et tamen non stat per eum quo minus faciat quod per eum fuerat faciendum. ut ff. de condi. et demō. l. in testamento. l. ij. §. l. ticio. §. si cum ante nuptias. et ideo melius pcedit in conditione vere proutia. i. que pedit ex facto illius tamen cui ascribitur. Sed regule supradicte videtur multa obstar. Primo quare causetur quod si legatum mihi reliquatur sub conditione que pedit ex facto meo et alterius et impediatur per casum in alterius persona contingente legatum non debet. ut ff. de condi. et demō. l. in testō. §. prime dictum est. Item si relinquitur mihi sub condi. si infra. x. dies ascēdero capitulū et impediatur quo minus ascēdam conditio non habet pro impleta. l. dies quibus sui ipeditus non computatur. ut ff. de condi. et demō. l. quibus diebus. Preterea ut h et alia contraria ad proutis regule materiā pertinentia soluantur distinguendū videtur. quare aut erat implendus modus aut implenda conditio. Primo casu siue impediatur per casum contingente in personā meā siue contingente in personam alterius pro impleta haberi dicitur. ut ff. de leg. i. l. si fundus per fideicom. §. iulianus. et de leg. ij. l. lucius. §. quod quis. Secundo casu aut erat conditio proutia aut erat casualis aut erat mixta. si proutia. aut peditur ex facto meo tamen. aut ex meo et alterius. si ex meo tamen. aut impediatur per eum cuius intererat non impleri. aut impediatur per casum aut per quendam tertium. Primo casu pro impleta dicitur haberi. ut ff. de iure ci. et de iud. obli. l. in executionibus. §. si. et de condi. et demō. l. iure civili. et quibus dies le. ce. l. si post die. §. itez si qua. Secundo casu idē quare pro impleta dicitur haberi si casu impediatur. ut ff. de condi. insti. l. que sub conditione. §. quotiens. In tertio casu tenet ille qui impediuit conditionem impleri. ut ff. ad. l. ag. l. inderatus. §. i. et de condi. et demō. l. quibus diebus. in pñ. Sed si ex meo et alterius. aut impediatur per me aut per eum ex cuius facto peditur aut per casum. Primo casu non habebit pro impleta. Secundo pro impleta habet. Tertio casu aut erat conditio adiecta in fauore meum aut illius in cuius personā contingit casus aut viriusque aut dubitatur. Primo casu habet pro impleta. Secundo videtur deficere: et ideo non habetur pro impleta. Tertio quare utriusque si impediatur per casum in alteri personam contingente non habet pro impleta. Quarto quare dubitatur presumitur in fauore illius cui aliqd erat sub conditione ascriptum. et ideo casus in alteri personā contingens nocet ut probatur. C. de insti. et substi. que sub condi. l. i. et ff. de condi. et demō. l. ticio. §. ante nuptias. et §. se. et l. in testamento et de alimen. lega. l. scio in principio et l. mevia in prin. et de alimē. lega. l. gatio. §. i. et de condi. et demō. l. illius. sed si erat casualis conditio expectatur euentus. licet enim impediatur impleri per casum non habebit pro impleta. ut C. de cadu. tol. l. i. §. fin. aut. et no. ff. de condi. et demō. in rubrica. si mixta dicendū est quare mixta presumitur duobus modis. Nam in vno casu dicitur mixta que pendet ex facto meo et ex casu. et in illa seruatur idem quod in casuali. ut no. ff. de condi. et demō. in rubrica. Alio modo dicitur mixta que peditur ex facto meo et alterius. et in illa quod iuris factur ut dictum est. §.

Idem.
Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Ialiqui concedit gratia et executores datur sicut non finit gratia morte concedit. ita nec finit executor officium quare accessorium naturam sequi congruit principalis. ut §. de offi. dele. si super gratia l. vj. Et vbi hec regula obtinere siue tractatur de principali inducēdo siue tollēdo siue pfirmādo. de inducēdo pabf in. d. c. si super gratia. de tollēdo pabf. ff. de penu. le. l. iij. et de pecul. le. l. i. ii. iij. et de fun. instru. et instru. le. l. fundi. et de eo quod cer. lo. l. cētuz capue. §. si. et C. de vsur. l. eos. et in regula iure civili eum principalis de cōfir. in palle. c. si super gratia. **O**bstare tamen videtur. ff. de eo quod cer. lo. l. cētuz capue. et l. si. vbi accessorium nāz non sequitur principalis. sed dicitur quare aut in accessorio reperitur pmissio vel dispositio specialis aut non. pmo casu habet locum. scōdo hylōcū regula et concordantie regulā cōfirmantes. Eodē modo rñderi pōt ad. l. sicut fundū. de fundo instru. et instru. le. Et rō est quare pmissio et dispositio specialis derogat illi quare pture iuris vel significatiōe pboz intelligebatur in elusa ut de pac. cōuen. l. si. et de vul. et pu. substi. l. cōfidi. §. q. ptes.

Qui tacet consentire videtur.

Afallibiliter locum hylōcū regula in illis qui dīcēdo poterant impedire quod agebatur ut §. de accu. c. ij. l. vj. Nā ibi poterant impedire ne ad inquisitionē pcederet in famianō pcedere. et ideo si presens fuit et tacuit et non impediuit cōsensisse videtur. et ppterea frustra postea nititur infirmare. Idē in patre quo pssente filius creatur decurio. nā si non contradicit cōsentire videtur. ut ff. ad municipa. l. quotiens. et de decur. l. honores. §. pater. Idē in fideiussore a tutore nominato qui pariter nomen suū scribit in actis et non dīcīt quod videtur cōsentire et per solēnez stipulationem se obligare. ut ff. de fideiuf. tu. l. iij. §. vltimo. idēz in eo qui se presente re suam patitur obligari et non contradicit quia cōsentire videtur. ut ff. de pig. l. fideiussor. §. pater. Idē in ea filia quare pntē et non cōtradicente cū cām cōtradicendi haberet pater experitur de dote: quare cōsentire videtur. ff. solu. ma. l. ij. §. voluntatē. Idem generaliter in quocūque qui patitur alius experiri de iure ad se pertinente ut patet per plura exēpla. ut ff. de re iudi. l. sepe. **S**ed cōtra videtur. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. sed ibi cōtradicendo forte non poterat impedire. et ideo pro pssente non habetur. ut ff. de lega. ij. l. ticia. §. lucia. et ff. de pig. actio. l. gatus. et ibi no. et in. l. pzeallega. sepe. de re iudi. **P**reterea cōtra regulam videtur aperte. ff. de regu. iur. l. iure autēz. et de arbi. l. si cuncti. vbi presens non videtur consentire l. cōtra dicendo poterat impedire. sed dici potest quare aut agitur de pzeiudicio generādo presenti et tacenti. aut alteri extra personā presentis et tacētis. pmo casu hylōcū regula. se cundo cōtraria sicut patet per simile in persona tutoris qui l. pze presens sit bis que cum pupillo aguntur non videtur ppterea consentire nec auctoritatem prebere nisi expresse loquatur. ff. de aucto. tuto. l. i. in fine. et l. ij. et l. iij. Item contraria videtur regula que immediate subiicitur. is qui tacet etc. sed solues ut ibi.

Idem.
Is qui tacet non fatetur: sed nec utiqz negare videtur.

No dicitur pmo quare ille qui tacet videtur fateri. Secōdo quare ille qui tacet si videtur negare. ratio autē regule est quare tacere est mediū inter illa duo extrema. i. expresse pssensuz et expresse ptradicionē. huius autē exemplū p pze coligitur. ff. de tribu. l. i. §. scientiam. nā vbi dominus expresse cōsentit cōtractibus serui tenetur in solidū ut ibi. vbi cōtradicit tenetur de peculio et deducit quare sibi debet. ff. de pecu. sigs seruū. §. etiaz. l. quotiens. l. vbi tacet et non consentit nec cōtradicit et eo sciēte cōtrahitur et eligitur quedā media via. quare tenetur tributaria et cōcurrit vna cū alijs creditoribz. ut in pzeallega. l. i. §. scientiam. sed videtur hec regula directe cōtraria pcedēti. et ideo solēt aliqui dicere maxime. ff. de pcura. l. filiuffa. §. inuitus. quare vbi tractatur de aliquo obligando taciturnitas non operatur pssensuz. ut dicto. §. inuitus. et hoc fallit propter fauore publicum in patre quo pssente et tacente filius creatur decurio ut ff. ad municipa. l. ij. et de decurio. l. honores. §. finali. Item fallit fauore pupilli in fideiussore tutoris qui patitur nomen suum scribi. ut ff. de fideiuf. tu. l. iij. §. vlti. Sz vbi agitur de aliquo p iudicio vel exceptione qui tacet pssentire videtur. ut in regula pcedenti. C. qui mili. nō possunt. l. sup. seruus. de epif. cleri. auē. si seruus. et ff. de pig. l. fideiuf. §. pater. tamē cōtra predictam solutionē est. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. vbi tractatur de exceptione paranda. et tñ qui tacet p inde haberetur ac si non consentiret. Item ob. per eundē modū. ff. de leg. ij. l. ticia. §. lucia. et de pigno. actio. l. gatus. et ideo conueniētius circa secunduz articulum. i. vbi tractatur de exceptione paranda vel p iudicio dicendū est sicut cauetur in ista regula iuris. l. q. qui tacet non videtur pssentire nec etiam cōtradicare. quare tacere est mediū inter consensum et contradictionem. sed aliquando illud mediū sumit effectum vniū extremorum aliquando alterius. nā si contradicendo poterat impedire. tunc tacere assimilatur cōsensui. ut d. l. fideiussor. §. pater. l. vbi cōtradicendo non poterat impedire tunc tacere assimilatur cōtradicioni. ut l. gatus. et l. ticia. §. lucia. et de re iudica. sepe. Et hec vera sunt vbi non proprie inueniret effectum dispositionis mediū ita quare distinguatur a dispositione cuiuslibet extremorum. Sz vbi est inuenire: tunc mediū non trahitur ad extrema. i. tacere non trahitur ad consensum vel contradictionem. sed quadam via media disponitur. ut patet in dicta. l. i. §. scientiaz. ff. de tribu. et hoc casu

proprie intelligitur hec regula et eius exemplum.

Idem.

C Inspecimus in obscuris quod est verisimilius vel quod plerumque fieri consuevit.

A hac regula continetur certitudo et declaratio eius quod est obscure platum quod precipitur dupliciter. Nam primo ex verisimilitudine, verbi gratia vado tibi librum pro x. et ego veditor dico me consensisse de x. libris turosi. et tu emptor de x. libris perusinorū sensisse te dicit. Dubitatur de qua pecunia videatur actū. et dicitur quod primo inspicere debemus id quod est verisimilius, nam si libra valet x. libras turosi. actū videatur verisimiliter de turosi. si x. perusinorū. tunc videatur actū de perusinis. Sed si cōis extimatio libere mediū teneat. ita quod non appareat cui esset prior. tunc sequamur consuetudinem regionis. ut hic et ff. e. l. semp in stipulationibus. et ad idē. ff. de re. dub. l. i. et l. vtrū. §. que sitū. et ad trebel. l. quotiens. Item si lego tibi x. et non appareat de qua pecunia senserim inspicimus quod est verisimilius et ex vicinitate scripturarū precedentium vel sequentium. ut ff. de leg. i. si seruus pluriū. §. si. et de testa. l. heredes palam. §. sed et si notā. et de here. insti. l. qui non militabat. §. lucio. **C** Sed contra regulā videat. §. e. c. in obscuris. ubi dicitur quod in obscuris minimū est sequendum. dicitur quod illa si ista intelligitur. quod sequimur quod est minimū in obscuris. i. ubi quod est verisimilius non appareat ut ibi dicit. **Q**uarto igitur si intellectu scripturarū obscuritatē continētium hic seruandus videtur. quod primo sequimur voluntatē si de ea potest apparere. ut ff. de cōdi. et demō. l. pater in prin. et §. conditionē et verba. de reb. du. l. in ambigua. et C. de libe. pte. l. iij. In secundo sequimur id quod est verisimile. ut hic et ff. eo. l. semper in stipulationibus. et de reb. du. l. cū in testamen. et de leg. i. l. cum res. ij. responso. **E**x verisimilitudo aut percipitur aliquādo ex cōparatione rerū adiuuicēz vel ex cōparatione rei ad precii. ut dicitur est superius in exemplo. et ff. de reb. du. l. i. et l. vtrum. §. cū quidam. Aliquādo ex vicinitate scripturarū. ut dicta. l. si seruus pluriū in fi. aliquādo ex dignitate personarū. ut ff. de aur. et ar. lega. l. ticia. §. scia. et de alimē. lega. l. cum alimēta. aliquādo ex charitate et necessitate personarū. ut d. l. si seruus. §. finali. aliquādo ex consuetudine regionis. aliquādo ex consuetudine loquētis. ut d. l. si seruus pluriū et hic in fine istius regule. **T**ertio ubi verisimilius non appareat recurrit ad proprias significationes verborū. ut ff. de leg. iij. l. non aliter. Quarto si verborū significatio non est certa sequimur quod est minimū ut §. eo. in obscuris. et de le. i. l. si ita scriptū. et l. apud iul. §. scio. et de leg. iij. l. nūmis. et l. qui concubinas. §. cū ita. Quinto si non appareat quod sit minimū iudicatur non valere. ut ff. de testa. tu. l. duo sunt ticij. et de reb. du. l. si fuerit et l. si quis de pluribus. et de manumif. testa. l. cum ex pluribus.

Idem.

C Si quis succedit in ius alterius eo iure quo ille uti debet.

De iure agendi et de iure excipiendi loquitur hec regula. et probatur. ff. eo. l. inuitus. §. plerūq. et in successore vniuersali pcedit per oia pparatē actiue quod passiuē. Actiue quod ius agendi quod cōpetebat defuncto. siue erat reale siue personale siue mixtū siue in rem scriptū cōpetit heredi passiuē quod ius agendi quod cōpetebat cōtra defunctū cōpetit cōtra heredem. ut insti. de perpe. et tēpo. circa pñ. Item ius excipiendi quod cōpetebat defuncto cōpetit heredi. et cōtra quod cōpetebat cōtra defunctum cōpetit cōtra heredem. et ideo ad regulē declarationē et eorum que dicta sunt pro regula exponenda. Dicendum est quod quidam dicuntur successores vniuersales. ut heredes. bonorum possessores et ex trebel. successores. et isti appellantur proprie successores iuris. quod in ius vniuersū quod defunctus habuit succedunt. ff. de here. insti. l. quotiens. §. heredes et colligitur de verbo. sig. l. nihil. Quidam vero dicuntur successores singulares. ut emptores singularium rerū et donatarij et legatarij. et isti appellantur proprie successores in rem. quod non in ius vniuersum sed in ius singulare succedunt. ut ff. de eden. l. quedam. §. his autē. et de iureiurā. l. etiaz si in rem. et quorū lega. l. i. §. illud tenendum. **C** His premisis dicendum est quod ius agendi quod cōpetebat defuncto cōpetit vniuersali successori. et cōtra quod cōpetebat cōtra defunctum com-

petit cōtra heredem vniuersalem successore. Item ius excipiendi quod cōpetebat cōtra defunctum cōtra heredem cōpetit. In singulari autem successore dicitur quod ius excipiendi transit ipso iure in singularem successorem ut ff. de cōtraben. emp. l. dolea. §. eum. et de iureiurā. l. etiam si in rem et de here. ven. l. emptor. et de excep. rei vēdi. l. si. in pñci. et de exceptio. rei iudi. l. si a te. §. iulia. et l. si mater. §. item iul. et de reg. iur. l. inuitus. §. plerūq. Item cōtra singularem successorem similiter ipso iure t. ff. communi diuidū. l. in hoc iudiciū. §. si inter socios et pro socio. l. idēq. in fin. et de pig. l. si superatus in fi. et de excep. rei iudica. l. exceptio. et hoc est intelligendum de iure excipiendi coherēte rei. In iure autem excipiendi coherēte persone distinguitur quod si successor singularis habeat titulum lucratiuum vel quasi obstat sibi exceptio que obstat actori. sed si habeat titulum non lucratiuum. tunc non obstat nisi vtere tur accessioe ex persona auctoris. ut ff. de excep. l. si in rez legatā. et de doli exceptio. l. apud celsum. §. de auctoris. §. si cū legitima. et §. si quis autē. et §. auctoris. Ius autē agendi mere personale non transit ad singularem successorem sine cessione. ut ff. de pecul. l. quā ergo in fi. et usufruc. quē admo. caue. l. omnes autē casus. §. si heres. et de cōtraben. emptio. l. quod sepe. §. si res. et de edi. e. l. sciendum. §. deniq. et de pecu. leg. l. peculio. de verbo. sig. l. sciendum §. vlti. Item nec cōtra successorem singularem. ut ff. de edē. l. que dam. §. is autem. et ad trebel. l. i. §. si heres. C. de actio. et obliga. l. cum ius personale in rem scriptū trāseat in singularem successorem sine cessione. ut ff. de aqua plu. arcē. l. si tertius. §. si quis pñ. et de iti. actūq. pñua. l. apparet. §. i. et l. sequē. Item cōtra singularem. ut ff. de aqua plu. arcē. l. emptor. et l. post veditioez. et l. apparet. §. i. et quorum lega. l. i. §. aliud. Sed opponitur quod successor non utatur eodem iure quo utitur ille in cuius locū succedit ut patet in muliere que pñuilegiata est in personali de dote. et tamē heres eius extraneus non utitur eodem pñuilegio. ut C. de pñui. do. l. vnica et qui po. in pig. habe. l. si. §. exceptis. Item patet in extraneo herede mariti. ut ff. solu. mari. l. maritus. et l. sequē. et de re iudica. l. sciendum. Sed dicitur quod aut id erat coherēs persone et in fauorem persone inductum. aut erat coherēs rei vel cause. nam primo casu regula non procedit. secundo et tertio habet locū simpliciter. ut ff. eo. l. pñuilegia. et l. in orationibus. et distinctum est plene. §. eo. pñuilegium. Item opponitur de ac. iniuriarum que successori etiam vniuersali non datur. ut ff. de iniur. l. iniuriarum. Sed dicitur quod aut actiones sunt prodite ad vindictam aut ad persecutionē rei vel pene. Primo casu non trāseunt ad heredes lite non conte. ut in dicta. l. iniuriarum. et ad l. fal. l. penales. et de colla. bo. l. cum mācipia. §. emancipati. Secundo trāseunt ad heredes si cōtinēt rei persecutionem. Item cōtra heredes. ut ff. de actio. et obli. l. in bono rarijs. sed si cōtinēt persecutionem pene idem per omnia quātū ad heredes actoris quātrāseunt ad eos. ut insti. de perpe. et tempo. ac. §. sed heredibus. In heredibus autē rei distinguitur. Nam si pena debetur ex cōtractu trāsit ad heredes. ut ff. de nau. fe. l. si. de verbo. obli. l. ad diē. et no. ff. de pñua. deli. l. i. in prin. Si autē debetur ex delicto tunc non transit cōtra heredē nisi lite conte. cum delinquēte. ut ff. de accu. l. ex iudiciorū. §. si. et de reg. iur. l. scienti. et l. penalia. et C. de deli. defun. inquātū et in q. heredes pueni. l. i. **Q**ueri autē possit an exceptio excōicationis que obstat auctori possit opponi singulari successori ut dōnario vel legatario vel emptori. et videt quod sic per siba generalia huius regule. ut ff. e. l. q. in ius. et l. in his. §. non debeo. et l. inuitus. §. plerūq. ecōtra quod non. l. apud celsum. §. de auctoris. et §. sicut legitima. **A**dhibi autē videt quod cū exceptio excōicationis persone coheret et non rei. quod aut successor singularis habet titulum lucratiuum vel quasi. et tunc non obstat. aut habet titulum non lucratiuum nec quasi. et tunc obstat. ut d. l. apud celsum §. si quis autē ex cā legati. et in. §. de auctoris. et §. sicut legitima. Item queri potest an exceptio cōpensationis que obstat veditori possit opponi emptori. Et quoniam hanc mouēt glo. iuris ci. ff. de procur. sigs in rem suaz sed non determinant. Et ideo prima facie videtur dicendum quod non possit opponi cū non habeat titulum non lucratiuum. ut d. §. de auctoris. et §. sicut legitima. Ecōtra videt quod possit opponi. ut ff. de excep. rei iudi. l. si. et cōi di. l. in hoc iudiciū. et §. si inter socios et pro socio. l. idēq. §. sed sane. **A**dhibi autē videtur quod possit opponi. quod ois exceptio coherēs rei que poterat opponi veditori potest opponi etiā emptori ut. d. l. si. ff. de exceptio. rei iudi. et. d. l. in hoc iudiciū. et. l. idēq. **Q**uod autē exceptio

cōpensationis rei cohereat sic ostenditur. iure cauef q̄ exceptōes persone coherentes non competunt fideiulsoib⁹ ex persona rei s̄ coherentes rei competūt. ff. de excep. l. exceptiones que persone in princ. z. §. rei vero. sed exceptio cōpensationis ex persona rei datur fideiulsoi. vt. ff. de cōpensa. l. si quid. ergo sequitur q̄ rei cohereat z̄ propterea possit emptori opponi.

Idem.

C Presumitur ignorantia ubi scientia non probatur.

I cet hec regula gñaliter loquat restringē da est tamē ad ignorantiaz facti vt p̄z per exēpla. Primū exēplum poni potest in curatore qui p̄sumitur se ignorasse tutorē datū. vt. ff. d. adm. tu. l. hec aut. Secundū p̄z q̄z p̄sumit̄ defunctum ignorasse rē quā legauit esse alienā vel obligatā. vt. ff. de p. ba. l. verius. Itē in domīno cuius seruus militiā suscepit q̄z p̄sumitur ignorasse vt. C. qui mili. nō pos. l. super seruis. que exempla omnia pertinent ad ignorantiaz facti. In iure aut̄ nō p̄sumitur ignorantia nec etiā tolleratur. vt. C. de iur. z̄ fac. igno. §. cōstitutio. nes. z̄ de leg. l. leges sacratissimē. z̄ ff. ad. l. cor. de fal. l. diuus circa p̄n. z̄ §. eo. ignorantia. C. Sed oppo. z̄ videt̄ q̄ p̄sumit̄ sciētia ē in facto. q̄ si defunctus sciuit rē alienā z̄ heres p̄sumit̄ scire rem alienā. vt. ff. de diuer. z̄ tēpo. p̄e. l. cū heres. z̄ de pub. l. si ego. §. paratus. sed ibi p̄cessit sciētia rei aliene in persona defuncti q̄ continuata videt̄ in persona heredis cū p̄sonam defuncti representet in auct. de iureiurā. a mo. p̄est. C. Sed cōtra hoc est aperte. §. eo. c. cū quis. z̄ ff. e. qui in alterius. s̄ dicas q̄ aut heres cōtendit per allegationē ignorantie lucrū captare aut dānuz vitare. Primō casu p̄sumitur sciētia defuncti cōtinuata in p̄sonam heredis. vt dicta. l. cū heres. z̄ d. §. paratus. Scōo nō p̄sumit̄. vt. §. eo. cum qs. z̄ ff. e. q̄ in alterius. Ultimo distingui possit. aut allegat̄ ignorantia facti aut iuris. Et si facti. aut p̄prij aut alieni. Et si p̄prij. aut proximi aut dudū remoti. si alieni aut dudū extranei. aut defuncti in cuius locuz succedit. Et si defuncti. aut certat de dāno vitando aut de lugo captando. z̄ si de lucro cap. aut potuit peritiores confulere. aut non vt plene distinxit. §. e. c. ignorantia.

Idem.

Locupletari nō d̄z aliquis cū alterius iniuria vel iactura. istius regule ponūtur distiunctiue. z̄ iō sufficit interuenire aliter de distiunctis vt impediāf locupletatio. q̄ natura distiunctiue ita se h̄z q̄ nō requirit vtrūq̄. s̄ sufficit aliter. vt. ff. de cō. di. z̄ demō. l. cū pupillus. §. distiunctiue. s̄ ff. e. iure nature s̄ba ponunt copulatiue. z̄ iō requit oīa copulata cōcurrere seu simul vera eē. ff. de cōdi. insti. l. si heredi plures. z̄ de s̄. obl. l. si q̄s ita. Duo ergo dicit̄ h̄ regula. Primū est q̄ aliquis nō d̄z locupletari cū alterius iniuria. Scōm est q̄ aliquis non d̄z locupletari cū alterius iactura siue dāno. Exēpla h̄o huius regule plana sūt si. n. presbyter vel aliqs clericus mort̄ intestat⁹ bona eius dē debēt p̄tinere ad ecclesiā exceptis rebus q̄ cētib⁹ vel iuri patronat⁹ vel alij iuri erāt ascripte. in illis. n. nō succedit ecclesia q̄ locupletaret̄ cū alteri⁹ iniuria q̄d eē non d̄z. vt. C. de epis. z̄ cle. l. siqs presbyter. Itē in pupillo qui vedit rem suā sine tutore auctore z̄ precium recepit. nam si recuperat rē nō d̄z lucrari precii cū iniuria emptoris. z̄ ideo quaten⁹ locupletioz apparet restituere tenet. vt. C. de vsucapio. pro emptore. l. vlt. z̄ idē dici potest in ecclesia que tenet ad rōnem precij quatenus locupletioz apparet facta cum ecclesia pupillo assimilatur. vt. C. de epis. z̄ cleri. l. orphanotrophos. z̄ ad p̄dictarum cōfirmationē accedunt. ff. de insti. l. siqs mācipis. §. p̄cul. z̄ §. cōdi. z̄ demō. l. naturaliter in fi. z̄ l. nā hec natura cū multis similibus. S̄z cōtra regulam videt̄ id q̄d de vsucapio. z̄ p̄scriptione tractatur iure canonico z̄ civili. cū enim hec eqtas z̄ ille rigo: scripti reperiant̄ hec eqtas deberet p̄ferri z̄ effectū vsucapiois z̄ p̄scriptionis impediri. vt. C. de iudi. l. placuit. s̄ ad h̄ plene responsus est. §. eo. possessor. z̄ ideo r̄fisione vterius nō indiget. Itē solet opponi de expēsis in re aliena mala fide factis que cedūt lucro dñi cū dāno impendētis vt. ff. ad. l. aq̄. si seruus. §. si oliuā. ij. r̄i. z̄ de doli excep. paulus. Sed dicēdū est q̄ ibi nō est iniuria impendētis cū iniuria nō fiat volēti. vt. §. eo. c. sciēt. z̄ ff. de iniur. l. i. §. vsq̄ adeo. Itē nec dānu cū dānu q̄d qs culpa sua sentit sen-

tire non videt̄. vt. ff. eo. l. dānum. Preterea si dānuz esset. is q̄ impedit videt̄ esse in culpa sciēter impēdendo in rē alienam quasi in suā. vt. ff. e. l. culpa. §. e. c. nō est sine culpa. z̄ ideo cū impēdētis culpa p̄ponderet. sequit̄ q̄ eius p̄ditio deterior eē debeat. vt. ff. ad. l. aq̄. l. itez si obstetrix. C. Item videt̄ obflare regule. q̄ qui nō opponit exceptionē nō nume. pecu. intra quinquēniū obligat̄ cū effectu. vt. C. de nō nume. pecu. l. in sc̄tib⁹. z̄ l. si ex cautione. z̄ insti. de lit. obliga. ergo aduersarius locupletat̄ cū iactura z̄ iniuria nō opponētis. S̄z de iure civili r̄fidet̄ q̄ cū fiat legū aucto ritate nō videt̄ iniuria fieri. sed negari nō potest q̄ nō fiat cum dā no veritate inspecta. z̄ ideo si is qui cōfessionē recipit sciat se non numerasse dicerem q̄ de equitate canonica exceptio nō numerate pecunie nō excluderetur biēnio cū malefidei possessor. vllō tempore nō p̄scribat. vt. §. eo. l. possessor.

Idem.

C In penis benignior est interpretatio faciēda.

I constat aliquē cōmississe viz. nā si ignoratur vtrū cū armis vel sine armis interpretatur benignius reū fecisse violētiaz si ne armis vtr̄p hoc minus puniat̄. vt. ff. de pe. l. si p̄ses. z̄ l. pe. Item si cōstat tutorē suspectū fuisse z̄ ob suspicionē remotū si ignoramus. vtrū p̄pter dolū vel p̄pter culpā benignius interpretatur vt p̄pter culpā remotus intelligat̄. z̄ p̄pterea nō sit infamis. vt. ff. d. suspes. tuto. l. hec. §. q̄d ergo. C. S̄z obflare videt̄ regule. ff. de his qui nō. infra. l. ij. §. exercitiū. vbi nō interpretatur in partē que p̄uā restringat. sed illā que ampliat sed ad hoc responsum est. §. e. c. odia. Itē opponit̄ q̄ si vulnero aliquē s̄z nō occidā p̄sumitur in dubio q̄d habui aiuz occidēdi si p̄rium nō probat̄. C. de iniur. l. si nō cōuicij. ergo nō interpretatur in benigniorē partē. i. e. a que inducat euitationē pene. Itē si certū est plures fuisse in delinquēdi actu. nec apparet q̄s eoz deliquerit nō interpretatur in partē benigniorē q̄ dicimus oēs paniri debere. vt. ff. ad. l. aq̄. itē mela. §. sed si plures. z̄ no. ad. l. cor. de sic. l. si in r̄ga. C. ad. l. iul. d. vi. l. qm̄ multa facinora. ergo v̄ regula falsa. Sed distinguēdum ē sicut plene distiunctū fuit. §. e. c. in obscuris. q̄ si incertuz est vtrū delictū fuerit cōmissuz. regula locū h̄z. q̄ iterpretatur minus cōmissum. z̄ p̄pterea minorē penā imponendāz. vt dicta. l. si p̄ses. z̄ l. pe. sed vbi certū est delictuz z̄ certa delicti qualitas. animus h̄o deliquētis incertus. Itē vbi certū delictuz z̄ certa qualitas sed incerta persona regula locū nō habet vt latius est ostensum. §. e. in obscuris.

Idem.

Actus legitimi cōditionē non recipiunt neq̄ diem. istius regule ponūtur distiunctiue. z̄ iō sufficit interuenire aliter de distiunctis vt impediāf locupletatio. q̄ natura distiunctiue ita se h̄z q̄ nō requirit vtrūq̄. s̄ sufficit aliter. vt. ff. de cō. di. z̄ demō. l. cū pupillus. §. distiunctiue. s̄ ff. e. iure nature s̄ba ponunt copulatiue. z̄ iō requit oīa copulata cōcurrere seu simul vera eē. ff. de cōdi. insti. l. si heredi plures. z̄ de s̄. obl. l. si q̄s ita. Duo ergo dicit̄ h̄ regula. Primū est q̄ aliquis nō d̄z locupletari cū alterius iniuria. Scōm est q̄ aliquis non d̄z locupletari cū alterius iactura siue dāno. Exēpla h̄o huius regule plana sūt si. n. presbyter vel aliqs clericus mort̄ intestat⁹ bona eius dē debēt p̄tinere ad ecclesiā exceptis rebus q̄ cētib⁹ vel iuri patronat⁹ vel alij iuri erāt ascripte. in illis. n. nō succedit ecclesia q̄ locupletaret̄ cū alteri⁹ iniuria q̄d eē non d̄z. vt. C. de epis. z̄ cle. l. siqs presbyter. Itē in pupillo qui vedit rem suā sine tutore auctore z̄ precium recepit. nam si recuperat rē nō d̄z lucrari precii cū iniuria emptoris. z̄ ideo quaten⁹ locupletioz apparet restituere tenet. vt. C. de vsucapio. pro emptore. l. vlt. z̄ idē dici potest in ecclesia que tenet ad rōnem precij quatenus locupletioz apparet facta cum ecclesia pupillo assimilatur. vt. C. de epis. z̄ cleri. l. orphanotrophos. z̄ ad p̄dictarum cōfirmationē accedunt. ff. de insti. l. siqs mācipis. §. p̄cul. z̄ §. cōdi. z̄ demō. l. naturaliter in fi. z̄ l. nā hec natura cū multis similibus. S̄z cōtra regulam videt̄ id q̄d de vsucapio. z̄ p̄scriptione tractatur iure canonico z̄ civili. cū enim hec eqtas z̄ ille rigo: scripti reperiant̄ hec eqtas deberet p̄ferri z̄ effectū vsucapiois z̄ p̄scriptionis impediri. vt. C. de iudi. l. placuit. s̄ ad h̄ plene responsus est. §. eo. possessor. z̄ ideo r̄fisione vterius nō indiget. Itē solet opponi de expēsis in re aliena mala fide factis que cedūt lucro dñi cū dāno impendētis vt. ff. ad. l. aq̄. si seruus. §. si oliuā. ij. r̄i. z̄ de doli excep. paulus. Sed dicēdū est q̄ ibi nō est iniuria impendētis cū iniuria nō fiat volēti. vt. §. eo. c. sciēt. z̄ ff. de iniur. l. i. §. vsq̄ adeo. Itē nec dānu cū dānu q̄d qs culpa sua sentit sen-

Idem.

Actus legitimi cōditionē non recipiunt neq̄ diem.

I cunctur actus legitimi omnes quecumq̄ iuris scripti partes inuēte. iuris autem scripti partes sunt. vij. v̄z lex plebiscita. senatus cōsulta. decreta principū. responsa prudētūz. z̄ magistratū edicta. vt instituta de iure naturali. §. p̄stat ff. de iusti. z̄ iur. l. ius aut. Exempluz autē regule p̄babiliter poni potest in electionib⁹ z̄ postulationib⁹ que sunt legitimi actus. z̄ iō neq̄ electio neq̄ postulatio pōt sub p̄di. fieri z̄ si fiat pro nō facta habet. vt. §. de elec. c. in electionib⁹. l. vj. Itē in datione tutoris a iudice facta que nō recipit p̄ditionē expressāz. z̄ si adijciat reddit dationē inutilē. ff. de mtel. l. muto. §. si sub cōditione. Itē in emā cipatione q̄ si dico emancipo filium meuz sub cōditione si imp̄rator in italiā venerit vel si dominus noster de vrbe recedat. emā cipatio nulla est. Itē in aditiōe h̄fditatis. q̄ si dico adeo h̄fditatē sub conditione si nauis ex asia veniet p̄ditio nulla est. ut. ff. d. ecq̄. here. l. eum. §. vlti. Item in tutoris auctoritate. q̄ si dicat tutor p̄sto auctoritatē pupillo si r̄cius ascenderit capitoliū auctoritatis impensio nulla est. ut. ff. de aucto. tu. l. z̄ si cōditionalis. z̄ probantur per ordinē ista omnia. ff. eo. l. actus legitimi. vbi dicit̄ eadēz regula poni. Sed si hec regula vera est q̄ actus legitimi cōditionēz nō recipiant. ergo emptio z̄ venditio que est actus legitimus non recipit cōditionem q̄d falsum est. ut insti. de s̄ben. emp. §. emptio ff. de in diem adiectio. l. ij. z̄ de peri. z̄ com. rei v̄di. l. necessario et pro emptore. l. ij. §. si sub cōditione. Itē locatio z̄ conductio est actus legitimus. ergo nō recipit cōditionē. Item societās mādatum stipulatio z̄ ceteri contractus sunt actus legitimi. ergo non

Idem.

I cunctur actus legitimi omnes quecumq̄ iuris scripti partes inuēte. iuris autem scripti partes sunt. vij. v̄z lex plebiscita. senatus cōsulta. decreta principū. responsa prudētūz. z̄ magistratū edicta. vt instituta de iure naturali. §. p̄stat ff. de iusti. z̄ iur. l. ius aut. Exempluz autē regule p̄babiliter poni potest in electionib⁹ z̄ postulationib⁹ que sunt legitimi actus. z̄ iō neq̄ electio neq̄ postulatio pōt sub p̄di. fieri z̄ si fiat pro nō facta habet. vt. §. de elec. c. in electionib⁹. l. vj. Itē in datione tutoris a iudice facta que nō recipit p̄ditionē expressāz. z̄ si adijciat reddit dationē inutilē. ff. de mtel. l. muto. §. si sub cōditione. Itē in emā cipatione q̄ si dico emancipo filium meuz sub cōditione si imp̄rator in italiā venerit vel si dominus noster de vrbe recedat. emā cipatio nulla est. Itē in aditiōe h̄fditatis. q̄ si dico adeo h̄fditatē sub conditione si nauis ex asia veniet p̄ditio nulla est. ut. ff. d. ecq̄. here. l. eum. §. vlti. Item in tutoris auctoritate. q̄ si dicat tutor p̄sto auctoritatē pupillo si r̄cius ascenderit capitoliū auctoritatis impensio nulla est. ut. ff. de aucto. tu. l. z̄ si cōditionalis. z̄ probantur per ordinē ista omnia. ff. eo. l. actus legitimi. vbi dicit̄ eadēz regula poni. Sed si hec regula vera est q̄ actus legitimi cōditionēz nō recipiant. ergo emptio z̄ venditio que est actus legitimus non recipit cōditionem q̄d falsum est. ut insti. de s̄ben. emp. §. emptio ff. de in diem adiectio. l. ij. z̄ de peri. z̄ com. rei v̄di. l. necessario et pro emptore. l. ij. §. si sub cōditione. Itē locatio z̄ conductio est actus legitimus. ergo nō recipit cōditionē. Item societās mādatum stipulatio z̄ ceteri contractus sunt actus legitimi. ergo non

Idem.

recipiunt conditionē vel diem qđ tamē falsum est vt per infinita iu-
ra pbatur. Item heredis institutio est legitimus actus, ergo nō re-
cipit cōditionē qđ tamē est falsum. lz enīz nō recipiat diē certaz, vt
ff. de here. insti. l. hereditas. z insti. de here. insti. §. hīs in diez. tñ
bene recipit cōditionē z diē incertā. vt. ff. de hī. insti. l. si quis insti-
tuatur. z. l. sub cōditione. z. l. qui filio. z. C. de here. insti. extrane-
um. ratio aut quare recipiat cōditionē z diē incertū est aperta. ga-
illud qđ non recipit diuisionē in partes in se nec recipit diuisionē
in partes tempoz z ecōtra. vt. ff. de testa. mi. l. miles. z ita heredē
§. z qđ diximus. z de usufruc. l. usufructū ab initio. Sed institutio
hīdis non recipit diuisionē in se. qđ non potest aliqs pro parte te-
stari decedere. Immo cā testari trahit ad se causam intestati. vt
ff. eo. l. ius nostrū. z ideo si testatur pro certa tēpōis parte institu-
tio tēpōis valet etiam pro toto tēpōre. z limitatio tēpōis habet
pro non adiecta. vt. d. l. hereditas. §. in diem. sed vbi testatur sub
cōditione vel in diē incertā euentus cōditionis z diē incerte. que
cōditioni assimilatur. trahitur ad tēpus retro. vt. ff. de testa. mili.
l. quod dicitur. z ideo nō videtur pro parte intestatus. lz existente
conditione videt in totū testatus ea deficiente. in totū intestatus.
videtur ergo qđ istud. c. corrigat omnes. ll. z canones in qbus ca-
uetur in legitimis actibus posse adijci qđ dōez z diē. Sed dicēduz
videtur qđ pōptum est z expedit iura iuribus cōcordare. vt. §. de
elec. c. cum expediat. lib. vi. C. de inoffi. do. l. vnica. z qđ iuriuz cor-
rectiones in dubio sunt euitande. vt. d. c. cū expedit z in autē. qui.
mo. na. effi. sui. §. tribus. z qđ nō est verisimile romanū pontificēz
qui iura tuetur huiusmodi breuitate verboz totam obseruationē
iuris alias multis vigilijs cogitata velle euertere. C. d. inoffi. testa.
l. si quādo. z qđ hec generalitas restringēda sit ad casus enumera-
tos vt habet in tex. z in glo. ff. e. l. actus legitimi. Et verba isti re-
gule debēt exponi actus legitimi. f. qdam sicut z ibi pprie in sōbis
text. innuit z p glo. exponit. z p pterea generalis regula remanet
in cōtrarium. f. qđ oēs legitimi actus diē recipiūt z conditionez. vt
insti. de verbo. ob. §. oēs. z. C. de iur. empbi. l. i. lz fallit in quibus-
daz z in illis loquit regula nisi diceret qđ hec regula corrigat ea iu-
ra que dicta sunt in legitimis actibz posse adijci conditionē vel diē
quod imaginationi mētis mee non applicatur. Idem.

C Semel deo dicatū nō est ad humanos vsus trāsserēdū vltērō.

Exemplum istius regule p3 culibz. qđ qđ se-
mel factū est sacrū. z cōsequen-
ter diuino culti dedicatū non d3 vltērīus trāsserri ad
vsus hoium vñ si edes sacra in aliquo loco licite. i. iu-
ris solēnitare seruata edificauit. lz edificū diuina lo-
cus remanet sacer nec d3 ad vsus hoium cōuertī. vt. ff. de re. di. l. i.
tantū. §. sacre. z de cōtraben. emp. l. edes sacre. z insti. de re. di. §.
sacer. Sed videt obitare. ff. de sō. ob. l. cōtinuus. §. pe. Dicen-
dum est qđ hic cōsiderat iuris possibilitatē ibi sō summi pontifi-
cis potestare qui pōt sacrū ad pphanum reducere. qđ tñ vñ solū
ptātī subijctī ipōssibilis d iurē reputat. ff. d. l. i. apud. iul. §. fi.
Idem.

C Non prestat impedimentū quod de iure non sortit effectum.

I canonici nominauerūt sciēter idignū
z electio effectū non habuit
i nō pūantur iure eligēdi. qđ nō prestat impedi-
mentū zc. vt. §. de elec. c. perpetue. z. c. si cōpromissa-
rius. lib. vi. z de cōcef. pben. c. nō captāde. Sed cō-
tra videt in. e. ti. c. qđ qđ. lib. vi. vbi eligentes sciēter idignū pū-
antur iure eligēdi. sed dicendū est qđ illud. c. qđ qđ trahitur ad intel-
lectū illius. c. ppetue sanctiōis. v3 qđ si nominātes idignū adeo
pstitērūt qđ ex vocabus eoz. cōis electio subseqūat. tū cū pūant iu-
re eligēdi. vt. c. qđ qđ. als nō pūant vt. c. ppetue. Itēz pōt poni ex
emplū si testator leget mibi vñ de seruis que elegerim. z ego ele-
gi z electio nō h3 effectū ius eligēdi nō est psumptū. z iō nō pstat
impedimentū volenti iterū eligere. ff. de op. leg. l. ii. iij. z. iij. als si
electio sortit effectū psumptuz eēt ius eligēdi. nec liceret
vltērō variare. vt. e. ti. l. apud. z de ieg. ij. l. statuliberū. §. fi. cū mul-
tis similibus. Itēz pōt poni exemplū. Donamus qđ legatū relinq-
tur pupillo sub cōditione si cōtraheret matrimoniū. nā si ptrahit
infra pupillare etatē non sortit de iure effectū. z ideo non prestat

impedimentū. facta. n. legitime etatis poterit sberē z conditionē
sberēdo implere. ff. qđ di. le. ce. l. qđ pupille z de cōdi. z demō. l. h
cōditio. Tamē cōtra videt qđ iure cauet qđ si testator reliquit lega-
tum pmo capaci z postea reliquit animo adimēdi pmo: reliquit se-
cundo nō capaci. qđ lz non sortit effectū in persona secūdi. tamē
prestat impedimentū pmo qđ impedif petere legatū. ff. de leg. i. l.
plane in pñ. z de adi. leg. l. legatū. §. patet z. l. licet. §. minor. lz di-
cendū est qđ legatū in tacita volūtate adimif. ff. de adi. le. l. iij. §.
fi. z. l. ex parte. z de his qui. vt indig. l. si inimicitias. Lūz ergo ap-
pareat per translationē factā in scōm testatorē voluisse tacite adē-
pro primo adimere. illa tacita pma ademptio sortitur de iure esse-
ctum vt dictū est. z ideo prestat impedimentum. Idem.

C Qui licet qđ est plus licet vtiqz qđ est minus.

I cet patri occidere adulterū cum filia cōpre-
bensum. z ideo licebit qđ est minus. i. ad
ulterū cum filia cōprehensum pumelijs afficere. vt
hic z. ff. de adul. nec in ea. §. ius occidēdi. Itēz pōt
facere iudex qđ est plus. i. iuramentū in litez deferre
actori. z ideo d3 posse qđ est minus. i. taxationē iurisur. adicere.
vt. ff. de in lit. iur. l. videamus. §. pe. Itēz maius est cōdere testm qđ
mortis cā donare qđ p3. qđ filius. pōt mortis cā donare patre cō-
sentiente. vt. ff. de dona. cā mor. l. tam bis. §. i. tñ testari nō potest
etiam patre cōsentiente. vt. ff. de testa. l. qui in pte. Si ergo licet
filio mlti cōdere testm de castrensi pec. multo fortē licere d3 mor-
tis cā donare. vt. ff. d. dona. l. filius. §. vlti. Sed ptra regulā so-
let opponi de pluribz. pmo de pñde qui h3 ius gladij qđ ē ma-
ius. vt. ff. de offi. pñ. l. illicitas. §. vniuersas. z nō deponat qđ ē mi-
nus. vt. ff. de leg. iij. l. i. §. bis qbus. z de iniusto testa. l. ijs exbe-
redato. §. eius. sed illud quādo nō h3 insulas sue iurisdicōi subie-
ctas. als secus videt. ff. de interdi. z rele. l. relegatorū circa pñ. et
no. in. l. inter penas. eo. ti. z ideo h3 oppositio non facit ad rē licet
quidā aliter dicant. Itēz oppo. C. de pte. curi. l. fi. vbi curialis
pōt donare pñda sed nō vēdere cuz maius sit z difficilius pmissuz
donare qđ vēdere. C. de scti. iudi. l. i. sed illud iō cōtingit. qđ veris-
milis est qđ facilius vēderet qđ donaret ad hoc vt pñciuz ex vendi-
tione deductum deponaret z iō facilius inhībet vēditio qđ dona-
tio. qđ in donatione cessat rō prohibitionis que ad vēditionē pro-
prie pertineret. Itēz oppo. de leg. in cause. ff. de pcura. vbi licet re-
uocare procuratorē in totū z nō in partē. Itēz. ff. de admī. tuto.
l. cū queritur. z de vsur. l. gaus. vbi licet nomina ptracta ist totuz
approbare vel reprobare sed non partē. sed in illis oibus diuersa
habēt vniuz loco ratione cōnegitatis officij. z ideo nō est in eis
licitū variare sicut nec circa eādē rē. ut. ff. de vā. infec. l. ptoz. §. vñ
qritur. z determinatū est. §. eo. c. mutare. Itēz opponi solet. ff. d.
peri. z com. rei vē. l. i. §. licet. z de pluribz alijs que notant z rōna-
biliter soluūtur. ff. eo. l. nō d3. z ideo hic repetere cuz sint rationa-
biliter scripta eēt potius trāscribere qđ notare z propterea supua-
cum. Dy. Idem.

C Qui prior est tempore potior est in iure.

I unus primo impetrauit i ecclesia Bon.
alius scōdo. z secūdnus pmo litteras
pntauerit. pmo d3 esse potior. qđ qui pōt est tēpo-
re impetrationis potior ē in iure bñficij cōsequēdi.
vt. §. de rescrip. c. tibi qui gram. lib. vi. Sz ptra vide-
tur. e. ti. de rescrip. c. si p te z. c. duobz vbi is q scōdo ipetrauit pfer-
tur pōt. lz dicēdū vñ qđ aut vtraqz ipetratio ē simplex. aut alia sim-
plex z alia sub pditione. v3. si ad id epī z capituli consensus accede-
ret. pmo casu. aut apparet de ordine ipetratōis. aut nō. Si ap-
paret pferf ille q pmo ipetrauit vt palle. c. lz si de ordinē nō appa-
ret tūc subdistigue. qđ aut mādanit vñ puideri z alteri canonica-
tuz cessit. aut canonicatū cessit vtiqz aut neutri. pmo casu pre-
ferf is cui canonicatū cessit. scōdo pferitur is q pmo lras ipetrauit.
si ambo simul in pntando pcurrunt ille pferf que eligere volue-
rint illi uel iator pars illoz ad quos spectat canonicorū receptio
z pbendaz collatio ut in. c. duobz. Sz si pma ipetratio pditiona-
lis sit: scōda simplex. si fiat an existentiā pditionis pme scōda simplex
pferf ut dicto. c. si p te. sed vñ qđ existēte pditione pme pditione alio

debeat pferri qñ existētia p ditiōis trabat ad tps pcessōis. vt. ff. q po. i pigno. ha. l. potior z d pericu. z cō. rei vē. l. q si pendēte. Qui dā dicit q. c. si pte. sit p ius cōe. qd nihil ē. Immo dicēdū ē q ille leges loquūt z itelligi dēt vbi nō erat i p tate p hētis. p iō sub cō ditiōe. scōo nō pure p tū ditiōnalē reuocare. In pposito at sum mus pōtēter poterat ditiōnalē reuocare z iō multo forti potuit p secudā purā d irogare vt. s. e. c. l. z p. ff. q po. i p i g. ha. l. i. z. l. q balneū i p n. z. s. i. z. l. potior in p n. Itē p i albo d ecurionū z p sulū nā q pōz ē tpe potior ē i iure ferēdaz s n l a z z faciēdarū electionū ceteris p i b. vt. ff. d albo scribē. l. i. z. i. j. z. i. j. C. d p s u. l. i. l. i. x. j. Itē pōni possēt exēplū regule in creditorū qbus res sūt obligate nā q p i o r ē tpe z c. ff. q po. i p i g. hab. l. potior. z. l. creditor. z. C. qui po. l. si fūdū. s. z ad hoc v f ob stare. ff. d p i. cre. l. p u i l e g i a. v b i nō ex pte s z ex cā extimāf. qre distiguēdū ē pleni. Aut oēs creditores p tēdūt p u i l e g i u r e a l e. aut p s o n a l e oēs. aut qdā r e a l e. z qdā p s o n a l e. aut qdā p s o n a l e. alij nullū. P r i m o c a s u qñ oēs p t e n d u t r e a l e. aut cōuētiōale oēs. aut oēs p t o r i u. aut qdā p t o r i u z qdā p u e t i o a l e z si oēs p u e t i o n a l e v e l qñ. aut oēs exp s s u. aut oēs tacitū. aut qdaz exp s s u z qdā tacitū. z si oēs exp s s u. aut eiusdē t p i s aut diuersoz si eiusdē t p i s. sig dē s i n g u l z e o dē a c r u v t r i q z s i t o b l i g a t u m r e s a d m i t t i t v n u s q s q z p p t e d i m i d i a s i s e p a r i n e c a p p e a t c u i p m o. s e x n e u i p o s s e s s o r e p o t i o r e r i t p d i t i o p o s s e s s o r i s v t. l. si fundū. s. si duo ff. d p i g. si diuersoz z n o r ā d ū r e g u l ā z i s t ā t i ā r e g u l a. r e g u l a ē q p o t i o r z c. ff. q u i p o. i n p i g. h a b. l. p o t i o r. e t. C. e o d e m t i t u l o q u i p o s s e s s o r. z. l. si fundum. i n s t a n t i a e s t i n u e n i r e i m u t u a n t e i n r e f e c t i o n e v t i n a u c. d e e q l i. d o. s. h i s p s e q u e n s c o l. v i j. z. ff. q p o. i n p i g. h a. l. i t e r d ū. Itē i n e g ā t e s e p o s s i d e r e q p o s t e a q u i c t p t e d i t h y p o t h e c a. v t. C. q p o. i p i g. h a. a u c. i t e p o s s e s s o r. Itē fallit i n e o c u i p e c u n i a r e s e m i t z e x p s s e o b l i g a t. v t. C. q p o. i n p i g n o. h a. l. l. z. Itē fallit i n m u l i e r e q p f e r f p o r i b h i n t b t a c i t ā v t. C. q p o. i n p i g. h a b e ā. l. a f f i d u i s. Itē fallit i n e o d e c u i p e c u n i a m i l i t i a e m i t v t. C. d e p i g. l. h i. z a u c. q p o b t i n e t. i t e i n h i n t e h y p o t h e c a e x i s t r u m e n t o p u a t o m a n u t r i u t e s t i u s i g n a t o v t s i a g a r a d u e r s u s e ū q nō h z i s t m s i m i l e v e l p u b l i c ū. v t. C. q p o. i p i g. h a. l. s c r i p t u r a s. Itē fallit i n f i s c o a g e r e e x c ā p n c i p a l i v t. C. i n q b c a i s p i g. v e l h y p o t h e c a s i b i f. l. a f f i d u i s. Itē i n a g e r e f u m e r a r i a. v t. l. a r t i q s. s. si colon. ff. d e r e l i. z s u p r. f u. z. l. i p e s a z i b i n o. Itē i v e d e t e p i g n u s p r o t i u z z h i n t e c ā m s i m i l e q nō p f e r f s z c ū p o s t e r i o r e p c u r r i t v t. l. i s c u i. s. q p o r. ff. v t i n p o s. l e. s i oēs t a c i t ā s i m i l i t e r d i c r e f e r r e e i u s d e t p i s v e l d i u e r s o z. z s i e i u s d e nō r e f e r r t e o d e v e l d i u e r s i s t i t u l i s i nō a p p a r e t c ū p m o. n ā s p i t e r s e m e l i o r e r i t cō d i t i o p o s s i d e t i s s e x n e u i o c c u p ā t e. z s i oēs s i m u l a d a g e d ū p c u r r i t a d m i t t u n t v n u s q s q z p r o p t e. v t. ff. d s a l. i t e r d i. l. i. s. si colon. z. l. h i. z. ff. d p i g. l. si d e b i t o r. s i d i u e r s o z t e p o r i t ū c q p o t i o r z c. v t h i c z. ff. q p o. i n p i g. h a. l. i n s u l ā c ū s i l i b. s i q d ā e x p s s u m z q d ā t a c i t ū a u t e i u s d e t p i s a u t d i u e r s o z. E t s i d i u e r s o r ū a u t p c e d i t t a c i t a z s e q t u r e x p r e s s a. a u t p c e d i t e x p r e s s a z s e q t u r t a c i t a. S i p c e d i t t a c i t a z s e q t u r e x p r e s s a p r e f e r f t a c i t a e t f i s c o. v t. C. r e m a l i e. g e r e. l. i. j. r i j. l. j. g l. c i r c a f i l i u z d u b i t e r. ff. q p o s. i n p i g. h a. l. si p i g n u s. s i p c e d i t e x p s s a z s e q t u r t a c i t a c e r t ū e s t p f e r r i e x p s s a z. v t. ff. q p o. i n p i g. h a. l. t i c i u s i n p n. z. s. n e g o c i a t o z. z. C. e o. l. si f ū d ū. z d r e m i s. p i g. l. si i g n o r ā t e. S i e i u s d e z t p i s v f i d e q d e s t qñ v t e r q z p f e r t t a c i t ā v e l v t e r q z e x p s s a z e i u s d e m t p i s. q t a c i t a z e x p s s a p a r i b p a s s i b a m b u l ā t v t e x p r e d i c t i s a p p a r e t q m u t u ā s i r e f e c t i o e p f e r f h i n t i e x p s s a z s i c u t h i n t i t a c i t a z. P r e t e r e a i l l u d ē s p ā l e c u i p r i u e s t g n ā l e. v t i n a u c. d e n o n a l i e. s. v t a u t l e x. S e d s p ā l e e s t i n m u l i e r e q p f e r f h i n t b t a c i t ā t m z s i c i n e o c a s u s p ā l i f o r t i o r ē e x p r e s s a q t a c i t a. e r g o a l i a s r e g u l a r i t e r p a r e s s u n t. S i oēs p t o r i u. a u t s ū t oēs e i u s d e t i t u l i. a u t oēs e x p t e t u. a u t e x c ā l e g a t i. v e l oēs e x c ā d a n j i n f e c t i z t ū c n o n pōt p u e n i r e e x t p e v t. ff. d e d ā. i n f e c. l. si f i n i t a. s. si p l u r e s. z. s. i u l. z. l. p t o r. s. e i r e i. z. C. d e b o n i s a u c. i u. p o s. l. v l t. z. ff. d e b o n i s a u c. i u d i. p o s. l. c u m v n u s z. ff. v t i n p o s. l e. l. i s c u i. s. q p o r. a u t d i u e r s o z. z t ū c q p o r e t p e p o t i o r ē i n i u r e v t. C. q p o. i n p i g h a. l. si d e c r e t o z. d. l. i s c u i. s. p o s t q r e i. s i q d ā p t o r i u z q d ā cō u e n t i o a l e t ū c q p o r e s t t p e z c. v t. ff. q p o r. i n p i g. h a. l. s z i u r e. C. v t i n p o s. l e g a. l. si p o s t q r. S e c ū d o c a s u qñ oēs p s o n a l e. a u t s u n t e i u s d e z t i t u l i. a u t d i u e r s o z. s i e i u s d e r e g u l a r i t e r p c u r r i t nō i n s p e c t a p o n t a t e v e l p o s t e r i o r i t a t e t p i s. v t. ff. d e p a. c r e d i. l. si p u i l e g i a. i j. r i j. z d e p e n. l. si h o i e m. s. q u o t i e s. f a l l i t i n d u a b d o n b u s a b e a d e s u b s t ā t i a d e b i t i s i n q b u s q p o r i o r ē i n t p e p o t i o r e s t i n i u r e. C. q u i p o r. i n p i g. h a. l. a f f i d u i s s. si. Itē fallit i n f i s c o. ff. d e p u i. c r e. l. q q s. S i d i u e r s o z s i q d e s ū t

paria p u i l e g i a cō c u r r ū t s i d i s p a r i a m a g i s p u i l e g i a t i p r e f e r u n t v t d. l. p u i l e g i a. l. r i j. ff. d e p. c r e. l. si v e t r i. s. i n b o n i s. I n t e r t i o c a s u qñ q d ā r e a l e z q d ā p s o a l e. r e a l e p f e r f. v t i. l. e o s. C. q p o. i n p i g. h a. z. ff. d p a c. l. r e s c r i p t ū c i r c a p n. I n q u a r t o c a s u qñ q d ā p s o n a l e. a l i j n u l l ū p f e r u n t p u i l e g i a t i. v t. ff. q c ū e o. l. s z a n h. z d e p e c u l i o. l. e x f e c. s. h i. z d e p u i. c r e. l. i j. z. l. v e t r i. s. i o. z d c c f. b o n o. l. i. z. i j. I n q n t o qñ oēs n u l l ū. a u t a g i t a d v a t i o n e q u ā t i t a t i s v e l s p e i v e l g e n e r i s. a u t a d f a c t ū. P r i m o c a s u a u t e r ā t b o n a p o s s e s s a p c r e d i t o r e s. z t ū c o i ū m e s t e q u a p d i t i o. v ū s i v n i s o l u a f r e u o c a f p r a t a p a l i o s. v t. ff. q i n f r a u. c r e d i. l. q a u t. s. s c i e d ū. z. l. a i r p t o r. s. si d e b i t o r e i n s i. S i nō n o n e r ā t p o s s e s s a p c r e d i t o r e s s i d e b i t o r s o l u i t. a u t s o l u i t a u c t o r a t e i u d i c i s i t e r c e d e r e. a u t s p o t e a u t i n u i t. P r i m o c a s u qñ s o l u i t i u d i c i s a u c t o r a t e. t ū c nō e s t l o c r e u o c a t i o n i. v t. ff. q u e i n f r a u. c r e. l. q a u t. s. a p u d l a b e o n e z. S e c ū d o c a s u qñ s o l u i t s p o t e s i u e v o l e s. z t ū c a u t oēs c r e d i t o r e s p a r i t e r i s t a b ū t. z t ū c s i v n i g r a t i f i c a t u s s o l u a t u r r e u o c a f p r a t a p a l i o s. v t. ff. q i n f r a u. c r e d i. l. p u p i l l u s. S i nō oēs i n s t a b ū r t v n i s o l u a f. a u t s o l u i t a d e b i t o r e s p o t e. a u t e x t o r q u e f a b i n u i t o. s i s o l u i t s p o t e nō r e u o c a f p a l i o s. v t p a l. l. p u p i l l u s. z. d. l. q a u t. s. s c i e d ū. ff. q u e i n f r a u. c r e. n i s i m o r a e r a t p i c u l ū a l l a r u r a. v t q z d e b i t o r c ū p e c u n i a f u g i e b a t n e c h f i p o t e r a t i n d e c o p i a. v t i n. l. a i r p t o r. s. si d e b i t o r e. ff. q u e i n f r a u. c r e d i. si e x t o r s i t i u d i c i s a u c t o r a t e nō r e u o c a f. v t. ff. q i n f r a u. c r e. l. q a u t. s. a p u d l a b e o n e. s i a g a f a d f a c t ū. a u t p e t i t z i cō d e n a t i o n e d e d u c i t f e c m. z t ū c s i s i m u l c r e d i t o r e s p c u r r i t p f e r f q p m o s i t. v t. ff. l o c a t i. l. i n o p i s. S z s i i n cō d e n a t i o e z d e d u c i t i n t e r e s s e. i d e s a t u r q d d i c t ū e s t s e r u a r i d e b e r e qñ a g i t a d q u ā t i t a t e. v t. d. l. i n o p i s. z d e v. o b. l. s t i p u l a t i o e s nō d i u i d u n t. s. c e l s u s. C. Q u i s e n t i t o n u s s e n t i r e d z z cō m o d ū z e cō t r a. I d e m I t e m p o s t v e n d i t i o n e p f e c t ā o m n e cō m o d ū a c c e d e n s r e i v e n d i t e p r i n e t a d e m p t o r e. i t a z o m n e i n cō m o d u m a c c e d e r e d z v t. C. d e p i. z cō m o. r e i v e n. l. p o s t p f e c t ā. ff. e o. l. i d q d p o s t. I t e m c u r d i m i n u t a p t e b e r e d i s s c r i p t i p s t a. d i m i n u i t z l e g a t o r ū o n u s i t a a u c t a p t e s c r i p t i h e r e d i s p s t a. a u g e f z l e g a t o z o n u s. v t. ff. d e v u l g. z p u. s u b. z o b t i n e t i s t a qñ c i r c a i d e e s t cō m o d ū z i n cō m o d ū z p o i a p a r r o z p s o n e s u s c i p i e r i s cō m o d ū z i n cō m o d ū h a b i l i t a s. e t h p z p e r e m p l a i n s t i. d e s b e n. e m p. s. c ū a u t. e t d e l e g. p a. t u. e t. ff. d e l e. l. i. s i e x t o t o e t d e l e g a. i i j. l. h i. e t d e v u l. e t p u. s u b. e t s i s t a. e t. C. d e c a. d u. t o l. l. i. s. p s e c o. e t d e f u r. l. m a n i f e s t i s s i m i. s. s e d c ū i n s e c ū d a. S e d v b i nō e s t p o m n i a v t r i u s q z p a r r o r e g u l a nō p c e d i t v t e v i d e r e i n. l. s i q o a l i e n a n e g o c i a g e r e s. ff. d e n e g. g e. e t i b i n o. e t d e p r o c u. l. q p p r i a. s. p e c u r a t o r. I t e i c a s i b a l i s n o. i n. l. s i q s n e g. e t. ff. d e n e g. g e. e t i n. l. s i q s p u t ā s. s. i. cō i d i. e t p s o c i o. l. s e d e t s o c i u s s. si a b s e n t i. C. I t e s i nō e s t e a d e p s o n e p d i t i o v e l h a b i l i t a s c i r c a v t r i u s q z s u s c i p i e d ū v t s i a g n a t a p r i m i o r e s t m u l i e r c ū t r a c t a f d e d e f e r e n d o o n e r e t u t e l e. n ā i p s a s u c c e d i t i n cō m o d ū. i. i n h e r e d i t a t e e t t ū nō t e n e f s u b i r e t u t e l e o n u s i m o d e f e r t a d a g n a t ū m a s c u l u z i n g r a d ū r e m o t i o r e. v t i n s t i. d e l e g. p a. r u. s. h i. ff. d e l e g. t u t e. l. i. s. i n t e r d ū. c ū i l l u d g n ā l e q d h c o l l i g i f e t i. l. a l l e g. l. d i s c i p l i n ā s r i o r ū e a d e e e nō v f p c e d e r e. i m o i g n i e v f s r i a. q z c ū d e v n o s r i o z p d i c a f a f f i r m a t i o. d e a l t e r o p d i c a f n e g a t i o q d e s t e i o p p o s i t ū v e l q d i d e s i d e v n o d i s p o n i t a f f i r m a t i o d e a l t e r o n e g a t i o. v t. l. i. ff. d h i s q s ū t s u i u e l a l i e. i u r. ff. e t i n s t i. d e t u. i n p n. e t. ff. d e a c c u. l. q u i a c c u s a r e. e r g o nō ē e a d e d i s c i p l i n a s z s r i a. P r e t e r e a p z p i d q d d f a d d i s p o s i t i o n e e t d e s t r u c t i o n e v n i s r i o z s e q r e m o t i o n e e t d i s t r u c t i o n e a l t e r i v t. ff. d e s. s i. l. b e c s b a i l l e. e t d e i n s t i. l. s z e t s i p u p i l l u s. s. si i n s t i t o r i a. e t i n a u c. d e m ā. p n. s. n e q z a u t. R ū d e o v b i d q u o l i b z s r i o z r i n d e f a f f i r m ā d o v e l d e q u o l i b z n e g ā d o s i m p l i c i t v e r ū ē e a d e e e d i s c i p l i n ā s r i o r ū u: i n s t i. d e s b e n. e m p. s. c u z a u t. C. d e c a. t o l. s. p s e c o. e t d e f u r. l. h i. s. s z c ū i n s c o z. e t d e v u l. z p u. s u b. l. e t s i s t a. e t d e l e. l. i. s i e x t o t o i p n. e t d e l e. i i j. l. h i. t ū c. n. e a d e ē i n g n i e e t e a d e i n s p e e t e a d e a l i q ū s r ū a d n u m e r ū. u r c ū i n e a d e s b o z s e r i e v t r i u s q z d i s p o s i t i o t r a d i f. n ā t ū c e s t e a d e q u ā r ū a d n u m e r ū q z v n a s b o z e s t cō c e p t i o q v t r i u s q z s r i o z d i s p o n i t. s e d e o r o s p e c t u q z d i u e r s a d i s p o n i t pōt rō n e d e f e c t i n p l u r a p t i c u l a r i a d i u i d i e t d i u e r s a i u d i c a r i. s z v b i d e a l t e r o a f f i r m a t i o e t d e a l t e r o n e g a t i o n o n e s t e a d e s z s r i a d i s p o s i t i o. s z p t a n t o d f e a d e d i s c i p l i n a e a rō n e. q z u n o c o g n i t o h f c o g n i t i o a l t e r i. v t i p a l l e. l. q a c c u s a r e e t. l. i. s. d e h i s q s ū t s u i u e l a l i e. i u r. e t i n s t i. d e t u r e. e t. ff. d e p. s t i. l. i. s. s t i p u l a t i o n ū. e a rō n e e r g o d f e a d e d i s c i p l i n a. s z nō d f e a d e m rō n e d i s p o n i s s r i o r ū. I d e m.

In re cōi melior est p̄ditio prohibentis.

Habeo fundum tecum cōmunem et tu velle edificare domū in fundo et ego prohibeo melior est p̄ditio mei prohibētis q̄ tui edificare volēt. vt. ff.

cōi di. l. fabin. S3 vt q̄ melior sit p̄ditio faciētis q̄ prohibētis. vt. ff. p̄ so. l. cū duob. §. itē mella. Cōmissis solomb' alijs q̄ sūt a p̄ta te smote. Bicc dū ē. n. q̄ aut soci' vult facef aut ficef i loco cōi ad eū vsū ad quē res pata ē et p̄t ēt iuito socio. vt. ff. cōi di. l. si edes. et p̄ so. l. cū duob. §. itē mella. aut ad eū vsū ad quē res pata nō ē. et tūcū itereff. phibētis n̄ fieri melior est p̄ditio phibētis. vt. d. l. fabin. et ff. d. ser. vr. p̄ di. l. qdā hyber. §. cū pietē. et h̄ casu p̄t itelligi i regula. aut nihil itereff. phibētis et p̄t fieri eo iuito. vt. ff. d. ser. vr. p̄. l. fistulā. §. pe. et si. habira tū distictōe vtr' iuf' futuris facef vel re ficef velit. q̄ tūc nō pōt. vt. ff. d. hui. vr. p̄. l. pietē. aut iuf' cōionis et p̄t. vt. d. l. cū duob. §. idē r̄ndit. Itē p̄ regulā v̄t istō ḡniale quo ca uel q̄ i re v̄t cā pari melior est p̄ditio occupātis. vt. ff. d. le. i. l. si plū bus. et d. h̄. ob. l. si tici. et d. p̄cu. l. si plū. et d. of. p̄sul. l. i. et d. p̄cu. c. si duo. li. vi. S3 h̄ regla loq̄t i ea re q̄ p̄te sua i diuisa ad p̄tes p̄tinebat. Leges h̄rie loquūt i eo iuf' qd distictū ē i vni' executioez q̄ p̄rio p̄occupauerit litē p̄testādo. lit. n. p̄testata sibi q̄rit executionē insolidū et alterū insolidū excludit. nisi i casib' enumeratis. vt in c. si duo. s. de p̄cu. Idem.

Contra eū q̄ legē dicere potuit apti' ē faciēda interpretatio.

Uendo domū et tpe veditōis et traditōis di co stiticia ori nūc sūt ita sint vide or dicef q̄ domū veditē dbeat a vicis sūt stiticiaoz

fāpiēdoz: si eō q̄ dom' vedita d3 sūt iutē vicinis. vt. ff. d. hui. vr. p̄ di. l. si abozē. et §. h̄lex. et d. h̄bē. ep. l. cū lege. et l. labeo. et d. pac. l. veterib' et d. euic. l. q̄li b̄rat. §. op. et vt q̄ itē p̄tātō n̄ sit faciēda p̄ p̄ferētē. vt. ff. d. h̄bē. ep. l. si in ep̄tiōe. S3 ibi h̄ba fuerūt plata ab ep̄toze. et iō sit itē p̄tātio p̄ eū q̄ p̄tulit sequēdo tenozē ist' regule. Itē v̄t p̄ regulā. ff. lo. l. ea lege. vbi sit itē p̄tātio p̄ locatōz q̄ h̄ba p̄tulit. h̄ ibi fauoz locatōis tū erat appositū. et iō n̄ d3 fieri itē p̄tātio p̄ eū ne offēdat regula qd fauoz zc. et j. e. c. q̄ ob ḡraz. Et q̄ iura st̄ varia circa mās istā. iō v̄t ē plene distiguet. q̄ aut ābigui tas itē p̄tātōe idigēt repif i d̄ctu. aut i p̄fessioe. aut i iudicio. aut i snia aut i stipulatiōe p̄tozia. aut i puilegijs. aut i h̄bis a lege. platis aut i vltia volūtate. Si i d̄ctu aut valef p̄t d̄ct' h̄z itē p̄tātioez alteri v̄t tū. aut h̄z itē p̄tātioez v̄t iuf' q̄. Si h̄z itē p̄tātioez alteri tū. il li' itē p̄tātioez segmur h̄z quez itē p̄tātio d̄ct' valef p̄t. ff. d. h̄. obli. l. q̄tiēs. et l. vbi. et l. is q̄ ducēta. §. v̄t. et d. re. du. Si h̄z itē p̄tātioez v̄t iuf' q̄ valef p̄t. tūc ispicim' h̄simili'. §. e. ispicim'. et ff. e. l. sp̄ in stip. et l. sp̄ i obscuris. Si h̄simili' n̄ appeat tūc h̄z locū f̄gula. v̄t q̄ fiat itē p̄tātio p̄ferētē i cui' p̄tātē fuit h̄ba late p̄cipe. vt. ff. de pac. veterib'. et d. hui. vr. p̄. l. si arborē. §. h̄lex. et d. h̄bē. ep. l. labeo et l. cū i lege. et l. cū i emptōe. et d. h̄. ob. stipulatio ista. §. i stipulatiōib' et l. q̄ ex plib'. et l. q̄ qd. si i p̄fessioe cogēd' erit dicef p̄fessus certū. vt. ff. d. codicil. l. certū. al' s̄ hieret itē p̄tātio p̄ eū vt. ff. de iterroga. ac. l. de etate. §. q̄ tacuit. ar. ff. d. v̄tre ispicil. l. i. §. qd er go. qd iuf' nouissimo itelligēdū v̄t si r̄ndere iuber an' q̄ se absente alias. n. eēt p̄ eū tāq̄ p̄tumacē put rō dictauerit. p̄cedēdū. vt. d. d. p̄fessio. c. ij. li. vi. si i iudicijis erit itē p̄tātio faciēda p̄ p̄ferētē siue h̄ba fuerit plata p̄ actorē siue p̄ reū. vt. ff. d. iudi. l. si qd itētiōe. et ibi no. et d. re. iu. i ābiguis ofonib'. et l. h̄bēdo. §. i. si i snia. tē iu. q̄ p̄tulit si ē d̄ maiorib' itē p̄tātib' dictū suū in snia alias nō liceret si bi itē p̄tari sniam suā h̄z delegari sui tū. vt. ff. de ap. l. ab executof in p̄n. et ibi plene no. actor' tū h̄ba mutat possēt snie tenof i totū p̄seuerāte. vt. ff. d. re. iur. l. actor' h̄ba. si i stipulatiōe p̄tozia tūc p̄to ris erit itē p̄tātio p̄tinet. n. ad eū. ff. d. p̄ro. stipu. l. i p̄tozijs. et l. i. §. vl. si i puilegijs itē p̄tātio p̄tinet ad eū q̄ puilegiuz p̄cessit. ff. e. nerati. ff. d. vulg. et pu. substi. l. ex scō circa p̄n. si i h̄bis a. l. platis ad solū p̄ncipē p̄tinet itē p̄tātio necessaria q̄ oēs astrigūt. vt. C. de legi. l. impialis. Si in volūtate vltima ipse testator poterit ipretari ff. de testa. l. heredes palā. §. i. si interpretat' nō fuit tūc aut valef p̄t legatū s̄m intellectū heredis et legatarij. aut s̄m intellectum lega tarij tū. si legatarij tū. illum intellectum assumimus. ff. de lega. i. l. apud iul. §. si tici. et de reb' dubijs. l. qnotiens. et l. vl. §. vbi. si s̄m intellectam heredis et legatarij tunc aut est ambiguitas in vo luntate relinquēte. aut in voluntate adimēte. si in relinquente se quimur qd est minūm vt. d. l. apud iul. §. si ea. et de le. iij. l. q̄ p̄cubi

n. i. §. cū ita. et l. nūmis si adimēte. aut ē licetitudo rerū et p̄sonaz aut p̄sonaz tū. aut rez tū. P̄rio casu i nullo v̄z adēptio. Scdō v̄z adēptio i v̄troq̄z cāu. Tertio casu v̄z adēptio i maiori et remāet legatū i maiori et h̄ p̄bas. ff. d. re. du. l. si fuerit. et ibi no. et de adimē. leg. l. iij. §. si duob'. et de le. iij. l. si ita scriptū in fi. Idem.

Quo est obligatorū p̄ bonos mores p̄stitū iuramentū.

Iuravi boiez occidef vt furtū facef tale iura intū n̄ ē obligatorū q̄ p̄ bonos mo res est p̄stitū et istō ē ḡniale q̄ iuramentū p̄stitū p̄ bonos mores vel p̄. ll. nō ē obligatorū nec firmat rē d̄ q̄ agif. vt. s. d. ele. c. vbi. et c. q̄ sepe p̄tigit. et de reb' eccle. non alie. c. ij. q̄ q̄ p̄ bonos mores sūt ipossibilia reputant d̄ iure. vt. ff. d. p̄ di. ist. l. fili'. et l. cō ditiōes. et l. qdā. h̄z ipossibilitū nulla ē obligatio vt. s. e. c. nemo p̄t et ff. e. l. ipossibilitū. ergo nec eoz q̄ sūt p̄ bonos bozes. C. S3 op. et vt q̄ iuramentū p̄firmet ea q̄ sūt d̄ iuf' phibita. Ecce d̄ iure phibi tū ē rē mōzis alienari. vt. ff. d. reb' eoz. l. i. et tū alienatio p̄ iuramē tū p̄firmat. vt. C. si aduersus v̄. l. i. et in auē. sacra. Itē phibita est d̄ iuf' fūdi dotalis alienatio. vt. C. d. rei v̄. ac. l. vnica. §. et cū lex. et tū p̄firmat p̄ iuramētū mlieris. vt. s. d̄ iureiu. c. ij. li. vi. Itē phibef valere pactū p̄ qd filia dotata r̄nūciat futuge successiōi p̄fne. vt. C. de pac. l. pactū qd dotali. et d. colla. l. pactū. ff. d. suis et le. be. l. vl. et tū p̄firmat p̄ iuramētū. vt. s. d. pac. c. ij. li. vi. h̄z dic aut sūt phibita pp turpitudinē sui et tūc iuramentū nihil opaf vt h̄. et i iurib' supi alle. ad idē. aut i puilegiū vel fauozē p̄sone. et tūc iuramentū illi' p̄ sone i cui' fauozē iducif phibitio ē obligatorū et p̄firmat rē d̄ q̄ agi tur. vt i auē. sacra. §. si aduersus v̄ditionē. et s. d̄ iureiur. c. ij. et d. pac. c. ij. li. vi. Idem.

Quo facit qui petit qd restituere opz eundem.

A marito q̄ petit votē q̄ ē i casu restōnis rō nabiliter p̄telligi. q̄ cū eēt ipē fstitutor' h̄ h̄ret dotē penes se dolo v̄t facere q̄ petit vt h̄z. ff. d. doli excep. l. dolo. et d. re. iur. l. p̄ dēnatiōe. §. dolo. C. S3 op. ff. lo. ma. l. si foer. §. luci'. vbi admittit' marit' ad petēdū do tē q̄ erat in casu restōnis. S3 dicendū ē q̄ ille. §. d̄clarat et distiguit effectū ist' regle. q̄ aut ē restitutor' eidē aut alij. si alij cessat f̄gla alias omnes p̄curatozes actor' ab agēdo repellēt. q̄ qd petit' re stitutori sūt d̄no qd ē absurdū et icōueniēs et tractat' rot' d̄ p̄c. red deref iutilis si eidē a quo petit tē regla locū h̄z. vt. d. §. luci'. Itē p̄ regulā v̄t. C. ad. l. iul. d. vi. l. si qd ad se fundū. vbi petit sibi red di possessionē sibi violēter ablatā et nihilomin' postea poterit sup d̄no pueniri et cōuet' restituere cogēf. Dixerūt qdā q̄ h̄regla lo cū h̄z i petitor' tū nō i possessor' q̄ falsū ē vt p̄. ff. d. car. edic. l. iij. §. cāe. et no. i pal. l. dolo. d̄ iudi. l. si d̄ vi. et d. re. iur. l. iurit'. §. cui dam' actionē. et iō distigui o3 i possessor' q̄ aut agif i iudicio ad i p̄scēde. aut retinēde. aut recupande possessionis. In p̄mis duob' f. adipiscēde et itinēde regula locū h̄z. In tertio h̄o. i. recupande locū nō h̄z regula. q̄ spoliat' an' d3 fstitui q̄ de p̄prietate q̄raf. vt d. l. si qd ad se fundū. et C. si p̄ vi vel alio mō. l. i. et d. dona. iter vir. et v̄xo. l. si marit'. et d. agri. et cēsi. l. si coloni. et ff. d̄ iudi. l. si de vi et ad. l. iul. d̄ vi. p̄. l. q̄ cetu. §. si d̄ iuf'. et iō q̄ h̄ic of petit. dylargo mō exponi. i. agēdo iudicio petitorio vel possessorio adipiscēde vel re tinēde possessionis. et qd subijct' fstituire. f. eidē. secus si alij vt iu perius ostensum est. Idem.

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

Fectus more afferētis d̄nū debitor' sunt p̄tes. vt d̄m̄ ē. s. e. c. mora. et ab oi bus p̄dictoz oīuz effectū eximif' is q̄ p̄t d̄fensione legi tia se tueri. vt. ff. si cer. pe. l. lecta. et d. h̄. ob. si pupill'. et d̄ re. iur. l. nulla. Exceptio at legitima d3 itelligi oīs illa q̄ nō p̄t ope replica. tōis elidi. nā si exceptio obstaret replicatio habēret p̄ nō legitima' q̄ q̄ rōe nihil iteref v̄t qd si h̄eat ipō iuf' actor' v̄t h̄eat ea q̄ possit p̄ exceptionē excludi. vt. ff. e. l. nihil. eadē rōne nihil iteref v̄t qd si h̄eat exceptionē vel h̄eat ea q̄ possit ope p̄plicatiōis excludi cū ita se h̄eat p̄plicatio ad exclusionē exceptōis si ē exceptio ad exclusōez actionis. vt. ff. d. excep. l. ij. et h̄ ēt p̄firmat' ex eo q̄ re' i exceptōib' i qd' exapiēdo pōit seu asit vices actor' sustinet. vt. ff. d. p̄ba. l. in exceptōib' d̄ excep. l. i. C. S3 p̄ regulā p̄t d̄ iuf' ciuili oppōi. q̄. l. cauef q̄ si p̄misisti aliqd nudo pacto et si n̄ faceres p̄misisti penas p̄ stipulatiōē. q̄ agi pōt ex stipulatiōe vt p̄nter id fiat qd i pacto deuenit alia si nō fiat correstur penam in stipulatione deductaz cū ergo pena debeaf rōne more et mora nō possit eē vbi petitio nō

est et petitio non procedat ex nudo pacto. vt. ff. de pac. l. iurisgentiu. §. sed cum nulla. sequitur quod non possit esse in mora et propterea nec penam committit. unde videtur ob stare. C. de pac. l. si pacto. et si responsio deat sicut primo modo respondet glossatores iuris civilis videlicet quod ibi erat debitum quod uno modo debeatur saltem naturaliter non erit sufficiens ratio quod regulariter de iure civili sola naturalis actione non parit. vt dicto. §. sed cum nulla de ver. ob. l. creditores. et ideo secunda responsio melior daretur et magis conueniens alias conueniens littere legis scribitur. nam ibi non agitur ad id quod debetur ex nudo pacto. sed ad id quod debetur ex stipulatu et preterea eius consequitur forte quod nudo pacto debetur. alio consequitur forte quod in stipulatione deuenit. Sed contra hanc responsionem est valde quod. l. illa si pacto. nuda pactio precessit stipulationem penalem. ergo stipulatio non committitur nisi lite contestata. super pactioe nuda et propterea non potest ex ea agi. vt. C. de contrah. et con. l. i. nuda. Et si respondeas quod ibi sit lite contestata. super pactioe nuda: diuinare est. Respondebis ergo sic quasi stipulatio penalis incipit a precedenti pactioe nuda et lex disponendo permittit agere ex stipulatione penali non dum commissam vt metu eius pareatur pacto precedenti vt in. l. si pacto. et est ratio in utroque casu ne contractus in totum constituatur inutilis si nihil relaxaretur de iuris subtilitate. vt. l. si pacto. quod permittit agere ex stipulatione non dum commissam eidem quod est contra ius commune. vt. ff. de reb. ob. l. si ita stipulatus. et de reb. ob. l. cedere diem. et l. nuda. relaxat similiter quod permittit agere etiam lite contestata super pacto nudo quod similiter remouit a iure communi. vt. l. i. iurisgentiu. §. si cum nulla. et C. de pac. l. leg. et de pac. conu. l. i. sed de iure canonico. h. scdm iure communi sine dispensatione procederet cum nudo pacto ita pariat actionem sicut vestitum. §. de pac. c. i. Idem.

Quod ob gratiam alicuius conceditur non est in dispensatione retroquendum.
De gratiam et fauorem minoris est in iudicio sine tutoris auctoritate. vt. C. de aucto. prest. l. claru. et q. legi. perso. l. momentarie. et ideo si litigauit sine tutoris auctoritate vel curatoris si quidem sententia contra eum non valet ipso iure. vt. C. q. legi. persona l. i. et si aduersus rem iudi. l. cum et minores. et ff. de re iudi. l. act. §. 3 in defensoru. et l. 3 pupillu. Sed si ferat pro eo valz. vt. C. de p. cura. l. non eo minus. Item in gratiam et fauorem minoris inducitur est quod petere possit restitutionem in integrum contra venditorem. ergo si petiit et noluit uti beneficio in integrum restitutionis concessit numquid aduersari ei inuito minore possit venditionem rescindere. Dicendum est quod non. ne quod in fauorem minoris inducitur in eius lesione retroqueat. vt. ff. de mino. l. si iudex. Item in ductum est mere in fauorem pupilli cui mouetur cotrouersia de statu et bonis quod differatur vsque ad tempora pubertatis. quid ergo si habet probationes pro se facientes in pmpriu non erit differenda sed de pnti cognoscenda et examinanda ne quod in ei fauore et. vt. de car. edic. l. iij. §. due. Item confirmat hec regula et traduntur eius exempla. ff. de leg. commissa. l. ij. et de in diem adiec. l. sabinus. et de fi. instru. l. plures. et de secudis nup. l. generaliter et tunc. §. i. bis aut. Sicut h. regula continet veritatem et eius contraria vera est si aliquid introductum est in alicuius pena vel odium non debet in eius utilitate conuerti. vt. ff. de leg. i. l. si seru. plurim. §. q. aut. et de interdi. et rele. l. relegatoru. §. vlti. et l. se. Et no. in auct. de here. et fal. §. si pro. et ideo est opponendum ad vtrumque ordinem. Et primo ad primum vt. n. ei ob stare lex in qua causet quod pubes non potest adire hereditatem etiam locupletem sine tutoris auctoritate. ergo quod inductum est in eius fauorem videtur in eius lesione redire. vt. ff. de aucto. tu. l. obligari. §. hereditatem. et in sti. de auct. tu. §. neqz. Dicendum est quod quidam sunt in quibus certum est conditionem pupilli meliorem constitui et in illis valet factum a pupillo etiam sine tutoris auctoritate. vt si feratur sententia pro eo sine tutoris auctoritate ne quod in eius fauore et. vt. C. de pecu. l. non eo minus. et de aucto. p. stand. l. i. et in sti. d. aucto. tu. in pn. Quedam sunt in quibus certum est conditionem pupilli deteriori constitui vt si ad aliquid se obliget vel vendat cum dano suo vel actionem cedat. in his factum tutoris auctoritate non tenet. vt. C. de auctoritate prestanda. l. ij. et iij. et de inutilib. stipula. l. i. Queda sunt in quibus dubium esse potest vtrum pupilli conditio constituat meliorem vel deteriori vt in hereditatis aditione quod habere potest latentia onera. et in his factum a pupillo sine tutoris auctoritate non tenet. vt. d. §. hereditatem. et §. neqz. et hoc est in fauore

pupilli ne oneribus implicet. vt. ff. de acq. here. l. more ciuitatis nostre. et l. pupillus. Secundo oppo. ad primam regulam de iure quo causet si vendit vna exceptis acidis et mucidis et empro: velit petere acidum: non potest in ei fauore videatur pactum appositum. vt. ff. de peri. et pmo. rei ven. l. si vna. Dicunt quidam quod lex contraria locum habet quando fauor inducitur pactum. regula vero quando p. l. vel privilegium quod nihil est. quod in his que i fauores inducta sunt post pactum locum habet regula. vt p. ff. loca. vel conduc. l. ea. l. et de leg. comm. l. ij. et iij. et de in diem adiec. l. sabinus. Unde dicendum est quod fauor ampliat privilegium quod supra vel extra ius communi conceditur. vt. ff. ad munic. l. i. C. de thesauris. l. vnica. Sed in. l. si vna. nihil inducitur pactum extra vt supra ius communi. et ideo non pro parte pertinet ad materiam huius regule. Tertio vt contra regulam. ff. quod quis iur. l. i. vbi dicitur quod si impetro ius iniquum illud retro: queri dicitur in lesione meam ad uersario postulante. Sed distinguendum est sicut distinguitur in. l. iij. eo. ti. v. delictum quod si concessum fuerit ad postulationem meam tunc huius locum tenet contraria. sed si non ad postulationem meam tunc habet locum regula. Quarto vt contra regulam. ff. de iure au. an. l. ij. vbi sententia lata pro ingenuitate facit eum quod p. n. i. a. i. g. n. u. p. d. e. r. e. i. u. s. a. u. r. e. o. r. u. n. u. l. o. r. u. Sed dicendum est quod non opus illud directe sententia. sed tacita renunciatio illi quod petit se p. n. i. a. r. i. g. e. n. u. u. eligendo. n. v. n. u. de duobus fratribus vt taci. te renunciari alteri. vt. C. de codicil. l. vl. et de fur. l. i. et ideo ad id cui renunciasset vt per electionem alteri non dicitur regressus dari vt. §. de elec. c. vt. q. s. li. vj. et ff. de leg. comm. si fund. §. eleganter. et l. post die. Quinto oppo. d. l. p. d. e. C. de q. n. i. b. vbi sui vel liberti p. n. i. v. l. m. f. n. i. e. t. in fauore d. n. i. vel patroni non torquatur. h. illud est ratio p. n. e. r. i. t. a. t. i. s. quod si per eo sequitur quod et eum testis pro vtraque parte deponere debeat vt C. de epi. et de. auct. si iudex. Sexto oppo. d. l. die sabbati. C. de iude. is. vbi sicut iudei non possunt p. n. e. r. i. die sabbati: ita nec possunt alios p. n. e. r. e. h. i. b. i. p. u. i. l. e. g. i. u. n. o. s. t. e. r. i. t. i. n. f. i. n. i. b. u. s. p. c. e. s. s. i. o. i. s. s. y. v. l. t. r. a. p. c. e. s. s. i. t. p. p. t. e. r. e. q. l. i. t. a. t. e. i. t. e. r. l. i. t. i. g. a. t. o. r. e. s. s. e. r. u. a. n. d. a. et ineq. l. i. t. a. t. e. v. i. t. a. n. d. a. C. de fruc. et lit. exp. l. vl. et de p. r. i. s. a. l. a. c. r. i. l. i. n. s. a. c. r. i. s. Septimo oppo. d. l. foce. ru. §. cu. i. t. e. r. h. i. b. i. p. u. e. n. t. i. o. t. a. c. i. t. a. a. d. r. i. o. s. e. n. s. u. p. u. e. n. t. i. o. i. s. e. x. p. r. e. s. s. e. p. c. e. p. t. a. d. r. i. o. s. e. n. s. u. l. e. g. i. s. e. x. p. r. e. s. s. e. p. e. x. p. r. e. s. s. a. l. h. f. v. t. ff. de testa. l. ex eo. et de testa. l. q. testis. §. mulier. et ideo casus ille non est d. r. i. u. s. r. e. g. u. l. e. q. u. o. d. p. a. c. t. u. e. x. p. r. e. s. s. u. n. o. t. o. r. q. u. i. n. d. i. n. u. s. s. y. t. a. c. i. t. e. a. d. r. i. o. s. e. n. s. u. e. x. p. r. e. s. s. e. p. u. e. n. t. i. o. i. s. p. a. c. i. p. i. s. Ad d. r. i. a. a. u. t. r. e. g. u. l. a. o. p. p. o. v. t. n. q. u. i. d. q. u. o. d. i. d. u. l. t. u. e. i. n. p. e. n. a. v. e. l. o. d. i. u. r. e. t. o. r. q. u. a. t. u. r. i. n. f. a. u. o. r. e. q. u. i. n. d. u. c. t. u. e. s. t. i. n. p. e. n. a. et o. d. i. u. t. u. t. o. r. i. s. s. u. s. p. e. c. t. i. q. u. a. t. u. r. e. l. a. r. e. m. o. u. e. a. t. t. a. n. q. u. o. d. s. u. s. p. e. c. t. u. s. et t. u. c. o. n. u. e. r. t. i. t. a. d. e. i. u. s. c. o. m. o. d. u. q. u. o. n. o. t. e. n. e. t. v. l. t. e. r. i. u. s. d. e. p. e. r. i. c. u. l. o. a. d. m. i. n. i. s. t. r. a. t. o. i. s. n. e. g. l. e. c. t. e. v. t. ff. de susce. tu. l. decreto. Item inductum est in penam et odium illorum qui de militia pro ignominia remittunt quod non possunt morari in vrbe vel alibi vbi imperator sit vt. ff. de his q. no. infa. l. ij. §. ignominie. et t. u. c. o. n. u. e. r. t. i. t. a. d. v. t. i. l. i. t. a. t. e. e. o. r. u. q. u. i. e. x. c. u. s. a. n. t. a. t. u. t. e. l. i. s. q. u. e. d. e. f. e. r. u. n. t. i. n. v. r. b. e. v. t. ff. de excu. tu. l. sed et milites. §. h. ignominia missi. So. l. u. t. i. o. d. i. c. e. n. d. u. e. s. t. q. u. o. d. i. d. e. m. a. c. t. u. s. n. o. p. o. t. e. s. t. e. s. s. e. i. m. e. d. i. a. t. e. c. a. p. e. n. e. et p. m. i. j. v. t. d. l. r. e. l. e. g. a. t. o. r. u. §. h. et l. se. et de ne. ge. siue hereditaria. et C. de here. l. curiales. et de decur. l. ne q. s. sed ca. mediata et remota esse potest delictum. delictum. n. est causa pene. pena pro causa i. b. a. b. i. l. i. t. a. t. i. s. a. d. a. l. i. q. u. e. a. c. t. u. v. e. l. o. f. f. i. c. i. u. i. d. u. c. e. n. d. u. m. I. n. h. a. b. i. l. i. t. a. t. e. p. o. c. a. r. e. m. o. t. i. o. i. s. a. b. a. c. t. u. r. e. m. o. t. i. o. a. u. t. c. a. e. x. c. e. p. t. o. i. s. a. b. o. n. e. r. e. i. m. i. n. e. r. e. o. c. c. a. s. i. o. n. e. a. c. t. u. v. t. d. l. d. e. c. r. e. t. o. et d. l. m. i. l. i. t. e. s. §. h. si ignominia. S. y. p. d. i. c. t. a. v. t. ff. de his q. vt. i. n. d. i. g. l. i. v. b. i. d. i. c. t. u. e. c. a. p. r. i. m. a. q. u. i. p. e. n. e. et p. m. i. j. s. y. d. i. u. e. r. s. i. t. a. s. p. s. o. n. a. r. u. m. et r. e. r. u. q. u. i. b. i. e. r. a. t. t. o. l. l. i. t. d. r. i. u. n. a. i. b. i. r. e. s. p. e. c. t. u. h. i. c. i. m. e. r. e. f. et ideo consequitur premium. respectu autem p. m. i. j. d. e. l. i. q. u. i. t. et ideo patitur penam. Idem.

Nullus ex consilio dummodo fraudulentum non fuerit obligatur.

De dedit tibi consilium vt pecuniam tuam potius commertium quam in eptioe p. d. i. o. r. u. couerte res: et male tibi acciderit: quia forte merces naufragio sunt submersa. dubitat an ego teneor. distinguitur: aut dedit consilium bona fide. et tunc non teneor. aut fraudulenter et tunc teneor. h. d. reg. a. et p. r. i. m. a. f. ff. e. p. s. i. l. i. j. et m. a. d. a. t. i. l. i. §. v. l. S. y. v. t. d. p. s. i. l. i. o. t. e. n. e. r. i. e. t. s. i. n. o. f. u. e. r. i. t. f. r. a. u. d. u. l. e. n. t. u. m. v. t. ff. m. a. l. s. i. r. e. m. u. n. e. r. a. d. i. §. s. i. t. i. b. i. i. n. f. i. S. y. i. l. l. e. §. d. y. i. n. t. e. l. l. i. g. i. q. u. i. a. l. i. a. s. f. a. c. t. u. r. u. s. n. o. f. u. e. r. i. t. q. u. e. d. i. s. t. i. n. g. u. e. n. d. u. v. t. q. u. o. d. a. u. t. d. a. t. p. s. i. l. i. u. d. e. b. e. t. i. a. u. t. d. a. t. p. s. i. l. i. u. d. e. l. i. n. q. u. e. t. i. S. i. d. e. b. e. t. i. a. u. t. e. r. a. t. a. l. i. a. s. c. o. n. t. r. a. c. t. u. r. u. s. a. u. t. n. o. s. i. n. o. n. e. r. a. t. c. o. n. t. r. a. c. t. u. r. u. s. t. e. n. e. t. i. s. q. u. i. p. s. i. l. i. u. d. e. d. i. t. v. t. d. j. s. i. r. e. m. u. n. e. r. a. n. d. i. §. s. i. t. i. b. i. S. e. d. s. i. e. r. a. t. a. l. i. a. s. c. o. n. t. r. a. c. t. u. r. u. s. t. u. n. c. l. o. c. u. h. y. d. i. s. t. i. c. t. i. o. r. e. d. i. j.

gule. qz si nō iuternit fraus in pfulente nō tenet vt hic. z. ff. eo. l. consilij. z de dolo. l. qz sicut scires. z de fur. l. falsus. si qz mihi. z man. l. ij. §. tua. Sed si daf consiliū delinquēti variē sunt opinio nes. mihi autem videt qz aut is cui cōsiliū datur nō erat alias fa cturus. aut erat alias facturus. Si non erat alias facturus simpli citer tenet qui consiliū dedit. vt. ff. de iniur. l. nō solū. §. si māda to. z. §. proculus. z. §. atillicinius. Sed si erat alias facturus aut prebuit consiliū z nō opez. aut opē z nō cōsiliū. aut p̄siliū z opē si consiliū tm̄ tenet. qz nō oz laudando malitiā augeti. vt. ff. d ser uo corrup. l. i. §. psuadendo. C. de fur. l. si qz seruo. si opē tm̄ si n consilio pncipaliter z secundario nō tenet. vt. ff. de fur. l. si pigno re. §. qui ferramēta. si consiliū z opē nō est dubiū qz tenet. ff. de h bo. si. sepe. z. §. ita dubitatū. z insti. de ob. que ex delicto nascunt §. opem. Dymus. Idem.

Exceptionē obijciēs nō vt de intentione aduersarij cōfiteri.

Opponat conuentus exceptionē fa cti siue itentionis. vt quia negat se debere certum est qz nō videtur confiteri de intentione actoris qz confessio z negatio directe contraria sunt. z ideo ad positionē vnus nō sequit positio alteri sed remotio. vt. ff. de h. si. si hec hba de insti. sed z si. §. instro. z in auz. de man. p̄n. §. neqz aut. Sed si opponat exceptionē iuris vt pacti de nō petēdo rei iudi. iurisurādī p̄scriptiōis. z similiū. an videat tacite cōfiteri de itereffe actoris ita qz actor releuet ab one re probandi intentionem dubitat. z primo videt qz non. qz hba simpliciter plata referri debent ad ppriam significationem z nō abusuam. ff. de le. iij. l. nō aliter. §. ticius. de ver. sig. nepos pecu lo. sed exceptiones iuris sunt proprie exceptiones. qz excludunt actionēz ciuile. ff. de excep. l. ij. z ibi no. Item qz in definita equi pollet vniuersali. vt hic. z. ff. de excep. l. nō vtiqz. q loquit idēfinitē. ergo videt omnē spēm exceptionis cōprehendere. Adhibi aut vt qz aut excipiēdo aliqd simpliciter negat. aut excipiēdo aliquid ponit. Si negat vt in exceptione nō nu. pecu. z nō numerate do tis verū est qz nō videt cōfiteri de intētionē actoris. vt hic. z. ff. de excep. nō vtiqz. Sed si in excipiēdo ponit aut simpliciter. aut sub conditione. si simpliciter. aut qz dicit sibi pactū factū de nō peten do vel soluisse vel absolutū esse z similia. tūc de sola exceptiōe tra ctandū videt absqz eo qz actor intentionē pbauerit. Sed si negat z sub conditione ponit. qz dicit se non teneri. z si apparebit se ten gri dicit pactū factū de nō petendo tūc nō videt confiteri de in tentione actoris z ideo affici onere pbandi exceptionē nisi actor pbauerit intentionem suam. z hec probantur. C. de excep. si q dez. ij. z. iij. r̄iso. Idem.

Que contra ius sunt debent vtiqz pro infectis haberi.

Tres ecclesie vel pupilli alienā contra iu ris formam pro nō facto habētur cuz ipso iure nō teneat eo ipso qz factū fuit contra iu ris p̄hibitionem. vt. s. de re. eccle. non alie. c. ij. z C. de sacrosan. eccle. l. iubem. z de admī. tu. lex que tutores z de p̄dijis mino. l. i. z iō ex tali alienatione nō transferet dominiūz nec paraf p̄scribendi titulus. vt. C. de p̄dijis mino. si p̄dijū. z de aucto. p̄stā. eum qui. z de vluc. p̄ empto. l. si. z p̄real. c. ij. lib. vj. Sed cōtra regulā videt obstare qz certum est qz furta homicidia. adulteria zc. crimina seu delicta cōtra leges cōmittunt. vt. ff. de le. l. i. z. ij. z de fur. l. i. z tamē nō habent p̄ infectis. nam si habe rentur p̄ infectis nulla pena p̄ his imponeret. Item ipossibile est illud qd est factū nō esse factū. vt. ff. de cap. z postli. re. in bello. §. facte. Vicunt glosatores iuris ciuils qz regula locuz habet tm̄ in his qz de iure sortunt effectuz qd vt nimis pueriliter dicitur. immo de his que de iure ipediunt sortiri effectū. qz hūt cōtra p̄hibitio nem iuris sed p̄pter reuerentiā dicentiū sustineri possit qz regula loquat de his que de iure sortunt effectū. i. qz sunt alias de iure p̄ missa vt pacta vel similia. Sed qz nō sunt fm̄ iuris formā intelli gunf p̄hibita z p̄pter hoc nō sortunt effectum de iure. Clarus aut dicit p̄t qz regula loquit in his qz sunt de iure p̄hibita sicut eui dententer hba ostendūt hic. z. C. de legi. nō dubiū. Tū in his qz de iure sunt p̄hibita. quedā reperiunt quorum effectus p̄t retra ctari. i. ad primū statū reduci z executio impediri put donatōes. venditiōes z ceteri cōtractus. testamēta z similia. z in his p̄prie p

cedit effectus regule. Quedam aut sunt quorū effectus nō p̄t re tractari. i. ad primū statū reduci vt homicidiū z similia. hō enim mortuus reduci nō p̄t ad vitā nisi virtute solijs dei z ad illā nō extendit effectus regule. C. Itē oppo. iure cauet qz snia sub cōdi tione ferri nō debet z tū si ferf lata tenet. vt. ff. qz ap. sit. l. i. §. du bium. Itē relegato ad tēpus nō debēt adimi bona. z tū si adimā tur tenet ademptio. vt. ff. de interdi. z relego. l. relegatoruz. §. ad tēpus. ergo ea qz sunt ius nō habent p̄ infectis. Est tm̄ dicēdū qz vbi simp̄r p̄hibēt iura z nō vltra p̄grediūt vlt p̄grediūt ānullādo sc̄m iuris p̄hibitionē nō valet z p̄ infecto habet vt i. l. nō dubiū. C. de legi. ff. de tute. l. muto. §. sub cōditione. z de testa. tute. l. cer tarū. z. l. se. z in his duob casib p̄prie loqz z intelligit reglā. Sz cū vltra p̄gredit z tractat qualiter annullat dādo actionē vel ex ceptionē. vt p̄ in his qz dolo vel metu fiunt qd fieri debuit factum tenet. sed tenere nō videt p̄siderato effectū. qz nihil interest vtrū quis actionē nō habeat an possit per exceptionem excludi vt. ff. eo. l. nihil interest. Itē cū vltra p̄gredit qz firmādo factū illicite qd fieri nō debet factū tenet. vt. in. l. nō dubiū. §. ad tps. z. ff. qz ap. sit. l. i. §. biduū. z. ff. de fur. l. i. §. i. Rō p̄dictorū est qz cū lex vltra p̄gredit stat clausule sp̄ali relicta gñak. vt. ff. de h. ob. l. voli clau sula. z de penis sanctio legū. z de alimē. leg. l. alimēta. §. penulti. z. §. stichus. Idem.

In pari causa vel delicto melior est conditio possidentis.

In delicto pari est exemplū. ff. de h. ob. si suū. §. sequit. vbi debitor fu it in culpa leui z creditor in culpa leui. z iō melior est cōditio possidētis debitoris qz creditoris agē tis. Item sunt exēpla. ff. de dolo. l. si duo. z. C. de dolo. l. si duo. z. C. de contrahē. emp. l. domū. Itē in causa pari absqz delicto melior est cōditio possidentis. nam si duo emerunt eandē rem a diuersis nō dominis melior est conditio possidentis vt. ff. de publi. siue aut. §. si duobus. Item si duobus obligat ea dem res z ignorat cui prius. melior est cōditio possidentis. vt. ff. de pig. l. si debitor. Itē si duobus est cōcessum beneficium eadēz die. vni a sede apostolica vel eius legato. alteri ab ordinario loci melior est conditio possidētis. vt. s. de preben. c. si a sede. lib. vj. Et quia circa materiam huius regule multa reperiuntur contra ria. ideo ad omnium solutionem distinguendum videtur hoc or dine. quia aut pro puniendo dolum vel culpam agitur criminali ter vel ciuilitē. Et si criminaliter aut est idem delictū accusatio nis z accusati. aut diuersum. Si idem repellitur accusator quia nil do losus dolofo. C. de liberali causa. l. si filium. z de testi. l. qm̄. z de hereti. qm̄. ver. inter se. Si diuersum. aut opponitur in modum accusationis. aut in modum exceptionis. si modū exceptionis au ditur opponens anteqz nomen eius inter reos fuerit receptuz. po stea vero non auditur etiā si maius crimē opponat. vt. ff. de adul te. l. ij. §. hoc qd dicit. z. §. si publico. z. §. extraneus. z. l. si marit. §. p̄scriptione. Si in odiū accusationis. aut de pari aut de minozi vel maiozi. Sed de maiozi audit aūqz nomē suū sit scriptum inter reos. vt. C. qui accu. nō pos. l. i. postea hō nullo modo audit etiā de maiozi. ff. de pub. iudi. is qui reus z ibi no. Si d pari vel miozi nō audit nisi suam vel suozū iniuriā p̄sequat. vt. C. qui accu. nō pos. l. neganda. Si ciuilitē. aut vterqz est in dolo aut vterqz est i pari culpa z tunc hincinde compenfat siue circa idē. siue circa di uersa reperiat dolus siue culpa. vt. ff. solu. matri. l. viro. z. l. si mu lier. z de dolo. l. si duo. z de eo p̄ que factū est. l. si. §. stipulator. z de contrahen. emp. domū. z nequid in loco publico. l. ij. §. idem ait. z qd vi aut clā alius. §. bellissime. z. l. vl. §. si ad ianua. z de do li excep. l. apud celsum. §. marcellus. Aut vnus in dolo alius i cul pa. z tunc si circa idem nō fit cōpensatio qz dolus p̄poderat cul pe. vt. ff. ad. l. agl. l. item. §. si. z. l. q foueas. §. hec actio. z. l. si pu tator. si circa diuersa fit compenstio cū teneatur vterqz ad quanti tatē. vt de compēstationibus. si ambo. z ibi no. Si vn. in lata cul pa alius in leui p̄ponderat lata qz equiparat dolo. vt. ff. de p̄ofi. l. qd nerua. z si mēsoz fal. mo. di. l. lata. §. plane. z si qz testa. l. i. cē iustus sue. l. i. §. nō aut. si alius in leui alius in leuissima p̄ponde rat leuis circa idē sicut dictū est. s. in casu simili. sec. circa diuer sa cū sint vtrūqz debitor in q̄titate. vt. ff. eo. cū par delictum. Itē si vnus in leui in faciendo. alter in leui in negligendo p̄pō derat leuis in faciēdo. z iō non compenfat nec est melior condi tio possidentis vt plene vo. ff. fo. ma. si moza.

Cum non stat p eū ad quem pertinet quo minus conditio impleatur haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Ec regula debet p oia itelligi z expo ni sicut intelligitur z expo

b nis. ff. e. iure civili. z de hbo. obli. l. in executione §. si. v. ecce si testator legat mihi suadū sub cōditiōe si decē dederō heredi z p heredem stat quo minus recipiat cōditio p impleta d3 haberi. vt. C. de cōdi. insertis l. si. z de statu li. l. statu liberos in pñ. z. §. si. Itē si testator instituit me heredē sub cōditiōe si decē ticiū dederō q ticius erat futurus heres ab intestato. nā si p ticiū stat quo minus recipiat habet cōditio p impleta. vt. de cōdi. insti. l. is ita heres. Itē si stipulor a te decem si ascēdero capitolū z p te stat quo minus ascendā habet cōditio p impleta. vt. d. l. in executiōe. §. si. z. l. iure civili. **C** S3 oppo. z vī q cōditio nō habet p impleta. lz is q iplere debuerit impediā implere. vt. ff. de cōdi. z demō. l. quibus diebus in pñ. Sed multum refert vtrū impediā per eum cuius intererat nō impleri. vt qz futurus erat obligatus p ditiōe impleta vel erat amissurus rē suā vel hereditatē nō habiturus quā alias habuisset cōditiōe impleta. z tunc locū habet regula cū iuribus. s. dictis. lz si stat p eū cui nō intererat nō impleri nō habet p impleta. vt. l. contraria. C. de cōditio. insertis. l. si. ff. ad. l. aq. inde neraci. §. idē iulia. **C** S3 oppo. z vī q lz stat p eū cuius intererat non impleri nō habet p impleta qz si testator legat decē libertō sub cōditiōe si cū filio steterit z filio moriā. z sic p eū seu per casum in personam eius contingentē stat quo minus cōditio nō impleat: relictū non debeat. vt. ff. de adimē. le. l. seio. in pñ. z de cōdi. z de. l. illis libertis. sed dicendū est multū referre vtrū stet p eū vel p factū ei' siue p impedimentū ab eo pstitū. z tūc simpliciter verū ē qz hī p ditiōe p impleta. z ita loqz regula de le. iij. q cōcubinam. §. vroz. z de ali. leg. l. meua in pñ. z in. d. l. iure civili. z. C. d. cōdi. insertis. l. si. aut p eum vel casum in psonā eius contingentē. z tūc locū h3 qd dicitur in l. cōtraria. q tunc distinguit. Nam aut tūc erat relictum cōtēplatione eius in cuius psona erat implenda aut fauore eius cū relinquit aut dubitat. Primo casu relictū nō debet post casum in psonā illi' cōtingentē. vt. d. l. seio in pñ. z de cōdi. z demō. illis in fi. Secōdo casu debet de adimē. le. l. ānua. in pñ. Tertio casu de licitū debet qñ in dubio interpretandū sit legatarij cōtēplatione potius relictū si ex veritate vel cōiecturis aliud nō appareat. z ideo legatum debet. ff. de adimen. le. l. seio. §. iperator. z. C. d. le. l. i. d. l. illis. in fi. **C** Itēz oppo. z vī qz hec regula sit supuacua cū idem cōtineat. s. e. c. imputari. z iō nō ponēda. C. de no. co. cō. l. i. §. qbus. ff. vt leg. no. ca. stipulatio. §. diu. Sed dicendū ē sine dubio qz hec regula z illa loquunt in cōditiōe p ratiua. lz illa loquit p p ratiōe qñ impedif p casum cōditiōe iplere. Dic at loquit qñ impedif p eū cuius intererat cōditiōe nō impleri z iō vna p aliā nō est supuacua. Preterea circa hāc materiā dicendū est qz ibi in. c. imputari plenius est distinctū. nā hec z illa itelligi pnt in vna specie cōditiōis mixte. i. que pendet ex facto implentis z alterius. Sed magis p p ratiōe in p ratiua pcedunt. **Idem.**

Quod qlicui nō licet nomine suo nec alieno licebit.

Scut decurio nō pōt suo p p ratiōe noie p dia pu blica colere ita nec lz subiectis alioz nō

s minibus. vt. ff. d. admi. reruz ad ciui. pri. l. iij. §. i. **C** Itē sicut nō lz tutori emere rē pupilli suo p p ratiōe noie. ita nec p interpositā psonāz licebit. vt. ff. de auc. tu. pupillus. §. sed si p interpositā. z ad p ditorū cōfirmatio nem accedat. de hbe. emp. l. nō licz. C. de here. insti. neqz. z. ff. de vluca. l. labeo. §. si eū. cū multis filib'. **C** S3 oppo. z vī illud qd nō licz p se liceat p aliū. furiosus. n. nō pōt acgrere rē p se. z tñ p ratiōe p aliū. vt. ff. de acq. pos. l. i. §. idē acgrim'. z ad idē accedat. ff. q res pig. ob. pñt. l. aristo. z de bo. pos. cōtra tab. l. iij. §. plane. z. l. nō putauit. §. si exheredat'. Dicendū ē qz istud gñale repif solutiū tripliciter. Uno mō qz ista sit regula. z cetera sūt spālia. Secōdo qz qd nō p ratiōe p se nec p aliū a se submissus. lz p aliū a se nō submissū pōt. Et he due solutiōes tradunt i p ditiōe. l. his duob' casib'. ff. de fur. Tertio mō dicit soler qz aut aliqz ipedif p se rōne delicti a persona cōmissi. aut rōne rei. aut mixta rōne p sone. aut rōne de factus intelligētie. Primus tribus casibus locum habet regula.

Quarto casu habet locuz. l. contraria sicut soluit. ff. de vluca. l. labeo. z de acq. here. l. antistius. §. si. **C** Secūdo possit intelligi regula magis proprie verbis consideratis videlicet vt qd non licz alicui facere suo proprio nomine nō liceat alieno siue sub colore nois alterius. verbi gratia nō licet tutori inquietare pupillum suo proprio nomine. ita nec licebit nomine alterius vt si hēat ab alio iura cessa contra pupillū. nam nō licebit nomine alterius pupillū inquietare vt in aut. de his qui ob. se ba. pñt. res mi. §. si qd. S3 tunc est contra regulāz manifeste. ff. de in ius vocā. l. quefitū. vbi licet patronum in ius vocare nomine alieno. z tamen non licet et nomine proprio. Sed regula videtur intelligenda cum faciendo nomine alterius tenderet ad eundem effectū quem consequeretur faciendo nomine proprio. cum autem non ad eundem sed ad diuersum pertinet effectum tunc locum habet lex contraria. **Idem.**

Potest quis per alium qd potest per seipsum.

Sicut possum p me emere. vendere. locare. conducere. litigare. ita possum p aliū

ff. de pcura. l. i. §. vsus autem. z de iniur. si vnus. §. idem iul. z. §. idem ait. z insti. per quas psonas agere possumus. §. i. **C** Sed contra regulam videtur qz in causis publicis licz per se litigare nō per pcura. vt. ff. de pu. iudi. l. pe. §. ad crimē. **C** Item qz illustribus lz litigare per pcuratores nō per se. vt. C. de pcura. l. pe. Itē in accusatiōe populari licz per se litigare non pcuratores nisi qtenus actio ad p ratiōe rē cōmodū p ratiōe. ff. de pcur. l. lz in pñ. z de popul. ac. l. q populari. Itē p se lz violentū sine aliquo interuallo de possessiōe expellere non per procuratorem. ff. de vi z vi arma. l. cū fundū. **C** Itē licz per se emphiteotaz nouum in possessionem inducere veteri de iecto non per procuratorem. C. de iure emphi. l. pe. Sed dicendū est oia supradicta spālia esse. regulāz vero generaliter obtinere in iudicio z ex iudiciū. vt. d. l. i. §. pe. ff. de pcura. z ibi no. restringi at d3 hec regula ad ea que possunt p alium expleri. In his autem que per aliū expleri non pnt non pcedit regule effectus vt arg. C. de cadu. tol. §. ne aut. ff. de solu. l. inter artifices. z notatur de vi z vi ar. l. i. §. quotiens. **Idem.**

In malis pmissis fidem non expedit obseruare.

Si promitto tibi occidere hoiez vt cō mittere furtū vel simoni

am vel aliqd turpe: nō expedit fidez seruari cū pro missū ipso iure nō tenet. ff. de ver. ob. l. generaliter z. l. veluti. z. l. stipulatio hoc modo. z. l. si plagij. z de fideiuf. l. si a reo. §. qd vulgo. **C** S3 oppo. z vī qz et in malis pmissis fidez obseruari lz de egitate detur exceptio nā si induco te per doli vel metum vt mihi decem promittas promissio v3 lz agenti ex pmissiōe obstat exceptio doli vel metus. C. de inutili. stipulationibus. l. dolo. ff. de ver. ob. l. si quis cum aliter. Sed dicendum est quod malum promissū dupliciter sumitur. Nam vno modo dicitur malū. i. super re mala vel turpi seu turpitudine p ratiōe interpositū. z il lud non expedit obseruari qz ipso iure non tenet. ff. de pac. l. iuris gentiū. §. z generaliter. z de ver. obli. l. generaliter. z. l. veluti. z. l. stipulatio hoc mō. z. l. si plagij. z. l. si stipulor. z insti. de inuti. stipu. §. quod turpi. Secundo modo dicitur malum promissum id est male conceptū. qz interueniente dolo vel metu: z tūc lz promissor teneat de iuris rigore non expedit fidez seruari. qz promissor datur exceptio. vt in. d. l. si quis cum aliter. de dolo. nihil interest vtrum quis non habet ipso iure actionem vel possit per exceptionem excludi. vt. ff. e. l. nihil. **Idem.**

In alternatiuis electio est debentis z sufficit p alterz adimpleri.

Uo dicuntur i hoc. c. due regule dicit pñt. lz. n. vtraqz d debi

to alternatiuo loqz. P ratiōe tñ tractat d iuris electio ne ad q p ratiōe. i. vtrqz ad d bitorē vel ad creditorē. Secunda vero de alternatiue obligationis effectu. Exemplum at regule prime p3 cuilibet. Nam si promitto tibi stichum aut p pñt lz electio est mea quem eoz soluere veliz. ff. de iure do. l. plerum qz in fi. z de eo quod certo loco. l. non vtiqz. §. qui stichū. z d d d i. insti. l. si heredi. Itē si soluo stichū non teneor soluere p pñt lz. qz sufficit alterz adimpleri. ff. de p d i. z d mō. l. cu3 pupillus. §. vl. z de d iij.

ver. obli. si ita stipula. **C** Sed opponit q in alternatiua nō sit electio debitoris. quia iure cauetur q si testator alternatiue legat sū dum sepanum aut usufructū fundi sepani est electio legatarij non heredis. vt. ff. de le. ij. l. lucio. Quidam simpliciter dicūt q aliud ē in legatis et aliud in cōtractib⁹ qd simplr est falsū. qz in legatis alternatiue relicto est inuenire q ē electio heredis nō legatarij. ff. de le. ij. si ita relicto. §. vl. Et iō satis et melius dicit q in hētib⁹ alter natiue cōceptis semp est electio debitoris. vt. d. l. plerūqz. z. l. nō vtiqz. §. q stichū. **C** In legatis hō aut hba dirigit ad heredem aut ad legatariū. aut simpliciter pferunt. Primo casu est electio hēdis. qz si testator dicit do tali talē rem. aut illā. vñ electionē heredi concedere. vt. d. l. si ita relicto in fi. Secundo casu est electio legatarij. qz cū testator dicit habito tibi. aut vēdicato tibi illā rem aut illam videt eligendi potestātē cōcedere legatario. vt. ff. de le. i. l. plane. §. vlti. In tertio est electio legatarij cū in vltimis voluntatibus plenius q in cōtractibus interpretari oporteat. ff. de le. ij. l. lucio ticio. z. ibi plene nō. **C** Ad scōdam ptem oppo. z. vñ q non sufficiat alterū adimpleri. sed oportet alterūz nō adimpleri. ff. de h. ob. si q sita in fi. Sed dicendū ē referre iter alternatiuā affirmatiuā z alternatiuā negatiuā. qz in affirmatiua sufficit alterū fieri. vt hic. In negatiua oq alterū nō fieri tñ idē est in vtraqz si confide ref effectus qz in affirmatiua sufficit alterū affirmatiue. in negatiua sufficit alterū negatiue. z. iō nō est hūi s. pueniēs hōis regle. **C** Item oppo. z. videt q vbi hba nō sūt cōiuncta sufficit alterūz adimpleri. ff. de h. ob. si. triplici. §. videamus. Sed dicendū q tres sunt orationū spēs. Nā qdā sunt coniuete. i. q aliquā copulatiuā cōiunctionē hnt. qdā disiuncte q hnt aliquam disiunctiuam. qdā solute q nō disiunctiuam nec copulatiuāz pōnem habent. Natura copulatiue reqrit oīa simul vera. vt. ff. de h. ob. l. si q sita. z. l. si. z. de cōsti. insti. l. si heredi plures. Natura disiunctiue alterū tñ. vt hic. z. ff. iudi. sol. l. cum q rebat. z. de p. di. z. de. l. cū pu pillus. §. disiunctio. soluta hō ex mēte certe pñciantis aliqñ equipollet copulatiue. aliqñ disiunctiue. vt. ff. de h. ob. l. si alienationis. §. si. Si de mēte nō apparet accipit p copulatiua. d. l. triplici. §. videamus. lz sit ar. §. de reg. iur. l. in eo qd. §. vt hba. Sed i. §. videamus. consi derauit dubiū significatiōis solute. In §. vbi hba pñciant effectū significatiōis. ex eo q i obscuris mimū ē seqñ dū. §. e. c. i. obscuris. Est s soluta p se spēs ofonis distincta a iuncta z distincta. Itē aliter significat qz copulatiua copulatiue. disiunctiua disiunctiue. soluta solute. Sed effectus significati non disti guitur a significato copulatiue qd requirit vtrūqz vel disiunctiue que requirit alterum qz semper effectus significatiōis solute rep sentat vtrūqz vt copulatiua. vel alterū tñ vt disiunctiua. Habet igitur soluta disiunctam z propriam speciem significandi sed non effectum significati extra seipsam. Idem.

C Qui ad agēdum admittit est ad excipiendū multo magis admittendus.

Sicut superficiarius z emphyteota z quicūqz alius hōis dñiuz vtile possz agere s dñz vtili actiōe i rez ita si ab eo pueniat multo magis excipere poterit vt h. z. ff. de supficiab⁹. l. i. §. q ait. z. de re. iur. l. iur. §. cui dam actionē. cuz facilioz sit cā pcedēdi exceptionē q actionē. ex eo qz fauorabiliores sunt rei q actores. vt in regula iuris. z. ex eo qz faciliores sum⁹ ad absol uendū q ad obligādū vt. ff. de ac. z. ob. l. anian⁹ z d penit. l. abntē. **C** Sz op. z. vñ q admittit ad agendū si audif volēs excipere. C. d. agri. z. cē. l. si coloni. z. si p viz vel alio mō. l. i. z. si qz ad se fundū. C. ad. l. iul. d. vi. Sz dicēdū ē q ille leges locū hnt in iudicijs recu perāde possessiōis in qbus excipiēs de dñio si audif nisi pmo possessionē restituat. cū spoliatū an oīa restitui oporteat. Hec autem regula alias obrinet generaliter in quibuslibet iudicijs gñalibus vt dictū est. §. in. c. dolo. supfluū. n. videt q is q possessiōē spoliat uit possēt opponere de dñio qd spoliādo amittere meruit. vt. C. vñ vi. l. si qz in tātaz. z. ppterea glosatores iuris ciuilibs satis enoz miter errasse videt in eo qd scribūt. ff. d. iud. l. si de vi. vbi dnt qz exceptio dñij excludit interdctū recupande possessiōis. z. postea cō trariū eius notauerunt. ff. de vi z. vi ar. l. i. §. i. z. de h. ob. si. l. mulie ris. §. i. z. de vulca. l. seqf. §. si dñs. qd vñ magis pxiū veritati. sz an is qui habet possessionem clādestinā possit cōtra actorē excipere de iure dñij dubitatio ē. qz iura vident velle qz violētā z clādestina

equipolleat. sicut ergo nō lz hnt violētā excipere d dñio. vt dnt ē ita nec lz excipere hnt clādestinā. vt. ff. qz vi aut clam. l. i. §. i. z. ad. l. fal. de pla. l. eū q fugitiuū. sed mibi vñ qz lōgo sprobior sit cā illi q hz violentā q illius q clādestinā. ar. ff. de fur. l. si vēditoz. §. cū raptor. z. iō hōis clādestinā possēt excipere de iure dñij. ar. C. de p ba. l. iij. §. ei⁹. **C** Itē vñ obstat regula. C. loc. z. p. du. l. si qz pducti onis. vbi cōductor cogit restituere locatōi possessionem licz con ductor paratus sit pbare se dñm. Sed illud contingit qz quedaz species spoliatiōis eēt si locatōi denegaret possessionem restitu tio vt. ff. de p. ca. l. vi. z. iō nō audif cōductor volēs se pbare dñz ni si pmo restituat possessionē vt. d. l. i. si p viz. vel alio mō. Itē videt obstat regula illud qd legit in aut. de triē. z. se. §. illō quoqz. vbi ille q negauit possidere cogit vt aduersariū possessiōē transferre. lz paratus sit pbare se dñm. Sed illud ptingit i penā mēdacij. vt in eo. ti. §. studiū qz. ff. d. rei vē. l. si. C. de nō nu. pe. auē. §. q ppiā. z. q po. i. pig. ha. auē. ita possessor. **C** Queri at possēt vñ snia la ta in iudicio petitorio pariat exceptionē rei iudi. i iudicio posses sōio z vñ q nō qz separata est cā possessiōis z ppietatis. vt. ff. de acq. pos. l. naturaliter. §. nihil. z. l. pe. Nā q rōne lata snia in pos sessorio nō pnt exceptionē rei iudi. in petitorio. ff. d. excep. rei iu. l. iij. z. l. an eadē. §. vl. eadē rōne lata i petitorio pere nō dz exceptio nem rei iudi. in possessorio. z. memini qd hō. ff. de interdi. l. ij. §. q dam. q snia lata in petitorio aborbet ius possessiōis z contrariuz eius declarat. C. de interdi. l. incerti. Et ppter hoc mibi videt di stinguendū esse qz si tale est possessiōis qd excludit per exceptionē dñij. vt est possessiōis adipiscende z retinēde possessiōis. tūc sen tentia lata in petitorio nocet in possessorio. z. ita intelligit qd nō. in. §. quedam. sed si tale est possessiōis qd nō excluditur per ex ceptionem dñij vt possessiōis recuperande possessiōis. vt. §. ostē sunt. tunc lata in petitorio nō preiudicat in possessorio z ita in telligitur qd nō. in. l. incerti. C. de interdictis. Idem.

C Qui p aliū facit est p inde ac si faceret per seipsum.

Sicut tutor tenet directa actiōe tutele qñ ad ministrat sic z qñ administrari mēdat. qz q facit p aliū p inde ē ac si faceret p seipz. ff. de admi. tu. §. ita trāgressisse. z. l. tres tutores. §. nō so lū. Itē sic tenet interdctio vñ vi q deiecit p se ita si deiecit p aliū vt. ff. d. vi z. vi ar. l. i. §. deiecit. z. d. re. iur. l. h iur. §. q deiecit. Itē sicut tenet. l. cor. d. fica. q occidit p se. ita z q occidit p aliū. C. d. accu. l. nō iō. ff. ad fil. si pcurator. ar. ff. ad tre. l. i. §. pe. Itē sic punit tāq calūniator q p se stulit z nō pbauit. ita z q per aliū. ff. de iure fil. l. iij. §. dñi p. z. l. nō tñ. z. ad idēz p induci. ff. d. hēiust. postulare cū infinis similib⁹. **C** Sz op. z. vñ q lōge aliō sit facere p se qz p aliū. ff. d. so. iter artifices. Sz dicendū ē q vbi eli gif p sone industria regla nō pcedit. C. d. cadu. tol. §. ne at. z. d. l. i ter artifices. sz vbi nō eligif p sone industria tūc pcedit effect⁹ regle **C** Itē op. z. vñ q impossibile eēt factū p aliū p inde hēri ac si fieret p se ipm qz iure cauet qz ē factū ab eodē diuersis tpib⁹ nō repñtat idē pñtatē eius dē fci. vt. ff. d. p. di. ide. l. si nō sōntē. §. libert⁹. z. in auē. d. si. mstru. circa pñ. so. dicēdū ē q tū ad qñtatē z pñtatē ipossibi le eēt scñ vñ dñi scñ alteri. sz de quadam iuris interpretatione pcedunt q scñ vñ alteri itelligat. vt. ff. d. duob⁹ reis. l. nemo. z. no. ff. d. vi z. vi ar. l. i. §. deiecit. z. §. qd dñ. sz vñ h regula supuaqua p illā q est posita. §. in. c. pōt. Sz nō ē si qz bñ aduertat qz illa loq tur d pñtatē explicādi p aliū. ista hō de effectu explicati. Idēz.

C Factū legitime retractari nō debet licet postea casus eueniat a quo non potērat incobari.

Sicut homo sane mētis hbat matrimonium lz postea fiat furiosus nō ppter hoc dissoluitur matrimonium iam contractum. vt ff. de his q sūt sui vel alie. iur. l. patre furioso. Itēz si hō sane mentis fecerit testm lz fiat postea furio sus nō viciat testm. ff. de testa. l. is cui. z. d. bo. pos. §. tab. l. i. §. suf ficit. Et ad huius cōfirmationē accedit qz gñaliter dici solet non tollit factū qd ipedit faciendū. ff. e. l. in ambiguis. §. nō est nouū. z. de acqrenda hereditate si seruū qz. §. vlti. **C** Sed oppo. z. vñ qz illō qd ipedit ab initio faciendū tollit iam factum. qz si stipulor ser uitutem ad parrem fundi mei pñtētē p in diuiso stipulatio nulla est. **C** Itē si stipulor ad totū fundū stipulatio lz si postea partē p in diuiso alienē stipulatio corripit. vt. ff. de serui. p parte. z. de

hbo. obli. si sub vna. §. si qd viam. ergo illud qd impedit ab initio faciendum tollit ia factu. Item si tutela finita est no h3 locum accusatio de suspecto. ff. de susp. tuto. l. iij. §. queri pot. adeo qd si pposita accusatione suspecti tutela finit expirat accusatio de suspecto. ff. de susp. tu. post finit. Itē p̄iudicialis actio de ptu agno scendo no h3 locū mortuo p̄re vel auo qui filium vel nepotē qd se eē contēdit. adeo qd p̄iudicialis pponat p̄sem si mort p̄ expirat iudiciū inchoatū in actioe p̄iudiciali. vt. ff. d. libe. agno. l. iij. §. qz plautianū in hbo adeo. p. q. oia p3 qz casus ipediēs ab initio tollit ia factū supueniēs ex post scō. S3 dicendū ē qd aut factū erat inchoatū t n̄ p̄fectum t tūc tollit p eū casum q impediēt inchoari. vt si stipulat sum fuitutē p̄dico meo t ante qd cōstituat alieno totum p̄ditiū vel partem ei p̄ iudiciū corūp̄it stipulatio. vt. d. l. si sub vna. t. d. l. p. parte. t de custo. reoruz. l. iij. t. ff. vt in pos. le. l. si pecunie. §. qui si deicōmissum. t de adul. l. si maritus. §. sinaut. t ad idem tēdit. d. l. post finitā de susp. tu. t. d. l. iij. §. qz plautianū de libe. agno. t de h3 q p̄ no scrip. ha. l. si metallū. S3 si factū iam erat p̄fectum t legitime cōfirmatū vt qz seruit p̄missa eras ia cōstituta testamētū inchoatū erat iam p̄fectum t matrimoniu3 erat ia p cōsensum hctū t similia. tūc casus supueniens q impediēt ab initio inchoari no tollit ia factum. t ita loquit regula. ff. eo. in ambiguis. §. i. t de ritu nup. si qua. t de seruitu. ru. p̄di. via. §. quacuq3. t de hbo. obli. l. si plurib3. §. t si placeat. Unde sūt ar. qd si post inquisitionē p̄ officiu inchoatā: t ante sniam supueniat ordinarius accusator: inquisitio quiescat. Sed si supueniat post sententiam non tollatur effectus inquisitionis facte nisi p̄b̄et p̄uuaricatum processum. ff. de p̄uuarica. l. p̄uuaricationis. t d. liber. ho. ex ben. l. iij. §. si tñ postea. t de accusa. sicut. §. facte t. d. l. si maritus peruenerit. §. sinaut. S3 p̄dictā solutionē vt insti. de le. §. ex h̄io. ff. ad. l. fal. l. h̄bis legati. vt si lego debitū pure creditōri n̄ v3 legatū. sed si lego debitū in diem bene v3 legatū adeo qd si dies veniat testatorē veniētē legatū no vitiat. Sed dicēdū est qd aut su peruenerit casus annullatiōis: t tunc h3 locū p̄dicta distinctio. Aut supuenit casus ad eū dē effectū tendens. t tūc aliū tēdentē ad eundē effectū qd inuenit secū cōcurrere patit. vt in. d. l. isti. de le. §. ex h̄io. t. l. illa vt hoc legati ad. l. fal. Idem.

Ad alicui gratiose pcedit trahi no d3 ab alijs in exēplū.

I summus pontifex cōcessit alicui d̄ ḡa sp̄ali qd posset habere plura b̄nificia cū cura vel qd posset p̄ pcuratorem visitatiōes facere vel p̄cipe integraliter fructū b̄nificiorū suoz abiq3 eo qd in ecclesijs resideret hoc non debet trahi ab alijs in exēplū. sed ius cōe seruari qd est per oia cōtrariū supra dictis. Itē si cōcessit alicui qd no teneat subire munera publica vel soluere decimas. qz forte in aliqua re p̄spe re gesta virtuose se habuit hoc similit̄er trahi no d3 ab alijs in exēplū. sed ius cōe d3 seruari. t hoc est qd vult dicere regula t p̄bat ff. de cōsti. p̄n. l. i. §. plane ex his. t. C. de decuriōib3. l. neq3 doro theū. t. l. nullus. li. x. t de epis. t de. l. qm̄ venerabilis. Sed etiam vt qd ea q̄ certe p̄sone scribunt cōstituunt ius cōe. vt. C. de nouo co. cōpo. l. i. §. nulla q3 dubitate. dicēdū est qd aut rescribit alicui p̄sone vel vniuersitati cōcedendo b̄nificiū sp̄ale. t tūc non d3 trahi ab alijs in exēplū t ita loquit regula t lex superi allega. t p̄batur C. de legi. l. leges vt ḡiales in fi. aut rescribit cōstituēdo ius cōe. t tūc certe p̄sone ex p̄silio nihil opaf. qz iura no in singulas p̄sonas sed generaliter cōstituuntur. vt in. d. l. i. §. nulla. C. de nouo co. cōpo. t. ff. de leg. t. se. cōsul. l. iura. Idem.

Frustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari qui fidem a se prestitam seruare recusat.

I duo fratres habētes domos cōmunes inuicē conueniūt de nō alienando sub certa pena. t vn3 eorū alienauit t vult qd alter ab alienatione abstineat non auditur qz frustra sibi fidem postulat a me seruari q fidem seruare recusat. vt. ff. e. cum pater. §. alle. t dele. ij. cū p̄f. §. libertus. Itē si locauit alicui domū p̄ pensione certa t p̄missi euz nūq̄ expellere sub certa pena t eū expello. qz p̄sionē nō soluit n̄ potero pueniri ad penā. qz frustra sibi postulat a me fidē suari: q fidē suare recu-

fat. ff. locati. quero. §. inter locatozē. t qz generale est qd non seruā ti fidem no d3 fides de necessitate suari. vt. ff. de mossi. testa. si in stituta in p̄n. C. de pactis cū proponas. t de trāsac. si diuersa. t. l. si quis maior. Sed cōtra regulā videt. ff. de actio. empti. t ven. l. iulianus. §. si qd a pupillo. vbi pupillus vendens sine tutoris auctoritate no suat nec suare cogit fidē emptoz. t tñ emptoz cogit pupillo suare fidē. S3 regula locū h3 vbi eadē ē t equalis p oia p sonarū contrabentū conditio. In contrario h̄o no erat equalis t poterat iputari emptoz qz si sciebat vel scire debebat pupillū h̄endo no posse sine tutoris auctoritate obligari. vt. C. de h̄bēda empt. q a quolibet. t de acquir. here. l. more. t id rōne illius culpe teneat t ipse pupillo. t pupillus no sibi. alias aut vbi culpa no pos set sibi imputari. qz cōtraxisset cum tutoris auctoritate: sicut pupil lo subueniret per restitutionē in itegrū: nec teneat per restitutionē seruare fidem emptoz: ita virtute eiusdē restitutionis subueniret emptoz. vt no teneat fidē seruare pupillo. C. de repu. que si. in iudicio itegrū. l. vnica t si aduersus credi. l. i. t. ij. Idem. Delictum persone non debet in dānū ecclesie redundare.

I abbas vel monachus vel alius clericus delinquat iniuriā faciēdo vel dānū dādo vel alicui p̄fessionē violētē occu p̄do: ecclesia no teneat. qz delictū p̄sone no d3 in dā nū ecclesie redū dare. Itā qua rōne delictum tuto ris non obligat pupillū. ff. de regu. iur. l. neq3. t de tab. exbi. l. pe nul. eadē rōne delictū clerici vel plati no d3 ecclesie obligare. cum pupillus t ecclesia parificetur ex vna pte. t eorū administratores parificent ex altera. vt. C. de epis. t clericis. l. orphanotrophos. Sed occasiōe p̄dicte parificatiōis opponit qz iure cauet qd pu pillus teneat de dolo tutoris. ff. ne uis fiat ei qui in possessi. l. i. §. B edicto. t de peculio. l. si vna. §. si dolo. t de tribu. l. iij. §. i. t de ad ministra. tuto. l. si. Dicendū est si ex dolo plati vel alteri clericus p uenit aliquid ad ecclesie eaten teneat ecclesia sicut teneat pupil lus de eo qd ad se puenit ex delicto tutoris. vt in. l. palle. sicut p̄ teneat ex delicto filij. t dñs ex delicto serui quaten ad se peruenerit ff. de vi t vi ar. l. i. §. qd igitur. t. §. si quis tñ. t. §. si filius. t de pe culio. l. iij. §. si ex cā. t h̄c teneat vniuersitas quatenus ad se puenit ex delicto alicuius q vniuersitati p̄est. vt. ff. de vi t vi ar. l. si i me t. ff. de dolo si ex dolo. §. sed an municipes. Tūc enī ecclesia non vi detur pati dānū cū no de suo soluat sed qd ad eā puenit restituat t dānū d̄a parrimonij diminutiōe. ff. de dā. infec. l. iij. Itē op ponit t videt qd delictū p̄sone debeat in dānū ecclesie redū dare qz p̄pter delictuz p̄sone cōfiscat nauis ecclesie vt. C. de sacro san. eccle. l. iubem3 nullā. h̄z dici solet cōiter qd delictū cōmissum a pla to t collegio. l. cōicato p̄cilio redundare posset in dānū ecclesie. l. iubemus. delictū h̄o plati tñ seu alicui seu aliquorum de colle gio: ecclesie non p̄iudicat. t ita loquit regula. Idem.

Actioni cōgruit vt succedat in onere qui substituit in honore.

Ec regula p̄inet ad materiam regu le p̄cedētis. §. e. c. q sentit h̄ enī cōuerso mō loquat ad eū dēz tendit effectū t p̄prie poni p̄t exēplum in substituto in honore i. in hereditate q honoz appellatur. ff. de leg. p̄o stan. l. filiū. §. si a legato. t p̄pterea succedit in onere. l. legatoruz que relicta ab instituto vident legis p̄tate tacite repetita a substi tuto. vt. ff. de lega. i. h̄z iperatoz. t. ff. de leg. ij. si ticio t meuiō. §. iulianus. t. l. eū p̄f. §. ab instituto. S3 opponitur t videt qd sub stitutus in honore no succedit in onere. quia iure cauetur qd si he redi instituto sub cōditiōe simpliciter substituatur alius onus cō ditionis in p̄sona istituti adiectum no videt in p̄sonā substituti re petitū. ff. de here. insti. l. sub cōditiōe. sed ibi grauabat in onere cōditiōis noue q in p̄sona istituti no erat t id ibi conditio institu tiōis no videt in substitutiōe repetita. vt. ff. de le. i. h̄z. Itē opp. t vt q substitutus in onere hereditatis no succedat in onere lega torū. vt. d. l. h̄z de le. i. Et id distinguo qz aut legata repetunt h̄ bis testatoris exp̄ssis aut no. si h̄bis testatoris exp̄ssis aut cū eius dem diei vel cōditiōis adiectiōe aut simpliciter. Si cū eiusdē diei vel cōditiōis adiectiōe: legatū redderet inutile vt. ff. de le. i. si qd a filio circa p̄ncipiū. Si simpliciter debet no expectata cōditiōe vel die q in p̄sonā istituti fuerat adiecta. vt. d. l. si qd a filio. t. l. si cui. §.

si a filio. si non repetit sibi expressis. tunc legis potestate tacite repe-
tita intelligitur cum eadem semper conditione et die. ut de le. ii. cum pater. §.
ab instituto. nisi talis esset conditio que redderet legatum inutile ut. ff.
de ver. ob. l. ticia. §. idem rudi. et de fideicom. liber. l. vlti. et hec ve-
ra sunt in onere persone non coherere. In eo. n. q. persone cohereret
non succedit q. substituit in onere. ut. ff. de adi. le. l. legati sub condi-
tione. et de condi. et de legatu. et de alimē. le. l. gatus in pn. Idem.

In argumentum trahi nequeunt que propter necessitatem ali-
quando sunt concessa.

Propter necessitatem famis concessum est pro-
re filium et non dicitur argumentum trahi ut in
alia causa filium vendere liceat. C. de patribus q. filios distra. l.
i. et ii. Item propter necessitatem permittitur est q. fiat alie-
natio rei sacre scilicet pro redimendis captivis. C. de sacros. eccle. l.
sancimus. et ideo non debet in argu. trahi. q. n. sius comune con-
duntur non debent ad consequentiam trahi. §. eo. q. alicui. ff. e. quod
§. et ff. de le. et fena. con. l. quod vero. et l. in his et l. ius singulare.
Si si eadem ratio necessitatis vel maior subest. an ea q. propter necessita-
tem recepta sunt licebit in argu. trahi: videtur q. non ut hic et ff. e.
q. §. et de le. l. quod vero. Et videtur q. sic q. ea q. conveniunt in idē-
tate rationis non debent separari sicut substitutione iuris ut. ff. de fo-
re. l. vna. §. hoc interdictum. et de iniusto testa. l. posthumi. Circa
hoc glossatores iuris civilis variant. nam ff. e. quapropter. determi-
nant q. licet in argumentum trahere ubi eadem ratio necessitatis
vel maior subest. Sed. C. de patribus qui filios distra. determinat
quod non liceat in argu. trahere etiam ubi eadem ratio necessitatis
vel maior subest. Sed credendum est q. ubi nominatum non reperit
prohibitum ad consequentiam trahi q. trahere liceat ubi eadem
vel maior causa necessitatis subest. cum ea que conveniunt in identitate
rationis non debeant separari secundum substitutionem iuris ut dictum
est in l. ii. de patri. qui fili. distra. ubi restringunt concessionem cum dicit
in hoc termino casu et. et ideo non licet trahere in argu. licet simi-
lis causa subesse reperitur q. reperitur expressa prohibitio in con-
trarium. vel que expresse equipollet. Idem.

Nemo potest plus iuris transferre in alium quam sibi competere
dignoscatur.

Vendo tibi et ex causa venditionis trado re ali-
quas illi iuris quod erat penes me
venditoris: transiit in te emptorem. ubi si erit directe dominus di-
rectum dominum transferri in emptorem. si utiliter utile dominium
transfertur in emptorem. ff. de acti. emp. et ven. l. ex
empto in principio. Item si erit libera penes me venditoris tran-
sibit libera ad emptorem. Item si servitutem debeat cum servitute transi-
bit. Item si erit alij obligatus et poterat a me per hypothecariam ad-
vocari cum eadem obligatione et possibilitate advocacionis transibit
quia res transit cum sua causa. i. cum suis oneribus. ff. de acqui. re. do. l.
traditio et de contrahen. emp. alienatio. et C. rem alie. geren. l. i. et
C. si sine cen. vel. re. l. ii. Sed op. et videtur q. aliud iuris sit penes
traditorem et aliud penes eum cui sit traditio. Constat enim rem
pupilli inusucapibile esse. ff. de acqren. re. do. l. si bonafide. et tunc si
legitime vendat alij et tradit incipit esse usucapibilis. ut. ff. pro emp. l.
ii. §. si apupillo. Sed dicendum est q. privilegium persone ad quam
pertinebat dominium reddebat eam usucapibilem. et ideo persona do-
mini mutata mutatur conditio rei vendite. ut. ff. de acqren. her. l.
Paulus respondit. §. i. et de col. bono. l. i. §. si his qui bona. et de
publiciana. l. licitatio. §. vlt. Item opp. et videtur quod traditio
transferat illud quod non est penes tradentem. Constat enim q. si habeo
dominium rei q. non habeo usufructum. cum res sua nemini possit
servitutem debere. ff. de usufru. l. vti frui. et de serui. or. predi. l. iure
coi. et tunc possit constituere alij servitutem usufructus. ff. de usufru. qd
nosstrum. sed ibi non transfertur plus. sed per constitutionem va-
riatur species usufructus: quia penes me erat dominium causali-
ter et non erat species servitutis penes eum cui substituit formalis et erit
species servitutis. Fallit autem hec regula in tu. vel cu. Item in procuratore.
iudice. executor. creditore. in malefidei venditore. Item in cen-
toze. Item in flumine. in libertatis datione. et in Imperatore. et in au-
gusta de quibus late notari solet. ff. de acqui. re. do. l. traditio. et de
reg. iur. l. nemo plus. et. insti. qui. alie. licet. circa principium et ideo
superuacuum foret hoc scribere. Idem.

In toto partem non est dubium contineri.

Materia huius regule tractatur e. s. e.
c. pl. s. nihilominus ex ab-
danti dicitur e. q. q. absoluti a petitione totius fundi intel-
ligit absolutus a quibuslibet parte cum in toto pars contineatur.
§. exceptio rei iudi. l. si q. cu. totum. Sed at regula falsa sit posset sic
ostendi q. iure cavetur q. in actu contineatur iter. ff. de serui. ru. pdi. l.
act. et insti. §. servitu. §. act. et tunc q. absoluti ab actu. non de absoluti
ab itinere quod est pars actus. nec est. ut. ff. de excep. rei iudi. l. si m. §. si
iter. et ibi no. Item q. iure cavetur q. si testator legat actum et postea
adimat iter. ademptio est inutilis q. non videtur ademisisse totum
vel partem eius quod legavit. ff. de adimen. le. l. i. ergo pars q. in toto non
continetur pars. Dicitur est q. iter dupliciter sumitur. Nam uno modo su-
mitur per distincta specie servitutis: et sic eo modo sumpta non est pars ac-
tus imo species servitutis actui opposita et coequa ut. ff. si servit.
vendi. loci corpus. §. i. et d. l. i. de adimē. lega. Alio modo sumitur iter
per modum eundi. et hoc modo sumptum habet se ad actum sicut pars
ad totum quia est pars subiectiva ad actum. et actus est totus potestate
ad iter. quia sui potestate iter comprehendit et in hac significa-
tione sumitur. ff. de serui. ru. predi. l. i. §. actus. et de v. ob. l. qui vtu
fruc. et de noua. l. si pupillus. §. vlt. Idem.

In generali concessione non veniunt que quis non esset in spe-
cie verisimiliter concessurus.

Exemplum poni potest in generali vicario epi-
scopi proferre non potest beneficia nisi
supra mandatum habeat speciale. ut. §. de offi. vica. c. cum
in generali concessione. Ratio autem est q. non est verisimile q. episcopus
ret specialiter concessurus beneficiis collationes. et hec eadem generalitas con-
ferretur. §. de pe. et remis. c. ii. et de iureiur. c. i. et de procur. c. q. ad agendum
li. vi. Item pars exemplum quod iure cavetur q. si propter cedat filio generaliter
et liberam administrationem peculij non videtur concedere q. donet cum
non sit verisimile q. foret specialiter donare concessurus. ff. de dona.
filij. §. Item si pater concedit filio liberam administrationem pec-
culij non videtur concedere q. alienet in fraudem creditorum: quod non est ve-
risimile q. illud fuisset specialiter concessurus. ut. ff. q. in frau. cre. si pa-
ter filio. Item si dominus concedat filio administrationem peculij com-
mittere non videtur generaliter ea q. non erat specialiter concessurus. ff. de
peculio q. peculij. Sed oppo. et videtur q. omnia reducuntur in generali con-
cessione cum illud operetur generale quantum ad omnia: quantum ad opera ope-
ratur in quolibet specie ut. ff. de adm. tu. l. si duo. et de le. iii. si cor-
pus in partem. et de usu et habi. l. si ita. C. de quadri. prescrip. l. i. et de
prescri. xxx. an. l. omnes. Sed illud in his que verisimiliter erant in
specie concessurus. ad alia vero non trahitur concessio generalis q. de ro-
gata ei per presumptionem dicitur ut hic et in. c. et in. l. supradictis.

Idem.

Qui contra iura mercatur bonam fidem non presumitur habere.

Ubi emit a pupillo sciens illum pupillum esse
sine tutoris auctoritate presumitur
malefidei quod iura mercatur et ideo non prescribitur de au-
cto. prescrip. l. eu. q. et de usufru. p. emp. l. vlt. et ff.
de heu. emp. q. a quolibet. Item q. emit a prelato bona ecclesie non ser-
uata solemnitate que de iure servari debent. ut in. c. sine exceptione. xii. q.
ii. et in au. hoc ius potest. Item iura mercatur. et ideo presumitur non habe-
re bonam fidem. Item q. emit ascripticium sine gleba legum iter dicta mer-
catur. et ideo nullus eorum ambigit malefidei possessores esse et ideo
nullo tempore spacio prescribitur. C. de agri. et cen. quemadmodum in si.
et. §. e. c. possessor. ratio autem est q. aut emptor sciebat prohibitionem
iuris aut ignorabat. Si sciebat planum est quia malefides aperte
concluditur in ipso. Si ignorabat est malefidei possessores presumpti-
one iuris cum in iure erravit. ff. de vfuca. l. si fur. Sed opp. quia
semper presumitur bonafides si abesse non probatur. C. de prescrip.
lon. rem. l. pe. ar. ff. de fideicom. l. l. si eu. §. ex iniusta. et de admi.
tu. hoc aut. et de proba. l. verius. et de le. ii. l. si cum ita legatur. §. spe-
cies. Sed dicendum est q. aut allegatur ignorantia facti aut iuris.
Si facti tunc presumitur bonam fidem quia iuris presumptio allegati-
onem non resistit ut. §. e. c. presumitur et in. l. palle. sed si allegatur
ignorantia iuris tunc presumitur malefides. ut hic. q. presumptio
iuris allegationi resistit ut. §. e. c. ignorantia. et ff. pro emp. l. ii. §. si
a pupillo et. §. si a furioso. et. C. de le. l. leges sacratissime. et de
iur. et fac. igno. l. constitutiones. Idem.

¶ Bonafides non patitur ut semel exactum iterum exigatur.

De intelligendum est qd non exigat .f.

b ab eodē vel ab eo q ab exactore cām h3. vel contra exactū est habiturus regressus. sed a diuersis prorsus pot bis idem exigi ut patet in solutione Driorum. Exēplū aut ponit sic. si testator legat mihi cētum sub conditione et pedēte cōditōe egi hēredē interdicto de ta. exhiben. et q: non exhibuit cōdēnatus fuit ad interesse meū. i. ad solutionem legati. et postea existēte cōditōe volo agere ex testamēto et iterū pe to legatū non sū audiendus q: bonafides non patitur et. ut. ff. eo. bonafides. et de ta. exhibi. l. locū. §. cōdēnatio. **¶** S3 op. et vñ q semel exactū iterū exigat q: si egi contra eū q dolo desijt possidere et secutus sum extimationē nihilominus possum agere h possessorē ad rē ut. ff. de here. pe. l. nec vllā. §. sigs. et de solu. sticbum. ij. §. dolo. Sed dic aut petij ab eodē a quo fuit exactus aut ab alio. Si ab eodē locū h3 regula. si ab alio locū habēt Dria. ut pbari vñ d. l. locū. §. cōdēnatio. sed hec sol. nō est sufficiēs. q: iure cauef q semel exactum nō possit iterū exigere ēt ab alio. ut. ff. si fa. fur. fe. dicaf. l. quotiens. et de re. eoz q sunt sub tu. l. illicite. et de re. iu. si quis dolo. §. sigs debitorē. Et vñ dicēdū q si peto ab eodē non audior. Sed si peto ab alio sigdē nō est habiturus regressus h aliu tūc audior. ut. d. l. nec vllā. §. itē sigs et. l. sticbū. §. dolo. et. l. locum §. cōdēnatio. **¶** Itē oppo. et vñ q ēt ab eodē possit iterū exigere. ut ff. de noua. l. fundū coe. Sed ibi erāt solutiones diuerse et de di ueris Dribus Diginē sumētes. et iō exactio vnus nō impedit per exactiōem alteri. ut qñ oēs cause eēt lucratiue. tūc. n. exactio scā ex vna impedit exactio ex altera. ut. ff. de act. et ob. l. oēs. et de le. ij. l. meuius. §. quoz. **¶** Hetera i. l. fundus vna obligatio h3a erat sup fūdo alia sup extimationē fūdi. vñ cū nō sup eodē h3 sup diuer sis pcedat duplex actio. seqf q ad regulā nō p̄tinet. **¶** Idem.

¶ Cū qd vna via phibet alicui: ad id alia via nō d3 admitti.

Stus regule exēplum pprie ponit. s. de cler. cōiuga. c. i. li. vi. poni etiaz p̄t

ficut cauef. ff. de tu. et cu. da. ab his. l. scire o3. §. si mater. nā si p̄ phibetur administrare tanq̄ pater nec poterit nec odebit administrare tāq̄ curator: ut si alia via q̄ qd voluit testatrix faciat. Itē q phibet ad successiōnē vocari de iure ciuili nō admittit p̄ alia viā. i. de iure p̄torio. ff. d bo. pos. §. ta. l. non est ambigendus. §. vbi cū q3. et ar. ad idem. ff. d bo. pos. cōtra tabu. l. iij. §. liberi. et. l. si post mortē. §. exheredati. **¶** Sed oppo. et vñ q emācipat q phibet succedere de iure ciuili vocaf de iure p̄torio. ff. de bo. pos. l. sed cum patrono. §. bonoz Itē si legatū relinqtur patri et rogatur filiū emācipare h3 filiū phibeaf emācipationē petere vna via. i. iure actiōis ex testō tū admittitur alia. i. per officii iudicis. ut. ff. de con. et demon. l. si cui. Itē si alicui duplici iure deferaf hereditas h3 vn o iure succedere phibeaf nihilominus admittit alio ut. ff. de regu. iur. l. quotiēs duplici. et. C. de iure deli. l. suū h3 dē. Itē filiū exclusus p̄ vñ liberi vocaf p vñ legitimi. et exclusus p̄ vñ legitimi uocaf p̄ vñ cognati. ff. d suc. edic. l. i. §. h3 vidēdū. Itē repudiās ex testō succedē ēt ob itesta to si erat d numero eoz q vocantur ab itestato. ut. ff. de ag. here. l. nec is. §. p̄per que oia videtur concludi posse regulā esse falsam. Sed dici potest q̄ regula locum habet vbi ius resistit in odium prohibentis. sed vbi assistit propter alium contingentes defectus habēt locum contraria. **¶** Idem.

¶ Contractus ex conuentione legē accipere dignoscuntur.

Et natura quorū dā h3cū est q dbea tur tū dolo et lata culpa

ut in deposito et precario. In deposito ideo q: ei reuocatio dependet in uolūtate deponētis tantū. In precario ideo q: eius reuocatio pender ex libe ratuoluntate concedentis solum ut. ff. depositi. l. i. §. vlti. et. l. q nerua. et de preca. l. i. et. l. quesitum. §. illud. et. l. cum precario. Itē de natura quorū dā est q̄ debeatur dolo lata culpa et leuis. ut in contractibus qui celebrantur gratia vtriusq3 et in quibus non licz vni altero inuito a contractu discedere. ut in emptione: venditōe: cōductiōe: dotis donatione et societate et similibus. ut. ff. d le. i. l. si seruus legatus. §. cū quid. et cōmp. §. ut certo. §. nunc vidēdū.

et de reg. iur. l. contractus. Quidam hō sunt in quibus debetur de natura contractus culpa leuissima. ut in mandato propter faci tam assertionem industrie suscipientis mandatum cum procura tor propter solam industriam eligatur ut. C. manda. l. a procura tore. et idem in cōmodato concessio gratia cōmodatarij tū qz tene tur de culpa leuissima. ut. d. l. si ut certo. §. cōmoda. Casus autem fortuitus de natura nullius cōtractus ex quo debetur species certa prestatur. ut in. d. l. cōtractus in si. In contractu autem mutui te netur de casu nō propter naturā contractus. nam celebratur gra tia vtriusq3 sed propter naturā debiti. est enim in genere debitum quod perire non pot. C. si cert. peta. l. incendium. ff. de act. et ob. l. i. §. is quoq3 et ad. l. fal. l. i. rōne. §. incerte aucta. Si ergo in con tractu depositi in quo de natura cōtractus debet dolo et lata cul pa conueniat inter deponētē et depositariū: q̄ depositariū teneaf de leui culpa et leuissima pactū valet. Item si in contractu quo de betur leuis conueniat q̄ debeatur leuissima pactū valet. q: cōtra ctus ex cōuentione legē accipiunt. ff. depositi. l. i. §. si conuenierit. et §. sepe euenit. Item econtra si in contractu in quo debetur dolo et lata culpa et leuis conueniat ut prestetur dolo tantū conuentio valet ut. d. l. cōtract. nisi in dote. ut. ff. d pac. do. l. conuenire. et. l. pōpo. An aut valet pactū q̄ aliquis ex casu teneaf ēt naturā cō tractus. Dicendum est q̄ si culpa deprehēdi pot que videaf p̄cedere casum vel mixta cum casu: q̄ pactum habeat effectū. q: te netur etiam sine pacto. ff. de acti. et ob. l. i. §. is vero. et cōmo. l. i. re bus. §. qd aut. et ar. ff. de dā. infec. l. fluminū. §. seru. §. idez apd. Sed vbi culpa deprehēdi non pot tunc cōiter dicitur q̄ pactum generale non operatur. speciale hō effectū habet. Item si quidā casus speciales exprimunt et generalis subiicitur clausula: valz pa crum et extenditur ad oēs casus in conuentione non expressos. ut plene determinari solet. ff. si quis cautiōibus. l. sed sigs. §. quefi tū et est ar. s. e. h. li. de procura. c. qui ad agendum. **¶** Queri aut solet. an pactum q̄ dolo non prestetur valet de iure vel nō. Et responsio plana est qz expressum pactum de dolo futuro remitten do inutile est. tacitum tū valet. ff. de pac. l. s̄ vnus. §. illud. et. l. iur isgentium. §. et si quis. **¶** Idem.

¶ Dānū qd qd sua culpa sentit sibi debet et nō alij imputari.

Procurator sua culpa cōdēnaf et penā soluat sibi

o d3 imputari nō aut dño cui ē pcurator. ff. d pcur. l. q ppo. §. pcurator. Itē si pcurator vel gestor ne gocioz idebitū soluit sibi imputari d3 n̄ ar dño cui administrationē gerebat. ff. de nego. gef. l. sigs negocia. Itē si vn socioz cōdēnat fuerit ppter delictū suū nō poterit penam pro pter delictū solutā societati imputari. qz ppter culpā suā sibi po tius imputari debuit. q̄ alij. ff. pro socio. l. cu3 duobus. §. vlti. et. l. se. et etiā sequēti. Et ad istū regule generalis confirmationē acce dit. ff. rem ra. ba. l. si sine. §. cū aut. et de insti. l. sed et si quis. §. pu pillus. et fami. her. l. inter eos heredes. §. q̄ ex facto. **¶** Sed op po. et videtur q̄ quis possit imputare alij dānū qd sua culpa sentit ff. pro socio. l. si igitur. Sed dicendum est q̄ aut alij pot imputari culpa participatiōis cause ppter quam dānū incurrit aut non. si pot imputari tūc habet locum qd dicitur in. l. si igitur in si. si non potest imputari: tunc procedit quod continetur in regula et. ll. su pradictis. **¶** Idem.

¶ Infamibus porte non pateant dignitatum.

Infamia reperitur duplex vna iuris et al

i tera facti. Infamia iuris apella tur illa que irrogat per sniam in casibus illis in quibus iure cauef cōdēnatū esse infamē ut p̄ in eo q furti vi bo. rap. iniuriarū. de dolo malo dānat pactus ue fuerit. et in aliis casibus qui enumerant. ff. de his qui no. infam. l. i. Infamia vero facti appellatur que grauat opinionē apud bonos et graues et illa contingit multipliciter. vel q: dānaf quis actiōe ex delicto de scendente qd infamiam iuris nō irrogat. ut in conditione furtiūs quam certum est infamiam iuris nō irrogare. ff. de act. et ob. l. cessat. Item interdico vñ vi. videtur q̄ similiter non irrogat infamiam iuris. ff. de vi et vi arma. l. neq3. tamen grauat opinionem apud bonos et graues ut. ff. de obsequiis. l. honorius. et. l. parens. et. l. licet. Item si pater in testamento filium increpauit: vel iudex in

terloquendo diceret aliquē male vite. C. de his qui not. infa. l. in terlocutio. z. l. verbis. Item si aliquis qui turpiter uiuat pp turpitudinem vite ab honestorum cetu segregatur. vt. C. de dignita. l. ij. z. de qualibet predictarū infamiarum loquitur regula quia nō de dignantur homines infames quacūqz infamie specie cum hominibus integre fame participare. C. de decurio. l. infamia z. l. nego z. de infamib. l. infames persone. lib. x. z. de postul. l. i. §. ait p̄tor z. de assel. l. ij. ff. de iudi. l. cum p̄tor. §. non autem. z. ad. l. iul. de vi. pa. l. i. z. d. l. ii. C. de digni. li. xij. Adeo quod non solum impedit predicta infamia: sed etiam facit a dignitate habita remoueri. C. de decurio. l. infames. li. x. z. de dignita. l. iudices. lib. x. §. S. ob stare videtur regule. ff. de muneri. z. hono. l. reus delatus. Sed dicendum est q̄ per solam delationem absqz snia non irrogatur infamia nihilominus tñ a tempore dilationis vsqz ad annum prohibetur ad honores promoueri. post annum vero non prohibetur nisi per ipsum steterit quominus causa infra annum expediretur vt ibidem p̄. Et si opp. de arbitro qui potest esse licet infamis. ff. de arbi. l. pe. Dicendum erit q̄ esse arbitrum non est dignitas. cū nudā z. simplicem cognitionē habeat z. iurisdictionem nullam vt dicitur de re iudi. l. ait p̄tor. Item si oppo. de p̄cura. q̄ potest esse licet infamis. insti. de exceptio. §. vlti. Dicendū erit q̄ ministeriūz procuratoris nō est dignitas sed onus infamissimum tevilissimum vt. C. de decur. l. si quis procuratorem. lib. x.

Idem.

Certum est q̄ is cōmittit in leges qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem.

Item facere s̄m verba legis z. s̄m sniam. Itē s̄m sententiam tñ verbis non seruatis paria sunt. vt. ff. de ver. obli. l. nominis. §. verbus. Ita e contrario facere cōtra verba z. sententiā. z. facere contra sententiam tantum paria reputantur. z. hic est regule intellectus vt probatur. C. de le. l. non dubium. ff. de le. l. contra legē z. l. fraus z. ideo illa pena puni facies p̄tra sententiā q̄ puni facies s̄m verba z. sententiā. vt. d. l. nō dubiū. vt p̄ exēplum in omnibus modis in quibus fraus fit legi. Hi autem modi proprie intelligendū sunt quatuor de re ad rem. de persona ad personā. Itē de contractu ad alium z. tractum. sed non eodem modo z. propterea videtur alius contractus z. fraus scā de contractu ad s̄ctum. Itē de contractu ad eundem s̄ctū. De re ad rez. phibitū est per se. cōsul. mac. pecuniā mutuari filiofa. Si ergo nō mutua pecuniā. s̄ frumētū. vel vinū. vel oleū vt bis distract. pecuniā mutuetur factū videt cōtra volūtate se. cōsul. l. non contra verba z. ideo filiofa. subuenitur. ff. ad mac. l. sed iul. §. mutui. Item ē phibitum ne p̄sides puinciarū vel alij qui puincias regūt accipiant a subditis numera: sed permissū ē q̄ recipiant esculēta z. poculēta. Si ergo recipiunt esculenta z. poculēta q̄ trahi possūt ad munerū qualitatē. vident verba amplecti. sed offendere volūtate. vnde faciunt fraudē legi de re ad rem. ff. de offi. proconsul. l. solet. §. si. z. de offi. p̄sidi. l. plebiscito. De persona ad personā p̄ exēplū in marito q̄ non p̄t vxori donare. nā si donat alij vt ei ministerio q̄raf vxori: fraus videt scā de persona ad personā z. p̄pterea nō v̄z donatio vt. ff. de dona. inter vi. z. vxor. l. si sponsus in prin. z. l. ij. §. non tātū. z. §. vlti. z. gailif dicit p̄t. l. fieri fraudē d̄ p̄sōa ad personā vbicūqz p̄sona phibit. facit cōtra phibitionē alteri ministerio: q̄ videtur offēdi legis volūtate. at cū nō debeat licere alicui facere p̄ aliū qd nō licet p̄ seipsū. ff. de adm. re ad ci. perti. l. ij. §. i. z. de auē. tu. l. puillus. §. s̄ et si p̄ iterpositā. z. ad mace. l. filiū. et q̄ metuscā. l. si p̄ ip̄sionē. Sit etiā fra^o de s̄ctu ad aliū cōtractū. vt ecce maritus nō p̄t vxori donare fingit se vendere cū alias vediturus nō eēt. Nā nō valet veditio q̄ s̄ legis volūtate nitit si alias venditurus non erat alias valeret veditio nisi quaten^o tractus ī spēm donatiōis incideret. ff. de do. inter vi. et. vxor. l. si sp̄sus. §. ticia. Sit et fraus d̄ s̄ctu ad eundē cōtractū vt cū mulier vellet p̄ alio intercedere actū d̄t p̄ncipaliter obligationē suscipiat vt nō iuuēf b̄ficiū velleiani nā nihilominus iuuaf cū re vera intercedere videat. ff. ad velle. l. q̄uis. §. si cū esse. Dicunt etiā qdā doc. q̄ sit legi fraus de nomine ad nomē. et de tpe ad tps. et de loco ad locū. Sed mihi nō videt p̄babile dictū. q̄ si qs recte respererit sunt reducibiles ad p̄dictas v̄ ad aliq̄ d̄ p̄dict. et iō nō ē ponere nouas spē: s̄ p̄tigitias sp̄ales.

Queri autē solet: an liceat offendere verba legis seruata sententia. Et quidam dicunt q̄ nō. ff. de exerci. l. i. §. si is qui nauem. z. ff. qui z. a quibus. l. prospexit legislator. Contra q̄ liceat videtur a parte. ff. qui pe. tu. l. credendum. z. de excu. tu. l. scire oportet. §. aliud. z. q̄ sensum non verba spectamus. ff. de p̄di. z. demon. l. pater in prin. z. §. conditionum verba z. l. in cōditionibus. zc. Soletā t magistraliter dici quod si appareat aliaz mentem esse z. est sedacta in scriptis tunc licet offendere verba seruata sententia. si non tūc non licet. ff. de leg. iij. l. nō aliter. z. de exerc. l. §. si his qui. et de te. mi. l. quod constituitur. s̄ sibi aut videtur quod cum mens nihil aliud sit quam ratio que legislatozem moui: tunc verba legis nō extendantur nisi ad eum casum ad quem extenditur ratio. ff. de iure pa. l. eligere. §. q̄uis. et de re mili. l. milites circa prin. Et videtur quod vbicūqz constat de ratione legis seu de mente verbis contraria liceat offendere verba mentē seruando vt. ff. qui pe. tu. l. credendum circa principiū z. d. l. scire oportet. §. aliud. z. ita credendum est intelligisse doctores cum effectus verborum semp trahatur ad limitationem rationis non e contra. ff. de le. ij. l. cum p̄. §. dulcissimis. z. de le. iij. l. nomen. §. vltimo.

Jurisconsulti acutissimi. B. Dyni. de Bucello: Lecture admirande super ti. de. Regulis iuris i. vj. finis. Ad laudem z. gloriā i diuine trinitatis. z. glorioissime matris semp virginis Marie. Venetijs p̄ Baptistā de Fortis. Mcccclxxxvij. die. x. mensis Martij.

Mouimus quātū nobis sit suffragij lectura summi optimiqz iuris monarche Dyni. nam inter omnes iuris pontificij atqz cesarei p̄mum locum aut quasi pro certo obtinere dignoscitur. Sed potissime hoc in opere demonstrauit vires ingenij: q̄rumqz elaborarit sudauerit asseritqz propter sacratissimas leges capascendas. nā quid est quod breuiter omnia vtriusqz iuris non plegat. qd iuris enigma intactūz relinquit: quū ex iure toto regula fiat: nō tamen ius ex regula sumit. ideo ois iuris pars ī regulis traditur: si regas recte cōpositas asseris. quo fit vt si breuiter omnis iuris partes velis annotare: h̄ nullo modo nulloque preciocareas. q̄ si feceris summos fruct^o indies accipies. Vale.

Omnes sunt terni. a b c d.

